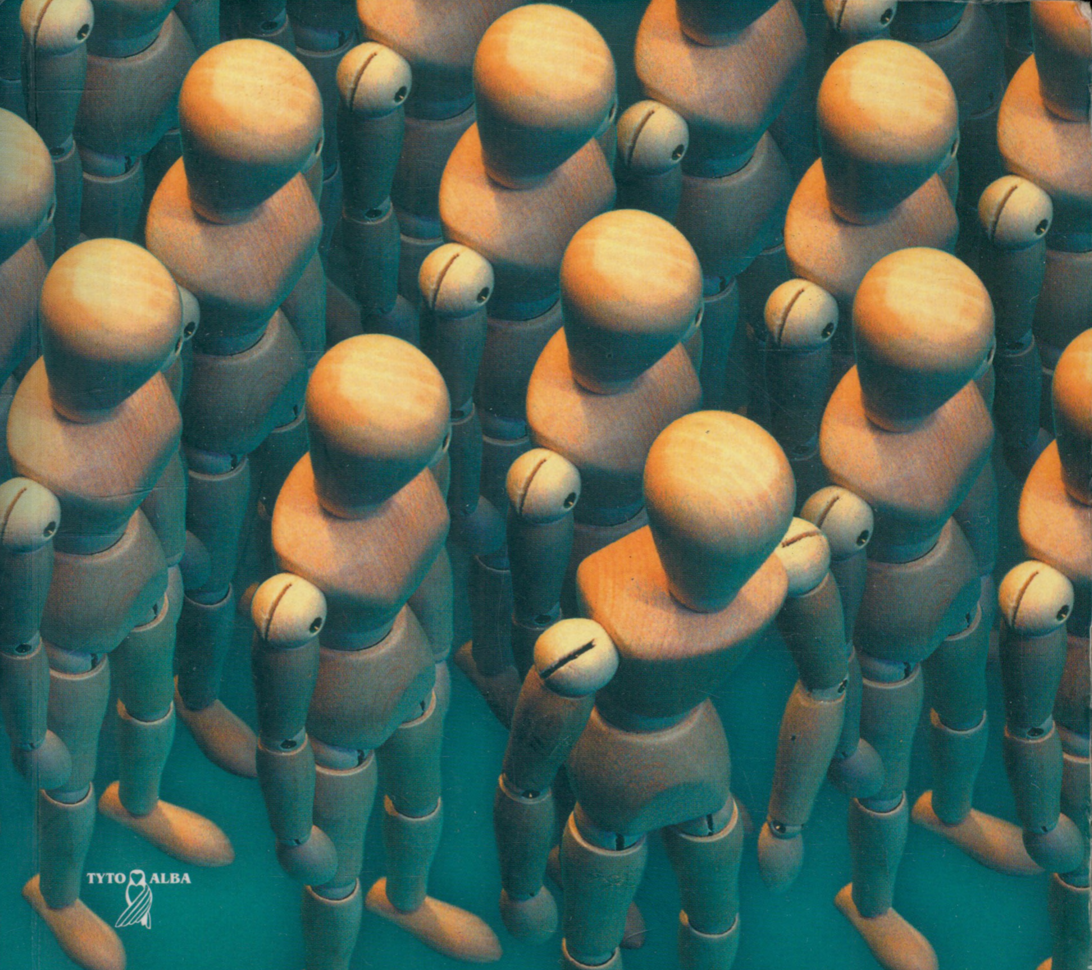

ELEMENTARIOSIOS DALELĖS

Michel Houellebecq

Michel Houellebecq

ELEMENTARIOSIOS DALELĖS

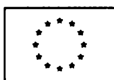
ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Akvilė Melkūnaitė

VILNIUS 2005

UDK 840-3
Ho-328

Michel HOUELLEBECQ
LES PARTICULES
ÉLÉMENTAIRES
Flammarion, 1998

Education and Culture

Culture 2000

Knygos vertimą parėmė Europos Sąjungos programa
„Kultūra 2000“

ISBN 9986-16-425-7

Prologas

Ši knyga – tai visų pirma pasakojimas apie žmogų, kuris didžiąją gyvenimo dalį gyveno Vakarų Europoje antroje dvidešimto amžiaus pusėje. Apskritai jis buvo vienišius ir vis dėlto retkarčiais palaikydavo ryšius su kitais žmonėmis. Gyveno jis sunkiais ir neramiais laikais. Šalis, kur jis išvydo šviesą, lėtai, tačiau neišvengiamai ritosi į neturtingesniųjų šalių ekonominę zoną; nuolat tykojami skurdo, jo kartos žmonės gyveno, beje, jausdami vienatvę ir kartėlį. Meilės, švelnumo ir žmogiškos bičiulystės jausmai buvo beveik išnykę, jo amžininkų tarpusavio santykiai dažniausiai pasižymėjo abejingumu arba žiaurumu.

Taigi Mišelis Džerzinskis, kai dingo, tik tada jis visuotinai buvo pripažintas aukščiausio lygio biologu ir buvo rimtai svarstoma jo kandidatūra į Nobelio premiją, bet tikrajam jo vaidmeniui buvo lemta atsiskleisti kur kas vėliau.

Tais laikais, kai Džerzinskis gyveno, filosofija dažniausiai buvo laikoma neturinčia jokios praktinės reikšmės nei objekto. Pasaulėžiūra, kurios tam tikru laikotarpiu laikosi dauguma visuomenės narių, iš esmės lemia viską – ekonomiką, politiką ir papročius.

Bet metafiziniai pokyčiai, tai yra radikalios bei visuotinės pasaulėžiūros, kurios laikosi dauguma, transformacijos,

žmonijos istorijoje palyginti reti. Kaip pavyzdį galima paminėti krikščionybės atsiradimą.

Prasidėjęs metafizinis pokytis plėtojasi be jokio išorės pasipriešinimo tol, kol susiduria su galutiniais savo paties padariniais. Be jokios atodairos jis šluoja ekonomines ir politines sistemas, estetinius vertinimus, socialines hierarchijas. Nė jokia žmogiška jėga negali sustabdyti jo – nė viena, nebent naujas metafizinis pokytis.

Negalima tvirtai teigti, kad metafiziniai pokyčiai puola vien nusilpusias, saulėlydį išgyvenančias visuomenes. Kai atsirado krikščionybė, Romos imperija buvo galybės viršūnėje; tiesiog tobulai sutvarkyta, ji valdė visą žinomą pasaulį; jos pirmavimas techninėje ir karinėje srityse buvo nelygstamas; o tai ir reiškia, kad jai nebeliko jokių galimybių išlikti. Kai radosi modernus mokslas, viduramžiška krikščionybė buvo tapusi nuoseklia žmogaus ir visatos suvokimo sistema, tautų valdymo pamatu, skatino pažinimą ir kūrybą, nulemdavo ir karą, ir taiką, tvarkė gėrybių gamybą ir skirstymą, ir vis dėlto nė vienas iš šių dalykų neužkirto kelio jos žlugimui.

Mišelis Džerzinskis nebuvo nei pirmas, nei pagrindinis trečiojo metafizinio pokyčio kūrėjas, – o pastarasis pokytis daugeliu požiūrių ir buvo radikaliausias, turėjęs atverti naują pasaulio istorijos etapą, – ir vis dėlto dėl kai kurių labai savitų gyvenimo aplinkybių jis tapo vienu iš pačių sąmoningiausių ir įžvalgiausių jos veikėjų.

Dabar mes gyvename naujųjų laikų priešaušryje,
Ir susipynusios aplinkybės supa mūsų kūnus,
Jos apgaubia mūsų kūnus
Džiaugsmo aura.
Tai, ką senų laikų žmonės kartais įžvelgdavo per muziką,
Mes kasdieną įkūnijame praktinėje tikrovėje.
Tai, kas jiems regėjos nepasiekiama, tobula,
Mums atrodo visai paprastas ir gerai žinomas dalykas.
Tačiau mes neniekiname tų žmonių,
Mes žinom, kad turim būti dėkingi jų svajonėms,
Žinom, kad, jei ne skausmas ir džiaugsmas, iš kurių nuausti jų gyvenimai, mes patys būtume niekas,
Žinom, kad jie nešėsi mūsų atvaizdus savyje jau tada, kai žengė per neapykantą ir baimę, kai tamsoje atsitrenkdavo vienas į kitą,
Kai pamažu rašė savo istoriją.
Mes žinom, kad jie nebūtų gyvenę, nebūtų nė galėję gyventi, jei ne viltis, kurią nešiojosi širdyse,
Kad be svajonės jie net nebūtų galėję egzistuoti.
Dabar, kai gyvename šviesoje,
Dabar, kai gyvename akimirkos atstumu nuo šviesos
Ir kai šviesa supa mūsų kūnus,
Apgaubia mūsų kūnus

Džiaugsmo aura
Dabar, kai mes esame akimirkos atstumu nuo šaltinio,
Leidžiam nesibaigiančias popietes

Dabar, kai šviesa aplink mūsų kūnus tapo apčiuopiama,
Dabar, kai pasiekėm galutinį kelionės tikslą,
O už nugarų palikom mentalinį skirtybių pasaulį,
Ir maudomės nekintančiame, vaisingame džiaugsme
Dėl naujojo įstatymo
Šiandien
Pirmą kartą
Mes galime skelbti senosios valdžios pabaigą.

PIRMA DALIS

PRARASTA KARALYSTĖ

1

1998-ųjų liepos 1-oji pasitaikė trečiadienis. Taigi logiška, nors ir neįprasta, kad Džerzinskis surengė savo atsisveikinimo vakarėlį antradienio vakarą. *Brandt* firmos šaldytuve, prigrūstame stiklainių su užšaldytais embrionais ir kiek pakrypusiame nuo jų svorio, tilpo ir šampano buteliai, nors paprastai jame būdavo laikomos būtiniausios cheminės medžiagos.

Ketvertas butelių penkiolikai žmonių – gal kiek mažoka. Tiesa, viskas gerai apskaičiuota: žmonės susibūrė čia iš paviršutiniškų paskatų, tereikėjo nemandagaus žodžio ar kreivo žvilgsnio ir grupė galėjo išsiskirstyti, kiekvienas lėktų savo automobilio link. Jie stoviniavo vėdinamame rūsio kambaryje su baltom keraminėm plytelėm išklijuotom sienom, puoštom plakatais su Vokietijos ežerų vaizdais. Niekas nepasisiūlė fotografuoti. Jaunas metų pradžioje pradėjęs dirbti mokslininkas, kvailokos išvaizdos barzdočius, po kelių minučių išėjo ta dingstimi, kad blogai pastatęs automobilį. Tarp susibūrusiųjų pamažu įsivyravo vis pastebimesnis nejaukumas; artėjo atostogos. Vieni ruošėsi važiuoti į šeimos vasarnamį, kiti nėrėsi į „kaimo turizmą“. Žodžiai, kuriuos jie sakė vieni kitiems, lėtai grimzdo ore. Visi netrukus išsiskirstė.

Devyniolika trisdešimt viskas buvo baigta. Džerzinskis žingsniavo per automobilių stovėjimo aikštelę kartu su kolege juodais ilgais plaukais, labai balta oda, stambiomis krūtimis. Ji buvo kiek vyresnė, tikriausiai netrukus užims jo vietą kaip tyrimų grupės vadovė. Daugumoje publikacijų ji nagrinėjo drozofilų geną DAF3, buvo netekėjusi.

Stovėdamas priešais savo tojotą jis šypsodamas ištiesė jai ranką (jau prieš kelis akimirksnius buvo numatęs ne tiktai šį gestą, bet ir palydėti jį šypsena – taigi mintyse tam ruošėsi). Delnai susiglaudė ir švelniai vienas kitą krestelėjo. Vėliau jis pamanys, kad šiam rankų paspaudimui stigo šilumos; atsižvelgdami į aplinkybes, juodu bent jau galėjo atsibučiuoti kaip ministrai ar kai kurie varjetė dainininkai.

Jau atsisveikinus, jis dar sėdėjo automobilyje kokias penkias minutes, – gal per ilgai. Kodėl toji moteris neužveda automobilio? Gal masturbuoja klausydama Bramso? O gal mąsto apie savo karjerą, naujas pareigas, ir jei taip – ar džiaugiasi jomis? Galų gale genetikės golfas išriedėjo iš automobilių stovėjimo aikštelės, jis liko vienas. Diena buvo nuostabi, vis dar šilta. Tokiomis vasaros pradžios savaitėmis viskas atrodydavo sustingę nejudrioje šviesoje, nors – Džerzinskis tai žinojo – dienos jau ėmė trumpėti.

Aš dirbu privilegijuotoje aplinkoje, – pamanė užvesdamas variklį. Į klausimą „Ar gyventi Palezo jums reiškia naudotis ir privilegijuota aplinka?“ šešiasdešimt trys procentai gyventojų atsakydavo „Taip“. Tai visai suprantama – pastatai čia žemi, atskirti pinučių. Keliuose didžiuosiuose prekybos centruose patogu apsipirkti; kalbant apie Palezo, *gyvenimo kokybės* sąvoka beveik nėra perdėta.

Pietų greitkelis, vedantis į Paryžių, buvo tuščias. Jam atrodė, kad atsidūrė naujazelandiečių mokslinės fantastikos filme, kurį žiūrėjo studijų metais: jis – paskutinis žmogus žemėje, ir visa, kas gyva, jau išnykę. Kažkas visoje atmosferoje priminė staigią apokalipsę.

Džerzinskis beveik penkiolika metų gyveno čia, Fremikūro gatvėje, priprato prie jos, kvartalas buvo ramus. 1993-iaisiais jis pajuto norą turėti draugiją – kad vakare jį, grįžtantį iš darbo, kas nors pasitiktų. Pasirinko baltą kanarėlę, baugštų paukštelį. Ji čiulbėdavo daugiausia rytais, nors neatrodė linksma; tačiau argi kanarėlė gali būti linksma? Džiaugsmas – tai juk intensyvi ir gili emocija, kai visa sąmone patiriamas jaudinamos pilnatvės jausmas; jį galėtumei lyginti su svaiguliu, susižavėjimu, ekstaze. Kartą jis išleido paukštį iš narvelio. Tas, siaubo pagautas, pridergė ant sofos ir puolė prie narvelio ieškodamas durelių įskristi vidun. Po mėnesio jis pakartojo bandymą. Šįkart vargšas gyvis iškrito pro langą, o stengiantis sušvelnint kritimą paukščiui pavyko nutūpti viename priešais stūksančio namo balkone, penkiais aukštais žemiau. Mišeliui teko laukti, kol grįš to buto gyventoja, ir viltis, kad ji bent jau nelaiko katino. Paaiškėjo, kad tai mergina, dirbanti redaktore žurnale *20 Ans*; ji gyveno viena ir namo grįždavo vėlai. Katino ji neturėjo.

Buvo jau sutemę, Mišelis atsiėmė paukštelį, visą drebantį iš šalčio ir baimės, jis tupėjo prisiglaudęs prie betoninės atramos. Dar keletą kartų, dažniausiai nešdamas šiukšles, vėl sutiko redaktorę. Ji linktelėdavo galva tikriausiai rodydama, kad atpažįsta, jis taip pat linktelėdavo. Žodžiu, per tą nutikimą jam pavyko užmegzti kaimyniškus ryšius, o tai jau šis tas.

Pro jo langus buvo matyti gal dešimt namų, taigi maždaug trys šimtai butų. Paprastai vakare, jam grįžus namo, kanarėlė imdavo švilpauti ir čiulbėti, tai trukdavo nuo penkių iki dešimties minučių, tada jis įberdavo jai naujo lesalo, pakeisdavo kraiką ir vandenį. Tačiau tą vakarą, tą vakarą jį pasitiko tyla. Priėjo prie narvelio: paukštis buvo negyvas. Jo mažas baltas kūnelis, jau atšalęs, gulėjo ant šono smulkaus žvyro kraike.

Vakarienės jis suvalgė *Monoprix Gourmet* gamybos patiekalą: builiu paskanintą ešerį, kurį paskui užgėrė vidutiniško skonio *Valdepeñas* vynu. Kiek padvejojęs įdėjo paukščio lavonėlį į celofaninį maišelį, pasunkino jį alaus buteliu ir išmetė į šiukšlių dėžę. Ką dar galėjo daryti? Užsakyti mišias?

Jis taip ir nesuprato, kur baigiasi tas šiukšlių vamzdis siauru galu (bet ganėtinai plačiu, kad tilpo kanarėlės kūnas). Taigi sapnavo gigantiškas šiukšlių dėžes, pilnas kavos filtrų, raviolių su padažu ir nupjautų lyties organų. Milžiniškos kirmėlės, beveik tokio dydžio kaip paukštis, ištiesusios snapus, puolė jo lavonėlį. Rovė kojytes, draskė vidurius, badė akių obuolius. Jis drebėdamas išsitiesė tamsoje, buvo dar tik pusė dviejų. Prarijo tris ksanakso tabletes. Taip baigėsi pirmasis jo laisvės vakaras.

2

1900-ųjų gruodžio 14 dieną pranešime *Zur Theorie des Geseztes der Energieverteilung in Normalspektrum*, skirtame Berlyno akademijai, Maksas Plankas pirmą kartą pavartojo energijos kvanto sąvoką, kuri vėliau, tolesnėje fizikos plėtotėje, suvaidins lemiamą vaidmenį. Nuo 1900-ųjų iki 1920-ųjų Einšteino ir Boro iniciatyva daugiau ar mažiau išradingos koncepcijos siekė priderinti naująją sąvoką prie ankstesnių teorijų visumos ir tik trečiojo dešimtmečio pradžioje paaiškėjo, kad ta visuma galutinai pasmerkta žlugti.

Nilsas Boras buvo laikomas tikruoju kvantinės mechanikos pradininku ne vien tik dėl asmeninių atradimų, bet ir dėl ypatingos kūrybiškumo, intelektinio įkarščio, laisvos minties ir draugiškumo dvasios, kurią jam pavyko aplink save sukurti. Kopenhagos fizikos institutas, Boro įkurtas 1919-aisiais, turėjo suburti visus jaunus Europos mokslininkus fizikus. Čia stažavo Heizenbergas, Paulis, Bornas. Nedaug už juos vyresnis Boras galėjo aukoti valandų valandas, kad aptartų su jais hipotezių detales su jam vienam būdingu filosofiniu įžvalgumu, geranoriškumu ir griežtumu. Tikslus, net maniakiškas, jis ypač nepakentė netikslumų aiškinant eksperimentus, nors, kita vertus, nė viena bent kiek naujesnė mintis jam iš anksto neatrodė beprotiška, o jokia klasikinė

sąvoka – nepajudinama. Jis mėgo kviestis studentus paviešėti į savąją sodybą Tisvildėje, priimdavo ten ir kitų sričių mokslininkus, politikus, menininkus; pokalbiai lengvai krypdavo nuo fizikos prie filosofijos, nuo istorijos prie meno, nuo religijos prie kasdienio gyvenimo. Nieko panašaus nebuvo vykę nuo ankstyvųjų graikų mąstytojų laikų. Tokiame kontekste 1925–1927 metais ir buvo sukurti pagrindiniai Kopenhagos interpretacijos terminai, kurie paneigė daugumą senųjų erdvės, priežastingumo ir laiko kategorijų.

Džerzinskiui niekaip nepavyko sukurti tokios aplinkos aplink save. Jo vadovaujamoje tyrimų grupėje tvyrojo – nei daugiau, nei mažiau – įstaigos atmosfera. Toli gražu nepanašūs į mikroskopų poezijos Rembo, kaip kad mėgsta įsivaizduoti sentimentali publika, molekulinės biologijos tyrinėtojai dažniausiai yra ne kas kita, kaip tik sąžiningi darbuotojai, žmonės be talento, teskaitantys savaitraštį *Le Nouvel Observateur* ir tesvajojantys, kaip nusidanginti per atostogas į Grenlandiją. Molekulinės biologijos tyrimams nereikia jokio kūrybingumo, išradingumo, išties tai tik rutininė veikla, kuriai reikalingi paprasti, gana riboti intelektiniai gebėjimai. Žmonės rašo daktaro disertacijas, gina mokslo darbus, nors dvejų metų studijų aukštojoje visiškai užtenka, kad gebėtų laisvai valdyti įrenginius. „Kad kiltų mintis apie genetinį kodą, – mėgo kartoti Deplešenas, Nacionalinio mokslo tyrimų centro Biologijos skyriaus vadovas, – kad suprastum baltymų sintezės principus, iš tiesų tereikia išlieti tik šiek tiek prakaito. Beje, atkreipkite dėmesį, kad pirmas nagus prie šio reikalo prikišo fizikas Gamovas. O DNR šifravimas, pfff... Šifruoji, šifruoji... Kuri vieną molekulę, paskui kitą. Įvedi duomenis į kompiuterį, kompiuteris

apskaičiuoja ją sudarančias grandis. Siunti faksogramą į Koloradą: jie kuria geną B27, o tu – C33. Virtuvė. Kartkarčiais šiek tiek patobulinama aparatūra: paprastai to ir užtenka, kad tau skirtų Nobelį. Anokia meistrystė, vieni juokai.“

Liepos pirmosios popietė buvo alinamai karšta, viena iš tų, kurios baigiasi prastai – galų gale prapliumpa audra, blaškydama į šalis nuogus kūnus. Deplešeno biuro langai buvo į Anatolio Franso krantinės pusę. Kitame Senos krante, Tiuilri krantinėje, saulės atokaitoje vaikštinėjo homoseksualai, kalbėjosi poromis arba susibūrę į grupeles, kartu susėdę ant rankšluosčių. Beveik visi mūvėjo trumpikes su juostele. Įdegio aliejumi ištepti raumenys švytėjo saulėje, blizgėjo apvalūs užpakaliai. Kai kurie beplepėdami pro trumpikių su juostele nailoną masažavosi lyties organus ar pakišdavo po jom pirštą atidengdami gaktiplaukius, varpos galą. Prie stiklinės sienos Deplešenas buvo pasistatęs žiūroną. Jis pats, pasak gandų, irgi buvo homoseksualas, nors iš tiesų jau keleri metai, kai jis – tik pasaulietis alkoholikas. Vieną popietę, panašią į šią, porą kartų pabandė masturbuotis prispaudęs akį prie žiūrono, įdėmiai spoksodamas į paauglį, kuris buvo nuleidęs žemyn savo trumpikes su juostele ir kurio kotas pradėjęs jaudinamai kilti aukštyn į orą. Jo paties varpa – suglebusi ir raukšlėta, sausa, – ūmai nuleipo, ir jis daugiau nesistengė.

Džerzinskis atėjo lygiai šešioliktą valandą. Deplešenas kvietė jį pasikalbėti. Džerzinskio atvejis jį domino. Be abejo, gana dažnai nutikdavo, kad mokslininkas išeina atostogų metams ir važiuoja padirbėti su kita tyrimų grupe į Norvegiją, Japoniją, žodžiu, į vieną iš tų niūrių šalių, kur masiš-

kai žudosi keturiasdešimtmečiai. Kiti, – tokie atvejai buvo dažnesni „Miterano laikais“, tais metais, kai finansinis plėšrumas pasiekė neregėtą mastą, – puldavo ieškoti įstatinio kapitalo ir steigti bendroves, kad galėtų prekiauti viena ar kita molekule; beje, kai kurie per trumpą laiką susikrovė nemenkus turtus, niekingai privertė atsipirkti žinias, sukauptas per visus pelno nesiekusių tyrimų metus. Tačiau Džerzinskio pasitraukimas – be jokio projekto, be tikslo, net be menkiausios užuominos į pateisinamą priežastį – atrodė niekaip nesuprantamas. Keturiasdešimties jis buvo tyrimų vadovas, vadovavo penkiolikos mokslininkų grupei, o pats buvo pavaldus – vien teoriškai – tik jam, Deplešenui. Jo grupė pasiekė puikių rezultatų, buvo laikoma viena geriausių Europoje. Kas gi nesisekė, žvelgiant apskritai? Deplešenas vertė savo balsą skambėti gyvybingiau: „Ar turite projektų?“ Trisdešimt sekundžių truko tyla, tada Džerzinskis tarstelėjo: „Galvoti“. Pokalbio pradžia nežadėjo nieko gera. Priverstinai džiugiai Deplešenas toliau mezgė pokalbį: „O asmeniniame gyvenime?“ Kol stebėjo šį rimtą, aštrių bruožų veidą, liūdnas į jį įsmeigtas akis, jį staiga persmelkė gėda. Ką – asmeniniame gyvenime? Juk pats prieš penkiolika metų važiavo į Orsė universitetą kviestis Džerzinskio. Pasitvirtino, kad puikiai pasirinko žmogų: jis buvo tikslus, griežtas, kūrybingas mokslininkas; pamažu sukaupta daug rezultatų. Nacionaliniam mokslo tyrimų centrui* Europoje pavyko išsilaikyti tarp pirmaujančių molekulinės biologijos srityje, ir daug pasiekta būtent Džerzinskio dėka. Sutartis įvykdyta su kaupu.

* Toliau – NMTC. *Čia ir toliau vertėjos pastabos.*

„Savaime suprantama, – kalbėjo Deplešenas, – jūs ir toliau galėsite naudotis mūsų kompiuterių duomenimis. Paliksime galioti jūsų kodą, su juo galėsite atsidaryti serveryje patalpintus tyrimų duomenis ir Centro duomenų banką internete, kodas galios neribotą laiką. Jei prireiks dar ko nors, aš – jūsų paslaugoms."

Anam išėjus, jis vėl priėjo prie stiklinės sienos. Šiek tiek prakaitavo. Priešingoje krantinėje Šiaurės Afrikos tipo juodukas movėsi šortus. Fundamentaliojoj biologijoj dar daugybė svarbių klausimų. Biologai mąsto ir veikia taip, tarsi molekulės būtų paskiros materialios dalelės, siejamos vien elektromagnetinės traukos ar atstūmimo jėgų, jis buvo įsitikinęs, kad nė vienas nėra net girdėjęs apie EPR* paradoksą, apie Aspeko bandymus, nė vienas jų net nepasivargino pasidomėti amžiaus pradžios fizikos pažanga, taigi jų atomo suvokimas likęs beveik toks kaip Demokrito. Jie kaupia sudėtingus ir pasikartojančius duomenis vieninteliu tikslu – kad jie skubiai būtų pritaikyti pramonėje, bet taip ir nesupranta, kad sąvokinis jų veiklos pagrindas – užminuotas. Džerzinskis ir jis pats, pagal išsilavinimą fizikai, tikriausiai vieninteliai visame NMTC supranta: pakanka imtis iš esmės išnagrinėti atominį gyvybės pagrindą, ir dabartinės biologijos pamatai kaipmat išlėks į orą. Virš Senos leidosi sutemos, o Deplešenas tuo metu kaip tik ir galvojo apie tai.

* Tai Einšteino, Podolskio ir Rozeno paradoksas, parodantis, kad kvantinė mechanika nėra baigtinė teorija. Esmė: kiekvienas matavimas, atliktas vienoje kvantinės sistemos dalyje, turėtų akimirksniu sukelti poveikį kitoje šios sistemos dalyje nepriklausomai nuo atstumo tarp jų, o tai prieštarauja tai reliatyvumo teorijai, kuri teigia, kad poveikis, t. y. jokia informacija, negali sklisti greičiau už šviesą.

Jis nė kiek neįsivaizdavo, kokia linkme sukasi Džerzinskio mintys, net nesijautė pajėgus apie tai su juo diskutuoti. Greitai jam sukaks šešiasdešimt, o šit intelektinėje srityje jis visiškai atsilikęs. Homoseksualai išsivaikščiojo, krantinė liko tuščia. Jis niekaip neįstengė prisiminti, kada jam paskutinį kartą įvyko erekcija; laukė audros.

3

Audra nugriaudėjo apie devintą vakaro. Džerzinskis klausėsi lietaus mažais gurkšneliais siurbčiodamas prastą armanjaką. Jam neseniai sukako keturiasdešimt: ar jis – *keturiasdešimtmečio krizės* auka? Kadangi gyvenimo sąlygos vis gerėja, šiais laikais keturiasdešimtmečiai dar gana geros formos, jų fizinė būklė – puiki, o pirmieji ženklai – fizinė išorė ir labiausiai apkrautų organų reakcija, – rodantys, kad ką tik peržengtas slenkstis ir kad prasidėjo lėtas plaukimas žemyn mirties link, dažniausiai atsiranda tik apie keturiasdešimt penktus–penkiasdešimtus metus. Be to, garsioji „keturiasdešimtmečio krizė“ dažnai susijusi su seksualiniais reiškiniais, su ūmia karštligiška trauka prie labai jaunų merginų kūnų. Džerzinskio atveju apie šiuos dalykus negali būti nė kalbos: pimpis jam reikalingas šlapintis, ir viskas.

Kitą dieną atsikėlė apie septintą, susirado savo bibliotekoje knygą „Dalis ir visuma“, mokslinę Vernerio Heizenbergo autobiografiją, ir pėsčias patraukė į Marso lauką. Aušo skaidrus, gaivus rytas. Tą knygą įsigijo septyniolikos metų. Atsisėdęs po platanu Viktoro Kuzeno alėjoje perskaitė pirmo skyriaus dalį, kur Heizenbergas prisimena savo studijų

metų kontekstą ir pasakoja, kokiomis aplinkybėmis pirmą kartą sužinojo apie atomų teoriją:

Tai įvyko tikriausiai 1920-ųjų pavasarį. Pirmojo pasaulinio karo baigtis pasėjo sąmyšį tarp mūsų šalies jaunimo. Vyresnioji karta, smarkiai išgyvenanti dėl pralaimėjimo, paleido iš rankų vadžias, o jaunieji būrėsi į grupes, didesnes ar mažesnes bendruomenes, norėdami rasti naują kelią ar bent jau naują kelrodį, kuris padėtų orientuotis, nes senasis sudužo. Taigi ir aš vieną gražią pavasario dieną ėjau kartu su dešimties ar dvidešimties bičiulių grupe. Kiek atsimenu, per tą pasivaikščiojimą atsidūrėme ant kalvų, stūksančių vakariniame Starnbergo ežero krante; kiekvieną kartą, kai tarp ryškiai žalių skroblų eilių pasitaikydavo proskyna, pro ją mums iš kairės apačioje suboluodavo ežeras, ir atrodė, kad jis driekias iki kalnų, iki pat kraštovaizdžio gilumos. Tada, tomis gana keistomis aplinkybėmis, per tą pasivaikščiojimą, aš pirmąkart ir dalyvavau pokalbyje apie atominę fiziką; tai buvo pokalbis, padaręs didelę įtaką visai mano vėlesnei karjerai.

Apie vienuoliktą valandą karštis ėmė kilti. Grįžęs namo Mišelis nusirengė visiškai nuogas ir atsigulė. Kitas tris savaites jo judesiai buvo ypač riboti. Reikia manyti, kad ir žuvis, kartais iškildama iš vandens įkvėpti oro, keletą sekundžių vokia oro pasaulį, kuris visiškai kitoks – panašus į rojų. Suprantama, kad paskui ji turi grįžti į savąjį – vandenžolių – pasaulį, kur žuvys ryja vienos kitas. Bet keletą sekundžių ji turbūt nujaučia, kad yra ir kitoks, tobulas pasaulis – mūsiškis.

Liepos 15-osios vakarą jis paskambino Briuno. Fone grojant *cool* džiazui, jo įbrolio žinutės balsas skambėjo su subtilia *potekste*. Briuno – jis tai jau tikrai *keturiasdešimtmečio*

krizės auka. Dėvi odinius lietpalčius, želdinasi barzdelę. Norėdamas parodyti, kad pažįsta gyvenimą, kalba kaip antrarūšio detektyvinio serialo veikėjas, rūko cigariles, treniruoja krūtinės raumenis. Bet pats Mišelis nė kiek netiki tokiu „keturiasdešimtmečio krizės" aiškinimu. Vyras, keturiasdešimtmečio krizės auka, tenori gyventi, gyventi šiek tiek ilgiau, trokšta tik neilgo pratęsimo. Na, o jo paties atveju tiesa tokia: gyventi visiškai įgriso ir jis tiesiog nemato jokios priežasties visa tai tęsti.

Tą patį vakarą susirado nuotrauką, darytą, kai mokėsi pradinėje mokykloje Šarni, ir apsiverkė. Vaikas sėdi suole ir laiko rankose atverstą vadovėlį. Šypsodamas, kupinas džiaugsmo ir ryžto, stebeilija į žiūrovą, bet tas vaikas – visai nesuvokiamas daiktas – tai juk jis pats. Vaikas ruošia namų darbus, mokosi pamokas su patikliu rimtumu. Jis žengia į pasaulį, atranda jį – ir tas pasaulis jo negąsdina, jis rengiasi užimti vietą žmonių visuomenėje. Visa tai įmanu įskaityti vaiko žvilgsnyje. Vilki švarką nedidele apykakle.

Keletą dienų Mišelis laikė nuotrauką po ranka, atremtą į lempą lovos galvūgalyje. Laikas – banali paslaptis, ir viskas jam yra pavaldu, – stengėsi įteigti sau; žvilgsnis užgęsta, džiaugsmas ir pasitikėjimas išgaruoja. Išsitiesęs ant *Bultex* čiužinio, veltui stengėsi pripratinti save prie minties apie trumpaamžiškumą. Vaiko kaktą žymėjo nedidukė apvali duobutė – vėjaraupių randas, likęs metų metus. Kur slypi tiesa? Į kambarį ėmė plūsti vidurdienio karštis.

4

Gimęs 1882-aisiais kaime Korsikos gilumoje neraštingų valstiečių šeimoje, Martenas Sekaldi atrodė tiesiog sukurtas gyvulių augintojo, žemdirbio, ribotos veiklos gyvenimui, – tokiam, kokį gyveno nesuskaičiuojama daugybė jo protėvių kartų. Toks gyvenimo būdas mūsų kraštuose jau seniai pamirštas, tad išsami jo analizė kažin ar būtų įdomi; kai kurie radikalūs žalieji retsykiais reiškia nesuprantamą jo ilgesį, todėl aš, siekdamas nuoseklumo, siūlau trumputį apibendrinamąjį tokio gyvenimo aprašymą: tau priklauso gamta ir grynas oras, dirbi keletą lopinėlių žemės (jų skaičių tiksliai apibrėžia griežta paveldėjimo sistema), kartkartėm nušauni kokį šerną, dulkinies į kairę ir į dešinę, daugiausia – su žmona, ji gimdo tau *vaikus*, tu juos augini, kad jie užimtų vietą toje pačioje ekosistemoje, pasigauni kokią nors ligą, ir tiek.

Asmeninis Marteno Sekaldi likimas iš tikrųjų puikiai iliustruoja tą integravimo į prancūzų visuomenę ir technologinės pažangos skatinimo vaidmenį, kurį Trečiosios respublikos laikais atliko pasaulietinė mokykla. Jo pradinių klasių mokytojas greitai suprato susidūręs su nepaprastu mokiniu, apdovanotu abstrakčiu mąstymu ir formaliuoju kūrybiškumu, kurie vargu ar kada nors galės išsiskleisti toje aplinkoje, iš kurios jis kilęs. Puikiai suvokė, kad jo pareiga – ne tik

suteikti kiekvienam piliečiui būtiną pagrindinių žinių kiekį, bet ir atpažinti elito atstovus, pašauktus tapti aukštaisiais Respublikos tarnautojais, tad jam pavyko įtikinti Marteno tėvus, kad vaiko likimas turi būti sprendžiamas kur tik nori, bet ne Korsikoje. 1894-aisiais su išrūpinta stipendija vaikinukas apsigyveno Tjero licėjaus mokinių internate (jis puikiai aprašytas Marselio Panjolio vaikystės atsiminimuose, kurie – juose aprašyta jaunuolio, kilusio iš neturtingo sluoksnio, kelias, labai tikroviškai atkurti pagrindiniai tų laikų idealai – buvo mėgstamiausi Marteno Sekaldi skaitiniai) Marselyje. 1902-aisiais berniukas visiškai pateisino savo senojo mokytojo viltis – buvo priimtas į Aukštąją politechnikos mokyklą.

Į pareigas, kurios turėjo nulemti visą likusį jo gyvenimą, buvo paskirtas 1911-aisiais. Jo darbas buvo visoje Alžyro teritorijoje sukurti veiksmingą vandentiekio tinklą. Jis skyrė tam daugiau nei dvidešimt penkerius metus, skaičiavo akvedukų linkius ir vamzdžių skersmenis. 1923-iaisiais vedė Ženevjevą Žiuli, tabako parduotuvėlės darbuotoją, kurios visa giminė buvo iš Langedoko, nors šeima – jau dvi kartos – buvo įsikūrusi Alžyre. 1928-aisiais jiems gimė duktė Žanina.

Žmogaus gyvenimo nupasakojimas gali būti koks nori – trumpas, ilgas. Metafiziškumo, arba tragiškumo, lygmuo, kurį galiausiai žymi tik gimimo ir mirties datos, tradiciškai įrašomos antkapiniame akmenyje, paprastai išsiskiria ypač dideliu lakoniškumu. Marteno Sekaldi atveju atrodo tinkama remtis dar ir istoriniu bei socialiniu lygmenimis, skirti daugiau dėmesio ne tiek asmenybei ir charakteriui apibūdinti, kiek visuomenės, kurios tipiškas atstovas jis buvo, evoliucijai. Genami savo laiko istorinės evoliucijos, be to, nuspren-

dę prie jos prisidėti, tipiški individai dažniausiai nugyvena paprastutį, laimingą gyvenimą, taigi jų gyvenimo nupasakojimas įprastai telpa į vieną, na į du lapus. O štai ji, Žanina Sekaldi, priklausė tai liūdnai kategorijai *šauklių*, kurie puikiai prisitaikę prie tuo metu vyraujančio gyvenimo būdo, tačiau drauge trokšta jį pranokti „iš viršaus“, garbina naujovišką arba populiarina dar mažai paplitusį elgesį; apskritai šaukliams reikia skirti šiek tiek ilgesnį gyvenimo aprašymą, juolab kad jų kelyje esti daugiau vingių ir painiavos. Vis dėlto net ir jie atlieka tiktai istorijos akceleratoriaus vaidmenį – paprastai paspartina istorinį irimą – o patys jie niekada nepajėgia suteikti įvykiams kitos linkmės: šis vaidmuo skirtas tik *revoliucionieriams* arba *pranašams*.

Marteno ir Ženevjevos Sekaldi duktė anksti parodė nepaprastus intelektinius gabumus, mažų mažiausiai prilygstančius tėvo gabumams, kartu reiškėsi ir labai nepriklausomas tos merginos charakteris. Trylikos ji prarado nekaltybę (tai išskirtinis atvejis jos laikais ir jos aplinkoje) ir visus karo metus (Alžyre jie buvo gana ramūs) skyrė vaikštynėms į populiariausius vakarėlius, vykdavusius kiekvieną savaitgalį – iš pradžių Konstantine, paskui – Alžyre, bet tai jai nė kiek netrukdė kiekvieną trimestrą pasiekti įspūdingų mokymosi rezultatų. Taigi 1945-aisiais ji paliko tėvus ir išvyko į Paryžių studijuoti medicinos turėdama bakalauro diplomą su prierašu „labai gerai“ ir jau solidžią seksualinę patirtį.

Pirmieji pokario metai buvo labai darbingi ir atšiaurūs; pramonės gamybos rodikliai buvo nukritę žemiausiai, o maisto produktų skirstymas pagal korteles panaikintas tik 1948-aisiais. Tačiau nedidelėje pasiturinčių gyventojų grupelėje pasirodė pirmieji ženklai masinio, pramoginio aist-

ringo vartojimo, atėjusio iš Jungtinių Amerikos Valstijų, o vėlesniais dešimtmečiais jis paplito jau tarp visų gyventojų. Žaninai Sekaldi, medicinos fakulteto studentei, Paryžiuje pačiai savo kailiu teko pajusti „egzistencializmą“, netgi pasitaikė proga „Tabu“ sušokti bibopą su Žanu Poliu Sartru. Filosofo darbai jai nepadarė didelio įspūdžio, tačiau ją pribloškė bjauri to asmens išvaizda – beveik negalia, tad ir šis nuotykis neturėjo tęsinio. Pati buvo labai daili, ryškių viduržemiškų bruožų, turėjo daugybę meilės nuotykių, kol 1952-aisiais sutiko Seržą Klemaną, tuomet jau bebaigiantį chirurgijos studijas.

„Jums maga pamatyti mano tėvo portretą? – vėliau mėgdavo sakyti Briuno. – Imkite beždžionę, įduokite jai mobilųjį telefoną, ir štai jums tas žmogelis.“ Tais laikais Seržas Klemanas, suprantama, mobiliojo telefono neturėjo, tik iš tiesų buvo gana apžėlęs. Apskritai jis visai nebuvo gražus, tačiau iš jo esybės sklido galingas ir paprastas vyriškumas, kuris tikriausiai ir pakerėjo jaunąją medicinos praktikantę. Be to, jis turėjo planų. Kelionės į Jungtines Valstijas metu įsitikino, kad estetinė chirurgija ambicingam gydytojui praktikui ateityje atvers kone pasakiškų galimybių. Nuolatinė žavesio rinkos plėtra ir kartu tradicinės poros žlugimas, nuspėjamas Vakarų Europos ekonominis pakilimas – visa tai susipynė ir žadėjo tai sričiai puikias galimybes plėtotis, ir tai jam, Seržui Klemanui, pasisekė vienam iš pirmųjų Europoje – ir tikrai pačiam pirmam Prancūzijoje – suprasti; bėda buvo, kad trūko pradinių lėšų verslui. Martenas Sekaldi, kuriam būsimojo žento verslininko mąstymas paliko teigiamą įspūdį, sutiko paskolinti pinigų, ir 1953-iaisiais Neji atidaroma pirmoji klinika. Sėkmė, kurią didino dar ir tuomet

sparčiai populiarėjančių moterų žurnalų informacijos puslapiai, iš tiesų buvo žaibiška, ir 1955-aisiais kalvotoje Kanų dalyje atidaroma nauja klinika.

Sutuoktiniai tada sudarė sąjungą, kuri vėliau buvo pavadinta „šiuolaikine pora“, tad nuo savo vyro Žanina pastojo veikiau tik iš neapdairumo. Tačiau nutarė gimdyti; motinystė, – manė ji, – tai viena iš tų patirčių, kurią moteriai lemta įgyti; beje, nėštumas jai buvo gana malonus laikotarpis, ir šit 1956-ųjų kovą gimė Briuno. Varginami rūpesčiai, auginant mažą vaiką, porai netrukus pasirodė sunkiai suderinami su asmeninės laisvės idealu, ir 1958-aisiais bendru sprendimu Briuno buvo išsiųstas į Alžyrą pas senelius iš motinos pusės. Tuo metu Žanina vėl laukėsi, tačiau šįkart kūdikio tėvas buvo Markas Džerzinskis.

Liusjenas Džerzinskis, žiauraus skurdo, beveik bado, spiriamas, 1919-aisiais išvyko iš Katovicų anglių kasybos baseino, – ten jis gimė prieš dvidešimt metų, – vildamasis rasti darbo Prancūzijoje. Tapo geležinkelio darbininku – iš pradžių dirbo statybų, vėliau – kelių priežiūros darbus – ir vedė Mari Leru, iš Burgundijos kilusių padienių darbininkų dukterį, kuri taip pat dirbo geležinkelininke. Sugyveno su ja keturis vaikus ir žuvo 1944-aisiais per sąjungininkų bombardavimą.

Kai žuvo tėvas, trečiam vaikui – Markui – buvo keturiolika. Tai buvo protingas, rimtas, bet kiek liūdnokas berniukas. Kaimyno padedamas, jis 1946-aisiais įsidarbino elektriko padėjėju Patė kino studijoje Žuanvilyje. Iškart pasirodė labai gabus šiam darbui: gavęs tik apytikslius nurodymus, dar prieš ateinant vyriausiajam kino operatoriui, paruošdavo puikų apšvietimo foną. Anri Alekanas jį labai ver-

tino ir, kai 1951-aisiais pradėjo dirbti ORTF, Prancūzijos radijo ir televizijos biure, kuris ką tik buvo pradėjęs transliuoti laidas, norėjo padaryti jį savo asistentu.

1957-ųjų pradžioje, kai rengė reportažą televizijai apie Sen Tropė gyventojus, Markas ir susipažino su Žanina. Jo tyrimas, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama Brižitai Bardo (Bardo mitas pasklido 1956-aisiais, pasirodžius filmui „Ir Dievas sukūrė moterį“), rėpė ir kai kuriuos menininkų ir literatų sambūrius, o ypač tą, vėliau pavadintą „Sagan gauja“. Pasaulis, kuris Žaninai, nepaisant jos pinigų, buvo neprieinamas, ją žavėjo, ir mergina, atrodo, tikrai įsimylėjo Marką. Įtikino save, kad jis sukurtas būti didžiu kino režisierium, ko gero, tai buvo šventa tiesa. Dirbdamas reportažo sąlygomis, jis, sukeitęs vietomis vos kelis daiktus, sukurdavo tiesiog jaudinamų scenų – realistinių, ramių ir kartu visai beviltiškų, kurios gal kiek priminė Edvardo Hoperio tapybą. Per įžymybes, su kuriomis bendravo, slysdavo abejingu žvilgsniu, taigi jis filmuodavo Bardo ar Sagan lygiai pagarbiai, kaip būtų filmavęs kalmarus ar krevetes. Su niekuo nesikalbėdavo, niekam nerodydavo prielankumo, – ir buvo iš tiesų žavingas.

Žanina išsiskyrė su vyru 1958-aisiais, netrukus po to, kai išsiuntė Briuno pas senelius. Skyrybos įvyko be teismo, abiem pusėms susitarus. Dosnusis Seržas perleido jai teises į Kanų kliniką; to užteko, kad ji gautų pakankamas gyvenimo pajamas. Kai jie įsikūrė Sen Maksimo vasarnamyje, Markas nė kiek nepakeitė vienišiaus įpročių. Ji skatino Marką siekti kino režisieriaus karjeros, šis pritarė, bet nieko nesiėmė daryti, tiesiog laukdavo siužeto kitam reportažui. Kai ji surengdavo vakarienę, jis mieliau pavalgydavo virtuvėje vienas

anksčiau už svečius, o paskui eidavo pasivaikščioti pakrante. Grįždavo, svečiams jau skirstantis, ta dingstimi, kad turi baigti montuoti kino juostą. Sūnaus gimimas 1958-aisiais jam sukėlė akivaizdžią sumaištį. Ištisomis valandėlėmis sustingęs spoksodavo į sūnų – jo panašumas į tėvą tiesiog stulbino: toks pats veidas smailėjančiais bruožais, išsikišę skruostikauliai, tokios pačios didelės žalios akys. Netrukus Žanina pradėjo jį apgaudinėti. Jis tikriausiai dėl to kentėjo, nors sunku pasakyti, nes iš tiesų prabildavo vis rečiau ir rečiau. Iš akmenėlių, šakų, vėžiagyvių kiautelių statydavo mažus altorėlius, tada fotografuodavo juos vidurdienio šviesoje.

Reportažas apie Sen Tropė turėjo didelį pasisekimą tarp žiūrovų, tačiau jis nesutiko duoti interviu žurnalui *Cahiers du cinéma*. Jo reputacija dar labiau pakilo, kai buvo parodytas trumpas dokumentinis filmas – labai sarkastiškas, – nufilmuotas 1959-ųjų pavasarį apie grupę *Salut les copains* ir „jėjė“ reiškinio atsiradimą. Meninis kinas jo nė kiek nedomino, ir jis du kartus atsisakė dirbti su Godaru. Tuo metu Žanina ėmė bičiuliautis su amerikiečiais, atvažiavusiais paviešėti į Žydrąją pakrantę. Jungtinėse Valstijose, Kalifornijoje, prasidėjo nauji radikalūs pokyčiai. Esalene prie Big Siuro ėmė kurtis bendruomenės, grįstos seksualine laisve ir psichodelinių narkotikų vartojimu – tai esą leidžia ypač praplėsti sąmonės lauką. Ji tapo Frančesko di Meolos – italų kilmės amerikiečio, pažinojusio Ginsbergą ir Oldą Hakslį, vienos iš Esaleno bendruomenių įkūrėjo – meiluže.

1960-ųjų sausį Markas išvyko filmuoti reportažo apie naująją komunistinę visuomenę, kuriamą Kinijos Liaudies Respublikoje. Grįžo į Sen Maksimą birželio 23-iąją, po pietų.

Namai atrodė tušti. Tačiau ant svetainės kilimo turkiškai sukryžiavusi kojas, visiškai nuoga sėdėjo kokių penkiolikos metų mergina. „Gone to the beach...“* – atsakė ji į jo klausimus ir vėl nugrimzdo į apatiją. Žaninos kambaryje išsitiesęs skersai lovos knarkė stambus barzdočius, tikriausiai girtas. Markas ištempė ausis – klausa pagavo dejones, o gal riksmą.

Kambaryje antrame aukšte tvyrojo bjauri smarvė, pro didžiulius langus spiginanti saulė ryškiai apšvietė juodom ir baltom plytelėm išklotas grindis. Jo sūnus nerangiai ropojo per plyteles, retsykiais paslysdamas šlapimo baloje ar išmatose. Jis tankiai mirksėjo ir ištisai cypė. Pajutęs, kad kambaryje kažkas yra, pabandė sprukti. Markas paėmė jį ant rankų – žmogutis jo glėbyje drebėjo iš siaubo.

Markas išėjo iš namų, artimiausioje parduotuvėje nupirko vaikišką automobilio sėdynę. Brūkštelėjo keletą žodžių Žaninai, vėl sėdo į automobilį, pasodino kūdikį į kėdę ir nuvažiavo šiaurės kryptimi. Maždaug ties Valensu pasuko Centrinio masyvo link. Temo. Kartkartėm jis pažvelgdavo į sūnų, kuris snūduriavo ant galinės sėdynės, ir jį užplūdo keistas jausmas.

Nuo tos dienos Mišelį augino senelė, pensininkė, ji gyveno Jonoje, mat iš ten ir buvo kilusi. Neilgai trukus jo motina išvyko gyventi į Kaliforniją ir įsikūrė Di Meolos bendruomenėje. Mišelis ją pamatys, kai bus penkiolikos metų. Beje, savo tėvą jis taip pat nedažnai matė. 1964-aisiais šis išvažiavo kurti reportažo apie Kinijos kariuomenės okupuotą Tibetą. Laiške motinai rašė, kad gyvena gerai, išklojo, kad jį

* „Išėjo prie jūros“ (*angl.*).

labai domina tibetiečių budizmo apraiškos, kurias Kinija siekia žiauriausiu būdu sunaikinti, ir daugiau iš jo žinių nebebuvo. Prancūzijos protestas, adresuotas Kinijos vyriausybei, liko be atsako, ir, nors jo kūno nerado, po metų buvo oficialiai paskelbta, kad Markas dingo be žinios.

5

1968-ųjų vasara, Mišeliui dešimt metų. Nuo dvejų metukų juodu gyvena vienu du su senele. Jie įsikūrę Šarni, Jonos departamente, netoli Luarė. Jis keliasi anksti rytą, ruošia pusryčius senelei; lapelyje pasižymėjęs, kiek laiko plikoma arbata, kiek skrebučių paskrudinti ir daugybę kitų dalykų.

Dažnai iki pietų vidurdienį jis tūno savo kambaryje. Skaito Žiulį Verną, „Pifo nuotykius" arba „Penkių klubą", bet dažniausiai pasineria į knygų „Visa visata" kolekciją. Ten pasakojama apie medžiagų atsparumą, debesų formas, bičių šokius. Rašo ir apie Tadž Mahalį – rūmus, kuriuos vienas senovės karalius pastatė mirusios žmonos atminimui; apie Sokrato mirtį ar apie tai, kaip Eukleidas prieš tris tūkstančius metų išrado geometriją.

Po pietų jis sėdi sode. Nugara atsirėmęs į vyšnios kamieną, apsiavęs šortais, jaučia lanksčią žolės masę. Saulės šilumą. Salotos sugeria saulės šilumą, sugeria ir vandenį; berniukas žino, kad turės jas palaistyti atėjus vakarui. Toliau skaito „Visą visatą", tikriau, šios kolekcijos knygą „Šimtas klausimų" – jis tiesiog gerte geria žinias.

O dar dažnai važiuoja pasivažinėti dviračiu po kaimą. Mina iš visų jėgų, plaučiai prisipildo amžinybės kvapo. Vaikys-

tės amžinybė trumpa, bet jis to dar nežino; pro šalį lekia kraštovaizdis.

Šarni beliko viena maisto parduotuvė, tačiau kiekvieną trečiadienį atvažiuoja mėsininko sunkvežimėlis, penktadieniais – žuvies pardavėjo, šeštadieniais pietų senelė dažnai ruošia menkę su grietinėle. Tai paskutinė Mišelio vasara Šarni, bet ir to jis dar nežino. Metų pradžioje senelę ištinka širdies smūgis. Dvi dukros, gyvenančios Paryžiaus priemiestyje, ieško jai namo šalia savęs. Ji jau nebegali visus metus gyventi viena, rūpintis sodu.

Mišelis retai žaidžia su savo amžiaus berniukais, bet jo santykiai su jais nėra blogi. Jį laiko šiokiu tokiu atsiskyrėliu, jis gauna puikius pažymius mokykloje, viską supranta be akivaizdžių pastangų. Nuo pat pradžių pirmauja per visas pamokas – savaime aišku, senelė tuo didžiuojasi. Tačiau bičiuliai dėl to nei nekenčia, nei puola, jis neprieštaraudamas klasėje leidžia jiems nusirašyti užduotis. Palaukia, kol kaimynas baigs, tada atverčia kitą puslapį. Nors ir puikūs pažymiai, sėdi paskutinėje eilėje. Karalystės sienos – trapios.

6

Vieną vasaros popietę, tada dar gyveno Jonoje, Mišelis bėgiojo po pievą su pussesere Brižita. Brižita buvo daili šešiolikmetė, neįtikimai miela, kuriai po kelerių metų teks ištekėti už apgailėtino idioto. Buvo 1967-ųjų vasara. Ji paimdavo jį už rankų ir sukdavo aplink save, o tada abu griūdavo į ką tik nupjautą žolę. Jis priglusdavo prie jos šiltos krūtinės; ji segėdavo trumpą sijonėlį. Kitą dieną abu būdavo nusėti mažais raudonais spuogeliais, o išbertas kūno vietas siaubingai niežėdavo. *Thrombidium holosericum*, dar vadinama raudonąja erkute, labai dažnai pasitaiko pievose vasarą. Jos skersmuo – maždaug du milimetrai. Kūnelis stambus, mėsingas, smarkiai išsipūtęs, ryškios raudonos spalvos. Ji įsmeigia savo siurbtuką žinduoliui į odą ir sukelia baisingą suerzinimą. *Linguatulia rhinaria*, arba penkialūpė, gyvena šunų, o kartais – žmonių šnervių priekiniuose sinusuose ar žandikauliuose. Jos embrionas ovalus, su uodegėle nugaroje, burnoje yra durti skirtas aparatėlis. Ant abiejų ataugų (arba rudimentų) porų auga ilgi nagai. Suaugęs vabzdys baltas, lancetiškas, nuo 18 iki 85 milimetrų ilgio. Jo kūnas plokščias, žieduotas, permatomas, visas nusėtas kremzlinėmis adatėlėmis.

1968-ųjų gruodį jo senelė persikėlė gyventi į Senos ir Marnos departamentą, arčiau dukterų. Iš pradžių Mišelio gyvenimas dėl to šiek tiek pasikeitė. Kresi an Bri, tik penkiasdešimt kilometrų nutolęs nuo Paryžiaus, tuo metu dar buvo kaimas. Gražus kaimelis su senoviniais namais, pats Koro ten nutapė keletą drobių. Kanalų sistema nukreipia Gran Moreno vandenis, dėl to kai kuriose brošiūrose Kresi perdėtai vadinamas „Bri krašto Venecija". Tik nedaugelis gyventojų dirba Paryžiuje. Dauguma įsidarbinę nedidelėse vietos bendrovėse, o daugiausia – Mo miestelyje.

Po dviejų mėnesių senelė nupirko televizorių, pirmas kanalas ką tik ėmė rodyti pirmąsias reklamas. 1969-ųjų liepos 21-osios naktį jis galėjo stebėti pirmus žmogaus žingsnius Mėnulyje. Šeši šimtai milijonų televizijos žiūrovų, išsibarsčiusių po visą planetą, tuo pačiu metu kaip jis žiūrėjo tą reginį. Ta transliacija, trukusi kelias valandas, tikriausiai ir buvo kulminacinis pirmo vakarietiškos svajonės apie technologijas etapo taškas.

Nors į vietos bendrojo lavinimo koležą įstojo mokslo metams jau prasidėjus, Mišelis be jokių sunkumų perėjo į penktą klasę. Kiekvieną ketvirtadienį pirkdavo „Pifą", kuris neseniai buvo atnaujintas. Priešingai daugumai skaitytojų, pirkdavo jį ne tiek dėl pridėto žaisliuko, kiek dėl išsamių nuotykių aprašymų. Kupini stebinančios epochų ir dekoracijų gausos, šie pasakojimai perteikė keletą paprastų, bet didžių moralinių vertybių. Vikingas Ragnaras, Tedis Tedas ir Apačis, „laukinių amžių sūnus" Rahanas, Nasdinas Hodža, apsimetinėjęs viziriais ir kalifais, – juos visus siejo ta pati etika. Mišelis pamažu tai suvokė ir jame tai paliko žymę visam gyvenimui. Nyčės skaitymas sukėlė jam

trumpalaikį susierzinimą, Kanto – tik patvirtino tai, ką jis jau žinojo. Kad grynoji moralė yra vienintelė universali. Amžiams bėgant ji nesikeičia, niekuo nepasipildo. Nepriklauso nuo jokių istorinių, ekonominių, sociologinių nei kultūrinių veiksnių, visiškai nuo nieko nepriklauso. Ne nustatyta – ji pati nustato. Ne sąlygota – ji pati sąlygoja. Kitaip tariant, tai – absoliutas.

Moralė, kurią veikiančią tikrovėje gali stebėti, visada yra derinys – skirtingu santykiu – grynosios moralės elementų ir visų kitų, kurių kilmė daugiau ar mažiau miglota, bet dažniausiai – religinė. Kuo didesnė grynosios moralės elementų dalis, tuo ilgiau ir laimingiau gyvena aptariamos moralės visuomenė. Bet netgi ir ta visuomenė, kurią valdo vien gryni universaliosios moralės principai, gyvens tik tiek kiek visas pasaulis.

Mišelis žavėjosi visais „Pifo" veikėjais, bet jo numylėtinis neabejotinai buvo Juodasis Vilkas, vienišas indėnas – tobulas apačių, sijų ir šajenų bruožų įsikūnijimas. Juodasis Vilkas nesustodamas jojo per prerijas ant žirgo Šinuko, lydimas vilko Tupio. Jis ne tik nedvejodamas puldavo padėti silpnesniems, bet dar ir nuolat aiškindavo savo veiksmus remdamasis transcendentiniais etikos kriterijais, kartais juos poetizuodamas pasitelkęs įvairias dakotų ir kri genčių patarles, o kartais lakoniškiau – tik primindamas „prerijų įstatymą". Po daugelio metų Mišelis tikriausiai ir toliau jį laikė idealiu Kanto didžiavyriu, visada besielgiančiu „taip, tarsi jo maksimos darytų jį vienu iš įstatymų leidėjų universalioje aukščiausiųjų tikslų karalystėje". Kai kurie epizodai, pavyzdžiui, „Odinė apyrankė", kuriame yra toks nuostabus veikėjas, kaip senas šajenų genties vadas, ieškojęs žvaigždžių,

pranoko vien siaurą nuotykių pasakojimą ir panardindavo skaitytoją į poetišką ir taurią aplinką.

Televizija jį mažiau domino. Tačiau jis suspausta širdimi kiekvieną savaitę žiūrėdavo laidą „Gyvūnų gyvenimas“. Gazelės ir danieliai, grakštūs žinduoliai, ištisas dienas leido jausdami siaubą. Liūtai ir panteros gyveno panirę į apatišką atbukimą, kurį sutrikdydavo tik vienas kitas žiaurumo proveržis. Jie žudė, draskė, rijo silpniausius gyvūnus, senus ar pasiligojusius, o tada vėl panirdavo į vangų miegą, trikdomą tik parazitų, kurie juos rijo iš vidaus, puolimų. Kai kuriuos iš tų parazitų puolė dar mažesni parazitai, o šie savo ruožtu buvo terpė virusams daugintis. Ropliai šliauždavo tarp medžių ir kibdavo savo nuodingais dantimis į paukščius ir žinduolius, jei tik tuo metu kokio nors plėšrūno snapas neperrėždavo jų pačių. Pakilus ir kvailas Klodo Daržė balsas komentuodavo tuos žiaurius vaizdus su nepateisinamu susižavėjimu. Mišelis drebėdavo iš pasipiktinimo ir jausdavo, kaip jame gimsta nepaneigiamas įsitikinimas: laukinė gamta yra ne kas kita, o tik atgrasi šlykštynė, pati laukinė gamta pateisina visišką naikinimą, visa apimantį žudymą, tad ir žmogaus paskirtis žemėje tikriausiai yra tik tokia – žudyti.

1970-ųjų balandį prie žurnalo „Pifas“ buvo pridėtas niekutis, turėjęs ilgam išgarsėti – „gyvybės milteliai“. Prie kiekvieno numerio priklijuotas maišelis su mažyčio jūros vėžiagyvio – *Artemia salina* – kiaušinėliais. Keletą tūkstantmečių šių organizmų gyvybė buvo tarsi užšaldyta. Jų atgaivinimo procedūra buvo gana sudėtinga: reikėjo tris dienas gryninti vandenį, jį vėsinti, suberti maišelio turinį, nesmarkiai pamaišyti. Paskui, kokias kelias dienas, reikėjo palaikyti indą

šalia šviesos ir šilumos šaltinio, nuolat pripilti tinkamos temperatūros vandens, kad būtų kompensuotas išgaravęs jo kiekis, švelniai pamaišyti mišinį, kad į jį patektų deguonies. Po kelių savaičių stiklainyje knibždėjo krūva perregimų vėžiagyvių – tiesą sakant, gana atgrasių, nors jie neabejotinai buvo gyvi. Nesumodamas, ką su jais daryti, Mišelis galų gale išmetė viską į Gran Moreną.

Tame pačiame numeryje išsamus nuotykių aprašymas per dvidešimt puslapių atskleidė kai kuriuos dalykus apie Rahano jaunystę, aplinkybes, kurios jį pavertė vienišu didvyriu pačioje priešistorinių amžių šerdyje. Kai buvo mažas, visą jo klaną sunaikino išsiveržęs ugnikalnis. Jo tėvas Išmintingasis Krao mirdamas tegebėjo jam palikti trijų plėšrūno nagų pakabutį. Kiekvienas nagas reiškė kurią nors „tų-kurie-vaikšto-stačiomis", taigi žmonių, gerąją savybę. Buvo atsidavimo nagas, drąsos nagas ir pats svarbiausias iš jų visų – gerumo nagas. Nuo to laiko Rahanas segėjo pakabutį ir stengėsi pasirodyti vertas to, ką pakabutis reiškė.

Kresi namuose sodas plytėjo į ilgį, ten buvo ir vyšnios medis, kiek mažesnis už tą, kuris augo Jonoje. Jis tebeskaitė „Visą visatą" ir „Šimtą klausimų". Kai jam sukako dvylika, senelė gimtadienio proga padovanojo „Mažojo chemiko" rinkinį. Chemija buvo nepalyginti įdomiau negu mechanika ar elektra – paslaptingesnė, įvairesnė. Visos į dėžutes sudėtos cheminės medžiagos – skirtingų spalvų, formų ir faktūrų, lyg amžiams atskirtos esencijos. Tačiau pakako jas sumaišyti ir jos audringai reaguodavo, akimirksniu sudarydavo visiškai naujas medžiagas.

Vieną liepos popietę Mišelis skaitydamas sode suvokė, kad cheminiai gyvybės pagrindai galėjo būti ir visai kiti. Vaid-

menį, kurį gyvų būtybių molekulėse atliko anglis, deguonis ir azotas, galėjo atlikti tokio paties valentingumo, tačiau didesnio atominio svorio molekulės. Kitoje planetoje esant kitoms temperatūros ir slėgio sąlygoms, gyvybės molekulės juk galėjo būti silicis, siera ir fosforas arba germanis, selenas ir arsenas, arba dar alavas, telūras ir stibis. Nebuvo nė vieno žmogaus, su kuriuo jis būtų galėjęs apie tai rimtai pasikalbėti, – tad jo prašymu senelė jam nupirko keletą biochemijos knygų.

7

Pirmasis Briuno prisiminimas – iš tų laikų, kai jam sukako ketveri; jis prisimena pažeminimą. Tada ėjo į pradinę mokyklėlę Laperljė gatvėje, Alžyre. Vieną rudens popietę mokytoja aiškino berniukams, kaip verti lapų vėrinius. Mergaitės laukė susėdusios ant šlaito ir jau tada rodė kvailos patelių rezignacijos ženklus, dauguma jų vilkėjo baltas sukneles. Visa žemė nusėta auksaspalviais lapais – daugiausia kaštonų ir platanų. Jo draugai vienas po kito baigė verti lapus ir eidavo prie mergaičių užkabinti lapų karolių labiausiai patinkančiai. Jam nesisekė, lapai trupėjo, viskas subyrėdavo vos paėmus į rankas. Kaip joms paaiškinti, kad jam irgi reikia meilės? Kaip joms paaiškinti – be to lapų vėrinio? Iš įniršio jis pravirko; mokytoja nepriėjo padėti. Viskas baigta, vaikai jau kilo ir ruošėsi eiti iš parko. Kiek vėliau tą mokyklą uždarė.

Seneliai gyveno labai gražiame bute Edgaro Kinė bulvare. Gyvenamieji buržua namai Alžyro centre pastatyti pagal tą patį modelį kaip Hausmano bulvaruose Paryžiuje. Per butą ėjo dvidešimties metrų ilgio koridorius, vedantis į svetainę, iš kurios balkono buvo galima apžvelgti visą miestą. Po daugelio metų, kai taps nusivylusiu ir kartėlio kupinu keturiasdešimtmečiu, Briuno vėl išvys tokį vaizdą: jam ketve-

ri, iš visų jėgų mina triratuką per tamsų koridorių šviesos properšos link – ten, kur balkonas. Tikriausiai tada, tomis akimirkomis, jis ir patyrė didžiausią jam skirtąją žemišką laimę.

1961-aisiais mirė senelis. Mūsų klimato sąlygomis žinduolio ar paukščio lavonas iš pradžių pritraukia tik kai kurias muses (*Musca, Curtonevra*), o vos pradeda irti, jį apipuola jau ir kitos rūšys, būtent – *Calliphora* ir *Lucilia*. Lavonas, tuo pačiu metu veikiamas ir bakterijų, ir lervų išskiriamų virškinamųjų sulčių, daugiau ar mažiau sutężta ir tampa amoniako bei sviesto rūgščių fermentavimo terpe. Po trijų mėnesių musės jau būna baigusios darbą, ir jas pakeičia kietasparnių, tokių kaip *Dermestes*, būrys ir drugiai *Aglossa pinguinalis*, daugiausia mintantys riebalais. Fermentuojamąsias baltymines medžiagas vartoja *Piophila petasionis* lervos ir *Corynetes* šeimos kietasparniai. Tada lavoną, jau suirusį, bet vis dar turintį šiek tiek skysčio, apipuola erkės, jos ir išsiurbia likusius skysčius. Taip išdžiovintas ir mumifikuotas, lavonas dar priglaudžia paskutinius gyventojus – kailinių odaėdžių ir odaėdžių antrenų lervas, *Aglossa cuprealis* bei *Tineola bisellelia* lervas. Ne kas kitas, o būtent jos užbaigia ciklą.

Briuno vėl regi senelio karstą – sodrios juodos spalvos, su sidabro kryžiumi. Raminantis, net palaimingas vaizdas: seneliui turbūt gera tame nuostabiame karste. Tik vėliau jis sužinos, kad esama erkių ir visokiausių lervų, kurių vardai panašūs į italų kino žvaigždžių. Tačiau net ir dabar senelio karstas jam vis dar palaimingas reginys.

Dar prisimena senelę tądien, kai jie atvyko į Marselį – sėdinčią ant dėžės virtuvės viduryje ant keraminėm plytelėm išklotų grindų. Tarp plytelių šmirinėja tarakonai. Tik-

riausiai tada ją ir apleido protas. Per kelias savaites ji matė savo vyro agoniją, turėjo skubiai išsikraustyti iš Alžyro, sunkiai ieškojo buto Marselyje. Apsigyveno purviname kvartale šiaurės rytuose. Iki tol ji nebuvo ir kojos įkėlusi į Prancūziją. O duktė ją apleido, neatvažiavo net į tėvo laidotuves. Turbūt įvyko kokia nors klaida. Kažkur tikriausiai būta klaidos.

Ji atsistojo ant kojų, išgyveno dar penkerius metus. Nupirko baldus, valgomajame pastatė lovą Briuno, užrašė jį į pradinę rajono mokyklą. Kas vakarą ateidavo jo pasiimti. Jam būdavo gėda, kai maža, sena, sulinkusi, išdžiūvusi moteriškaitė vesdavosi jį už rankos. Kiti turėjo tėvus, išsiskyrusių porų vaikų dar nebuvo daug.

Naktimis ji ištisai prisimindavo tuos gyvenimo tarpsnius, kurie taip niekingai baigėsi. Buto lubos buvo žemos, vasarom karštis tiesiog dusindavo. Paprastai ji sudėdavo bluostą vos prieš aušrą. Visas dienas šliūžuodavo po butą vilkdama senas šlepetes, net nepastebėdama, kad garsiai su savimi kalbasi, pasitaikydavo, kad penkiasdešimt kartų iš eilės kartodavo tuos pačius sakinius. Ją persekiojo mintis apie dukterį. „Ji neatvažiavo net į tėvo laidotuves...“ Žingsniuodavo iš kambario į kambarį, kartais nešina grindų skuduru ar kokiu puodu, kurį tuoj pat pamiršdavo. „Savo tėvo laidotuves... Savo tėvo laidotuves...“ Šlepetės cypčiodamos slysdavo per keramines plyteles. Briuno paklaikęs susiriesdavo lovoje – akivaizdu, visa tai nesibaigs geruoju. Kartais ji imdavo taip vaikštinėti nuo pat ryto, dar su chalatu ir plaukų suktukais. „Alžyras – tai ta pati Prancūzija“, o tada vėl prasidėdavo cypčiojimas. Ji vaikščiodavo skersai išilgai per abu kambarius, galvą pasukusi nematomo taško link. „Prancūzija... Prancūzija...“ – lėtai kartodavo silpstančiu balsu.

Ji visada puikiai gamindavo valgyti, tai buvo paskutinis jos džiaugsmas. Ruošdavo Briuno pasakiškus patiekalus, tarsi ruoštų vaišių stalą dešimčiai žmonių. Raudonieji pipirai aliejuje, ančiuviai, bulvių mišrainė, – kartais prieš pagrindinį patiekalą būdavo dešimt užkandžių, – o paskui vėl: farširuoti baklažanai, triušiena su alyvuogėmis, retsykiais – kuskusas. Vienintelis dalykas, kurį gaminti jai nelabai sekdavosi – saldumynai, bet tą dieną, kai pasiimdavo pensiją, parvilkdavo dėžutes nugos, kaštonų kremo, migdolinių Ekso saldainių. Pamažu Briuno virto apkūniu ir baugščiu berniuku. Ji pati beveik nieko nevalgydavo. Sekmadieniais keldavosi šiek tiek vėlėliau, jis įsmukdavo į jos lovą ir glausdavosi prie sudžiūvusio kūno. Kartais jis įsivaizduodavo, kad laiko rankoje peilį – atsikelia vidurnaktį nudurti jos – tiesiai į širdį, paskui regėdavo save, apsipylusį ašaromis, sukniubusį prie lavono ir kad pats miršta netrukus po jos.

1966-ųjų pabaigoje ji gavo iš dukters laišką; adresą ši sužinojo iš Briuno tėvo, susirašinėjo su juo kasmet apie Kalėdas. Žanina beveik neatrodė apgailestaujanti dėl praeities, apie ją užsiminė tik tokiu sakiniu: „Sužinojau, kad mirė tėtis, kad tu persikraustei“. Ji, beje, pranešė, kad ruošiasi palikti Kaliforniją ir vėl apsigyventi Prancūzijos pietuose, bet savo adreso nenurodė.

Vieną 1967-ųjų kovo rytą senolė ruošėsi gaminti baklažanais įdarytus pyragėlius ir užsivertė ant savęs dubenį su verdančiu aliejumi. Jai pakako jėgų išeiti į namo laiptinę, riksmas sukėlė nerimą kaimynams. Vakare parėjęs iš mokyklos Briuno sutiko ponią Auzi, kaimynę iš viršutinio aukšto, ji ir nusivedė berniuką tiesiai į ligoninę. Jam buvo leista keletą minučių pabūti šalia senolės, kurios žaizdas slėpė paklodės.

Nors jai buvo sušvirkšta daug morfino, vis dėlto ji atpažino Briuno, suspaudė jo ranką tarp delnų, o paskui vaiką išvedė. Širdis sustojo naktį.

Briuno jau antrą kartą gyvenime susidūrė su mirtimi, bet ir šįkart to įvykio prasmė liko jam beveik visai nesuprantama. Praėjus keletui metų, kai gaudavo įvertinimą už prancūzų kalbos namų darbą arba gerai parašydavo rašinį istorijos tema, vis dar pasižadėdavo papasakoti apie tai senelei. Suprantama, tuojau pat prisimindavo, kad ji mirusi, bet net ši, nors kartais ir persmelkdavusi jį, mintis iš tikrųjų niekad nenutraukė jų dialogo. Kai jam buvo leista laikyti konkurso egzaminus dėl šiuolaikinės literatūros dėstytojo pareigų, jis ilgai komentavo senelei gautus pažymius, nors tuo metu jau tik retsykiais tikėjo pokalbio galia. Ta proga nusipirko dvi kaštonų kremo dėžutes, ir tai buvo paskutinis ilgas juodviejų pasišnekėjimas. Baigęs studijas, jau paskirtas dirbti dėstytoju, pastebėjo, kad per tą laiką pasikeitė, kad jau nebesiseka užmegzti su ja ryšio, ir senelės vaizdą iš lėto ėmė gožti auganti siena.

Kitą dieną po laidovių įvyko keistas nutikimas. Jo tėvas ir motina, kuriuos kartu jis matė pirmąkart, šnekėjosi, ką dabar su juo daryti. Jie abu buvo didžiajame Marselio buto kambaryje, Briuno klausėsi sėdėdamas ant savo lovos. Visada įdomu klausytis, ką apie tave kalba kiti, ypač kai atrodo, kad jie nenutuokia, jog tu juos girdi. Tada beveik užsimiršti, o tai – ne taip jau ir nemalonu. Taigi jam neatrodė, kad pokalbis suktųsi apie jį. Ir vis dėlto šis pokalbis turėjo lemiamą reikšmę jo gyvenimui, vėliau Briuno dažnai kartodavo jį atmintinai, bet ir tada jam nė karto nepavyko iš tik-

rųjų ką nors pajusti. Nepavyko įžvelgti tiesioginio fizinio ryšio tarp savęs ir anų dviejų suaugusiųjų, kurie tądien valgomajame jį pribloškė pirmiausia savo aukštu ūgiu ir jaunatviška išvaizda. Rugsėjį Briuno turėjo eiti į šeštą klasę, tad buvo nuspręsta, kad jam suras internatą, o tėvas savaitgaliais parsiveš jį į Paryžių. Motina pasistengs retsykiais pasiimti jį atostogų. Briuno neprieštaravo – tiedu asmenys neatrodė jam atvirai priešiški. Vis dėlto tikrasis gyvenimas, ką ir sakyti, buvo tada, kai jis gyveno su senele.

8

OMEGA GYVŪNAS

Briuno stovi atsirėmęs į kriauklę. Nusirengė pižamos švarkelį. Jo balto mažo pilvuko raukšlės remiasi į kriauklės fajansą. Jam vienuolika metų. Nori išsivalyti dantis kaip ir kiekvieną vakarą, viliasi, kad prausiantis nenutiks jokių nemalonumų. Bet prieina Vilmaras, iš pradžių vienas, ir petimi stumteli Briuno. Šis ima trauktis atatupstas drebėdamas iš baimės ir jau beveik nutuokia, kas dėsis toliau. „Palikit mane ramybėj..." – lemena silpnu balseliu.

Tada prieina Pelė. Jis mažo ūgio, kresnas, neįtikimai stiprus. Smarkiai sušeria Briuno per veidą, tas pravirksta. Tada jie parverčia jį ant žemės, griebia už pėdų ir tąso po grindis. Prie tualetų nutraukia pižamines kelnes. Jo varpa maža, dar vaikiška, be jokio plaukelio. Dviese laiko jį už plaukų ir priverčia išsižioti. Pelė perbraukia jam per veidą klozeto šepečiu. Jis pajunta išmatų skonį. Ima klykti.

Prie anų dviejų prisideda Braseras, jam keturiolika – vyriausias iš visų šeštokų. Išsitraukia pimpalą, kuris Briuno atrodo storas, milžiniškas. Atsistoja tiesiai priešais ir myža jam ant veido. Aną dieną privertė Briuno čiulpti, paskui – laižyti užpakalį, bet šįvakar jam to nesinori. „Klemanai, tavo pimpis plikas, – sako jis šaipydamasis, – reikia padėti šereliams augti..." Jam davus ženklą, kiti užtepa ant jo varpos

skutimosi putų. Braseras atlenkia skustuvą ir priartina ašmenis. Briuno iš baimės apsidergia.

Vieną 1968-ųjų kovo naktį prižiūrėtojas rado jį nuogą, visą išsitepusį išmatom, susirietusį tualete kiemo gale. Aprengė pižama ir nuvedė pas Koeną, vyriausiąjį prižiūrėtoją. Briuno išsigando, kad jį privers kalbėti, bijojo, kad turės ištarti Brasero pavardę. Bet Koenas, nors ir vidury nakties pažadintas iš miego, priėmė jį maloniai. Priešingai negu jam pavaldūs prižiūrėtojai, kreipdavosi į mokinius „jūs“. Tai buvo trečias internatas, kuriame jam teko dirbti, ir ne pats sunkiausias; jis žinojo, kad aukos beveik visada atsisako išduoti savo budelius. Vienintelis dalykas, kurį galėjo padaryti – nubausti prižiūrėtoją, atsakingą už šeštokų miegamąjį. Dauguma šių vaikų palikti be tėvų priežiūros, jis jiems – vienintelis autoritetas. Reikėjo juos atidžiau stebėti, įsikišti, kol dar nelaimė neįvyko, – tačiau ar tai įmanoma, juk dviem šimtams mokinių teko vos penki prižiūrėtojai. Kai Briuno išėjo, jis išsivirė kavos ir ėmė vartyti šeštokų bylas. Įtarė Pelė ir Braserą, bet neturėjo jokių įrodymų. Jei tik pavyks juos pričiupti, pasiryžo netgi mesti iš mokyklos; užtenka vos kelių agresyvių ir žiaurių individų, kad paskatintų sužvėrėti kitus. Dauguma berniukų, ypač kai susiburia į gaujas, stengiasi surengti silpnesniesiems pažeminimą ir kankinimus. Ypač paauglystės pradžioje jų žvėriškumas pasiekia neregėtą mastą. Jis nepuoselėjo jokių vilčių dėl žmogaus elgesio tada, kai šis nėra pavaldus įstatymo kontrolei. Kai atvažiavo dirbti į Mo internatą, jam pavyko priversti kitus savęs bijoti. Žinojo, kad jei ne paskutinė – įstatymo – gynybinė siena, kuriai pats čia atstova-

vo, tai kankinimams, kuriuos kiti rengdavo tokiems berniukams kaip Briuno, nebus galo.

Briuno su palengvėjimu pasiliko šeštoje klasėje antrus metus. Pelė, Braseras ir Vilmaras perėjo į penktą ir gyvens kitame miegamajame. Deja, atsižvelgiant į potvarkius, kuriuos po 1968-ųjų įvykių paskelbė ministerija, buvo nuspręsta sumažinti mokytojų skaičių internatuose ir diegti saviugdos sistemą, toks potvarkis atitiko laiko dvasią, ir, be kitų privalumų, dar labiau sumažino atlyginimams skiriamas lėšas. Dabar pereiti iš vieno miegamojo į kitą pasidarė daug paprasčiau, penktokai įprato bent kartą per savaitę rengti pogromus mažiams, grįždavo į savo miegamąjį su viena, kartais – dviem aukomis, ir seansas prasidėdavo. Gruodžio pabaigoje Žanas Mišelis Kempfas, liesas ir baugštus berniukas, atėjęs mokytis metų pradžioje, iššoko pro langą, bėgdamas nuo kankintojų. Krytis galėjo baigtis mirtimi, bet jam pasisekė – išsisuko daugybe lūžių. Smarkiai susižalojo tik čiurną – buvo daug vargo sulipdyti visas kaulo nuolaužas; paaiškėjo, kad berniukas liks luošas. Koenas surengė visuotinę apklausą, kuri tik dar labiau sustiprino jo įtarimus, ir, nepaisydamas neigimo, išsiuntė Pelė iš mokyklos trims dienoms. Beveik visos gyvūnų bendruomenės gyvena remdamosi dominavimo, atitinkamai grįsto narių jėga, sistema. Šiai sistemai būdinga griežta hierarchija: stipriausias grupės patinas vadinasi *alfa gyvūnas*, po jo eina antras pagal stiprumą – *beta gyvūnas* ir taip toliau – iki paties menkiausio hierarchijoje, vadinamojo *omega gyvūno*. Padėtį hierarchijoje paprastai nulemia kovos ritualai: žemesnio lygio gyvūnai stengiasi pagerinti savo statusą ir kovoja su aukštesnio lygio atsto-

vais, suprasdami, kad, jei laimės, pagerins savo padėtį. Aukštesnis lygis suteikia kai kurių privilegijų: maitintis pirmam, lytiškai santykiauti su grupės patelėmis. Tačiau pats silpniausias gyvūnas visados gali išvengti kovos pasirinkdamas *pasidavimo* padėtį (pritūpdamas, atsukdamas užpakalį). Briuno padėtis nebuvo tokia palanki. Žiaurumas ir dominavimas, visoms gyvūnų bendruomenėms būdingi bruožai, jau šimpanzių (*Pan troglodytes*) rūšyje lydimi nepriežastinio žiaurumo silpniausio gyvūno atžvilgiu. Šis polinkis didžiausią jėgą įgyja pirmykščių žmonių bendruomenėse ir civilizuotų visuomenių vaikų bei paauglių grupėse. Tik daug vėliau ima reikštis *gailestis* arba susitapatinimas su kito kančiomis, ir tada gailestis veikiai tampa sistemingas – įgauna *moralės dėsnio* formą. Mo licėjaus internate Žanas Koenas atstovavo moralės dėsniui ir visiškai nesirengė nuo jo nukrypti. Tai, kaip naciai pasinaudojo Nyčės mintimis, jam visiškai neatrodė perdėta: neigdamas užuojautą, save iškeldamas aukščiau už moralės dėsnį, įteisindamas aistrą ir aistros valdymą, Nyčės mąstymas, pasak jo, tiesiog savaime krypo į nacizmą. Koenas, atsižvelgiant į tai, kiek metų dirbo, kokio laipsnio diplomų turėjo, galėjo būti paskirtas į licėjaus direktoriaus postą, bet vyriausiuoju prižiūrėtoju likti nusprendė pats. Viešajai inspekcijai nusiuntė keletą raštų, kuriuose skundėsi, kad sumažintas internato mokytojų skaičius, – į juos taip ir nebuvo atsižvelgta. Zoologijos sode kengūrų patinas (*macropodides*) dažnai stoja piestu, tarsi statmena prižiūrėtojo padėtis būtų iššūkis kautis. Kengūros agresyvumas aprims, jei prižiūrėtojas pasilenks priekin – tokia padėtis būdinga taikioms kengūroms. Žanas Koenas jokiu būdu nenorėjo virsti taikia kengūra. Mišelio Brasero pyktis – nor-

mali egoizmo, kurio turi ir žemesnieji gyvūnai, evoliucijos stadija – jau pavertė vieną iš jo draugų luošiu visam gyvenimui, o tokiems berniukams kaip Briuno tikriausiai padarė neatitaisomą psichologinę žalą. Kai jis pasikvietė Braserą į kabinetą apklausti, nė nemanė slėpti paniekos nei to, kad stengsis pašalinti jį iš licėjaus.

Briuno kiekvieną sekmadienio vakarą, kai tėvas mersedesu veždavo jį atgal į licėjų, jau ties Nantej lė Mo imdavo drebėti. Licėjaus pasimatymų kambarys buvo išpuoštas žymių mokinių bareljefais: Kurtelino ir Muasano. Žoržas Kurtelinas, prancūzų rašytojas, sukūrė pasakojimų, kuriuose ironiškai pavaizdavo buržua ir viešojo gyvenimo absurdą. Anri Muasanas, prancūzų chemikas (1906 metų Nobelio premijos laureatas), patobulino elektrinės krosnelės pritaikymą ir atskyrė silicį ir fluorą. Tėvas visada Briuno atveždavo lygiai septintą valandą – vakarienės. Dažniausiai jam pavykdavo suvalgyti tik pietus, nes juos valgydavo ir tie mokiniai, kurie į licėjų eidavo iš namų, užtat vakarieniaudavo vien internato čiabuviai. Prie stalo sėdėdavo aštuoniese, pirmas vietas visada užsiimdavo vyriausieji. Jie prisikraudavo sočiai maisto, o tada prispjaudydavo į bendrą lėkštę, kad mažiai negalėtų valgyti to, kas liko.

Kiekvieną sekmadienį Briuno dvejodavo – gal pasikalbėti su tėvu, bet galų gale nutardavo, kad tai – neįmanoma. Tėvas manė, kad berniukui pravartu išmokti pačiam apsiginti, ir iš tiesų kai kurie – net jaunesni už jį – atsikirsdavo, spyriu atsilygindavo už spyrį, kol galų gale priversdavo save gerbti. Seržas Klemanas, keturiasdešimt dvejų, jau buvo *prasimušęs* žmogus. Jo tėvai laikė tik maisto krautuvėlę Petit

Klamare, o jis pats dabar – net trijų estetinės chirurgijos klinikų savininkas: viena – Neji, antra – Vezine, trečia – Šveicarijoje, netoli Lozanos. Kai buvusi jo žmona išvažiavo gyventi į Kaliforniją, jis perėmė ir Kanų klinikos valdymą, o jai pervesdavo pusę pelno. Jau seniai pats neoperavo, užtat buvo, kaip sakoma, *geras valdytojas*. Bet visai neišmanė, kaip bendrauti su sūnumi. Linkėjo jam gera, neskirdamas per daug laiko, ir jautėsi šiek tiek kaltas. Savaitgaliais, kai pas jį viešėdavo Briuno, jis atsisakydavo priimti meilužes. Kulinarijos parduotuvėje nupirkdavo jau paruoštų patiekalų, jie pavakarieniaudavo dviese, paskui žiūrėdavo televizorių. Jis nemokėjo žaisti jokio žaidimo. Kartais Briuno atsikeldavo naktį ir tykindavo prie šaldytuvo. Į dubenėlį suberdavo visus likusius kukurūzų dribsnius, įsipildavo pieno, grietinės, visa tai dar apibarstydavo storu cukraus sluoksniu. Tada valgydavo. Išsrėbdavo keletą dubenėlių – vieną po kito, kol galiausiai imdavo pykinti. Pilvas tapdavo sunkus. Jis patirdavo malonumą.

9

Kalbant apie papročių raidą, 1970-ieji pasižymėjo sparčia erotikos vartojimo plėtra, nepaisant vis dar budrios cenzūros kišimosi. Muzikinė komedija *Hair*, turėjusi plačiojoje visuomenėje skatinti septintojo dešimtmečio „seksualinį išsivadavimą“, sulaukė didžiulės sėkmės. Pietų paplūdimiuose išpopuliarėjo nuogos krūtys. Per keletą mėnesių sekso reikmenų parduotuvių skaičius Paryžiuje išaugo nuo trijų iki keturiasdešimt penkių.

Rugsėjį Mišelis pradėjo eiti į ketvirtą klasę ir ėmė mokytis vokiečių kaip antrą gyvąją kalbą. Per vokiečių kalbos pamokas jis ir susipažino su Anabele.

Tuo metu jo mintys apie laimę buvo dar gana skurdžios. Niekada jis apie ją iš tikrųjų rimtai nė nemąstė. Ką gebėjo įsivaizduoti, buvo paveldėjęs iš senelės, kuri tai tiesiogiai perdavė palikuonims. Senelė buvo katalikė, balsavo už de Golį; abi jos dukterys ištekėjo už komunistų, nors tai beveik nieko nekeitė. Štai tokias mintis apie laimę puoselėjo karta, kuri vaikystėje patyrė visus karo metų nepriteklius, kuriai Išsivaduojamojo judėjimo metais buvo dvidešimt; štai tokį pasaulį ji norėjo palikti savo vaikams. Moteris sėdi namuose ir užsiima ruoša (o, jai daug padeda elektros prietai-

sai, tad daugiau laiko lieka šeimai). Vyras dirba kur nors (o, dėl automatizavimo jis dirba trumpiau, ir jo darbas lengvesnis). Poros – ištikimos ir laimingos, jos gyvena jaukiuose užmiesčio namuose (*priemiesčiuose*). Laisvalaikio valandas skiria meistravimui, sodininkystei, menams. Nebent labiau patinka keliauti, atrasti kitų regionų, šalių gyvenimo būdus, kultūras.

Žakobas Vilkeningas gimė Leuvardene, Vakarų Fryzijoje, į Prancūziją atvyko ketverių metų ir tik labai miglotai prisiminė savo olandišką kilmę. 1946-aisiais jis vedė vieno iš savo geriausių draugų seserį, jai buvo septyniolika ir ji nepažino kito vyro, tik jį. Kurį laiką dirbo mikroskopų gamykloje, paskui įkūrė tiksliųjų optikos prietaisų įmonę, kuri daugiausia dirbo pagal sutartis su *Angénieux* ir *Pathé*. Tuo metu konkurencijos su japonais dar nebuvo, Prancūzija gamino puikius objektyvus, kai kurie netgi gebėjo varžytis su *Schneider* ir *Zeiss* gaminiais, taigi jo įmonė dirbo sėkmingai. Porai gimė du sūnūs – 1948-aisiais ir 1951-aisiais, o daug vėliau, 1958-aisiais – Anabelė.

Gimusi laimingoje šeimoje (per dvidešimt penkerius santuokos metus tėvai nė karto rimtai nesusikivirčijo), Anabelė žinojo, kad ir jos likimas bus toks pats. Vasarą, dar prieš pažintį su Mišeliu, įniko apie tai galvoti, netrukus jai turėjo sukakti trylika. Kažkur pasaulyje gyvena berniukas, kurio ji dar nepažįsta, jis jos taip pat, bet su juo ji nugyvens visą gyvenimą. Ji stengsis padaryti jį laimingą, o ir jis savo ruožtu stengsis, kad ji būtų laiminga, bet ji dar nežino, kaip jis atrodo, ir tai jai kelia didžiulį nerimą. Laiške „Peliuko Mikio laikraščiui“ viena jos amžiaus skaitytoja rašė apie tokį nerimą. Atsakymas turėjo skambėti raminamai, tad jis bai-

gėsi tokiais žodžiais: „Nesirūpink, mažoji Korali, tu mokėsi jį atpažinti“.

Jie pradėjo lankytis vienas kito namuose ir kartu ruošti vokiečių kalbos namų darbus. Mišelis gyveno kitapus gatvės, mažiau nei per penkiasdešimt metrų. Jie vis dažniau kartu leisdavo ketvirtadienius ir sekmadienius, jis ateidavo iškart po pietų; „Anabele, tavo sužadėtinis“, – pranešdavo jaunesnysis brolis, metęs žvilgsnį į sodą. Ji išrausdavo, o tėvai, priešingai, stengėsi jos nepašiepti. Ji tai pastebėjo – jiems Mišelis visai patiko.

Jis buvo keistas berniukas, nieko nenusimanė nei apie futbolą, nei apie estrados dainininkus. Savo klasėje nebuvo nepopuliarus, pasikalbėdavo su keletu klasės draugų, vis dėlto bendravimas tuo ir baigdavosi. Iki Anabelės dar nė vienas klasės draugas nesilankė jo namuose. Kaip jis įprato mąstyti ir svajoti vienas, taip pamažu įprato ir prie to, kad draugė visados šalia. Jie dažnai lėkdavo pasivažinėti dviračiais, pakildavo į Vulanži kalvą, tada pėsti žingsniuodavo per pievas ir mišką iki pat kalvos, nuo kurios atsiverdavo visas Gran Moreno slėnis. Braidžiodavo po žolę ir mokėsi vienas kitą pažinti.

10

DĖL VISKO KALTA KAROLINA JASAJAN

1970-aisiais, prasidėjus mokslo metams, Briuno padėtis internate šiek tiek pagerėjo: jis perėjo į ketvirtą klasę, dabar jau buvo tarp vyresniųjų. Nuo ketvirtos iki baigiamosios klasės mokiniai gyveno miegamuosiuose kitame pastato sparne, kambariuose po keturias lovas. Pačių žiauriausių berniukų manymu, jis jau buvo galutinai išdresuotas, pažemintas; pamažu jie susirado kitų aukų. Tais pačiais metais Briuno ėmė domėtis mergaitėmis. Kartais, retai, abiejų internatų auklėtinius vesdavo pasivaikščioti. Ketvirtadieniais po pietų, kai būdavo geras oras, jie eidavo į tokį tarsi paplūdimį, įrengtą ant Marnos kranto, Mo priemiestyje. Ten buvo kavinė su daugybe minifutbolo stalų ir žaidimų-automatų, tačiau didžiausia pramoga buvo į stiklinį narvą uždarytas pitonas. Berniukai smagindavosi jį erzindami, pirštais belsdavo į stiklą ten, kur glausdavosi pitono kūnas, drebinimas jį baisiai siutindavo, ir jis iš visų jėgų trankydavosi į narvo sienas, kol apsvaigęs nukrisdavo. Vieną spalio popietę Briuno kalbėjosi su Patricija Oveiler, ji buvo našlaitė ir iš internato išvažiuodavo tik atostogų pas dėdę į Elzasą. Ji buvo šviesiaplaukė, liekna, kalbėjo greitakalbe, permainingame jos veidelyje kartais sustingdavo keista šypsena. Kitą savaitę jis buvo žiauriai sukrėstas, kai pamatė ją sėdint ant kelių Bra-

serui, išskėtusią kojas, jis laikė ją apkabinęs per liemenį ir bučiavo atvira burna. Tačiau Briuno nepuolė daryti apibendrinamųjų išvadų. Jei tie žvėrys, ištisus metus jį terorizavę, turėjo pasisekimą tarp mergaičių, tai tik dėl to, kad jie vieni ir drįso jas kabinti. Be to, jis pastebėjo, kad Pelė, Vilmaras, net Braseras stengdavosi nemušti ir nežeminti mažių, vos tik netoliese pasirodydavo kokia mergaitė.

Nuo ketvirtos klasės mokiniai galėjo stoti į kino mėgėjų klubą. Kino seansai vykdavo ketvirtadienių vakarais berniukų internato iškilmių salėje, į juos eidavo ir berniukai, ir mergaitės. Vieną gruodžio vakarą Briuno prieš „Vampyro Nosferatu" seansą atsisėdo šalia Karolinos Jasajan. Filmui baigiantis, jau gerą valandėlę apie tai galvojęs, jis labai švelniai uždėjo kairę ranką kaimynei ant šlaunies. Bet per tas keletą nuostabių sekundžių (penkias? septynias? tikrai ne daugiau negu dešimt) nieko neįvyko. Ji net nekrustelėjo. Briuno užplūdo galinga karščio banga, jis beveik ėmė alpti. Tada, netarusi nė žodžio, ji taikiai atitraukė jo ranką. Daug vėliau, netgi labai dažnai, kai jam čiulpdavo viena ar kita kekšelė, Briuno tikriausiai prisimindavo tas kelias šiurpulingos laimės sekundes, tikriausiai prisimindavo ir tą akimirką, kai Karolina Jasajan švelniai atitraukė jo ranką šalin. To berniuko viduje būta kažko labai tyro ir švelnaus, pirmesnio už bet kokį seksualumą, už erotinius potyrius. Buvo tiesiog noras liesti mylintį kūną, glaustis mylinčiame glėbyje. Švelnumas atsiranda anksčiau už viliojimą, todėl taip ir sunku prarasti viltį.

Kodėl tą vakarą Briuno palietė Karolinai Jasajan šlaunį, o ne ranką (su tuo ji veikiausiai būtų sutikusi, ir tai būtų tapę gražios jųdviejų draugystės pradžia, nes dar prieš tai,

kol laukė eilėje, ji sąmoningai jį užkalbino, kad jis spėtų atsisėsti šalia, ir pati padėjo ranką ant kėdes skiriančio ranktūrio, tai rodė, kad jau seniai buvo atkreipusi dėmesį į Briuno ir jis labai jai patiko, ir kad ji karštai tikėjosi, jog tą vakarą paimsiąs ją už rankos)? Turbūt dėl to, kad Karolinos Jasajan šlaunis buvo apnuoginta, ir jo tyra siela negalėjo nujausti, kad apnuoginta be priežasties. Kai Briuno, metams bėgant, su pasibjaurėjimu pasinerdavo į vaikystėje patirtus jausmus, išsigrynino jo likimo šerdis, ir viskas nušvisdavo neatšaukiamos ir šaltos tiesos šviesa. Tą 1970-ųjų gruodžio vakarą Karolinos Jasajan galioje buvo ištrinti jo ankstyvosios vaikystės pažeminimus ir liūdesį; po šios pirmos nesėkmės (nes po to, kai ji švelniai atitraukė jo ranką, jis nė karto nebedrįso jos užkalbinti) viskas tapo dar painiau. Nors dėl visų žmogiškų Karolinos Jasajan savybių nekilo jokių abejonių. Priešingai, Karolina Jasajan, maža armėniukė švelniu ėriuko žvilgsniu, ilgais juodais garbanotais plaukais, dėl neišsprendžiamų sunkumų šeimoje atsidūrusi niūriuose Mo licėjaus mergaičių internato pastatuose, toji Karolina Jasajan kaip tik ir įkvėpė tikėjimą žmonija. Viskas ėmė garmėti į niūrią tuštumą vien dėl tos menkos ir beveik groteskiškos smulkmenos. Po trisdešimties metų Briuno tuo beveik įsitikinęs: suteikus nereikšmingoms tos situacijos aplinkybėms tikrąją svarbą, ją galima apibendrinti taip – dėl visko kaltas trumpas Karolinos Jasajan sijonėlis.

Briuno, padėdamas ranką Karolinai Jasajan ant šlaunies, iš tikrųjų beveik prašė ją už jo tekėti. Jis išgyveno paauglystės pradžią, buvo pereinamojo amžiaus. Išskyrus keletą naujovių šauklių – jo tėvai buvo apgailėtinas to pavyzdys – vy-

resnioji karta buvo sukūrusi neįtikimai tvirtą ryšį tarp vedybų, seksualumo ir meilės. Nuolatinis atlyginimų didėjimas, sparti ekonomikos plėtra šeštame dešimtmetyje – išskyrus tas nykstančias visuomenės klases, kurioms paveldėjimo sąvoka dar buvo iš tikrųjų svarbi – turėjo visai nuvainikuoti *vedybas iš išskaičiavimo*. Katalikų bažnyčia, visada priešiškai žvelgusi į nesantuokinius seksualinius ryšius, entuziastingai sveikino artėjimą prie *santuokos iš meilės*, labiau atitinkantį jos pačios teorijas („Ir Jis sukūrė vyrą ir moterį"), pirmąjį žingsnį į tą taikos, ištikimybės ir meilės civilizaciją, kuri ir buvo jos pradinis tikslas. Komunistų partija, vienintelė tų laikų dvasinė jėga, kurią verta lyginti su Katalikų bažnyčia, kovojo beveik už tuos pačius tikslus. Taigi šeštojo dešimtmečio jaunimas nekantriai laukė *įsimylėjimo*, juo labiau kad kaimų tuštėjimas ir kartu prasidėjęs kaimo bendruomenių nykimas ne tik leido rinktis būsimąjį sutuoktinį iš beveik neriboto skaičiaus žmonių, bet ir suteikė jam itin daug reikšmės (1955-ųjų rugsėjį Sarselyje buvo paskelbta vadinamoji „daugiabučių gyvenamųjų namų" politika, akivaizdi socialumo, apibrėžiamo vien kaip šeimos židinys, išraiška). Taigi šeštąjį dešimtmetį ir septintojo pradžią visai teisėtai galima apibūdinti kaip tikrą *meilės jausmų aukso amžių*, – jo vaizdą dar ir dabar mums atkuria Žano Fera, Fransuazos Ardi ankstyvojo laikotarpio dainos.

Tačiau tuo pačiu metu masinis libidinis vartojimas, kilęs iš Šiaurės Amerikos (Elvio Preslio dainos, Merilinos Monro filmai) paplito Vakarų Europoje. Lygiagrečiai su šaldytuvais ir skalbiamosiomis mašinomis, tais materialiais poros laimės palydovais, ėmė populiarėti radijo tranzistoriai ir patefonai, turėję išstumti į priekį naują elgesio modelį –

vadinamąjį *paauglišką flirtą*. Šis ideologinis konfliktas, kuris brendo visą septintąjį dešimtmetį, aštuntojo pradžioje sprogo žurnaluose *Mademoiselle Âge tendre, 20 ans** ir susitelkė į tais laikais patį svarbiausią klausimą: „Kiek toli galima eiti prieš vedybas?“ Tais pačiais metais amerikietiškąją hedonistinę libidinę kryptį galingai parėmė laisvamaniški spaudos organai (pirmas *Actuel* numeris pasirodė 1970-ųjų spalį, o *Charlie-Hebdo* – lapkritį). Iš tikrųjų šių leidinių politinė kryptis buvo tik kapitalizmo kritika, o dėl esminių pramogų verslo dalykų jie visi turėjo tapatų požiūrį: judėjiškų-krikščioniškų vertybių griovimas, jaunystės ir asmeninės laisvės apologija. Draskomi tokių prieštaringų įtakų, panelėms skirti žurnalai skubiai įteisino susitarimą, kurį galima apibendrinti tokiu gyvenimo nupasakojimu. Iš pradžių (tarkime, nuo dvylikos iki aštuoniolikos metų) mergaitė *susitikinėja* su daugybe berniukų (žodžio „susitikti“ semantinis daugialypumas atspindi ir realų elgesio daugiaprasmiškumą: ką iš tikrųjų reiškia *susitikinėti* su vaikinu? Ar tai reiškia tik prancūziškus bučinius, gilesnio *petingo* ir *giliojo petingo* malonumą, ar tikrus lytinius santykius? Ar leisti berniukui liesti jūsų krūtis? Ar nusimauti kelnaites? Ir ką gi veikti su jo organais?). Patricijai Oveiler, Karolinai Jasajan visi šie dalykai anaiptol nebuvo paprasti, žurnalai joms pateikdavo miglotus, prieštaringus atsakymus. Antrame etape (tiksliau, iškart baigus vidurinę) ta pati mergina jaučia poreikį *rimtos draugystės* (vėliau vokiškų žurnalų apibūdinamos kaip „big love“**), o tada jau svarbiausias klausimas „Ar man gyven-

* *Jauna panelė; 20 metų.*

** Didžioji meilė.

ti kartu su Žeremiu?“ – ir tai jau antras etapas, iš esmės lemiamas. Ribinis derinio, kurį siūlė mergaičių žurnalai, trapumas – iš esmės reikėjo suderinti prieštaringus elgesio modelius, savo nuožiūra pritaikant juos dviem vienas po kito einantiems gyvenimo etapams – išryškėjo tik po kelerių metų, kai jau visi suprato, kad skyrybos visuotinai paplito. Ir vis dėlto dar ilgai ta neįmanoma schema jaunoms ir, kad ir kaip būtų, gana naivioms ir sparčių aplink vykstančių pasikeitimų priblokštoms mergaitėms atrodė patikimas gyvenimo modelis, kuriuo jos protingai stengėsi vadovautis.

Anabelei tie dalykai atrodė visiškai kitaip. Vakarais prieš miegą ji galvodavo apie Mišelį, o nubudusi džiaugdavosi, kad vėl jį pamatys. Kai per pamokas jai nutikdavo kas nors linksmo ar įdomaus, ji iškart įsivaizduodavo tą akimirką, kai viską papasakos jam. Tomis dienomis, kai dėl kokių nors priežasčių juodu negalėdavo susitikti, ji jausdavosi sunerimusi ir liūdna. Per vasaros atostogas (jos tėvai turėjo namą Žirondoje) kasdieną jam rašė. Nors sau to nuoširdžiai neprisipažino, nors jos laiškai nebuvo audringi ir labiau panėšėjo į laiškus, kokius būtų rašiusi vienaamžiam broliui, nors jos gyvenimą gaubęs jausmas buvo artimesnis švelnumo aureolei, o ne draskančiai aistrai, jos galvoje pamažu rutuliojosi tokia tiesa: iš pirmo karto, nors to ir nesiekė, iš tikrųjų net netroško, ji sutiko *didžiąją meilę*. Pirmas – geriausias, kito nebus, tokio klausimo net neturi kilti. Pasak žurnalo *Mademoiselle Âge tendre*, toks atvejis įmanomas: neverta kimšti galvą prasimanymų, taip beveik niekada nenutinka, bet kai kada – labai retai, ir beveik stebuklingai – taip gali nutikti. Ir tai pats laimingiausias įvykis, koks tik gali jums nutikti čia, žemėje.

11

Iš tų laikų Mišelis išsaugojo nuotrauką, darytą Anabelės tėvų sode per Velykų atostogas 1971-aisiais; jos tėvas krūmuose ir gėlių lysvėse paslėpė šokoladinių kiaušinių. Nuotraukoje Anabelė stovi tarp forsitijų krūmų, praskyrusi jų šakas, susikaupusi ieško, rimtai, kaip būna tik vaikystėje. Jos veido bruožai pradėję smailėti, jau tada galėjai nuspėti, kad ji bus išskirtinio grožio. Po megztuku vos vos ryškėjo krūtinė. Tos Velykos buvo paskutinės, per kurias nuo jų dar slėpė šokoladinius kiaušinius, po metų žaisti tokius žaidimus jie jau buvo per dideli.

Maždaug tryliktais gyvenimo metais, veikiant kiaušidžių išskiriamiems progesteronui ir estradioliui, mergaitėms ant krūtinės ir sėdmenų susidaro riebalinės pagalvėlės. Šie organai geriausiu atveju atrodo putlūs, tobuli ir apvalūs, tada jų kontempliavimas vyrui sukelia smarkų geismą. Kaip ir motinos, kai ji buvo tokio amžiaus, Anabelės kūnas buvo ypač dailus. Bet motinos veidas buvo atviras, mielas, ir tiek. Jokie ženklai negalėjo leisti nuspėti, kad Anabelės grožis suduos skaudų smūgį, ir motina ims baimintis. Dideles mėlynas akis ir šviesių plaukų kupetą Anabelė tikriausiai paveldėjo iš tėvo, iš olandiškosios šeimos pusės, bet turbūt tik negirdėtas morfogenetinis atsitiktinumas suteikė jos veidui

tokį širdį veriantį tyrumą. Negraži mergina būna nelaiminga, nes netenka bet kokios galimybės būti mylima. Niekas, tiesą pasakius, iš jos dėl to nesišaipo, nesielgia žiauriai, bet ji tarsi perregima, ir nė vienas žvilgsnis neseka jos pavymui. Jos esybė visus trikdo, ir gal todėl niekas nekreipia į ją dėmesio. O išskirtinis grožis – kuris smarkiai pranoksta paauglėms įprastą viliojamą gaivumą – priešingai, sukelia tiesiog antgamtinį efektą, ir, atrodo, neišvengiamai pranašauja tragišką likimą. Penkiolikos metų Anabelė buvo viena iš tų nedaugelio mergaičių, kurias pamatę visi vyrai stabteli, nepaisant amžiaus nei padėties, iš tų mergaičių, kurioms paprasčiausiai einant pro šalį, žingsniuojant vidutinio dydžio miesto parduotuvių gatve, pagreitėja ir jaunuolių, ir subrendusių vyrų širdies dūžiai, o seniams išsprūsta apmaudūs atodūsiai. Netrukus ji suvokė, kad kiekvieną kartą, jai pasirodžius kavinėje ar klasėje, stoja tyla, tačiau prireikė dar daugybės metų, kol galutinai suprato to priežastį. Kresi an Bri koleže buvo visuotinai priimta manyti, kad ji „buvo su“ Mišeliu, bet, tiesą sakant, net ir šiaip nė vienas vaikinas nebūtų drįsęs prisiartinti prie jos. Tai vienas iš tų nepatogumų, kuriuos merginoms sukelia nepaprastas grožis: tik patyrę, ciniški ir be skrupulų viliotojai jaučiasi esą jų lygio, taigi nekaltybės lobis paprastai atitenka didžiausiems niekšams, o joms – tai pirmas žingsnis į amžiną nuopuolį.

1972-ųjų rugsėjį Mišelis pradėjo eiti į antrą Mo licėjaus klasę. Anabelė ėjo į trečią – ji liks koleže metais ilgiau. Iš licėjaus jis grįždavo traukiniu, išlipdavo Ebli ir sėsdavo į automotrisą. Į Kresi paprastai atvažiuodavo 18.33 valandos traukiniu, Anabelė laukdavo jo stotyje. Jie kartu žingsniuo-

davo miestelio kanalų krantinėmis. Kartais – tiesa, gana retai – užsukdavo į kavinę. Dabar Anabelė žinojo, kad vieną dieną Mišelis norės ją pabučiuoti, glamonėti jos kūną, kurio pokyčius pati jautė. Kantriai laukė tos akimirkos, baimės nejuto, pasitikėjo.

Nors pagrindiniai seksualinio elgesio bruožai yra įgimti, pirmųjų gyvenimo metų įvykiai labai svarbūs jo pradžiai, ypač paukščių ir žinduolių. Ankstyvasis lytėjimo tarp tos pačios rūšies atstovų pojūtis atrodo lemiamas tokiems gyvūnams kaip šunys, katės, žiurkės, jūrų kiaulytės ir rezus makakos (*Macaca mulatta*). Žiurkių patinams kontakto su motina nebuvimas vaikystėje vėliau sukelia labai sunkių lytinio elgesio sutrikimų, tiksliau, sutrikdo domėjimąsi kita lytimi. Net jei nuo to būtų priklausiusi Mišelio gyvybė (plačiau žvelgiant, ji iš tiesų nuo to priklausė), jis vis tiek nebūtų įstengęs pabučiuoti Anabelės. Kai kuriais vakarais ji jausdavosi tokia laiminga, matydama, kaip jis išlipa iš automotrisos su portfeliu rankoje, kad tiesiog puldavo jam į glėbį. Tada jie keletą mirksnių pastovėdavo apsikabinę, tarsi paralyžiuoti iš laimės, ir tik paskui imdavo kalbėtis.

Briuno taip pat mokėsi Mo licėjaus antroje – tik kitoje – klasėje, jis žinojo, kad motina turi dar vieną sūnų, nuo kito vyro, ir tiek. Motiną matydavo retai. Du kartus važiavo atostogauti į jos vasarnamį Kasi. Ji priimdavo daug pro šalį važiuojančių, keliaujančių jaunuolių. Tie jaunuoliai buvo, – taip bent jau juos vadino populiarioji spauda, – *hipiai*. Jie nedirbo, ir, kai viešėdavo vasarnamyje, juos išlaikydavo Žanina, kuri tuo metu pasikeitė vardą ir norėjo, kad ją vadintų Džeine. Taigi jie gyveno iš jos buvusio vyro įkurtos estetinės chirurgijos klinikos pelno – trumpai tariant, iš kai kurių tur-

tingų moterų troškimo kovoti su laiko sąlygojamu irimu arba ištaisyti kai kuriuos įgimtus trūkumus. Jie nuogi maudydavosi įlankėlėse. Briuno vengdavo nusimauti maudymosi kelnaites. Jautėsi išblyškęs, menkas, atgrasus, nutukęs. Kartais motina vieną iš tų vaikinų priimdavo į savo lovą. Jai jau keturiasdešimt penkeri – kūnas kiek apdribęs, užtat veido bruožai vis dar nuostabūs. Briuno masturbuodavosi tris kartus per dieną. Nors jaunų moterų vulvos rodėsi pasiekiamos, kartais net arčiau negu per metrą nuo jo, Briuno puikiai vokė, kad jos jam neprieinamos – kiti vaikinai už jį aukštesni, labiau įdegę, stipresni. Praėjus daugeliui metų Briuno pagaliau suprato: smulkių miesčionių, kontorų darbuotojų ir vidutinių tarnautojų aplinka daug tolerantiškesnė, svetingesnė ir atviresnė negu tų jaunų marginalų, kuriems kitados atstovavo *hipiai*, terpė. „Galiu apsirengti kaip gerbtinas valstybės tarnautojas ir būti priimtas į jų būrį, – mėgdavo sakyti Briuno. – Reikia tik nusipirkti kostiumą, kaklaraištį ir marškinius už 800 frankų kokioje C&A parduotuvėje per išpardavimus; iš tiesų beveik gana to, kad išmokčiau susirišti kaklaraiščio mazgą. Tiesa, dar vienas – automobilio – klausimas; tai bene vienintelis keblumas vidutinio tarnautojo gyvenime, bet ir šitai galima išspręsti: imti paskolą, kelerius metus iš peties padirbėti ir nusipirkti. Priešingai, apsimesti marginalu man visiškai nenaudinga: nesu nei pakankamai jaunas, nei gražus, nei pakankamai *cool*. Man jau slenka plaukai, aš tunku ir kuo labiau senstu, tuo darausi neramesnis ir jautresnis, ir vis labiau mane kankina atstūmimo ir paniekos apraiškos. Vienu žodžiu, nesijaučiu pakankamai tikras, taigi pakankamai *gyvuliškas* – o tai jau nepataisoma bėda: kad ir ką sakyčiau, daryčiau, pirkčiau,

man niekada nepavyks nugalėti šitos negalios, nes ji tokia pat didelė kaip ir *įgimtoji* negalia. Per pirmąją viešnagę pas motiną Briuno suvokė, kad *hipiai* niekada nepriims jo į savo būrį, kad jis nebuvo ir niekada nebus gražus gyvūnas. Naktimis Briuno sapnuodavo atviras vulvas. Maždaug tuo metu pradėjo skaityti Kafką. Iš pradžių pajuto šaltį, klastingą šalną; kai baigė „Procesą“, dar keletą valandų jautėsi apsunkęs, suglebęs. Iš karto suprato, kad ta sulėtinta, gėdos persmelkta atmosfera, kur žmonės susiduria stulbinamoje tuštumoje ir joks ryšys tarp jų nė akimirką neatrodo įmanomas, tiksliai atitiko jo paties minčių pasaulį. Pasaulis – neskubrus ir šaltas. O vis dėlto ten yra ir vienas šiltas dalykas – tas, kurį moterys turi tarp kojų, bet ten – ten jis negali patekti.

Pamažu darėsi vis akivaizdžiau, kad Briuno kai kas klostosi nekaip, kad jis neturi draugų, kad merginos jam kelia siaubą ir kad apskritai jo paauglystė – vien apgailėtinas nesusipratimas. Tėvas tai nutuokė, jį trikdė vis stiprėjantis kaltės jausmas. Pareikalavo, kad per 1972-ųjų Kalėdas buvusi žmona atvažiuotų apie tai pasikalbėti. Jiems besikalbant paaiškėjo, kad netikras Briuno brolis mokosi to paties licėjaus antroje klasėje (nors ne toje pačioje) ir kad broliai niekada nebuvo susitikę, šis faktas pribloškė jį kaip pasibjaurėtino šeimos išsibarstymo įrodymas, už kurį atsakingi jie abu. Pirmą kartą parodė savo valdžią ir pareikalavo, kad Žanina vėl užmegztų ryšį su kitu sūnumi, kad būtų išgelbėta bent jau tai, ką dar įmanu išgelbėti.

Žanina nė nesitikėjo, kad Mišelio senelė gali puoselėti jai nuoširdžių jausmų, ir vis dėlto viskas susiklostė dar pras-

čiau, negu ji įsivaizdavo. Kaip tik tada, kai ji įvairavo savo *Porche* į Kresi an Bri namo kiemą, senoji moteris išėjo iš namų nešina pirkinių krepšiu. „Negaliu jums drausti su juo susitikti, jis – jūsų sūnus, – trumpai tarstelėjo. – Einu apsipirkti, grįšiu po poros valandų ir norėčiau, kad tada jūsų čia jau nebūtų.“ Ir iškart atsuko jai nugarą.

Mišelis buvo savo kambaryje, ji stumtelėjo duris ir įėjo. Buvo numačiusi, kad pabučiuos jį, bet, kai žingtelėjo į priekį, jis atšoko į šalį kokį metrą. Augdamas darėsi pritrenkiamai panašus į tėvą: tokie patys šviesūs ploni plaukai, toks pats smailus veidas su išsikišusiais skruostikauliais. Ji atvežė dovanų patefoną ir kelis *Rolling Stones* albumus. Jis viską paėmė netardamas nė žodžio (aparatą pasiliko, o plokšteles tikriausiai po kelių dienų sunaikino). Jo kambarys buvo kuklus, ant sienų – jokių plakatų. Ant stalo atramos padėta atversta matematikos knyga. „Kas čia?“ – paklausė ji; „Diferencinės lygtys“, – atsainiai atsakė jis. Ji buvo numačiusi papasakoti apie savo gyvenimą, pasikviesti jį atostogauti, bet dabar šitai jau, rodės, neįmanoma. Pasitenkino tuo, kad pranešė jam, jog netrukus susitiksiąs su broliu; jis linktelėjo galva. Ji buvo ten jau kokią valandą, rodės, tyla trunka ne mirksnį, o visą amžinybę, kai sode nuskambėjo Anabelės balsas. Mišelis puolė prie lango, sušuko jai, kad eitų vidun. Žanina pažvelgė į mergaitę, kai ši ėjo pro sodo vartelius. „O tavo draugė daili...“ – pasakė kiek perkreipusi lūpas. Mišelį tie žodžiai nutvilkė kaip botagas, veidas persimainė. Sėsdama į *Porche*, Žanina susidūrė su Anabele, pažvelgė jai į akis – žvilgsnis buvo sklidinas neapykantos.

Mišelio senelė Briuno nejautė jokio priešiškumo – jis juk irgi tos iškrypusios motinos auka, tokia buvo jos nuomonė – nors subjektyvi, bet galų gale teisinga. Taigi Briuno įprato lankytis pas Mišelį kiekvieno ketvirtadienio popietėm. Važiuodavo į Kresi la Šapelę automotrisa. Kaskart, kai tik galėdavo (beveik visada), įsitaisydavo priešais vienišą merginą. Dauguma jų sėdėdavo sukryžiavusios kojas, vilkėdavo permatomus marškinėlius ar ką panašaus. Jis sėsdavosi ne tiesiai priešais, o šiek tiek nuošaliau, bet dažnai ant to paties suolo, arčiau nei per porą metrų. Jam pasistodavo vien pamačius ilgus šviesius ar tamsius plaukus, o, kol rinkdavosi vietą ir vaikščiodavo tarp suolų, trumpikėse stiprėdavo skausmas. Sėsdamasis iš kišenės jau būdavo išsitraukęs popierinę nosinaitę. Telikdavo atsiversti aplanką, pasidėti jį ant šlaunų, tada viens du, ir viskas baigta. Kartais, jei mergina nukeldavo koją nuo kojos, o jis ištraukdavo pimpalą, – jam net nereikėdavo jo liesti, – sėkla išsiverždavo vienu pliūpsniu, vos tik pamatydavo jos kelnaites. Nosinaitė būdavo reikalinga tik apsaugai, nes paprastai išliedavo į aplanko lapus – ant antrojo laipsnio lygčių, vabzdžių sandaros schemų, SSSR anglių gavybos grafikų. Mergina toliau skaitydavo žurnalą.

Net ir po daugelio metų jį, Briuno, vis dar kankina abejonės. Visi tie dalykai vyko, ir jie susiję su tuo mažu, baugščiu ir nutukusiu berniuku, kurio nuotraukas jis saugo, o tas mažas berniukas susijęs su juo, suaugusiu aistros draskomu vyru, koks jis tapo. Jo vaikystė buvo sunki, paauglystė – žiauri, dabar jam keturiasdešimt dveji, ir, objektyviai žiūrint, dar toli iki mirties. Ką jam dar teks išgyventi? Gal keletą kunilingo aktų, už kuriuos, pats žinojo, vis lengviau sutiks mo-

kėti. Gyvenime, sutelktame į vieną tikslą, lieka mažai vietos prisiminimams. Briuno, kadangi erekcijos būdavo vis retesnės ir vis trumpesnės, atsidavė liūdnam atsipalaidavimui. Pagrindinis jo gyvenimo siekis buvo seksas, ir jau nebeįmanoma nieko pakeisti – dabar jis tai žino. Šiuo požiūriu Briuno – tipiškas savo laikų atstovas. Jo paauglystės metais laukinė ekonomikos konkurencija, pastaruosius du amžius draskiusi prancūzų visuomenę, šiek tiek sušvelnėjo. Visuomenės sąmonei vis priimtiniau atrodė, kad ekonominės sąlygos turi siekti tam tikros lygybės. Ir politikai, ir įmonių vadovai vis dažniau kaip pavyzdį minėdavo švedų socialdemokratijos modelį. Tad Briuno negalėjo tikėtis pranokti bendraamžius būtent ekonomine sėkme. Profesinėje srityje jo vienintelis tikslas buvo – ir tai labai racionalu – įsilieti į „gausią vidurinę klasę, kurios ribos gana miglotos“, kaip vėliau ją apibūdino prezidentas Žiskaras d’Estenas. Vis dėlto žmonių padermė linkusi kurti hierarchijas, tad ir jis kuo karščiausiai troško jaustis pranašesnis už panašius į save. Danija ir Švedija, kurios kitoms demokratinėms Europos valstybėms buvo ekonominės lygybės pavyzdys, dar pateikė ir *seksualinės laisvės* pavyzdį. Visai netikėtai vidurinėje klasėje, į kurią vieni po kitų stojo darbininkai ir tarnautojai – arba, tiksliau sakant, tarp vidurinės klasės atstovų vaikų – atsivėrė naujas narciziškos konkurencijos laukas. Per vieną kalbos mokymosi viešnagę Traunšteine, mažame Bavarijos miestelyje netoli sienos su Austrija, 1972 metų liepą Patrikui Kasteliui, kitam jaunam prancūzui iš jo grupės, per tris savaites pavyko išdulkinti trisdešimt septynias panas. O per tą patį laiką jo – Briuno – sąskaitoje buvo nulis. Galų gale prekybos centre jis parodė pimpalą pardavėjai – ji, laimei,

tik prapliupo juoktis ir nepasiskundė policijai. Patrikas Kastelis, kaip ir jis, buvo kilęs iš miesčionių šeimos, jam sekėsi mokslai, atrodė, kad jų ekonominė ateitis panaši. Diduma Briuno paauglystės prisiminimų – tik tokie.

Vėliau pasaulio ekonomikos globalizavimas sukūrė dar stipresnę konkurenciją, ir ji išsklaidė visas svajones apie visų gyventojų įsiliejimą į bendrą vidurinę klasę, kurios perkamoji galia nuolat didėja, vis daugiau socialinių sluoksnių ėmė ristis į skurdą ir nedarbą. Žiauri seksualinė konkurencija taip pat nė kiek nemažėjo, netgi priešingai.

Briuno pažinojo Mišelį jau dvidešimt penkerius metus. Jis jautėsi per tokį siaubingą laiko tarpsnį beveik nepasikeitęs; hipotezė apie branduolį bruožų asmenybės, kurios pagrindinės savybės nekintamos, jam atrodė gryna tiesa. Vis dėlto ilgos gyvenimo atkarpos visiems laikams nugrimzdo užmarštin. Jam atrodė, kad mėnesiais, ištisais metais jis visai nė negyveno. Ir vis dėlto apie dvejus paskutinius paauglystės metus, kupinus prisiminimų ir turiningos ugdančios patirties, taip nemanė. Žmogaus gyvenimo prisiminimai, kaip vėliau paaiškino netikras brolis, panašūs į Grifitso „nuosekliąją istoriją“*. Buvo gegužės vakaras, jiedu sėdėjo Mišelio bute, gėrė kamparį. Jiedu retai kalbėdavosi apie praeitį, dažniausiai pokalbiai sukdavosi apie politines ar socialines aktualijas, tačiau tą vakarą jiedu prisiminė praeitį.

– Tu prisimeni įvairius savo gyvenimo laikotarpius, – apibendrino Mišelis, – ir tie prisiminimai taip pat kuo įvairiau-

* *Robert B. Griffiths* – JAV fizikos profesorius, „nuosekliosios istorijos“ (*consistent history*) pradininkas. Jo požiūris paaiškina daug kvantų teorijos paradoksų.

šių formų: pameni mintis, priežastis arba veidus. Kartais – tik vardą, pavyzdžiui, tos Patricijos Oveiler, apie kurią ką tik pasakojai, bet šiandien – šiandien tu net neįstengtum jos atpažinti. Kartais regi veidą, bet niekaip negali jo susieti su kokiu nors prisiminimu. Karolinos Jasajan atveju viskas, ką žinai apie ją, susikoncentravo į keletą labai konkrečių sekundžių, kai tavo ranka gulėjo jai ant šlaunies. Taigi Grifitso nuosekliosios istorijos sąvoka pritaikyta 1984 metais siekiant įvesti kvantinius dydžius į tikimybių aprašymą. Grifitso istorija susideda iš daugiau ar mažiau apibrėžtų dydžių, veikiančių skirtingais momentais, sekos. Kiekvienas parametras žymi faktą, kad tam tikras fizikinis dydis, skirtingas priklausomai nuo minėto apibrėžto parametro, duotuoju konkrečiu momentu priklauso tam tikrai verčių sričiai. Pavyzdžiui, laike t_1 elektronas turi tam tikrą greitį, apytiksliai nustatytą pagal duotąjį matavimo būdą, laike t_2 yra tam tikroje erdvės atkarpoje, laike t_3 turi tam tikrą sukinio vertę. Remiantis matavimų visumos dėmenimis, galima nustatyti logiškai pagrįstą *istoriją,* tačiau negalima teigti, kad ji *teisinga* – tiesiog gali būti be prieštaravimų įrodyta. Iš visų konkrečių eksperimentų ribose įmanomų pasaulio istorijų kai kurios gali būti užrašytos Grifitso apibrėžta forma, tokiu atveju jos vadinamos *nuosekliosiomis Grifitso istorijomis*, ir viskas jose vyksta taip, tarsi pasaulis būtų sudarytas iš paskirų objektų, kuriems būdingos nekintamos vidinės savybės. Tačiau nuosekliųjų Grifitso istorijų, kurias galima užrašyti remiantis viena matavimų seka, skaičius paprastai daug didesnis už vienetą. Tu suvoki savo „aš“, ir šis suvokimas leidžia kelti hipotezę: istorija, kurią čia pat atkuri remdamasis savo prisiminimais, yra nuoseklioji, ji bus teisinga tik tada,

jei laikysies vienpusio pasakojimo principo. Kaip paskiras individas tam tikrą laiko atkarpą turi būtį ir yra pavaldus objektų ir savybių ontologijai, – o dėl to juk nėra jokių abejonių, – taip ir tau neišvengiamai turi būti galima pritaikyti nuosekliąją Grifitso istoriją. Šią apriorinę hipotezę tu keli kasdienio gyvenimo, o ne svajonių lygmeniu.

– Norėčiau manyti, kad „aš“ – tik iliuzija, nors ir skaudi... – tyliai tarė Briuno, o Mišelis nežinojo ką jam atsakyti, nes nieko nenutuokė apie budizmą.

Pokalbis nesirutuliojo sklandžiai, – jie susitikdavo daugių daugiausia du kartus per metus. Jauni puldavo aistringai ginčytis, bet tas laikas dabar jau praeityje. 1973-iųjų rugsėjį abu pasirinko gamtos mokslų kryptį, jie kartu ėmė eiti į pirmąją klasę, dvejus metus kartu lankė matematikos, fizikos paskaitas. Mišelis žiniomis smarkiai lenkė visus bendramokslius. Žmonių pasaulis – dabar jau ėmė tai suvokti – nuvilia, jis kupinas nerimo ir kartėlio. O šit matematinės lygtys jam teikia palaimingą, tikrą džiaugsmą. Jis irdavosi pirmyn per sutemas ir staiga rasdavo išeitį – pasitelkęs kelias formules, kelis drąsius daugiklius, užkopdavo ant giedros palaimos pakopos. Pirmoji įrodymo lygtis tiesiog jaudindavo, nes pusiaukelėje plevenanti tiesa dar tvyrodavo neaiški, miglota, o paskutinė lygtis jau stulbindavo ir džiugindavo. Tais pačiais metais Anabelė ėmė lankyti antrą Mo licėjaus klasę. Jie dažnai susitikdavo trise, kasdien po paskaitų. Paskui Briuno grįždavo į internatą, o Anabelė su Mišeliu patraukdavo stoties link. Įvykiai krypo keista ir liūdna linkme. 1974-aisiais Mišelis pasinėrė į Hilberto erdves, paskui ėmė gilintis į matavimų teoriją, atrado Rymano, Lebego ir Stiltjeso integralus. Tuo metu Briuno skaitydavo Kafką ir masturbuo-

davosi važinėdamas automotrisa. Vieną gegužės popietę Lašapel siur Kresi ką tik atidarytame baseine jam nusišypsojo laimė praskleisti savo rankšluosčio kraštus ir parodyti pimpalą iškart dviem dvylikametėms mergaitėms; bet jam dar smagiau buvo regėti, kaip jos puolė baksnoti viena kitą alkūnėmis, susidomėjusios tuo reginiu, ir jis ilgesingai susižvalgė su viena iš jų, maža akiniuota tamsiaplauke. Pernelyg nelaimingas ir nusivylęs, kad domėtųsi kitų psichologija, Briuno vis dėlto suprato, kad įbrolio padėtis dar prastesnė už jo paties. Jie dažnai kartu eidavo į kavinę, Mišelis dėvėjo juokingus apsiaustus ir kepures, nemokėjo žaisti minifutbolo, daugiausia kalbėdavo jis – Briuno. Mišelis nejudėdavo, kalbėdavo vis mažiau ir mažiau, vis pažvelgdavo į Anabelę dėmesingu ir stingiu žvilgsniu. Anabelė neprieštaraudavo, jai Mišelio veidas atrodė kaip ne šio pasaulio. Turbūt tais metais ji perskaitė „Kreicerio sonatą“ ir kurį laiką manė, kad ta knyga jai padėjo geriau suprasti Mišelį. Dabar, po dvidešimt penkerių metų, Briuno visiškai akivaizdu, kad anuomet jie buvo atsidūrę išties beprotiškoje, nenormalioje padėtyje be išeities; žvelgdami į praeitį, mes dažnai manome – tikriausiai klaidingai – kad būta tam tikro determinizmo.

12

STANDARTINIS REŽIMAS

Revoliuciniais laikais tie, kurie su tokiu keistu pasididžiavimu priskiria sau lengvą sėkmę, kad savo amžininkų širdyse įžiebia anarchinių aistrų proveržį, nepastebi, kad jų apgailėtinas regimas triumfas priklauso tik nuo gaivališko aplinkybių sutapimo, kurį lėmė bendra tų laikų socialinė padėtis.

Ogiustas Kontas, *Pozityviosios filosofijos paskaitos*, 48 paskaita

Aštunto dešimtmečio vidurį Prancūzijoje žymėjo sėkmės sulaukę filmų „Rojaus vaiduoklis", „Prisukamas apelsinas" ir „Valsuojantys" sukelti skandalai; tai buvo trys visiškai skirtingi filmai, kurių bendra sėkmė turėjo laiduoti nuostabią komercinę ateitį tos „jaunimo kultūros", kuri daugiausia buvo grįsta seksu ir žiaurumu, ir kurie net ir vėlesniais dešimtmečiais užkariavo vis didesnes ir didesnes rinkos dalis. Praturtėję septinto dešimtmečio trisdešimtmečiai puikiai tapatinosi su filmu „Emanuelė", pasirodžiusiu 1974-aisiais: Džasto Džekino filmas siūlė laiko leidimo būdą, egzotiškas vietas ir išmones ir visoje iki tol stipriai krikščionybės persmelktoje kultūroje buvo manifestas žengti į pramogų civilizaciją.

Žvelgiant plačiau, judėjimas, padėjęs pamatus papročiams laisvėti, 1974-aisiais sulaukė išties didelio pasisekimo. Kovo 20-ąją Paryžiuje atidarė pirmą klubą *Vitatop*, – jis fizinės formos ir kūno kulto srityje buvo pionierius. Liepos 5-ąją buvo priimtas įstatymas dėl pilietinės brandos sulaukus aštuoniolikos metų, 11-ąją – dėl skyrybų abiem pusėms susitarus: iš Baudžiamojo kodekso dingo svetimavimo straipsnis. Galų gale, kairiesiems parėmus ir po triukšmingų debatų, lapkričio 28-ąją buvo priimtas Veij įstatymas, įteisinęs abortus, kurį dauguma komentuotojų pavadino „istoriniu". Iš tiesų krikščioniškoji antropologija, ilgai vyravusi Vakarų šalyse, žmogaus gyvybei suteikė beribę svarbą, nuo pat užuomazgos iki mirties; tokia svarba sietina su faktu, kad krikščionys tikėjo žmogaus kūne slypint *sielą* – siela iš prigimties yra nemirtinga, o jos paskirtis – vėliau susijungti su Dievu. XIX ir XX amžiais, kai biologija darė didelę pažangą, ėmė plėtotis ir materialistinė antropologija, radikaliai besiskirianti nuo ankstesnių ir daug santūresnė moralės patarimų srityje. Viena vertus, pasak jos, gemalas – tai tik mažas gumulėlis iš nuolat besidauginančių ir atsiskiriančių ląstelių, o paskiro ir nepriklausomo individo statusas jam suteikiamas tik su ta sąlyga, kad jis atitiks tam tikrus visuomenės reikalavimus (neturės negalią sukeliančio genetinio sutrikimo, tėvai sutiks, kad jis gyventų). Kita vertus, senis, pamažu yrančių organų sankaupa, iš tikrųjų gali kovoti dėl teisės gyventi tik su ta sąlyga, kad dar gerai valdo savo organų funkcijas – čia įvedama *žmogaus orumo* sąvoka. Etinės problemos, kurias kelia ribiniai gyvenimo amžiai (abortas, po kelių dešimtmečių – eutanazija) nuo tada tapo neįveikiamais prieštа-

ravimų tarp dviejų pasaulėžiūrų, tarp dviejų iš esmės nesutaikomų priešiškų antropologijų, faktoriais.

Įstatyminis Prancūzijos Respublikos agnosticizmas paskatino veidmainišką, pamažu artėjantį ir net šiek tiek klastingą materialistinės antropologijos triumfą. Žmogaus gyvybės *vertės* klausimai dar niekados nebuvo taip atvirai nagrinėjami, nors pamažu jau skleidėsi žmonių protuose; be jokios abejonės, galima teigti, kad visa tai prisidėjo prie įvykių paskutiniais Vakarų civilizacijos dešimtmečiais, prie bendro depresinio arba mazochistinio klimato įsivyravimo.

Briuno, kuriam ką tik sukako aštuoniolika, 1974-ųjų vasara buvo svarbus, gal net lemiamas laikotarpis. Kai po daugelio metų jis pradėjo vaikščioti pas psichiatrą, daug kartų pasakojo apie jį, vis pakeisdamas kokią nors smulkmeną – psichiatrą šis pasakojimas, atrodė, labai domino. Štai kanoninis variantas, kurį mėgdavo pateikti Briuno:

– Tai nutiko turbūt liepos pabaigoje. Savaitei buvau išvažiavęs į Žydrąją pakrantę pas motiną. Ten visąlaik kas nors atvažiuodavo arba išvažiuodavo, daugybė žmonių. Tą vasarą ji mylėdavosi su vienu kanadiečiu – tokiu jaunu, labai stipriu tipu, tikru mėsininku. Tą rytą, kai turėjau išvažiuoti, nubudau labai anksti. Saulė jau smarkiai kaitino. Įėjau į jų kambarį – abu dar miegojo. Kelias sekundes padvejojau, o tada nutraukiau antklodę. Mama sukrutėjo, man pasirodė – tuoj atsimerks, jos šlaunys kiek prasiskėtė. Atsiklaupiau priešais jos vulvą. Ištiesiau ranką artyn, vos per kelis centimetrus, bet nedrįsau paliesti. Išėjau ir ėmiau masturbuotis. Namuose ji laikė gausybę kačių, bet beveik visos jos buvo laukinės. Priėjau prie jauno juodo katino, kuris šil-

dėsi ant akmens. Žemė aplinkui namą buvo akmenuota, labai balta, akinamo baltumo. Kol masturbavausi, katinas kelis kartus į mane pašnairavo, o prieš ejakuliaciją užsimerkė. Pasilenkiau ir stvėriau didelį akmenį. Katino kaukolė sprogo, aplink ištiško truputis smegenėlių. Paslėpiau lavoną po akmenimis, grįžau į namą, visi dar miegojo. Rytą motina nuvežė mane pas tėvą, už penkiasdešimties kilometrų nuo ten. Automobilyje ji pirmą kartą man ir papasakojo apie Di Meolą. Jis prieš ketverius metus taip pat paliko Kaliforniją ir nusipirko didelį namą šalia Avinjono, prie Vantu šlaitų. Vasarą savo namuose jis priimdavo iš visų Europos šalių, taip pat ir iš Šiaurės Amerikos suvažiuojantį jaunimą. Ji manė, kad kurią vasarą ir aš galėčiau ten nuvažiuoti, tai, girdi, praplėstų mano akiratį. Di Meolos mokymas rėmėsi brahmanų tradicija, tačiau, jos nuomone, neturėjo fanatizmo ir nepakantumo. Jis atsižvelgė ir į kibernetikos laimėjimus, neurolingvistinę praktiką ir Esalene sukurtas programavimo technikas. Svarbiausia buvo išvaduoti asmenybę, jos vidines kūrybines galias. „Mes naudojamės tik dešimčia procentų savo neuronų.“

„Be to, – sakė Džeinė (jie kaip tik važiavo pro pušyną), – ten tu susipažintumei su bendraamžiais. Kol svečiavaisi pas mus, visiems pasirodė, kad tu turi seksualinių problemų. Vakarietiškas būdas išgyventi seksualumą, – pridūrė ji, – visai klaidingas ir iškrypęs. Daugumoje pirmykščių bendruomenių iniciacija vykdavo natūraliai, paauglystės pradžioje, prižiūrint genties vyresniesiems. Aš juk tavo motina“, – dar patikslino. Susilaikė neprasitarusi, kad būtent ji 1963-iaisiais inicijavo Davidą, Di Meolos sūnų. Tada Davidui buvo trylika. Jau pirmąją popietę ji nusirengė jo akivaizdoje, ska-

tindama masturbuotis. Antrąją popietę pati jį masturbavo ir čiulpė penį. O trečią dieną jis jau galėjo įsiskverbti į ją. Džeinei tai labai mielas prisiminimas, to berniuko pimpalas buvo kietas ir atrodė, kad visą laiką toks liks, net ir po kelių išsiliejimų – tikriausiai po to įvykio ji ir nusprendė domėtis vien jaunais vaikinais. „Tačiau iniciacija visada vyksta ne artimiausiais šeimos saitais susijusių žmonių būry. Tai privalu, kad atsivertum pasauliui.“ Briuno šoktelėjo, pagalvojo, ar tik ji nebuvo atsibudusi tą rytą, kai jo žvilgsnis slydo jos vulva. Motinos pastabos jo nė kiek nestebino – moksliškai įrodyta, kad incestas draudžiamas ir pilkųjų žąsų bei mandrilų būriuose. Automobilis artėjo prie Sen Maksimo.

„Atvažiavęs pas tėvą, – tęsdavo Briuno, – pastebėjau, kad jis jaučiasi prastai. Tą vasarą jam pavyko ištrūkti atostogų tik dviem savaitėm. Tuo metu dar nežinojau, kad jis jau turi finansinių sunkumų ir kad pirmą kartą ėmė strigti verslo reikalai. Tik vėliau viską man papasakojo. Jis pražiopsojo silikoninių krūtų rinkos pradžią. Jo manymu, tai buvo tik laikina mada, kuri neperžengs Amerikos sienų. Be abejo, tai buvo kvaila. Nebuvo nė vieno atvejo, kad iš Jungtinių Valstijų atėjusi mada po kelerių metų nebūtų paplitusi visoje Vakarų Europoje, nė vičvieno. Vienas jo jaunas bendradarbis pasinaudojo proga – pradėjo savo verslą ir nuviliojo didelę klientų dalį, silikonines krūtis jis panaudojo kaip gerą jauką.“

Briuno tėvui buvo septyniasdešimt, kai atliko šią išpažintį, ir netrukus turėjo mirti nuo cirozės priepuolio. „Istorija kartojasi, – trumpai tarstelėjo, skimbčiodamas ledukais taurėje. – Tas idiotas Ponsė (kalba sukasi apie tą jauną entu-

ziazmo kupiną chirurgą, kuris prieš dvidešimt metų iškasė jam duobę), tas idiotas Ponsė atsisakė investuoti į pimpalų ilginimą. Girdi, tai primena mėsininko darbą, ir kad vyrų rinka Europoje neišsilaikys. Idiotas. Toks pats idiotas kaip ir aš tada. Jei man dabar būtų trisdešimt, tikrai imčiausi pimpalų ilginimo!“ Pasakęs tą žinią, paprastai vėl panirdavo į miglotus apmąstymus, beveik į snaudulį. Suprantama, kai esi tokio amžiaus, pokalbis jau trūkinėja.

Bet tą 1974-ųjų liepos mėnesį Briuno tėvas buvo dar tik pirmajame nuopuolio rate. Popietėmis užsidarydavo savo kambaryje su krūva *San Antonio* serijos knygų ir buteliu burbono. Apie septynias išlįsdavo, drebančiom rankom pašildydavo jau paruoštą patiekalą. Nebuvo atsisakęs minties kalbėtis su sūnumi, bet jam tai nesisekė, iš tiesų nesisekė. Po dviejų dienų atmosfera tapo tikrai slogi. Briuno nebūdavo namuose ištisas popietes – jis paprasčiausiai traukdavo į paplūdimį.

Kita pasakojimo dalis psichiatrui mažiau patiko, užtat labai svarbi ji buvo Briuno, ir jis jokiu būdu nenorėdavo jos praleisti. Galų gale tas kvailys ir sėdi čia, kad jį išklausytų, jis juk dirba, ar ne?

„Ji buvo viena, – toliau pasakodavo Briuno, – kiekvieną popietę būdavo paplūdimyje viena. Vargšė turčių dukrelė, kaip ir aš, septyniolikos metų. Buvo tikrai apvalaina, nedidelė statinaitė; veidas drovus, labai blyški, spuoguota oda. Ketvirtą dieną, tiesa, kaip tik tą dieną prieš savo išvažiavimą, pasitiesiau rankšluostį ir atsisėdau šalia jos. Ji tysojo ant pilvo, atsisegusi maudymosi kostiumėlio liemenėlę. Vienintelis dalykas, kurį sumečiau pasakyti, pamenu, buvo: „Atos-

togauji?" Ji pakėlė akis – nesitikėjo išgirsti ką nors sąmojinga, bet turbūt ir ne tokį kvailą klausimą. Tada mudu susipažinom, ji buvo vardu Anika. Atėjo akimirka, kai ji panoro atsikelti, o aš galvojau: ar ji nusisuks, kai norės užsisegti liemenėlę? Ar, priešingai, atsisėsdama parodys man krūtis? O ji padarė nei šį, nei tą: atsisuko, už nugaros prilaikydama liemenėlės kraštus. Ir galiausiai išėjo nei šis, nei tas: kaušeliai šiek tiek pakrypę į šoną ir dengė tik dalį krūtinės. Jos krūtys buvo tikrai didžiulės, net kiek suglebusios, o vėliau reikalai tikriausiai dar pablogėjo. Pamaniau, kad ji labai drąsi. Ištiesiau ranką ir pakišau po vienu kaušeliu pamažu apnuogindamas krūtį. Ji nekrustelėjo, tik šiek tiek įsitempė, užsimerkė. Toliau braukiau ranka, speneliai sustangrėjo. Tai viena gražiausių mano gyvenimo akimirkų.

Visa kita buvo daug kebliau. Nusivedžiau ją namo, iškart pakilome į mano kambarį. Bijojau, kad ją pamatys tėvas – vis dėlto tas vyras gyvenime turėjo labai dailių moterų. Bet jis miegojo, tiesa, tą popietę buvo visiškai girtas, atsibudo tik dešimtą vakaro. Keista, ji nesutiko, kad numaučiau kelnaites. Prisipažino, kad niekada to nedarė ir, tiesą sakant, niekada nieko nebuvo dariusi su berniuku. Tačiau nedvejodama ėmė mane masturbuoti, labai entuziastingai, pamenu, net šypsojosi. Tada prikišau pimpalą jai prie veido, ji keletą kartų čiulptelėjo, bet jai tai nelabai patiko. Nespaudžiau jos, tik apžergiau. Kai tarp krūtų įspraudžiau penį, pajutau, kad ji tikrai laiminga, tyliai sudejavo. Tai mane baisiai sujaudino, atsistojau ir nutraukiau jai kelnaites. Šįkart neprieštaravo, netgi kilstelėjo kojas, norėdama padėti. Tikrai nebuvo gražuolė, bet jos putė patraukli, tokia pat patraukli kaip ir bet kurios kitos moters. Ji užsi-

merkė. Kai po sėdmenimis pakišau rankas, visai išskėtė kojas. Tai mane taip paveikė, kad iškart išliejau, net nespėjęs į ją įsiskverbti. Ant jos gaktiplaukių užtiško keli spermos lašeliai. Aš baisiai apgailestavau, bet ji pasakė – nieko baisaus, ji patenkinta.

Neturėjome daug laiko pliurpti, buvo jau aštuonios, jai reikėjo tučtuojau grįžti pas tėvus. Nežinau kodėl pasisakė esanti vienturtė. Atrodė tokia laiminga, taip didžiavosi, kad yra priežastis, dėl kurios ji pavėluos į vakarienę, kad vos nepravirkau. Sode priešais namą mudu dar ilgai bučiavomės. Kitą rytą aš išvažiavau į Paryžių."

Baigęs šį trumputį pasakojimą, Briuno darydavo pauzę. Gydytojas santūriai krenkšteldavo, o paskui tiesiog ištardavo: „Gerai". Pažiūrėjęs, kiek praėjo pokalbiui skirto laiko, vėl užmegzdavo šneką arba pasitenkindavo trumpu „Gal šiandien užteks tiek?", *pabaigoje* šiek tiek pakeldamas balsą, pabrėždamas, jog tai tik klausimas. Tariant šiuos žodžius jo šypsena būdavo nuostabiai nerūpestinga.

13

Tą pačią 1974-ųjų vasarą Anabelė diskotekoje Sen Palė leidosi pabučiuojama vaikino. Neseniai žurnale *Stéphanie* buvo skaičiusi tyrimą apie berniukų ir mergaičių draugystę. Nagrinėdamas *vaikystės draugo* klausimą, žurnalas surezgė ypač atgrasų teiginį: esą labai retai nutinka, kad vaikystės draugas tampa *išrinktuoju*, jam veikiau lemta tapti bičiuliu, *ištikimu* bičiuliu, taigi jis yra tas, kuriam patikimos paslaptys ir kuris paguodžia, kai pirmasis *flirtas* sukelia jausmų sumaištį.

Kelias akimirkas po pirmojo bučinio, nepaisant žurnalo tvirtinimų, Anabelei pasidarė baisiai liūdna. Krūtinę staiga užplūdo kažkas nauja ir skausminga. Ji išėjo iš „Katmandu“ ir nesutiko, kad vaikinas ją lydėtų. Atrakindama mopedo grandinę truputį drebėjo. Tą vakarą ji buvo pasipuošusi gražiausia savo suknele. Jos brolio namai – vos už kilometro; kai ji parvažiavo, buvo tik vienuolika, svetainėje dar degė šviesa – pamačiusi šviesą, ji pravirko. Taigi tokiomis aplinkybėmis, vieną 1974-ųjų liepos naktį, Anabelė galutinai ir skausmingai suvokė savo *individualią būtį*. Individualią būtį, kuri gyvūnams pirmiausia atsiskleidžia fiziniu skausmu, žmonių visuomenė visiškai suvokia tik tarpininkaujant *melui*, o iš tikrųjų neretai net su juo supainioja. Iki šešiolikos metų Anabelė neturėjo paslapčių nuo tėvų, o ir – ji tik

dabar suprato, kaip tai reta ir brangu – paslapčių nuo Mišelio. Tą naktį per kelias valandas Anabelė suvokė, kad žmonių gyvenimas – tai benutrūkstanti melagysčių grandinė. Ta pačia proga suvokė ir savo grožį.

Individuali būtis ir iš jos kylantis laisvės jausmas sudaro natūralų *demokratijos* pagrindą. Demokratiniame režime santykius tarp individų tradiciškai reguliuoja *sutartis*. Bet kuri sutartis, pažeidžianti vieno iš sudarytojų prigimtines teises arba nepapildyta aiškiais nutraukimo punktais, yra laikoma niekine.

Briuno noriai pasakodavo apie tą 1974-ųjų vasarą, bet, kai kalba pasisukdavo apie mokslo metus, nebūdavo labai iškalbus – jam teįsirėžė prisiminimas apie vis stiprėjantį nejaukumo jausmą. Tai buvo neapibrėžta laiko atkarpa ir jos turinys visiškai neaiškus. Jis vis dar dažnai susitikdavo su Anabele ir Mišeliu, iš tikrųjų jie buvo labai artimi, tačiau ruošėsi laikyti baigiamuosius egzaminus, ir mokslo metų pabaiga neišvengiamai turėjo visus išskirti. Mišelis pasikeitė: klausėsi Džimio Hendrikso, voliojosi ant kilimo, ypač intensyviai išgyveno jausmus; daug vėliau nei kitiems bendraamžiams jame irgi pagaliau ėmė ryškėti akivaizdūs *paauglystės* ženklai. Atrodė, kad tarp jo ir Anabelės stojo nejaukumas, taip lengvai jau nesusikibdavo už rankų. Trumpai tariant, kaip Briuno vienąkart apibūdino kalbėdamasis su psichiatru, viskas „ėjo... na... šuniui ant uodegos“.

Po nutikimo su Anika, kurį prisiminimuose jis mėgdavo pagražinti (beje, buvo apdairus ir susilaikė jai nepaskambinęs), Briuno ėmė kiek labiau savimi pasitikėti. Tiesa, po pirmosios pergalės neatsirado virtinės kitų, ir jis buvo žiauriai atstumtas, kai bandė pabučiuoti Silviją, labai mielą tamsiap-

laukę *katytę,* kuri mokėsi Anabelės klasėje. Bet jei viena mergaitė jo norėjo, juk galėjo atsirasti ir kitų; ir jis ėmė jausti Mišeliui neaiškų globėjišką jausmą. Galų gale jis – jo brolis, juolab jis, Briuno, dvejais metais vyresnis. „Turi ką nors daryti su Anabele, – kartodavo jis, – ji tik to ir laukia, tave įsimylėjusi, be to, ji pati gražiausia mergina licėjuje." Mišelis rangydavosi ant kėdės ir atsakydavo: „Taip". Bėgo savaitės. Jis tikriausiai lūkuriavo prie slenksčio į suaugusiojo amžių. Nors pabučiuoti Anabelę jiems abiem būtų reiškę išvengti šio perėjimo, jis to nesuvokė, o tik leidosi liūliuojamas apgaulingo amžinybės jausmo. Balandžio mėnesį papiktino mokytojus, kai pamiršo užpildyti stojimo į parengiamąsias klases dokumentus. Tačiau buvo akivaizdu: galimybių įstoti į gerą aukštąją mokyklą jis turėjo daugiau negu bet kuris kitas. Baigiamieji egzaminai prasidės po pusantro mėnesio, o jis atrodė vis labiau ir labiau atitrūkęs. Pro grotuotą klasės langą spoksodavo į debesis, medžius pievoje, į kitus mokinius, rodės, joks žmogiškas įvykis negali jo iš tikrųjų sujaudinti.

Briuno nutarė stoti į filologijos fakultetą – jam jau įgriso Teiloro-Makloreno sekos, be to, ten, filologijos fakultete, yra merginų, labai daug merginų. Tėvas neprieštaravo. Kaip ir visi nukaršę libertinai, į senatvę jis ėmė darytis sentimentalus ir su kartėliu priekaištavo sau, kad savo egoizmu užnuodijo sūnui gyvenimą – beje, tai juk beveik tikra tiesa. Gegužės pradžioje jis išsiskyrė su Žiuli, paskutine meilužе, nors ji – nuostabi moteris, jos vardas buvo Žiuli Lamur, o sceninis slapyvardis – Džulija Lav*. Ji filmavosi pirmuose, – šiandien jau pamirštuose, – Berdo Tranbario ir Fransiso Lerua, prancūzų

* *L'amour* (pranc.), *love* (angl.) – meilė.

pornofilmuose. Buvo šiek tiek panaši į Žaniną, tik dar didesnė kvaiša. „Aš prakeiktas... Aš prakeiktas...“ – kartodavo Briuno tėvas, kai, radęs buvusios žmonos jaunystės nuotrauką, pastebėjo tą panašumą. Per vakarienę pas Benezerafą jo meilužė susipažino su Deliozu ir nuo to laiko leisdavosi į ilgus intelektualius postringavimus teisindama pornografiją, tai jau darėsi nepakenčiama. Be to, ji brangiai jam atsiėjo – per filmavimus priprato prie išnuomotų rolsroisų, kailinių, prie visokiausių erotinių niekniekių, o tai su amžiumi jam darėsi vis nepakenčiamiau. 1974-ųjų pabaigoje jis buvo priverstas parduoti namą Sen Maksime. Po kelių mėnesių nupirko sūnui vieno kambario butuką šalia Observatorijos sodų – labai gražų, šviesų, ramų, vaizdo pro langą neužstojo joks kitas namas. Kai nusivedė Briuno aprodyti jį, visai nesijautė taip lyg teiktų ypatingą dovaną, o veikiau – lyg stengtųsi tik atitaisyti padarytą *žalą*; šiaip ar taip, jam atrodė, kad tai puikus pirkinys. Žvilgsniu apmesdamas erdvę, jis kiek pagyvėjo. „Galėsi čia ir merginų atsivesti!“ – neatsargiai mestelėjo. Pamatęs sūnaus veido išraišką, iškart pasigailėjo.

Mišelis galų gale įstojo į Orsė fizikos ir matematikos fakultetą, labiausiai jį žavėjo, kad nuo čia arti universiteto bendrabutis, – toks buvo jo mąstymas. Jie abu be jokių sunkumų išlaikė baigiamuosius egzaminus. Rezultatų paskelbimo dieną juos lydėjo Anabelė, jos veidas buvo rūstus, per metus ji labai subrendo. Truputį sulyso, šypsena atrodė slaptingesnė – deja, tokia ji atrodė tik dar dailesnė. Briuno nutarė imtis iniciatyvos: Sen Maksime nebeliko vasarnamio, bet, kaip siūlė motina, jis gali nuvažiuoti į Di Meolos namus, tad ir pasiūlė aniems dviem važiuoti drauge. Po mėnesio, liepos pabaigoje, jie išvyko.

14

1975-ŲJŲ VASARA

Jų darbai neleidžia jiems sugrįžti pas savo Dievą –
kekšystės dvasia yra juos užgalėjusi,
ir jie nepažįsta VIEŠPATIES.

Ozėjo knyga, 5, 4

Išlipusius iš autobuso Karpentra juos pasitiko nusilpęs, ligotas žmogus. Italų anarchisto, trečiajame dešimtmetyje emigravusio į Jungtines Valstijas, sūnus Frančeskas Di Meola, be jokios abejonės, *susikūrė puikų gyvenimą* – žinoma, finansine prasme. Kaip ir Seržas Klemanas, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, jis suprato, kad prasideda nauja era ir kad veikla, ilgai laikyta elitine, arba marginalia, įgaus didelį ekonominį svorį. Tuo metu, kai Briuno tėvas investavo į estetinę chirurgiją, Di Meola ėmėsi plokštelių leidybos; aišku, buvo tokių, kurie uždirbo daug daugiau negu jis, bet ir jam vis dėlto pasisekė atsiriekti gerą pyrago gabalą. Kai sukako keturiasdešimt, jis, kaip ir daugelis kaliforniečių, pajuto artėjant naują bangą – daug gilesnę nei paprasta mados kryptis; jos tikslas buvo sugriauti visa, kas dar buvo likę iš Vakarų civilizacijos; todėl savo vasarnamyje Big Siure jis pasistengė susitikti su Alenu Vatsu, Pauliu Tilichu, Karlosu Kastaneda, Abrahamu Maslou ir Karlu Rodžersu. Kiek vė-

liau jam netgi teko garbė susipažinti su Oldu Haksliu, tikruoju dvasiniu šio judėjimo tėvu. Nusenęs ir beveik apakęs, Hakslis galėjo skirti jam nedaug dėmesio, ir vis dėlto tas susitikimas jam paliko neblėstantį įspūdį.

Priežastys, pastūmėjusios jį 1970-aisiais palikti Kaliforniją ir nusipirkti sodybą Aukštutiniame Provanse, jam ir pačiam nebuvo visiškai aiškios. Vėliau, jau beveik gyvenimo saulėlydyje, jis nutarė, – irgi dėl gana miglotų priežasčių, – kad nori *mirti Europoje*, nors iki tol suvokė tik daug paviršutiniškesnes priežastis. 1968-ųjų gegužės judėjimas jį smarkiai paveikė, ir, kai Kalifornijoje hipių banga ėmė rimti, jis pamanė, kad tikriausiai galima ką nors dar nuveikti ir su Europos jaunimėliu. Džeinė šį sumanymą skatino. Prancūzų jaunimas buvo ypač susikaustęs, slegiamas globėjiškų golistinių spąstų, bet, jos manymu, tereikėjo menkos kibirkštėlės, ir viskas tuoj įsiliepsnos. Keletą metų didžiausias malonumas Frančeskui buvo su merguželėmis rūkyti marihuanos suktines, nes jas itin žavėjo judėjimo aura, o paskui jas dulkinti supamam mandalų ir smilkalų kvapo. Dauguma merginų, atkankančių į Big Siurą, buvo tiesiog kvailutės protestantės, mažiausiai pusė jų atvažiuodavo dar nekaltos. Septintojo dešimtmečio pabaigoje tas srautas ėmė sekti. Tada jis ir pamanė, kad galbūt jau pats laikas grįžti į Europą, net pačiam atrodė keista ta mintis, nes iš Italijos išvažiavo penkerių. Jo tėvas buvo ne tik aistringas revoliucionierius, bet ir išsilavinęs, išpuoselėtą kalbą mėgstantis žmogus, estetas. Tikriausiai ir jame tai paliko pėdsakų. Širdies gilumoje amerikiečiai jam visada atrodė kvailoki.

Jis dar buvo labai gražus vyras, raukšlių išvagotu matiniu veidu, ilgais žilais, garbanotais ir tankiais plaukais, tačiau ląstelės jo kūne jau pradėjo be tvarkos daugintis, ardyti gretimų ląstelių genetinį kodą, gaminti toksinus. Specialistai, su kuriais konsultavosi, dėl daugelio dalykų reiškė skirtingas nuomones, išskyrus šį, svarbiausią: jis greitai mirs. Vėžio jau neįmanoma operuoti, metastazių neišvengiamai daugėja. Daugelis gydytojų siūlė ramią agoniją, o vartojant kai kuriuos vaistus esą netgi pavyktų išvengti fizinių kančių; iš tiesų iki šiol jis jautė tik didelį bendrą nuovargį. Tačiau jis su tuo nesutiko, – ir net nemanė taikstytis. Šiuolaikiniam vakariečiui, net kai jis puikios sveikatos, mintis apie mirtį skamba tarsi tylus *foninis triukšmas*, pamažu užplūstantis smegenis, kai ima trauktis sumanymai ir troškimai. Metams bėgant triukšmas darosi vis įkyresnis, jį galima lyginti su dusliu knarkimu, retsykiais pertraukiamu dantų griežimo. Ankstesniais amžiais šis foninis triukšmas kvietė laukti Viešpaties karalystės, o šiandien verčia laukti mirties. Štai taip.

Hakslis – jis visada tai prisimins – atrodė abejingas artėjančiai mirčiai, gal tiesiog buvo apspangęs, o gal prisotintas narkotikų. Di Meola buvo skaitęs Platoną, „Bhaghavadgytą“ ir „Tao-Te-King“, tačiau nė viena iš šių knygų jo nė mažumėlę neguodė. Jam tik šešiasdešimt, bet jis jau bemirštąs, šitai rodė visi simptomai – neįmanoma apsirikti. Jis net ėmė darytis abejingas seksui ir Anabelės grožį pastebėjo veik netyčia, išsiblaškęs. Vaikinų iš viso nepastebėdavo. Nuo seno gyveno supamas jaunų žmonių ir gal tik iš įpročio neaiškiai užsiminė, kad norėtų susipažinti su Džeinės sūnumi, o iš tikrųjų – buvo akivaizdu – jam į tai visiškai nusispjaut. Išlaipino juos sodybos vidury, taręs, kad palapinę gali statytis kur tik

nori; jis tetroško prigulti, ir, jei įmanoma, verčiau su niekuo nebendrauti. Išoriškai jis dar atrodė puikiausios nuovokos ir juslingas vyras; ironija, o gal išmintimi kibirkščiavo jo žvilgsnis; kai kurioms ypač kvailoms merginoms jo veidas atrodė švytintis ir geranoriškas. Bet širdyje jokio geranoriškumo jis nejuto, be to, jautėsi esąs vidutinių gabumų aktorius – ir kaip visi geba užkibti ant tokio kabliuko? Akivaizdu, – kartais pamanydavo su tam tikru liūdesiu, – kad šitie jaunuoliai, ieškantys naujų dvasinių vertybių, – tikri avigalviai.

Po valandėlės, kai jie išlipo iš džipo, Briuno suprato padaręs klaidą. Dvaro valdos palengva leidosi į pietus kiek kalvotu šlaitu, ten vešėjo krūmai ir gėlynai. Į žalio ramaus vandens baseiną krito kaskada; šalia, išsitiesusi ant plokščio akmens, saulėje kaitinosi iš vandens išlipusi jauna moteris, o kita, prieš nerdama į vandenį, trynėsi muilu. Arčiau, atsiklaupęs ant demblio, meditavo, o gal miegojo stambus barzdočius. Jis irgi buvo nuogas, labai įdegęs; jo ilgi beveik balti plaukai akinamai švytėjo ant įrudusio kūno; jis savaip priminė Krisą Kristofersoną. Briuno pajuto, kaip apleidžia jėgos, o ko gi daugiau vertėjo tikėtis? Gal dar ir nevėlu nešdintis, bet reikia veikti – ir veikti tuoj pat. Jis metė žvilgsnį į draugus: Anabelė – tiesiog nuostabu – kuo ramiausiai ėmėsi išlankstyti palapinę, o Mišelis, prisėdęs ant kelmo, žaidė su kuprinės užtrauktuko virvele ir atrodė visiškai nugrimzdęs savyje.

Vanduo teka žemyn radęs menkiausią nuolydį. Žmogaus elgesys, iš esmės kone kiekvienas jo poelgis, yra determinuotas, linkęs tik į nedaugelį nukrypimų, o ir tie nukrypimai tėra išimtys. 1950-aisiais Frančeskui Di Meolai sūnų

pagimdė toji italė antraplanė aktorė, kuriai niekada taip ir nebuvo lemta suvaidinti svarbesnio negu Egipto vergių vaidmens, užtat jai pavyko – karjeros viršūnė – gauti dvi replikas filme *Quo vadis*? Sūnų jie pavadino Davidu. Penkiolikos metų Davidas įsisvajojo tapti *roko žvaigžde*. Ir ne jis vienas. *Roko žvaigždūnai* buvo daug turtingesni už įmonių vadovus ir bankininkus ir išsaugodavo maištininkų įvaizdį. Jauni, gražūs, žymūs, visų moterų geidžiami ir keliantys pavydą visiems vyrams, jie buvo pačioje visuomenės hierarchijos viršūnėje. Per visą žmonijos istoriją nuo pat senovės Egipto faraonų garbinimo laikų nieko daugiau neįmanu lyginti su *roko žvaigždžių* kultu, kurį išpažino Europos ir Amerikos jaunimas. Išoriškai Davidas turėjo visus bruožus, kad pasiektų tikslą: tobulo, kartu gyvuliško ir velniško grožio, vyriško veido, tačiau labai tyrų bruožų; plaukai ilgi, juodi, tankūs, kiek garbanoti, didelės tamsiai mėlynos akys.

Padedamas tėvo pažįstamų, septyniolikmetis Davidas įrašė pirmąją 45-o greičio plokštelę, – tai buvo visiška nesėkmė. Reikia pridurti, kad tais pačiais metais išėjo *Sgt Peppers*, *Days of Future Passed* ir dar daug kitų. Džimis Hendriksas, *The Rolling Stones*, *The Doors* tada išgyveno patį kūrybos pakilimą; Neilas Jangas pradėjo įrašinėti, daug buvo tikimasi iš Brajano Vilsono. Bet tais metais neliko vietos jam – garbiam, bet nelabai kūrybingam bosininkui. Davidas užsispyrė, keturis kartus pakeitė grupę, taikė įvairius būdus, o praėjus trejiems metams po tėvo išvažiavimo jis ir pats sumanė pabandyti pasiieškoti laimės Europoje. Nesunkiai rado darbo viename klube Žydrojoje pakrantėje, bet tai buvo vieni niekai; kas vakarą grimo kambaryje jo lauk-

davo būrys panų – bet tai irgi buvo vieni niekai. Niekas, nė vieni įrašų namai nekreipė jokio dėmesio į jo įrašus.

Davidas, kai susipažino su Anabele, jau buvo perleidęs daugiau negu penkis šimtus moterų, bet neprisiminė, kad būtų kada regėjęs tokias tobulas formas. Anabelę jis taip pat traukė, kaip ir visas kitas merginas. Kelias dienas ji atsispyrė ir nusileido tik gerai savaitei praėjus po atvažiavimo. Jie šoko kitoje namo pusėje, jų buvo maždaug trisdešimt, o naktis – žvaigždėta ir šilta. Anabelė segėjo baltą sijonėlį ir vilkėjo trumparankovius marškinėlius, su išpiešta saule. Davidas šoko šalia jos, kartais suskambus rokui apsukdavo ją aplink save. Jie kokią valandą šoko nesustodami pagal tai greitą, tai lėtą tambūrino ritmą. Briuno nejudėdamas stovėjo atsikolęs į medį, suspausta širdimi, dėmesingas, budrus. Mišelis čia pasirodydavo šviesaus rato paribyje, čia vėl dingdavo tamsoje. Staiga jis atsidūrė visai greta, vos per penkis metrus. Briuno matė, kaip Anabelė atsiskyrė nuo šokėjų ir priėjusi sustojo priešais jį, aiškiai girdėjo, kaip paklausė: „Tu nešoki?“, jos veidas atrodė liūdnas. Mišelis neįtikimo lėtumo gestu atmetė kvietimą šokti – tarsi koks nors ką tik atgaivintas priešistorinis gyvūnas. Anabelė dar penkias ar dešimt sekundžių sustingusi pastovėjo priešais jį, paskui apsisuko ir vėl prisidėjo prie būrio. Davidas apkabino ją per liemenį ir tvirtai prisitraukė artyn. Ji apglėbė jo pečius. Briuno vėl žvilgtelėjo į Mišelį – rodės, jo lūpose virpa šypsena, jis nudelbė akis. Kai vėl pažvelgė, Mišelio nebebuvo. Anabelė suposi Davido glėbyje, jųdviejų lūpos buvo arti arti.

Atsigulęs palapinėje, Mišelis laukė aušros. Paryčiais pratrūko smarki audra, ir jam pačiam buvo keista, kad truputį išsigando. Paskui dangus pragiedrėjo, ėmė lyti lygiai ir lėtai. Lašai dusliai barbeno į palapinės audeklą, per kelis centimetrus nuo veido, bet jis buvo saugus. Staiga jį nusmelkė jausmas, kad ir visas jo gyvenimas bus panašus į šią akimirką. Jis irsis per žmonių jausmus, kartais jausis žmonėms labai artimas, bet tik kiti patirs laimę arba neviltį, o visa tai niekada nebus skirta jam, niekada jo nepasieks. Tą vakarą Anabelė šokdama kelis kartus metė žvilgsnį jo pusėn. Jis norėjo pajudėti iš vietos, tačiau negalėjo, jautėsi taip tarsi skęstų lediniame vandenyje. Nors viskas atrodė taip ramu. Jis jautėsi taip tarsi jį nuo pasaulio skirtų keli centimetrai tuštumos, sukurdami aplink jį kiautą ar šarvus.

15

Kitą rytą Mišelio palapinė buvo tuščia. Nebuvo ir daiktų, jis paliko tik raštelį, kuriame tiesiog brūkštelėjo: „NESIRŪPINKIT".

Briuno išvažiavo savaite vėliau. Lipdamas į traukinį suvokė, kad per visą viešnagės laiką nė nebandė kabinti merginų, nė galų gale su kuo nors pasikalbėti.

Rugpjūčio pabaigoje Anabelė pastebėjo, kad vėluoja mėnesinės. Pamanė sau, kad taip dar ir geriau. Anokie rūpesčiai: Davido tėvas pažinojo gydytoją, aktyvų šeimos planavimo šalininką, kurio operacinė buvo Marselyje. Maždaug trisdešimties metų vyrukas, entuziastingas, su trumpais rusvais ūsiukais, vardu Loranas. Būtinai norėjo, kad ji kreiptųsi vardu: Loranai. Parodė jai įvairius instrumentus, paaiškino siurbimo ir valymo eigą. Jis visada stengdavosi užmegzti su klientėmis nerūpestingą pokalbį, bendraudavo beveik kaip su bičiulėmis. Nuo pat pradžių rėmė moterų kovą, ir, pasak jo, šioje srityje reikėtų dar daug ką nuveikti. Operacija buvo paskirta kitą dieną, išlaidas sumokėti apsiėmė Šeimos planavimo tarnyba.

Kai Anabelė grįžo į viešbučio kambarį, ją buvo beveik beištinkanti nervų krizė. Rytoj ji pasidarys abortą, dar vieną naktį liks viešbutyje, o tada grįš namo – taip buvo nusprendusi. Tris savaites kasnakt ji eidavo pas Davidą į jo

palapinę. Pirmą kartą jai truputį skaudėjo, bet vėliau pajuto malonumą, didelį malonumą; ji net neįtarė, kad lytinis malonumas gali būti toks didelis. Tačiau jokio švelnumo tam tipui nejautė, nuvokė, kad jis labai greitai pakeis ją kita, o gal kaip tik tai jau ir darė.

Tą patį vakarą vakarieniaudamas su draugais Loranas entuziastingai prisiminė Anabelės atvejį. Būtent dėl tokių merginų jie ir kovoja, patikslino jis, kad septyniolikmetė mergina (be to, dailutė, – vos nepridūrė) nesusigadintų sau viso gyvenimo dėl kokio niekingo atostogų romaniūkščio.

Anabelė labai bijojo grįžti į Kresi an Bri, o iš tiesų ničnieko nenutiko. Buvo rugsėjo ketvirta, tėvai pagyrė, kad ji gražiai įdegusi. Pranešė, kad Mišelis išvažiavo ir jau įsikūrė bendrabučio kambaryje Biur siur Ivetėje; rodės, jie nieko net neįtaria. Ji nuėjo pas Mišelio senelę. Senoji ponia atrodė pavargusi, bet maloniai ją sutiko ir neprieštaraudama davė vaikaičio adresą. Jai pasirodė keistoka, kad Mišelis nuvažiavo ten anksčiau negu kiti, taip, jai esą keista, kad išvyko ten įsikurti, nors iki mokslo metų pradžios dar likęs mėnuo, tačiau Mišelis juk visad *buvo* keistas vaikinas.

Didžiojo įgimto barbariškumo apsupty žmonėms dar kartais (retai) pavyksta sukurti šiltų, meilės nušviestų salelių. Mažų uždarų, ne visiems prieinamų erdvių, kur karaliauja tarpusavio supratimas ir meilė.

Kitas dvi savaites Anabelė rašė Mišeliui laiškus. Tai buvo nelengva, ji vis braukė ir turėdavo daug kartų pradėti iš naujo. Baigtas laiškas buvo keturiasdešimties puslapių, pirmą kartą ji parašė tikrą *meilės laišką*. Išsiuntė jį rugsėjo 17-ąją, tądien, kai grįžo į licėjų, ir ėmė laukti.

Orsė fakultetas – XI-ame Paryžiaus rajone – vienintelis visame mieste buvo iš tiesų pastatytas pagal amerikietišką *universitetinio miestelio* modelį. Keliuose po parką išsibarsčiusiuose pastatuose gyvena pirmakursiai-trečiakursiai studentai. Orsė – ne tik mokymo, bet ir labai aukšto lygio fizikos elementariųjų dalelių tyrimo centras.

Mišelis įsikūrė kampiniame kambaryje penktame 233 korpuso aukšte ir iškart čia gerai pasijuto. Kambaryje buvo maža lova, rašomasis stalas, knygų lentynos. Pro langą matyti upelio link besileidžianti pieva, o šiek tiek pasilenkęs tolimiausiame dešiniame krašte galėjai įžiūrėti betoninę dalelių greitintuvo sieną. Tokiu metu, likus dar mėnesiui iki mokslo metų pradžios, bendrabutis buvo beveik tuščias, likę tik keli studentai afrikiečiai, kuriems sunkiausia rasti gyvenamąją vietą rugpjūtį, kai visi pastatai uždaromi. Mišelis persimesdavo keletu žodžių su sarge ir dienomis ištraukdavo pasivaikščioti prie upelio. Tada dar nenutuokė, kad šitame bendrabutyje praleis visus aštuonerius metus.

Vieną rytą apie vienuoliktą jis išsitiesė žolėje tarp kažkokių medžių. Jam buvo keista, kad šitaip kenčia. Jo pasaulėjauta, kuri iš esmės buvo nutolusi nuo krikščioniškų atpirkimo ir malonės kategorijų ir kuriai buvo svetimos laisvės ir atleidimo sąvokos, dėl to įgavo kažką mechaniška ir negailestinga. Pradinės sąlygos duotos, galvojo jis, pradinės sąveikos tinklas yra apibrėžtas tam tikrų parametrų, taigi įvykiai plėtojasi vien tuščioje ir beaistrėje erdvėje, ir jų determinizmas neišvengiamas. Tai, kas atsitiko, turėjo atsitikti, kitaip ir būti negalėjo, nieko nereikia laikyti dėl to atsakingu. Naktimis Mišelis sapnuodavo abstrakčias, sniegu užvers-

tas erdves, jo kūnas, apvyniotas tvarsčiais, sklandydavo po žemais debesimis tarp metalurgijos fabrikų. Dienomis jis kartais sutikdavo vieną iš afrikiečių, nediduką pilkaodį malietį, jiedu linktelėdavo vienas kitam. Universiteto kavinė dar buvo uždaryta, tad Kursel siur Ivetės prekybos centre *Continent* jis nusipirkdavo tuno konservų ir grįždavo į bendrabutį. Leisdavosi sutemos. Jis žingsniuodavo tuščiais koridoriais.

Apie spalio vidurį Anabelė parašė jam antrą laišką, trumpesnį už pirmąjį. Per tą laiką ji skambino Briuno, bet jis taip pat nieko nežinojo – tik tiek, kad Mišelis reguliariai skambina senelei, bet jos aplankyti tikriausiai dar neparvažiuos iki Kalėdų.

Vieną lapkričio vakarą, grįžęs iš analizės seminaro į bendrabutį, savo pašto dėžutėje Mišelis rado raštelį. Jame buvo parašyta: „Paskambink tetai Marijai Terezai. SKUBIAI“. Tetą Mariją Terezą ir pusseserę Brižitą per pastaruosius dvejus metus jis matydavo tikrai retai. Iškart paskambino. Senelę ištiko antras infarktas, ji paguldyta į Mo ligoninę. Tai – rimta, tikriausiai labai rimta. Aorta silpna, ir širdis galėjo neatlaikyti.

Jis perėjo Mo pėsčias, praėjo pro licėjų, buvo gal dešimta. Tuo metu Anabelė auditorijoje nagrinėjo šviesaus, nuosaikaus, ir, atvirai sakant, šiek tiek nuobodaus graikų mąstytojo Epikūro tekstą. Dangus buvo apsiniaukęs, Marnos vandenys – verpetuoti ir purvini. Jis nesunkiai surado Švento Antano ligoninę – ultramodernų pastatą vien iš stiklo ir plieno, – kuri buvo atidaryta pernai. Teta Marija Tereza ir pusseserė Brižita laukė jo aštunto aukšto koridoriuje, atrodė, kad jos ką tik verkė. „Nežinau, ar tau reikia pas ją eiti...“ – pasakė Marija Tereza. Jis nekreipė dėmesio. Kas bus, tas bus.

Senelė gulėjo intensyviosios priežiūros palatoje, viena. Akinamai balta paklodė nedengė jos rankų ir pečių, ir jis tiesiog neatplėšė žvilgsnio nuo to apnuoginto, raukšlėto, išbalusio, siaubingai seno kūno. Lašinių subadytos rankos dirželiais priveržtos prie lovos kraštų. Į gerklę įstatytas rievėtas vamzdelis. Po paklode rangėsi laideliai, prijungti prie įrašančių aparatų. Jie nurengė jai naktinius marškinius, neleido persišukuoti kuodo, kaip ji darydavo kiekvieną rytą metų metus. Ilgais išsidraikiusiais žilais plaukais dabar ji nelabai panėšėjo į senelę – tai buvo tik vargšė kūniška būtybė, kartu labai jauna ir labai sena, dabar palikta medikų priežiūrai. Mišelis paėmė jos ranką – tik ją ir gebėjo visiškai atpažinti. Dažnai imdavo ją už rankos, net visai neseniai, net ir po to, kai sulaukė septyniolikos. Akys neatsimerkė, bet vis dėlto gal ji atpažino jo prisilietimą. Jis stipriai nespaudė, tik paėmė jos delną kaip ir anksčiau, ir iš visos širdies vylėsi, kad atpažins jį iš prisilietimo.

Ta moteris išgyveno siaubingą vaikystę, jau nuo septynerių ji plūkėsi ūkyje supama storžieviškų girtuoklių. Paauglystė buvo per trumpa, kad iš tikrųjų ją prisimintų. Kai mirė vyras, ji dirbo gamykloje ir augino keturis vaikus, žiemos vidury eidavo į kiemą parnešti vandens, kad visa šeima galėtų nusiprausti. Neseniai išėjusi į pensiją – jai buvo daugiau negu šešiasdešimt – ji vėl sutiko rūpintis visai mažu vaiku, sūnaus sūnumi. Jam taip pat nieko netrūko – nei švarių drabužėlių, nei skanių sekmadieninių pietų, nei meilės. Ji visa tai nuveikė. Nors kiek išsamesnė žmonijos analizė būtinai privalo atsižvelgti į šitokius reiškinius. Tokie žmonės istoriškai egzistuoja. Žmonės, kurie visą gyvenimą dirba, sunkiai dirba vien iš atsidavimo ir meilės ir kurie tiesio-

gine prasme atiduoda gyvenimą kitiems kupini atsidavimo ir meilės dvasios, nė nemanydami, kad aukojasi, kurie iš tikrųjų nė neįsivaizduoja kitokio gyvenimo, kaip gyventi kitiems atsidavimo ir meilės dvasia. Ir tie žmonės – moterys.

Mišelis pabuvo palatoje maždaug penkiolika minučių, laikydamas senelės ranką, tada atėjo jaunas gydytojas ir įspėjo, kad netrukus jis ims trukdyti. Galbūt kas nors turi būti daroma – ne, ne operacija, neįmanoma, bet vis dėlto gal kas nors, juk dar niekas neprarasta.

Namo važiavo tylomis, Mari Tereza automatiškais judesiais vairavo *Renault 16*. Valgė taip pat daug nekalbėdami, retsykiais įterpdami kokį prisiminimą. Marija Tereza dėjo valgį į lėkštes, zujo aplink stalą, kartkartėm stabteldavo, kiek paverkdavo, tada vėl grįždavo prie viryklės.

Anabelė išlydėjo greitosios pagalbos automobilį, paskui pasitiko *Renault 16*. Maždaug pirmą nakties ji apsirengė, tėvai jau miegojo, ir nuėjo prie tvoros, juosusios Mišelio namus. Ten degė visos šviesos, jie tikriausiai sėdėjo svetainėje, bet pro užuolaidas neįmanoma ką nors įžiūrėti. Dulkė lietus. Taip praėjo maždaug dešimt minučių. Anabelė žinojo, kad gali paskambinti į duris ir susitikti su Mišeliu, bet gali ir nieko nedaryti. Ji dar gerai nesuvokė, kad kaip tik šituo metu išgyvena akivaizdų *laisvės* pojūtį, tačiau kad ir kaip būtų, viskas atrodė tiesiog žiauru; paskui, po šitų dešimties minučių, ji jau niekada nebus tokia kaip anksčiau. Praėjus daugeliui metų Mišelis paskelbs trumpą žmogaus laisvės teoriją, pagrįstą supertakaus helio veikimu. Smegenyse vykstantys vos pastebimi atomų reiškiniai, elektronų mainai tarp neuronų ir sinapsių iš esmės paklūsta kvantinio neapibrėž-

tumo principui, tačiau dauguma neuronų statistiškai panaikina elementariuosius skirtumus, todėl pasirodo, kad žmogaus elgesys – ir jo pagrindinė linija, ir smulkmenos – yra taip pat griežtai determinuotas kaip ir visų kitų gamtos sistemų. Tačiau krikščionys kalba apie tai kaip apie *apvaizdos įsikišimą* kai kuriomis – itin retomis – aplinkybėmis – o iš tikrųjų smegenyse kyla ir paplinta naujo derinio banga, trumpai arba galutinai sukurianti naujo tipo elgesį, kurį reguliuoja visiškai kitokia harmoningų svyravimų sistema; o mes matome tai, kas vadinama *laisvos valios veikimu*.

Tą naktį nieko panašaus neįvyko, kai Anabelė sugrįžo į tėvų namus. Ji jautėsi pasenusi. Turės praeiti dvidešimt penkeri metai, kol ji vėl pamatys Mišelį.

Telefonas suskambo maždaug trečią, seselės balse buvo girdėti nuoširdi užuojauta. Iš tikrųjų jie darė viską, kas įmanoma, tačiau beveik nieko negalėjo pakeisti. Širdis per sena, ir viskas. Jai bent jau neteko kentėti, tą jie gali patvirtinti. Bet – reikia pasakyti – viskas baigta.

Mišelis pasuko savo kambario link, ėjo visai mažyčiais, daugių daugiausia dvidešimties centimetrų pločio žingsneliais. Brižita puolė keltis, Mari Tereza ją rankos mostu sulaikė. Praėjo maždaug dvi minutės, tada iš kambario pasigirdo tarsi miaukimas ar cypimas. Šįkart Brižita pašoko iš lovos. Mišelis gulėjo šalia lovos susirietęs į kamuoliuką. Jo akys buvo mažumą išsiplėtusios. Veide neatsispindėjo niekas, kas bent kiek būtų panašu į širdgėlą ar kokį kitą žmogišką jausmą. Jo veidas buvo persmelktas gyvuliško ir atgrasaus siaubo.

ANTRA DALIS

KEISTOS AKIMIRKOS

1

Briuno nesuvaldė automobilio tuoj pravažiavęs Puatjė. *Peugeot 305* nuslydo į priešingą kelio pusę, lengvai atsitrenkė į apsauginę tvorelę ir, apsisukęs aplink savo ašį, sustojo. „Prakeiktas šūdas! – tyliai nusikeikė jis. – Paskutinis šūdas!“ 220 kilometrų per valandą greičiu lėkęs jaguaras staigiai sustabdė, vos neatsitrenkė į apsauginę tvorelę ir smarkiai signalizuodamas nuvažiavo toliau. Briuno išlipo lauk ir pavymui pagrūmojo kumščiu. „Pedikas! – sušuko – prakeiktas pedikas!“ Tada apsisuko ir nuvažiavo savo keliu.

„Kaitos vietą“ 1975-aisiais įkūrė buvusių „šešiasdešimt aštuntų metų veikėjų“ grupė (tiesą sakant, nė vienas iš jų tais metais nieko nenuveikė, – bet, tarkim, jų *dvasia* atitiko šešiasdešimt aštuntuosius) didelėje pušimis apsodintoje teritorijoje, kuri priklausė vieno iš jų tėvams, truputį į pietus nuo Šolė. Projektu, kuriam didelę įtaką turėjo aštuntojo dešimtmečio pradžioje madingi libertiniški idealai, buvo numatyta įgyvendinti konkrečią utopiją – taigi sukurti vietą, kurioje visi „čia ir dabar“ stengtųsi gyventi pagal savivaldos, pagarbos asmeninei laisvei ir tikrosios demokratijos principus. Tačiau „Vieta“ – vis dėlto ne nauja bendruomenė, jos sumanymas buvo kuklesnis – tik sukurti atostogų erd-

vę, vietą, kurioje visi bendraminčiai vasaros mėnesiais galėtų konkrečiai taikyti siūlomus principus, veikti išvien, skatinti kūrybiškas pažintis, ir visa tai – humanistine ir respublikoniška dvasia, o trumpai – vieno įkūrėjo žodžiais tariant – „gerai pasidulkinti“.

Briuno išsuko iš greitkelio ties pietų Šolė išvažiavimu ir gerą dešimtį kilometrų riedėjo pajūrio keliu. Tas planas atrodė miglotas, ir jam buvo per karšta. Jam pasirodė, kad visai atsitiktinai pastebėjo nuorodą. Baltame fone įvairiaspalvėmis raidėmis ji skelbė: KAITOS VIETA, o apačioje pritvirtintame mažesniame pano raudonomis raidėmis kaligrafiškai buvo įrašyta tai, kas skambėjo kaip tos vietos šūkis: „Kitų laisvė reiškia dar didesnę manąją laisvę“ (Michailas Bakuninas). Keliukas dešinėje tikriausiai vedė prie jūros, dvi paauglės vilko žeme guminę antį. Po marškinėliais jos nevilkėjo nieko, tos pasileidėlės. Briuno sekė jas žvilgsniu, jam suskaudo pimpalą. Šlapi marškinėliai, – tarė sau niūriai, – tai jau šis tas. Tada jos pasuko į šalį, tikriausiai ėjo į kempingą netoliese.

Jis pastatė *Peugeot 305* ir pasuko link medinės trobelės, virš kurios kabojo užrašas „SVEIKI ATVYKĘ“. Viduje sėdėjo kokių šešiasdešimties metų moteris dalykiniu kostiumėliu. Jos liesos ir susiraukšlėjusios krūtys vos bolavo iš po medvilninės tunikos, ir Briuno jos pagailo. Moteriškės šypsena atrodė dirbtinai geranoriška. „Sveiki atvykę į „Vietą“, – galų gale tarė. Tada vėl nusišypsojo – šįkart plačiai, gal ji kvaištelėjusi? „Ar turi pažymą, kad rezervavai čia vietą?“ Iš sintetinio kelioninio portfeliuko Briuno išėmė dokumentus. „Puiku“, – pasakė prietranka su ta pačia kvaila šypsena.

Kempinge buvo draudžiama važinėtis automobiliais, jis nusprendė veikti dviem etapais. Iš pradžių rasti vietą, kur statysis palapinę, o paskui atsigabenti daiktus. Prieš pat išvažiuodamas *Samaritaine* nusipirko iglu formos palapinę (pagamintą Kinijos Liaudies Respublikoje, dviejų trijų vietų, kaina – 449 frankai).

Pirmas dalykas, kurį išėjęs į pievą pastebėjo Briuno, buvo piramidė. Dvidešimties metrų pagrindas, dvidešimt metrų šovė į aukštį – tas daiktas buvo tobulai lygiakraštis. Visos sienos – iš stiklo, kurį tamsaus medžio lystelės dalijo į mažus stačiakampius. Kai kurie langeliai ryškiai atspindėjo besileidžiančios saulės spindulius, pro kitus buvo matyti vidus: laiptai ir pertvaros taip pat iš tamsaus medžio. Visa tai turėjo priminti medį – ir palyginti puikiai priminė: kamieną atstojo didelis piramidę kiaurai kertantis cilindras, jame tikriausiai įrengti pagrindiniai laiptai. Iš pastato ėjo žmonės – po vieną ir mažomis grupelėmis, vieni apsirengę, kiti nuogi. Saulėlydžio šviesoje augalai švytėjo, visa tai buvo panašu į mokslinės fantastikos filmą. Briuno žiūrėjo į tą reginį kokias dvi tris minutes, tada pasikišo po pažastimi palapinę ir ėmė kopti į pirmą kalvą.

Valdas sudarė kelios medžiais apaugusios kalvos, ant žemės buvo prikritę pušų spyglių, kai kur matyti tušti ploteliai, o kur ne kur – bendros sanitarinės patalpos, kempingo ribos nepažymėtos. Briuno vos vos prakaitavo, jam pūtė pilvą – tikriausiai pakelės restorane suvalgė per sočius pietus. Buvo sunku aiškiai mąstyti, tačiau suprato, kad vietos pasirinkimas išties gali lemti visų atostogų sėkmę.

Taip samprotaudamas pastebėjo tarp dviejų medžių ištemptą virvę. Ant jos baigė džiūti kelnaitės, švelniai sūpuo-

jamos vakaro vėjelio. Gal ir puiki mintis, – pamanė, – kempinge kaimynai susipažįsta, o tai jau gali būti ko nors pradžia. Pasidėjo palapinę ir ėmė nagrinėti statymo instrukciją. Prancūziškas vertimas buvo apgailėtinas, angliškas – ne ką geresnis, o kitomis Europos kalbomis jis tikriausiai taip pat gana miglotas. Prakeikti siauraakiai. Ir ką gi reiškia: „Apverskite puslankstes, kad sutvirtintumėte kupolą“?

Jis stebeilijo į schemas ir jautėsi vis beviltiškiau, kai staiga dešinėje pasirodė į skvo indėnę panaši moteris, seginti trumputį odos sijoną, jos stambios krūtys liulėjo prieblandoje. „Ką tik atvažiavai? – paklausė vaiduoklis, – gal tau padėti išskleist palapinę?“ – „Susitvarkysiu... – atsakė jis dusliu balsu, – ačiū, pats susitvarkysiu. Jūs labai maloni...“ – išstenėjo atsikvėpęs. Užuodė spąstus. Iš tiesų po kelių minučių iš gretimo vigvamo (ir kur jie pirko tokį daiktą? gal patys pasidarė?) pasigirdo riksmas. Indėnė puolė į tą pusę ir išėjo su dviem visai dar mažais pypliais; pasisodinusi po vieną ant klubų, ėmė juos tingiai supti. Riksmas stiprėjo. Tursendamas atbėgo ir indėnės patinas nuogu pimpalu. Gana tvirtai sudėtas, kokių penkiasdešimties metų barzdočius ilgais žilstelėjusiais plaukais. Paėmė vieną beždžioniūkštį į glėbį ir ėmė kutenti – šlykštu ir pažiūrėti. Briuno atsitraukė keletą metrų, jam buvo karšta. Kai tokios pabaisos pašonėje, būk tikras, kad naktį bluosto nesudėsi. Ta karvė žindo juos krūtimi, aišku kaip dieną, nors krūtys, beje, visai dailios.

Briuno paėjo į šalį darydamas lankstą, gudriai atitolo nuo vigvamo, tačiau nenorėjo atsidurti per toli nuo džiūstančių kelnaičių. Tai buvo mieli daikčiukai, nėriniuoti, permatomi, ir jam atrodė, kad vargu jie tos indėnės. Jis susirado vie-

telę tarp dviejų kanadiečių (pusseserių? seserų? licėjaus draugių?) ir kibo į darbą.

Kai baigė, buvo beveik sutemę. Tirštėjančioje tamsoje nusileido atsinešti lagaminų. Pakeliui sutiko keletą žmonių: porų, vienišių, nemažai vienišų maždaug keturiasdešimties metų moterų. Prie medžių vienodu atstumu buvo pritvirtinti užrašai „TARPUSAVIO PAGARBA", priėjo prie vieno. Po užrašu stovėjo nedidelė taurė, iki kraštų pilna prancūzišką standartą atitinkančių prezervatyvų. Apačioje – balta plastmasinė šiukšlių dėžė. Jis užmynė pedalą ir nukreipė vidun žibintuvėlį: daugybė alaus skardinių ir keli naudoti prezervatyvai. Puiku, pamanė sau Briuno, atrodo, reikalai čia visai neblogai klostosi.

Kopti atgal buvo sunku, lagaminai pjovė delnus, jis duso, turėjo sustoti pusiaukelėje. Po kempingą vaikštinėjo kelios būtybės, tamsoje susikryžiuodavo jų žibintuvėlių spinduliai. Toliau buvo matyti pajūrio kelias, ten judėjimas dar nerimo; *Dynasty*, prie Sen Klemano kelio, vyko nuogų krūtų vakarėlis, bet jis nebeturėjo jėgų ten važiuoti nei iš viso kur nors važiuoti. Taip Briuno stovėjo kokį pusvalandį. „Žiūriu į automobilių žibintus tarp medžių, – mąstė, – va ir visas mano gyvenimas."

Grįžęs į palapinę įsipylė viskio ir tyliai pasimasturbavo vartydamas *Swing Magazine* – „teisę į malonumą"; šį paskutinį numerį nusipirko sustojęs pailsėti pakelėje, netoli Anžė. Nemanė, kad iš tikrųjų atsakys į visus tuos šūkius, nesijautė esąs pasiruošęs nei grupiniam seksui, nei spermos dušui. Moterys, trokštančios susitikti su vienišais vyrais, paprastai rinkdavosi juodaodžius ir visados reikalavo, kad jie

atitiktų tam tikrus matmenis, – jam tai buvo per aukšta kartelė. Išstudijavęs vieną numerį po kito, turėjo pripažinti: jo galas per mažas, kad iš tikrųjų pavyktų prigyti pornografijos mėgėjų dirvoje.

Tačiau apskritai savo išvaizda jis visiškai patenkintas. Kapiliarų implantai gerai prigijo, – pateko pas išmanantį gydytoją. Reguliariai lankosi *Gymnase* sporto klube ir, tiesą sakant, būdamas keturiasdešimt dvejų, atrodo visai šauniai. Įsipylė dar taurę viskio, iššovė sėklą ant žurnalo ir beveik nurimęs užmigo.

2

TRYLIKA VALANDŲ SKRYDŽIO

Visai netrukus „Kaitos vieta“ susidūrė su senėjimo problema. Devintojo dešimtmečio jaunimui idealai, kurių siekė jos įkūrėjai, atrodė pasenę. Išskyrus teatro improvizacijų studijas ir kališorinišką masažą, iš tikrųjų „Vieta“ tebuvo paprastas kempingas, kuris gyvenimo sąlygų ir maitinimo kokybe negalėjo varžytis su gerai įrengtais poilsio centrais. Be to, dėl „Vietai“ būdingos anarchinės dvasios sunku tinkamai kontroliuoti įvažiavimą ir mokesčių rinkimą, todėl finansinę pusiausvyrą, kuri jau nuo pat atidarymo nebuvo tvirta, pasiekti darėsi vis sunkiau.

Pirmoji priemonė, kurios imtis sutartinai nusprendė įkūrėjai – taikyti jaunimui daug mažesnius įkainius, bet čia paaiškėjo, kad to negana. 1984-ųjų sezono pradžioje per kasmetinį visuotinį susirinkimą Frederikas le Dantekas pasiūlė permainą, kuri turėjo garantuoti finansinę „Vietos“ sėkmę. Įmonė, – kaip rodė jo analizė, – tai naujoji devintojo dešimtmečio nuotykių erdvė. Visi jie čia išmoko vertingų humanistine psichologija grįstos terapijos technikų (*gestalt, rebirth, do in*, vaikščiojimo ant žarijų, transakcinės analizės, dzeno meditacijos, psichoneurologinės lingvistikos...). Kodėl gi nepasinaudoti šia patirtimi ir nesukurti dar ir įmonėms skirtos stažuočių programos? Po audringų ginčų pro-

jektas buvo patvirtintas. Tada ir prasidėjo piramidės ir dar maždaug penkiasdešimties namelių su menkais, bet būtiniausiais patogumais statymas, juose turėjo gyventi stažuočių dalyviai. Tuo pačiu metu didelių firmų personalo direktoriams buvo išsiuntinėta krūvos tikslingai suformuluotų laiškų. Kai kurie ribinių kairiųjų pažiūrų „Vietos" įkūrėjai šią permainą išgyveno labai sunkiai. Po trumpos vidaus kovos dėl valdžios, vadovaujantis 1901-ųjų įstatymu įkurta asociacija buvo panaikinta, o vietoj jos atsirado uždaroji akcinė bendrovė, kurios pagrindinis akcininkas buvo ne kas kitas, o Frederikas le Dantekas. Galų gale juk jo tėvai – tos žemės savininkai, be to, atrodė, kad Meno ir Luaros departamento *Crédit mutuel* remia šį sumanymą.

Per penkerius metus „Vietai" pavyko sukurti įspūdingą klientų duomenų bazę (*BNP*, *IBM*, Finansų ministerija, *RATP*, *Bouygues*...). Įmonėms rengiamos uždarosios ir viešosios stažuotės ir „poilsio centro" veikla, plėtojama veikiau iš nostalgijos, sudarė tik penkis procentus metinės apyvartos.

Briuno atsibudo plyštančia iš skausmo galva ir be didelių iliuzijų. Apie šią vietą papasakojo sekretorė, grįžusi iš stažuotės „Asmenybės raida – pozityvus mąstymas", po penkis tūkstančius frankų už dieną. Jis paprašė brošiūros apie vasaros atostogas: jauki aplinka, bendravimas, libertinizmo dvasia – jau galėjo puikiai įsivaizduoti, ką tai reiškia. Tačiau dėmesį patraukė statistikos duomenys puslapio apačioje: pernai vasarą liepos–rugpjūčio mėnesiais „Vietoje" lankėsi šešiasdešimt trys procentai moterų. Taigi vienam bičui tenka dvi moterys – įspūdingas rodiklis. Jis iškart nusprendė

praleisti ten vieną liepos savaitę, kad įsitikintų, tuo labiau kad rinktis kempingo paslaugą pigiau negu pirkti *Club Med* ar net studentišką poilsio kelialapį. Aišku, jis nutuokė, kokios moterys ten suvažiuoja: depresijos apniktos ekskairuolės, ir dar tikriausiai seropozityvios. Tiek to – juk jei vienam bičui tenka dvi moterys, jis turi šansų, o jeigu gerai suksis, galės pakabinti net dvi.

Turint galvoje seksą, metų pradžia jam buvo puiki. Po merginų iš Rytų antplūdžio smarkiai krito kainos, dabar be jokių sunkumų atsipalaidavimą galėjai gauti už du šimtus frankų, nors vos prieš kelis mėnesius gaudavai pakloti keturis šimtus. Deja, balandį jam teko brangiai sumokėti už automobilio remontą, nes dėl avarijos kaltas buvo jis. Bankas ėmė jį spausti, teko susiveržti.

Jis pasirėmė alkūne ir įsipylė pirmą taurę viskio. *Swing Magazine* vis dar gulėjo atverstas tuo pačiu puslapiu – kažkoks nenusimovęs kojinių tipelis akivaizdžiai iš visų jėgų tiesė objektyvo link savo pimpalą, jo vardas buvo Ervė.

Šitas dalykas ne man, – kartojo sau Briuno, – tikrai ne man. Apsimovė trumpikes ir nuėjo sanitarinio mazgo link. Galų gale, – viltingai pamanė, – kad ir ta vakarykštė indėnė – ją dar visai įmanu dulkinti. Didelės kiek suglebusios krūtys net idealiai tinka geram ispaniškam pamasturbavimui, jaù trejus metus tokio nebandė. Nors buvo didelis ispaniško patampymo mėgėjas, bet prostitutės to dažniausiai nemėgsta. Gal jas erzina spermos pliūpsnis į veidą? O gal reikia daugiau laiko, atsidavimo negu čiulpti? Tikriausiai tai nėra tipiška paslauga – paprastai ispaniškas patampymas netgi neįtraukiamas į kainoraštį, taigi nenumatytas, sunkiai prieinamas. Merginoms tai gana privatus dalykas. Tik privačiai,

štai taip. Ne vieną kartą Briuno, ieškodamas ispaniško varianto, turėjo tenkintis paprasčiausiu masturbavimu ar čiulpimu. Kartais, tiesa, visai vykusiu, tačiau pasiūla ispaniško masturbavimo srityje tikrai nepakankama, – štai ką manė Briuno.

Mąstydamas apie tokius dalykus Briuno prisiartino prie aštunto korpuso. Daugmaž susitaikęs su mintimi, kad sutiks tik senmerges, jis patyrė beveik šoką, išvydęs paaugles. Jų buvo keturios, maždaug penkiolikos septyniolikos metų, šalia dušinės, tiesiai prieš praustuvių eilę. Dvi mūvėjo maudymosi kelnaites, kitos dvi turškėsi kaip aukšlės, plepėjo, laistėsi vandeniu, spygavo – plikut plikutėlės. Reginys buvo neapsakomai grakštus ir erotiškas, – bet to jis ir nusipelnė. Po trumpikėmis jam pasistojo, ištraukė penį ir prisiplojo prie praustuvės krašto, krapštuku ėmė rakinėtis dantis. Įsidūrė dantenas, iš burnos ištraukė kruviną krapštuką. Jo penio galas buvo karštas, pritvinkęs, jį varstė siaubingi šiurpuliai, ištryško lašelis.

Viena mergina, liauna tamsiaplaukė, išlindo iš po dušo, pasičiupo frotinį rankšluostį ir su pasitenkinimu ėmė tapšnoti juo savo jaunas krūtis. Maža raudonplaukė nusimovė kelnaites ir palindo po dušo srove, jos gaktiplaukiai buvo aukso geltonio. Briuno tyliai sudejavo, jam ėmė svaigti galva. Mintyse jau vaizdavos, kaip kruša. Jis juk irgi turi teisę nusimauti trumpikes ir eiti laukti eilės prie dušo. Turi teisę laukti, kol galės nusiprausti. Įsivaizdavo save priešais jas su styrančiu daiktu, sakantį ką nors panašaus į „Ar šiltas vanduo?“. Abu dušus skyrė kokių penkiasdešimties centimetrų tarpas – jei palįstų šalia mažosios raudonplaukės, galbūt ji atsitiktinai prisiliestų prie jo pimpio. Nuo tos minties galva

ėmė suktis dar smarkiau, jis įsikibo į kriauklės kraštą. Tą pačią akimirką iš dešinės garsiausiai juokdamiesi įgriuvo du paaugliai, abu mūvėjo juodus fluorescencinėm juostom išmargintus šortus. Briuno kotas iškart nusileido, jis susikišo penį į trumpikes ir susitelkė į dantų priežiūros procedūras.

Vėliau, dar neatsigavęs po to susitikimo, šlaitu nusileido prie pusryčių stalų. Atsisėdo nuošalyje ir su niekuo neužmezgė pokalbio; kramtydamas vitaminų prisodrintus javainius, galvojo apie tai, kokia vampyriška yra sekso paieška, kad joje esama netgi kažko faustiška. Apie homoseksualus, mąstė Briuno, pliurpiamos vien melagystės. Jis pats niekada ar beveik niekada nebuvo sutikęs homoseksualų, užtat pažinojo daugybę *pederastų*. Kai kuriems pederastams – laimei, tokių nedaug – labiau patinka maži berniukai; bet tokie baigia gyvenimą kalėjime, dėl nesuprantamų priežasčių jiems skiriamos nekeičiamos ir neatšaukiamos bausmės, ir tiek. Vis dėlto daugumai pederastų patinka jaunuoliai nuo penkiolikos iki dvidešimt penkerių metų, o vyresni, jų nuomone, – tai tik senos nuzulintos subinės. Pamėginkite kada nors pažiūrėti, kaip elgiasi senų pedikų porelė, – mėgdavo sakyti Briuno, – žiūrėkite atidžiai: kartais juos sieja simpatija, abipusis švelnumas, bet argi jie geidžia vienas kito? Jokiu būdu. Kai tik pro šalį eina dailus penkiolikos–dvidešimt penkerių užpakaliukas, tuoj abu ima draskytis kaip dvi nukaršusios panteros; draskosi dėl to, kuriam atiteks tas apvalus užpakaliukas, štai ką manė Briuno.

Kaip ir daugeliu kitų atvejų, tariamieji homoseksualai kažkada buvo elgesio modelis likusiai visuomenei, – dar galvojo Briuno. Sakykim, jam jau keturiasdešimt dveji, o argi jis

geidžia savo amžiaus moterų? Jokiu būdu. Priešingai, dėl jauno po trumpu sijonėliu paslėpto kūšelio dar jaučia galįs nukeliauti kad ir į pasaulio kraštą. Na, bent jau į Bankoką. O tai vis dėlto trylika valandų skrydžio.

3

Seksualinis geismas paprastai telkiamas į jaunus kūnus, ir tai, kad viliojimo lauką palengva užkariauja labai jaunos merginos, tėra ne kas kita, kaip grįžimas prie normos, prie neiškreipto geismo, analogiškas grįžimui prie neiškreipto kainų lygio, kuris vėl įsigali, kai per daug įkaista birža. Taigi moterys, kurioms apie „1968-us metus“ buvo dvidešimt, o dabar sukako keturiasdešimt, atsidūrė apgailėtinoje padėtyje. Dauguma išsituokusios, jos visai negali tikėtis naujos santuokos – draugiškos ar atgrasios, – nes jos išnykimą pačios ir paspartino. Priklauso kartai, kuri pirmoji taip ryžtingai pareiškė jaunystės viršenybę, tad kaip jos gali stebėtis, kad dabar jau pačios yra niekinamos tos kartos, kuri atėjo užimti jų vietos. Galų gale kūno kultas, prie kurio kūrimo pačios daug prisidėjo, jų kūnams glembant, kelia tik vis didesnį pasibjaurėjimą savimi – beje, atitinkantį tokį patį pasibjaurėjimą, kokį pačios pastebi kitų žvilgsniuose.

Jų amžiaus vyrų padėtis apskritai tokia pati, bet, nors ir bendras šių būtybių likimas, jis neskatina jokio solidarumo: sulaukę keturiadešimties, beveik visi vyrai dairosi jaunų moterų, ir kartais jiems pasiseka, bent jau tiems, kurie apsukriai įsiliejo į visuomenės veiklą, pasiekė tam tikrą intelektinį, finansinį arba populiarumo žiniasklaidoje lygį; o šit dau-

geliui moterų brandus amžius tėra pralaimėjimo, masturbacijos ir gėdos laikas.

Išskirtinė seksualinės laisvės ir geismo reiškimosi erdvė, „Kaitos vieta“, savaime, net labiau nei bet kuri kita, šitaip tapo depresijos ir kartėlio teritorija. Sudie, žmonės, besiglėbesčiuojantys giraitėje per pilnatį! Sudie, dionisiškasis aliejais įsitrynusių kūnų triumfe saulės atokaitoje! Taip burbėjo keturiasdešimtmečiai, stebeilydami į savo suglebusius pimpalus ir riebalų sluoksnius.

Pirmos tikėjimo įkvėptos studijos „Vietoje“ pradėjo veikti 1987-aisiais. Savaime suprantama, apie krikščionybę nėra nė kalbos; egzotiška, gana miglota mistika šioms iš esmės gerokai silpnadvasėms būtybėms pirmiausia siejosi su kūno kultu, kurį jos, nepaisydamos sveiko proto, vis dar garbino. Jautrių taškų masažo ir orgono išlaisvinimo studijos, be abejo, vis dar veikė, bet dar akivaizdesnis buvo pagyvėjęs domėjimasis astrologija, egiptiečių taro kortų būrimu, čakrų, subtiliųjų energijų meditacija. Vyko „susitikimai su Angelu“, išmokta pajusti kristalų vibravimą. Daug triukšmo sukėlė Sibiro šamanizmo pristatymas 1991-aisiais, kai per iniciacijos apeigas vienoje *sweat lodge*, kurią šildė šventos žarijos, širdies smūgis ištiko vieną jų dalyvį. Ypač didelį pasisekimą turėjo tantra, kuri jungė seksualinį trynimąsi, miglotą dvasingumą ir didžiulį egoizmą. Per keletą metų „Vieta“ – kaip ir daugelis panašių įstaigų Prancūzijoje ir visoje Vakarų Europoje – iš tikrųjų tapo gana lankomu *New Age* centru, drauge ji išsaugojo ir hedonistinę bei libertinišką, taigi „aštuntojo dešimtmečio“, kryptį – o tai ir laidavo jos išskirtinumą rinkoje.

Po pusryčių Briuno grįžo į palapinę, padvejojo, ar masturbuotis (prisiminimas apie paaugles buvo labai ryškus), galų gale susivaldė. Tos iš proto varančios mergaitės tikriausiai ir yra ne kas kita, o vaisiai tų „šešiasdešimtaštuntinių“, kurias, žingsniuojančias glaudžiomis gretomis, gali sutikti visoje kempingo teritorijoje. Vis dėlto kai kurioms senoms kekšėms, nepaisant nieko, pavyko pasidauginti. Šis faktas panardino Briuno ne tiek į miglotas, kiek nemalonias meditacijas. Jis staigiai atitraukė savosios iglu palapinės užtrauktuką – dangus buvo žydras. Po jį tarp pušų plaukiojo maži, į ištiškusią spermą panašūs debesėliai – diena bus puiki. Jis dirstelėjo į savaitės pratybų tvarkaraštį: buvo pasirinkęs pirmąsias – *Kūryba ir relaksacija*. Rytą galėjo pasirinkti vieną iš trijų studijų: pantomimos ir psichodramos, akvarelės, lyrinio rašymo. Psichodrama – na jau ne, ačiū, tam jis skyrė vieną savaitgalį pilyje netoli Šantiji: penkiasdešimtmetės asistentės voliojosi ant gimnastikos kilimų, iš tėčių reikalaudamos pliušinio meškučio – nuo tokių dalykų geriau laikytis atstu. Akvarelė atrodė viliojamai, bet pratybos tikriausiai vyksta lauke – klūpoti ant pušų spyglių tarp visų tų vabalų ir kitų nesąmonių, kad nupaišytum kokį niekniekį – argi verta prasidėti?

Rašymo studijos vedėja buvo ilgais juodais plaukais, jos didelė burna apvedžiota karmino lūpų dažais (dėl to ją ir vadina ne kitaip, o čiulpike), vilkėjo juodą tuniką ir siauras juodas kelnes. Daili moteris, klasiška. Bet vis tiek sena kekšė, pamanė Briuno ir atsisėdo nesidairydamas ant žemės tarp kitų išsibarsčiusių dalyvių. Jam iš dešinės šnopavo stora žilaplaukė gremėzdiškais akiniais, o jos veidas pilkavo kaip pati žemė. Nuo jos trenkė vynu, nors dar tik pusė vie-

nuoliktos ryto. „Kad pasveikintume vieni kitus, čia susirinkusius, – pradėjo vedėja, – kad pasveikintume žemę ir visas penkias kryptis, pradėsime pratybas hatha jogos judesiu, kuris vadinasi *pasveikinimas saulei.*" Paskui prasidėjo nesuprantamos kūno pozos nupasakojimas, o iš kiauros statinės, sėdėjusios šalia jo, pasigirdo pirmas atsiraugėjimas. „Žaklina, tu pavargusi... – tarė joginė, – jei blogai jautiesi, nedaryk šio pratimo. Atsigulk, tu galėsi vėliau prie visos grupės prisidėti."

Iš tiesų vėliau reikėjo atsigulti, o kol kas karmos mokytoja bėrė raminamus ir tuščius žodžius, panašiai kaip per *Contrexéville* reklamą: „Jūs brendate į nuostabiai tyrą vandenį. Vanduo glamonėja jums kojas, pilvą. Jūs dėkojate motinai žemei. Jūs patikliai priglundate prie motinos žemės. Pajuskite savo geismą. Padėkokite sau už tai, kad išpuoselėjote jį" ir pan. Tysodamas ant purvino tatamio Briuno iš pasipiktinimo pradėjo griežti dantimis; statinė šalia nuolatos raugėjo. Tarp dviejų atsiraugėjimų iškvėpdavo garsiai sušukdama „haaaa!" – tai turbūt ir reiškė atsipalaidavimo būseną. Karminė kekšė tęsė etiudą, ji toliau postringavo apie žemės gelmių jėgas, persmelkiančias pilvą ir lyties organus. Išvardijusi penkis elementus ir pasitenkinusi savo pasirodymu, galiausiai baigė: „Dabar jūs peržengėte racionalaus mąstymo barjerą, užmezgėte ryšį su savo giliaisiais klodais. Prašau jūsų atsiverti beribei kūrybos erdvei." – „Krušybos erdvei", – su įtūžiu pamanė Briuno vargais negalais keldamasis nuo žemės. Tada vyko *rašymo seansas*, per kurį visi prisistatė ir skaitė tekstus. Šitoje studijoje buvo vienintelė kruština merga: maža raudonplaukė su džinsais ir berankoviais marškinėliais, neblogos figūrėlės, atsiliepdavo šaukiama Ema; ji

parašė tobulai kvailą eilėraštį apie mėnulio aveles. Apskritai visi tiesiog seilėjosi iš dėkingumo ir džiaugsmo dėl užmegzto ryšio; mūsų motina – žemė, tėvas – mėnulis ir panašiai. Atėjo Briuno eilė. Niūriu balsu jis perskaitė savo trumpą kūrinėlį:

Tie taksistai tikri pederastai –
Niekaip nestoja, kol nukrisi kaip rąstas.

„Čia ir yra tai, ką tu jauti... – tarstelėjo joginė. – O tai jauti todėl, kad dar neišsivadavai iš savo blogųjų energijų. Įsivaizduok, esi kupinas giliųjų klodų. Mes galime tau padėti – čia ir dabar. O dabar visi atsistosime ir susibursime į ratą."

Jie atsikėlė, sustojo į ratą ir susikibo už rankų. Prisiversdamas Briuno paėmė statinės iš dešinės ranką, o iš kairės – bjauraus senio su barzda, panašaus į Kavaną*. Susikaupusi ir rami lyg niekur nieko, jogos mokytoja tęsiamai sušuko „Om!". Ir prasidėjo – visi ėmė „omsėti" lyg nieko kito gyvenime ir nebūtų veikę. Sukaupęs visą ryžtą Briuno stengėsi prisiderinti prie garsų ritmo, bet staiga pajuto, kad jam iš dešinės pusiausvyra suiro. Hipnotizuota statinė ėmė virsti į šoną kaip didelė krūva. Paleido jos ranką, bet ir pats neišsilaikė ant kojų ir suklupo priešais tą senmergę, kuri išsitiesusi ant nugaros ritinėjosi po tatamį. Joginė akimirką nutraukė tylą ir ramiai pareiškė: „Taip, Žaklina, tu teisi, jei nori atsigulti – taip ir daryk". Atrodė, kad šitos dvi jau gerai susičiulbėjusios.

* *François Cavanna* – prancūzų rašytojas, jo kūryboje gausu erotinių scenų.

Antras rašymo seansas klostėsi kiek geriau – Briuno, įkvėptas trapios ryto vizijos, net sugebėjo parašyti štai tokį eilėraštį:

Saulėj šildau savo kotą
(Jis gražaus stoto!)
Brendu atsivėsint į balą
(Ir mano galas!).

Soliariume Dievą
Širdis atranda,
Jo akys gražios,
Jis obuoliais minta.

Kur jo namai?
(Strypas stačiai!)
Dievas rojuj gyvena.
(Pimpalas mano!)

„Čia daug humoro...“ – pakomentavo joginė su vos juntamu nepritarimu. „Mistikos... – savo trigrašį įterpė raugėtoja. – Bet tuščios mistikos...“ Kas jam dabar bus? Kiek dar jis galės tai pakęsti? Ar verta? Briuno išties abejojo. Pasibaigus pratyboms, puolė į palapinę, net nepabandęs užmegzti pokalbio su mažąja raudonplauke – prieš pietus jam žūtbūt reikėjo išgerti viskio. Atsidūręs šalia savo gyvenamosios vietos, sutiko vieną iš tų paauglių, kurias stebėjo dušinėje – grakščiu judesiu, nuo kurio kilnojosi krūtys, ji rinko nuo skalbinių virvės nėriniuotas kelnaites, padžiautas ten aną dieną. Jis pasijuto taip tarsi tuoj išlėks į orą ir riebiomis skiau-

tėmis ištikš po visą kempingą. Kas gi iš tikrųjų būtent pasikeitė nuo tada – jo paties paauglystės? Jis jautė tas pačias aistras, bet suvokė, kad tikriausiai jau negalės jų patenkinti. Pasaulyje, kuris garbina tik jaunystę, žmonės pamažu *suėdami*. Per pietus pastebėjo vieną katalikę. Atpažinti buvo nesunku – ant kaklo pasikabinusi didelį geležinį kryžių, be to, jos apatiniai vokai išpurtę, o tai teikė žvilgsniui gilumo, kuris itin savitas katalikėms arba mistikėms (kartais, tiesa, ir alkoholikėms). Ilgi juodi plaukai, labai balta oda; kiek liesoka, ir vis dėlto – nebloga. Priešais ją sėdėjo mergina šviesiai rudais plaukais, panaši į kalifornietę, o gal šveicarę: mažų mažiausiai metro devyniasdešimties ūgio, puikus kūnas, spinduliavo žvėrišką sveikatingumą. Ji ir vedė tantros pratybas. O iš tikrųjų buvo gimusi Kretejyje, vardu Brižita Marten. Kalifornijoje pasididino krūtis ir paniro į Rytų mistiką, be to, pasikeitė vardą. Grįžusi į Kretejį visus metus vadovavo studijai *Flanade* pasivadinusi Šanti Marten vardu – atrodė, kad net ir katalikė labai ja žavisi. Iš pradžių Briuno dalyvavo pokalbyje, kuris sukosi apie natūralių produktų dietą – mat buvo pasidomėjęs kviečių daigais. Bet netrukus kalba pakrypo prie religijos, ir čia – čia pasisakyti jau nebegalėjo. Ar galima sieti Jėzų su Krišna, o jeigu ne – tada su kuo kitu? Ir katruo geriau domėtis – Rintintenu ar Rasčiu? Nors ir buvo katalikė, popiežiaus ji nemėgo: būdamas tokio viduramžiško mąstymo, Jonas Paulius II tik stabdo dvasinę Vakarų raidą, – tokia buvo jos išvada. „Gryna tiesa, – sutiko Briuno, – jis tikras debiloidas." Negirdėtas posakis pelnė dar didesnį anų dviejų susidomėjimą juo. „O Dalai Lama moka krutinti ausis", – liūdnai tarstelėjo, baigdamas doroti sojos mėsos kepsnį.

Katalikė guviai stryktelėjo iš vietos net negurkštelėjusi kavos. Nenorėjo vėluoti į asmenybės raidos pratybas *Taip ir anaip taisyklės*. „O taip, taip ir anaip, tai superinis dalykas!" – draugiškai pritarė šveicarė taip pat kildama nuo stalo. „Ačiū už malonų pokalbį", – padėkojo katalikė, pasukdama galvą jo pusėn ir gražiai šypsodama. Ką gi, jis visai neblogai išsisuko. „Kalbėtis su tom kekšėm, – manė Briuno, eidamas per kempingą, – tai tas pat, kas myžti į pisuarą, pilną nuorūkų, ar šikti į klozetą, užkimštą higieniniais paketais: nieko negali nuleisti, tik baisiausiai ima dvokti". Tik erdvė skiria vieną kūną nuo kito kūno. O žodis lanksčiai perskrodžia erdvę – erdvę tarp žmonių kūnų. Neišgirsti, nesukėlę aido, lyg kvailai pakibę ore, jo paties žodžiai imdavo dvokti ir pūti – dėl to neverta nė ginčytis. Užmezgęs ryšį, žodis gali ir išskirti.

Baseine jis įsitaisė ant šezlongo. Paauglės kvailai blaškėsi vildamosi, kad vaikinai puls jas mėtyti vandenin. Saulė kybojo zenite; mėlyname paviršiuje susidurdavo blizgantys nuogi kūnai. Pats nejusdamas, Briuno įniko skaityti „Šešis draugus ir žmogų su pirštine" – tikrą Polio Žako Bonzono šedevrą, neseniai perleistą „Žaliosios bibliotekos" serijoje. Gulint vos pakenčiamoje saulės atokaitoje buvo malonu persikelti į Liono rūkus ir atsidurti raminamoje drąsiojo šunelio Kapio draugijoje.

Iš popietinės programos jis galėjo rinktis *sensitive gestalt-massage*, balso atpalaidavinimą ar *rebirth* šiltame vandenyje. Iš pirmo žvilgsnio masažas atrodė labiausiai *hot*. Balso atpalaidavimo pratybas pastebėjo eidamas masažo studijos link – apie dešimt žmonių, vadovaujami tantrininkės, smar-

kiai įsikarščiavę, šokinėjo į visas puses ir burbuliavo kaip pabaidyti kalakutai.

Rankšluosčiais užtiesti masažo stalai stovėjo kalvos viršūnėje plačiu ratu. Visi dalyviai nuogutėliai. Rato viduryje – studijos vadovas, mažas šiek tiek žvairas tamsiaplaukis – pradėjo trumpą *sensitive gestaltmassage* istorinę apžvalgą: kilęs iš Frico Perlso darbų apie geštaltmasažą arba „kalifornišką masažą", jis pamažu įtraukė kai kuriuos sensityvius laimėjimus ir tapo – bent jau taip jis manė – nuosekliausiu masažo metodu. Jis žinojo, kad kai kurie „Vietos" žmonės nesutinka su tokia nuomone, bet nenorėjo leistis į ginčus. Kad ir kaip būtų – šia išvada ir baigsiąs – yra *vienoks* masažas ir *kitoks*, netgi galima teigti, kad dviejų vienodų masažų iš viso nėra. Baigęs šią įžangą, jis ėmėsi demonstruoti metodą: paprašė, kad viena iš dalyvių atsigultų. „Reikia pajusti partnerės kūno įtampas..." – tarstelėjo glostydamas jai pečius, o jo pimpalas kadaravo už kelių centimetrų nuo ilgų šviesių merginos plaukų. „Sieti, viską sieti..." – tęsė pildamas masažo aliejų jai ant krūtų. „Skirti dėmesio visoms kūno dalims..." – ir rankos jau slydo pilvo link, mergina užsimerkė ir su akivaizdžiu pasitenkinimu praskėtė šlaunis.

„Štai, – baigė jis, – dabar jūs dirbsite poromis. Pavaikštinėkite, susidurkite erdvėje, neskubėkite rinktis." Hipnotizuotas ką tik matytos scenos Briuno reagavo per vėlai, o kaip tik tada ir vyko lemiamas žaidimas. Reikėjo lėtai priartėti prie norimos partnerės, sustoti priešais, nusišypsoti ir ramiai paklausti: „Gal norėtum dirbti su manim?" Atrodė, kad kiti jau puikiausiai moka tą dainelę, ir po trisdešimties sekundžių visi buvo susiporavę. Briuno sutrikęs apsidairė aplink ir susidūrė su vyru – mažu, kresnu, plaukuotu, su storu

peniu. Kaip anksčiau nepastebėjo, kad septyniems vyrams čia tenka tik penkios merginos.

Ačiū Dievui, šitas bent jau nepanašus į pederastą. Akivaizdžiai įsiutęs, netaręs nė žodžio, jis išsitiesė ant pilvo, padėjo galvą ant sukryžiuotų rankų ir laukė. „Reikia pajusti įtampas... skirti dėmesio visoms kūno dalims..." Briuno vis pylė aliejų, bet jo rankos taip ir nekilo aukščiau kelių, o tas tipas tik gulėjo it koks rąstas. Net jo užpakalis buvo apžėlęs. Aliejus pradėjo lašėti ant rankšluosčio, o jo čiurnos tikriausiai jau kiaurai permirkusios. Briuno pakėlė galvą. Visai šalia ant nugarų gulėjo du vyrai. Jo kaimynui iš kairės masažavo krūtinės raumenis, merginos krūtys lėtai lingavo, o jo nosis buvo ties jos gakta. Iš pratybų vedėjo magnetofono sklido pratisi sintezatoriaus garsų deriniai, dangus buvo nuostabiai žydras. Aplinkui jį lėtai stojosi pimpalai, šviesoje blizgantys nuo masažo aliejaus. Visa tai buvo kraupiai *realu*. Jis nebevaliojo tęsti masažo. Kitame rato pakraštyje vedėjas žarstė patarimus vienai porai. Briuno greitai čiupo kuprinę ir pasileido baseino link. O čia – pati piko valanda. Nuogos moterys išsitiesusios žolėje plepėjo, skaitė ar tiesiog kaitinosi saulėje. Kur jam prigulti? Rankoje laikydamas rankšluostį ėmė sutrikęs klaidžioti po pievą, galima sakyti – stypčiojo tiesiog tarp vaginų. Jau pradėjo manyti, kad laikas apsispręsti, kai pastebėjo katalikę kalbant su kresnu, gyvybingu tamsaus gymio vyru juodais garbanotais plaukais, šelmišku žvilgsniu. Vos pastebimai jai mostelėjo, rodydamas, jog atpažino – ji nepastebėjo – ir išsidrėbė netoliese. Vienas tipas eidamas pro šalį šūktelėjo tamsiaplaukiui: „Sveikas, Karimai!" Anas nenutraukė pokalbio ir atsakydamas tik pamojavo. Ji klausėsi išsitiesusi ant nugaros, patylomis. Tarp

liesų šlaunų kūpsojo žavus kauburėlis – iškilus, su dailiai susigarbanojusiais juodais plaukeliais. Karimas visą laiką, kol su ja kalbėjo, palengva glostinėjosi kiaušius. Briuno padėjo galvą ant žemės, sutelkė dėmesį į juodus katalikės, esančios gal metro atstumu nuo jo, gaktiplaukius, – ten – švelnumo pasaulis. Ir susmukęs užmigo.

1967 metų gruodžio 14 dieną Nacionalinė asamblėja jau per pirmąjį svarstymą patvirtino Neuvirto įstatymą dėl kontracepcijos įteisinimo; nors ir nekompensuojama sveikatos draudimo, stebuklingoji tabletė jau buvo laisvai parduodama vaistinėse. Nuo to laiko *seksualinė laisvė* tapo prieinama plačiosioms gyventojų masėms, nors anksčiau ja mėgavosi tik aukštesni valdininkai, laisvųjų profesijų atstovai ir menininkai, taip pat kai kurie mažų ir vidutinių įmonių vadovai. Gana pikantiška pažymėti, kad *seksualinė laisvė* kartais apibūdinama kaip visos bendruomenės svajonė, nors iš tikrųjų tai buvo tik nauja istorinės individualizmo raidos pakopa. Kaip byloja gražus pasakymas „šeimos ūkis“, pora ir šeima buvo paskutinė dar gyva pirmykščio komunizmo salelė liberalioje visuomenėje. Seksualinis išsivadavimas sugriovė šias visas tarpines bendruomenes – paskutinį barjerą, skyrusį žmogų nuo rinkos. Griovimo procesas tęsiasi ir dabar.

Po vakarienės „Kaitos vietos“ valdybos komitetas dažniausiai rengdavo *šokių vakarus*. Iš pradžių toks sumanymas atrodė neleisiąs kilti naujam dvasingumui atviroje vietoje, vis dėlto jis akivaizdžiai patvirtino, kad šokių vakarai nekomunistinėje visuomenėje – pagrindinis būdas užmegzti seksualinius nuotykius. Pirmykščių bendruomenių šventės ašis, – priminė Frederikas le Dantekas, – juk taip pat buvo šokiai

ir transas. Tad pievelėje pačiame kempingo viduryje buvo įrengti garso aparatūra ir baras, ir žmonės mėnulio šviesoje čia staipydavosi iki paryčių. Tiesą sakant, kempinge gyvenančios paauglės retai lankydavosi šiuose vakarėliuose. Joms labiau patiko važiuoti į rajono diskotekas (į *Bilboquet, Dynasty, 2001*, kartais – į *Pirates*), kuriose vykdavo teminiai vakarai: pavyzdžiui, putos, vyrų striptizas arba pornografinių filmų žvaigždės. „Vietoje" pasilikdavo tik du trys svajingo temperamento vaikinukai su mažais peniais. Jie tenkindavosi tuo, kad sulindę į palapinę brązgindavo išsiderinusią gitarą, užtat kiti į juos ir žvelgė su panieka. Briuno jautėsi artimas šitiems jaunuoliams, bet, kad ir kaip būtų, kadangi paauglių mergaičių pagrobti beveik neįmanoma, jis būtų visai mielai – vienoje degalinėje netoli Anžė sutikto *Newlook* skaitytojo žodžiais tariant – „įsmeigęs savo ietį kad ir į riebalų krūvą". Taigi kupinas tokių vilčių, pasipuošęs baltomis kelnėmis ir tamsiai mėlynais marškinėliais, apie vienuoliktą valandą jis leidosi ten link, iš kur sklido triukšmas.

Metęs žvilgsnį į šokėjų spiečių pirmiausia pastebėjo Karimą. Palikęs katalikę, jis visas pastangas dėjo į žavingą rozenkreiceriško tipo gražuolę. Ji su vyru atvažiavo tik šią popietę – aukšto ūgio, orūs ir liekni, jie buvo panašūs į elzasiečius. Įsikūrė didžiulėje labai rizgioje palapinėje, su daugybe stogelių ir kabliukų, – vyras ją statė ištisas keturias valandas. Vakaro pradžioje jis papasakojo Briuno apie paslėptas Rozenkreicerių brolijos grožybes. Už apvalių akinukų jo akys blizgėjo, – argi ne tikrų tikriausias fanatikas. Briuno klausė nekreipdamas jokio dėmesio. Pasak to asmens, šis judėjimas kilo Vokietijoje, suprantama, jis rėmėsi kai kuriais alchemikų darbais, tačiau, kita vertus, reikia jį sieti ir su Re-

nano mistika. „Apskritai tai tik pedikų ir nacių paistalai. Susikišk tą kryžių sau į šikną, vyruti...“ – svajingai pamanė Briuno, akies krašteliu stebėdamas jo dailutės žmonos, tupinėjančios prie dujinės viryklės, išlenktus klubus. – „Ir rožę taip pat...“ – mintyse baigė jis, kai ano nuogakrūtė žmona išsitiesė ir liepė vyrui pakeisti vaiko sauskelnes.

Atsitik tu man taip – dabar ji šit šoka su Karimu. Keistoka iš jų pora – jis penkiolika centimetrų žemesnis, įsikniaubęs į ją, gudrus, priešais tokią didelę germanišką kekę. Šokdamas be perstojo šypsojosi ir kalbėjo, rizikuodamas pamesti iš galvos pagrindinį viliojimo tikslą, tačiau, rodės, viskas ir taip irias į priekį: ji irgi šypsojosi, žiūrėjo į jį beveik su susižavėjimo kupinu smalsumu, kartą net garsiai nusikvatojo. Kitame aikštelės pakraštyje jos vyras naujam potencialiam sekėjui pasakojo apie brolijos atsiradimą, apie tuos 1530 metus Žemutinėje Saksonijoje. Jo trejų metų sūnelis, nepakenčiamas baltapūkis bamblys, kas keletą minučių surikdavo, kad tėtė vestų jį miegoti. Na, čia išties visi iki vieno dalyvavo ne kur kitur, o *realaus gyvenimo* epizode. Šalia Briuno dvi liesos, į dvasininkus panašios žmogystos komentavo viliotojo privalumus. „Supranti, jis mielas... – tarė viena. – Už jokius pinigus tokio negausi – jis ne toks ir gražus, pilvotas ir net mažesnis. Bet mielas, todėl bjaurybė ir išsiskiria iš kitų...“ Antra, niūriu veidu, pritariamai kinksėjo galva ir suko tarp pirštų įsivaizduojamo rožinio karoliukus. Baigdamas gurkšnoti „atsuktuvą“, Briuno pastebėjo, kad Karimui pavyko nusitempti rozenkreicerę ant žole apaugusio šlaito. Viena ranka apglėbęs kaklą, nenustodamas plepėti, kitą ranką jis švelniai kišo jai po sijonu. „Ta nacių kekšė vis dėlto praskės šlaunis...“ – pamanė Briuno toldamas nuo šokėjų.

Prieš išeinant iš šviesos rato jam akimirką šmėstelėjo, kad katalikei užpakalį glostinėja į slidinėjimo instruktorių panašus tipas. Palapinėje jam dar buvo likę konservuotų raviolių.

Grįždamas, vien akinamas beviltiško reflekso, įsijungė telefono balso paštą. Palikta viena žinutė. „Tu tikriausiai atostogauji... – sakė ramus Mišelio balsas. – Paskambink man, kai grįši. Aš taip pat atostogauju, ir ilgai.“

4

Jis eina, priartėja prie sienos. Aplink nematomą centrą skraido vabzdžių spiečius – tikriausiai ten guli dvėseliena. Jo šlaunų raumenys elastingai atliepia takelio nelygumams. Kalvas dengia gelsva stepių augalija – vaizdas į rytus, rodos, driekias be galo be krašto. Nuo vakar jis dar nieko nevalgė; jau nebebijo.

Atsibunda – su drabužiais, išsitiesęs skersai lovos. Prie prekybos centro *Monoprix* tarnybinių durų iš sunkvežimio krauna prekes. Šiek tiek po septynių.

Metų metus Mišelis gyveno vien tik intelektualųjį gyvenimą. O žmonių jausmai nepateko į jo akiplotį – prastai juos pažinojo. Mūsų laikais gyvenimą galima susitvarkyti tobulai tiksliai; prekybos centro kasininkės atsakydavo į trumpą pasisveikinimą. Per dešimtį metų, kiek gyvena šitame name, čia būta daug kraustynių. Kartais susikurdavo nauja pora. Tada jis stebėdavo, kaip jie atsikrausto: laiptinėje draugai tampydavo dėžes, lempas. Jie – jauni ir kartais juokdavosi. Dažnai (bet ne visada), jau po išsiskyrimo, abu sugyventiniai išsikraustydavo vienu metu. Tada name likdavo tuščias butas. Kokią išvadą daryti? Kaip paaiškinti tokį įvairiopą elgesį? Sudėtinga.

Jis pats tik ir trośko meilės, daugiau – nieko. Nieko konkretaus. Gyvenimas, – mąstė Mišelis, – turi būti paprastas: kas nors tokio, ką gali išgyventi kaip smulkių, nuolatos kartojamų ritualų seką. Galbūt šiek tiek kvailų, tačiau tokių, kuriais gali pasitikėti. Gyvenimas be iššūkių, be dramų. Ir vis dėlto žmonių gyvenimas sutvarkytas kitaip. Kartais jis išeidavo pasivaikščioti ir žiūrinėdavo namus, paauglius. Vienas dalykas akivaizdus: niekas nebemoka gyventi. Na, gal jis ir perdeda: kai kurie žmonės susikaupę irias siekinio link, bet jų gyvenimas – tarsi našta. Dėl to *Act Up* kovotojai ir mano, kad labai svarbu transliuoti per televiziją tas reklamas, kurias kiti laiko pornografinėmis, nes jose rodomi įvairiopi iš arti nufilmuoti homoseksualų lytiniai santykiai. Apskritai jų gyvenimas atrodo malonus ir aktyvus, kupinas įvairiausių įvykių. Jie turi daugybę partnerių ir dulkinasi klubų *backrooms*. Prezervatyvai kartais nuslysta ar netgi plyšta. O tada – tada jie miršta nuo AIDS, tačiau net ir jų mirtis kovinga ir ori. Žvelgiant plačiau, televizija, o konkrečiai – TF1 kanalas – nuolat teikia orumo pamokų. Paauglystėje Mišelis manė, kad kančia suteikia žmogui daugiau orumo. Dabar priverstas sutikti, kad klydo. Daugiau orumo žmogui suteikia televizija.

Nors televizija nuolat teikia jam tyro džiaugsmo, vis dėlto, jo galva, eiti į gatvę daug teisingiau. Be to, juk reikia ir į parduotuvę. Žmogus be akivaizdžių atsparos taškų išsibarsto ir tada iš jo jau nieko nepeši.

Liepos devintosios rytą (šventos Amandinos dieną) jis pastebėjo, kad sąsiuviniai, aplankai ir jų dėklai jau išdėlioti *Monoprix* lentynose. Reklaminis akcijos šūkis „Dėl mokslo

metų pradžios nesuk galvos!“, jo galva, ne visai įtikinamas. Juk kas gi yra mokymas ir žinios – ar ne nesibaigiantis *galvos sukimas*?

Kitą dieną pašto dėžutėje rado parduotuvės *3 Suisses* rudens–žiemos katalogą. Ant storo į kartoną įgrūsto tomo nebuvo adreso – gal atnešė kurjeris? Jau seniai naudojosi pirkimo paštu paslauga, todėl buvo pasiilgęs menkų dėmesio ženklų, abipusės ištikimybės įrodymų. Aišku, tuoj prasidės kitas metų laikas – prekybos strategijos jau sutelktos į rudenį, nors dangus toks nuostabiai giedras, dar tik liepos pradžia.

Jaunystėje Mišelis skaitė daugybę romanų – absurdo, egzistencinės nevilties, stingdančios dienų tuštumos temomis, bet visa ši ekstremistinė literatūra jį nevisiškai įtikino. Tuomet jis dar dažnokai susitikdavo su Briuno. Briuno svajojo tapti rašytoju, margino lapus, daug masturbavosi ir davė jam paskaityti Beketą. Beketas tikriausiai iš tų, kurie vadinami *didžiaisiais rašytojais*, tačiau Mišelis taip iki galo ir neįveikė nė vienos jo knygos. Buvo gal aštuntojo dešimtmečio pabaiga, jiems su Briuno – po dvidešimt, o jiedu jau jautėsi seni. Ir tai – ne pabaiga: jie jausis vis senesni ir senesni ir to gėdysis. Jų epochai netrukus pavyks įvykdyti negirdėtą perversmą: paskandinti tragišką mirties nuojautą daug abstraktesniame ir bukesniame senėjimo pojūtyje. Netgi praėjus dvidešimčiai metų, Briuno vis dar nė karto rimtai nebuvo susimąstęs apie mirtį ir ėmė manyti, kad niekada taip ir nesusimąstys. Iki pat pabaigos norės gyventi, iki pabaigos bus gyvas, iki pabaigos grumsis su kasdienybės nesėkmėmis ir nelaimėmis, su vystančiu kūnu. Iki paskutinės akimirkos prašys dar bent trumpo pratęsimo, trumpo priedo prie gyvenimo. O ypač – iki paskutinės akimirkos sieks kuo didžiausio

pasitenkinimo, dar vieno kūno pamaloninimo. Kad ir kokia nereikšminga laiko požiūriu, ši meistriška feliacija vis dėlto tikras malonumas, ir neprotinga tai neigti, – mąstė dabar Mišelis vartydamas katalogo puslapius, kur reklamavo apatinį trikotažą („Geidulinga! Korsetas – vapsvos liemuo").

O jis masturbuodavosi vis rečiau, ir fantazijos, kurios jaunąjį mokslininką apsėsdavo atkeliavusios per „minitelio" ryšį* ar net ir tikrų tikriausių jaunų moterų pavidalu (dažnai – didelių farmacijos laboratorijų prekybos atstovių), pamažu ėmė blėsti. Dabar jis nuolankiai išgyveno savo vyriškumo saulėlydį nekaltai pasimasturbuodamas, o tam *3 Suisses* katalogas, prie kurio šįkart dar pridėta ir grožybių pilna kompaktinė plokštelė už 79 frankus, buvo daugiau nei pakankama priemonė. O Briuno, priešingai, jisai švaistė brandos metus ieškodamas lolitų putliomis krūtimis, apvaliais užpakaliais, svetingomis burnomis; ir, ačiū Dievui, jo statusas buvo – valstybės tarnautojas. Tačiau jis gyveno ne absurdiškame, o melodraminiame pasaulyje, pilname supergražuolių ir baidyklių, *topinių vaikinų* ir ožių – štai kokiame pasaulyje gyveno Briuno. O Mišelis gyveno tiksliame, istoriškai nepagrįstame pasaulyje, kuriam ritmą suteikė šiokie tokie verslo ritualai: *Roland-Garros* teniso turnyras, Kalėdos, gruodžio 31-oji, kas dvejus metus leidžiamas *3 Suisses* katalogas. Jei būtų homoseksualus, dar galėtų dalyvauti „Maratone prieš AIDS", *Gay Pride* šventėje. Jei būtų libertinas, – domėtis Erotikos salonu. Jei būtų sportiškesnis, šią minutę jis gal žiūrėtų paskutinį *Tour de France* etapą Pirėnuose. Nors bu-

* Minitelis – būdas patekti į duomenų bankus per telefono ryšį, interneto tinklo pradžia Prancūzijoje.

vo tiesiog paprastas vartotojas, labai džiaugdavosi, kai jo kvartalo *Monoprix* prasidėdavo kasmetinės italų savaitės. Jos gerai ir žmoniškai organizuojamos, iš jų gali kiek tik nori pasisemti laimės, ir jis, net ir jei trokštų ko daugiau, neišmanytų ko griebtis.

Liepos 15-osios rytą iš šiukšlių dėžės šalia namo durų išsitraukė krikščionių leidžiamą lankstinuką. Ten pasakojamos gyvenimo istorijos visada baigiasi vienodai laimingai – susitikimu su prisikėlusiu Kristumi. Jis kiek pasidomėjo jaunos moters istorija („Izabelė patyrė šoką, nes visi studijų universitete metai dabar pastatyti ant kortos“), tačiau suprato, kad jam artimesnė Pavelo patirtis („Pavelui, čekų armijos karininkui, vadovauti raketų sekimo bazei buvo karjeros viršūnė“). Nesunkiai pritaikė sau štai šią pasakojimo atkarpą: „Tapęs patyrusiu techniku, mokęsis garsioje akademijoje, Pavelas tikriausiai turėjo džiaugtis gyvenimu. Ir vis dėlto jis nesijautė laimingas, o nuolat ieškojo gyvenimo prasmės“.

Bet *3 Suisses* katalogas žvelgė į Europą apnikusią negandą veikiau iš istorinio taško. Suvokimas, kad civilizacija tuoj pasikeis, buvo juntamas jau iš pirmųjų puslapių, o septynioliktame puslapyje išreikštas aiškiai; Mišelis keletą valandų meditavo susitelkęs į porą sakinių, apibūdinančių drabužių kolekcijos temą: „Pasaulio pažanga kyla iš optimizmo, dosnumo, santarvės, harmonijos. RYTOJUS PRIKLAUSO MOTERIAI“.

Per dvidešimtos valandos žinias Briuno Maziuras pranešė, jog amerikiečių zondas visai neseniai aptiko fosilinių gyvybės liekanų Marse. Tai – bakterijos, tikriausiai – metaną išskiriančios archėjos. Taigi Žemei artimoje planetoje bio-

loginės makromolekulės susijungė, sukūrė kažkokias savęs dauginimo struktūras, sudarytas iš primityvaus branduolio ir dar mažai tyrinėtos membranos; o tada viskas sustojo turbūt pasikeitus klimatui – dauginimasis vyko vis sunkiau, kol galų gale visai nutrūko. Gyvybės Marse istorija atrodė gana kukli. Tačiau (rodės, Briuno Maziuras to iki galo dar nesuvokia) šis trumpas pasakojimas apie gana miglotą nesėkmę kuo griežčiausiai neigė visas mitines ir religines sandaras, kuriomis tradiciškai taip mėgaujasi žmonija. Vienintelio, grandiozinio kūrybos akto nebuvo; nebuvo nei išrinktosios tautos, rūšies, nei planetos. Visatoje tebuvo pasklidę neaiškūs ir neįtikinantys bandymai. Be to, visa tai varginama ir monotoniška. Marso ir Žemės bakterijų DNR berods sutampa. Kaip tik šis teiginys panardino jį į skaidrų liūdesį, kuris jau – pats tikrasis depresijos požymis. Normalios būsenos, gerai besidarbuojantis mokslininkas turėtų nudžiugti išgirdęs apie tokį sutapimą, įžvelgti jame vienijančių sintezių galimybę. Jei DNR visur vienodos, tam turi būti svarių priežasčių, susijusių su peptidų molekuline struktūra, o gal su topologinėmis dauginimosi sąlygomis. Ir tas svarias priežastis turi būti įmanoma nustatyti – jis pamanė, kad jaunystėje tokia perspektyva jam būtų kėlusi daug entuziazmo.

Kai susitiko su Deplešenu, 1982-aisiais, Džerzinskis buvo bebaigiąs trečio kurso mokslinį darbą Orsė universitete. Ta proga ruošėsi dalyvauti nuostabiuose Aleno Aspeko eksperimentuose apie neatsiejamą dviejų fotonų, vienas po kito atsiskyrusių nuo kalcio atomo, elgseną; jis buvo jauniausias iš visos mokslininkų komandos.

Tikslūs, griežti, puikiai dokumentuoti Aspeko eksperi-

mentai turėtų sukelti nemažą atgarsį mokslininkų bendruomenėje – visų manymu, 1935-aisiais paskelbtos Einšteino, Podolskio ir Rozeno abejonės dėl formalizmo kvantų srityje atmestos pirmą kartą. Belo nelygybės, kilusios iš Einšteino hipotezių, buvo akivaizdžiai paneigtos, o tyrimų rezultatai kuo puikiausiai sutapo su kvantų teorijos įžvalgomis. Nuo tada liko tik dvi hipotezės: arba slaptos savybės, lemiančios dalelių elgesį, buvo ne lokalios, taigi galėjo daryti viena kitai momentinę įtaką nesvarbu per kokį atstumą; arba reikėjo atsisakyti sampratos apie elementariąją dalelę, turinčią – nors bandymais neįrodyta – nekintamas savybes; tokiu atveju atsiduriame ties gilia ontologine praraja, nebent sutiktume su radikalaus pozityvizmo požiūriu ir plėtotume tik hipotetinį matematinį duomenų formalizmą, o minties apie po tuo slypinčią tikrovę galutinai atsisakytume. Savaime suprantama, toks sprendimas buvo priimtinas daugumai mokslininkų.

Pirmoji ataskaita apie Aspeko eksperimentus buvo išspausdinta 48 *Physical Review* numeryje, pavadinimu *Experimental realization of Einstein-Podolsky-Rosen Gedankexperiment: a new violation of Bell's inequalities**. Džerzinskis buvo vienas iš jos bendraautorių. Po kelių dienų jį aplankė Deplešenas. Keturiasdešimt trejų, jis vadovavo NMTC** molekulinės biologijos institutui Živ siur Ivetėje. Jis vis aiškiau suvokė, kad jie nežino kažkokio itin svarbaus dalyko apie genų mutacijos mechanizmą, ir tas „dalykas“ tikriausiai susijęs su dar gilesniais – atomo lygmeniu – vykstančiais reiškiniais.

* „Einšteino–Podolskio–Rozeno *gedankeeksperimento* įgyvendinimas: naujas nukrypimas nuo Belo nelygybių“.
** NMTC (pranc. CNRS) – nacionalinis mokslo tyrimų centras.

Jų pirmasis susitikimas įvyko Mišelio universiteto bendrabučio kambaryje. Deplešeno nė kiek nenustebino niūrus ir asketiškas jo reginys – ko nors panašaus ir tikėjosi. Pokalbis truko iki vėlios nakties. Deplešenas priminė, kad antrajame dešimtmetyje pirmuosius Nilso Boro teiginius įkvėpė faktas, jog egzistuoja baigtinis cheminių elementų skaičius. Bendroji atomo teorija, pagrįsta elektromagnetinių ir gravitacinių laukų veikimu, savaime turėjo sąlygoti begalinį sprendimų, begalinį įmanomų cheminių kūnų skaičių. Tačiau visata sudaryta iš kokio šimto elementų, ir jų sąrašas – nekintamas ir griežtas. Tokia padėtis visai nenormali klasikinių elektromagnetinių teorijų ir Maksvelo lygčių požiūriu ir galų gale turi, – dar kartą priminė Deplešenas, – skatinti kvantinės mechanikos plėtojimą. Biologijos padėtis, jo nuomone, šiandien panaši. Tai, kad gyvūnų ir augalų pasaulyje egzistuoja identiškos makromolekulės, nekintamos ląstelių ultrastruktūros, jo manymu, galima paaiškinti tik remiantis klasikinės chemijos sąvokomis. Vienu ar kitu būdu – dar neįmanoma tiksliai nustatyti kokiu – į biologijos reiškinių norminimą turi įsiterpti ir kvantinis lygmuo. Čia plyti ištisas – visiškai naujas – tyrimų laukas.

Jau tą pirmąjį vakarą Deplešeną nustebino jaunojo pašnekovo toks platus akiratis ir ramumas. Pasikvietė jį vakarienės į namus Politechnikos mokyklos gatvėje kitą šeštadienį. Dar, girdi, ateisiąs jo kolega biochemikas, darbų apie DNR transkripciją autorius.

Atėjęs pas Deplešeną Mišelis pasijuto tarsi atsidūręs tarp filmo dekoracijų. Šviesaus medžio baldai, raudona keraminė grindų danga, afganų kilimai, Matiso darbų reprodukcijos... Iki šiol jis tik numanė, kad yra tokių pasiturin-

čių, išsilavinusių, rafinuoto ir tvirto skonio žmonių, o dabar jau įsivaizdavo ir visa kita – šeimos vasarnamį Bretanėje, galbūt mažą namelį Liuberone. „Na, ir kurgi tie Bartoko kvintetai..." – šmėstelėjo jam mintyse, kai kibo į užkandžius. Buvo patiekta šampano, o prie deserto – šarlotės su miško uogomis – puikaus pusiau sauso rožinio vyno. Tada Deplešenas ir išdėstė savo sumanymą. Jo vadovaujamame tyrimų padalinyje Žife galima sukurti vieną mokslininko darbo vietą pagal sutartį; Mišeliui reikėtų įgyti dar šiek tiek biochemijos žinių, bet juk visa tai pasiekiama greitai. Tuo pačiu metu Deplešenas galėsiąs vadovauti jo disertacijos rašymui, o kai Mišelis ją apgins, galės tikėtis ir etatinių pareigų.

Mišelis žvilgtelėjo į mažą khmerų statulėlę ties židinio atbrailos viduriu – labai grakščių linijų, ji vaizdavo žemėje liudijantį Budą. Jis atsikrenkštė ir pasakė, kad priima siūlymą.

Kadangi per kitą dešimtmetį radioaktyvaus žymėjimo prietaisai neįtikimai patobulėjo, sukaupta labai daug tyrimų rezultatų. Ir vis dėlto, – mąstė Džerzinskis, – turint galvoje tuos teorinius klausimus, kuriuos per pirmąjį pokalbį iškėlė Deplešenas, jie nė per sprindį nepasistūmėjo priekin.

Vidury nakties jį vėl sudomino Marse rastos bakterijos, internete rado apie penkiolika pranešimų ta tema – daugiausia iš Amerikos universitetų. Aptikti adenino, guanino, timino ir citozino kiekiai – normalūs. Per išsiblaškymą atsivertė Anos Arbor puslapį, ten buvo pranešimas apie senėjimą. Alicija Marsija Koeljo pažymėjo, kad nuolat dalijantis lygiųjų raumenų fibroblastams DNR praranda kai kurias kodines grandis – čia irgi nieko nuostabaus. Jis pažinojo tą

Aliciją – būtent su ja prieš dešimtį metų prarado nekaltybę po vienos per smarkiai užgertos vakarienės Baltimorėje per genetikų kongresą. Ji buvo tokia nusitašiusi, kad net negebėjo padėti jam nusegti liemenėlės. Tai buvo darbinga ir net sunki akimirka; neseniai išsiskyriau su vyru, – prisipažino ji, – kol jis galynėjosi su segtukais. Paskui viskas rutuliojosi normaliai, jis nustebo, kad penis sukietėjo, ir net išliejo sėklą mokslininkės makštyje, bet jokio malonumo nepajuto.

5

Daugeliui į „Kaitos vietą“ atvykusių vasarotojų apie keturiasdešimt metų, kaip ir Briuno; dauguma, kaip ir jis, dirba socialinėje ar švietimo srityje, ir nuo skurdo juos gina valstybės tarnautojo statusas. Beveik visi gali būti vadinami *kairiaisiais*, beveik visi gyvena po vieną, dauguma – išsituokę. Apskritai jis – gana tipiškas šios vietos atstovas ir jau po kelių dienų susivokė, kad ima ne taip blogai jaustis, kaip jam įprasta. Per pusryčius nepakenčiamos kekšės mistikės aperityvo valandą atvirsdavo į paprasčiausias moteris, įsivėlusias į beviltiškas varžybas su kitomis, jaunesnėmis. Mirtis yra didi lygintoja. Taigi trečiadienio popietę jis susipažino su Katrina, penkiasdešimtmete, buvusia feministe, priklausiusia „Netikrosioms Marijoms“*. Tamsiaplaukė, labai garbanota, matine veido oda – dvidešimties tikriausiai buvo labai patraukli. Krūtys dar pusė bėdos, bet užpakalis tikrai per storas, – konstatavo jis baseine. Ji buvo persimainiusi Egipto simbolių stiliumi – saulės taro ar panašiai. Kol kalbėjo apie dievą Anubį, Briuno nusismaukė trumpikes, jautė, kad erekcija jos nė kiek nesutrikdys ir galbūt tarp jų net užsimegs draugystė. Deja, erekcija neįvyko. Tarp šlaunų, ku-

* *Maries pas claires* – Prancūzijos feminisčių organizacija.

rias laikė suspaudusi, ryškėjo riebalų klostės; juodu atsisveikino gana šaltai.

Tą patį vakarą, prieš vakarienę, jį užkalbino vienas tipas, vardu Pjeras Luji. Prisistatė kaip matematikos dėstytojas – iš tiesų į tokį ir buvo panašus. Briuno pastebėjo jį prieš porą dienų per „kūrybiškumo vakarėlį“; jis vaidino etiudą apie nesibaigiantį matematikos uždavinio sprendimą, absurdo komedijos žanro, nors buvo visai nejuokinga. Įsismaginęs rašė baltoje plastikinėje lentoje, kartais stabteldamas, jo didelis plikas pakaušis visas net susiraukšlėjo nuo įtempto mąstymo, antakiai pakelti, veide – išraiška, tikrai juokinga; rankoje laikydamas žymeklį kelias sekundes sustingdavo, o tada vėl išsijuosęs puldavo rašyti ir mikčioti. Po etiudo penki ar šeši žmonės paplojo veikiau iš užuojautos. Jis smarkiai išraudo – etiudas baigtas.

Kelias dienas po to Briuno pavyko jo išvengti. Dažniausiai jis mūvėdavo jūreivišką kepuraitę. Gana liesas, labai aukštas, mažiausiai metro devyniasdešimties ūgio, bet su mažu pilvuku – kai jis tuo atsikišusiu pilvuku eidavo baseino pakyla, atrodė keistokai. Jam galėjo būti keturiasdešimt penkeri.

Tą vakarą Briuno dar kartą sprukte spruko, pasinaudodamas proga, kai ilgšis kartu su kitais puolė improvizuoti afrikietiškų šokių, ir nusileido šlaitu bendruomenės restoranėlio link. Šalia eksfeministės buvo laisva vieta; su ja sėdėjo dar viena sesuo simbolistė. Vos jis pradėjo valgyti tofu troškinį, stalų eilės gale išdygo Pjeras Luji; kai pamatė, kad priešais Briuno yra laisva vieta, jo veidas nušvito iš džiaugsmo. Briuno nespėjo suvokti, o tas jau pradėjo pokalbį – iš tiesų smarkiai mikčiojo, ir dvi kekšės greta ėmė šaižiai spygauti. O Ozirio reinkarnacija, o egiptietiškos marionetės... –

joms nė kiek nerūpėjo. Vieną akimirką Briuno išgirdo, kad tas klounas klausinėja apie darbą. „A, nieko ypatinga...“ – neaiškiai burbtelėjo, galėjo kalbėti apie bet ką, tik jau ne apie valstybinę švietimo sistemą. Šita vakarienė ėmė jį nervinti, atsistojo ir nuėjo į šalį surūkyti cigaretės. Deja, tuo metu abi simbolistės, išraiškingai sūpuodamos klubus, taip pat pakilo nuo stalo ir nė nežvilgtelėjo jų pusėn – tikriausiai tai ir paskatino nemalonų incidentą.

Briuno stovėjo gal per dešimtį metrų nuo stalo, kai išgirdo garsų švilpimą ar veikiau spiegimą – labai aštrų, nežmonišką garsą. Atsisuko: Pjeras Luji, visas išraudęs kaip vėžys, gniaužė kumščius. Vienu šuoliu, net neįsibėgėjęs ir suglaustomis kojomis, jis užšoko ant stalo. Atsikvėpė, iš krūtinės sklidęs švilpimas nutilo. Tada ėmė vaikščioti stalu pirmyn atgal kumščiais daužydamas galvą, lėkštės ir taurės skraidė aplink, jis spardėsi į visas puses ir garsiai šūkavo: „Negalima! Jūs negalite taip su manimi elgtis!“ Šįkart nemikčiojo. Jam nuraminti prireikė penkių žmonių. Dar tą patį vakarą jis buvo paguldytas į Angulemo psichiatrijos ligoninę.

Briuno pašoko iš miegų apie trečią ryto apsipylęs prakaitu, išėjo iš palapinės. Kempinge ramu, švietė pilnatis, buvo girdėti monotoniškas varlių kurkimas. Atsisėdęs ant tvenkinio kranto jis laukė pusryčių. Apyaušriu kiek sustiro. Rytinės pratybos prasideda dešimtą. Maždaug penkiolika po dešimtos pasuko piramidės link. Sustojęs prie rašymo studijos durų kiek padvejojo, tada nulipo aukštu žemiau. Per dvidešimt sekundžių perprato akvarelės studijos programą, tada užkopė kelis laiptelius. Laiptai buvo sudaryti iš tiesių pakopų, jas jungė trumpos lenktos jungtys. Kiekvienoje laip-

tų dalyje pakopos platėdavo, o į pabaigą siaurėdavo. Toje vietoje, kur laiptai sukosi, pakopa buvo plačiausia. Ant jos Briuno ir prisėdo. Nugara atsirėmė į sieną. Pasijuto gerėliau.

Retas laimės akimirkas licėjuje Briuno leido lygiai taip – sėdėdamas ant laiptų tarp dviejų aukštų, pertraukai jau pasibaigus ir vėl prasidėjus pamokoms. Ramiai atsirėmęs į sieną, lygiu atstumu nuo abiejų laiptų aikštelių, tai primerktomis, tai plačiai atmerktomis akimis, jis lūkuriuodavo. Suprantama, kas nors gali ateiti, tada jis turės atsistoti, griebti portfelį ir sparčiu žingsniu bėgti savo klasės, kur pamoka jau prasidėjusi, link. Bet dažniausiai niekas neateidavo, visur būdavo taip ramu, tada iš lėto ir tarsi paslapčia, trumpais staigiais proveržiais, jam taip besėdint ant pilkų keraminių laiptų (jis jau nebe istorijos, bet dar ir ne fizikos pamokoje), jo dvasia imdavo kilti džiaugsmo link.

Šiandien aplinkybės kitokios, suprantama: pats pasirinko čia atvažiuoti, pasinerti į poilsio centro gyvenimą. Viršutiniame aukšte viena žmonių grupė rašė, apačioje – liejo akvareles, dar žemiau turėjo vykti masažas ar holotropinis kvėpavimas, o apačioje berods vėl susibūrė afrikietiškų šokių mėgėjai. Visur žmonės gyveno, kvėpavo, stengėsi patirti malonumą ar tobulinti asmeninius gebėjimus. Kiekviename aukšte jie gerino ar bent jau stengėsi gerinti socialinį, seksualinį, profesinį ar kosminį integravimąsi. Jie „dirba su savimi“, – toks posakis čia labiausiai paplitęs. Jį po truputį ėmė lenkti miegas; nieko neprašė, nieko nebesiekė, nebuvo niekur; iš lėto ir palengva jo dvasia kilo nebūties karalystės link, tyros nebuvimo pasaulyje ekstazės link. Pirmą kartą nuo tada, kai jam buvo trylika, Briuno pasijuto beveik laimingas.

Gal pasakytumėt, kur yra pagrindinės saldumynų pardavimo vietos?

Jis grįžo į palapinę ir miegojo tris valandas. Atsibudęs vėl jautėsi kuo puikiausiai, net ir pimpalas buvo stačias. Seksualinė frustracija vyrui sukelia nerimą, kuris pasireiškia smarkia įtampa pilvo srityje, atrodo, kad sperma leidžiasi į dubens apačią ir tiesia čiuptuvėlius į krūtinės pusę. Pats organas – skausmingas, visąlaik karštas, šiek tiek sudrėkęs. Jis jau nuo sekmadienio nesimasturbavo – tikriausiai tai ir buvo klaida. Paskutinis Vakarų mitas – kad seksas yra būtent toks dalykas, kurį reikia atlikti; tai įmanomas ir atliktinas dalykas. Jis apsiavė maudymosi šortus ir į kuprinę tokiu judesiu, kuris net jį patį prajuokino, įsimetė keletą prezervatyvų. Metų metus nešiodavosi prezervatyvų, nors jų niekados taip ir neprireikė; kad ir kaip būtų keista – prostitutės jų visada turėdavo.

Paplūdimys buvo nuklotas šortuotais kaimiečiais ir kelnaites su juostelėmis mūvinčiomis mažametėmis, tai ramino. Jis nusipirko lėkštę gruzdintų bulvyčių ir ėmė vaikštinėti tarp vasarotojų, kol žvilgsnis apsistojo ties dvidešimtmete – nuostabiomis, apvaliomis, stangriomis, aukštomis krūtimis su plačiais karamelės spalvos apskritimais aplink spenelius. „Laba diena..." – pasakė. Patylėjo, merginos veidas apsiniaukė, ji susirūpino. „Laba diena... – dar kartą pabandė. – Gal pasakytumėt, kur yra pagrindinės saldumynų pardavimo vietos?" – „Ką?" – tarstelėjo ji, pasiremdama alkūne. Tada jis pastebėjo, kad ji su ausinėmis, ir apsisukęs nuėjo iš kur atėjęs, mojuodamas rankomis kaip koks Peteris Falkas seriale „Kolombo". Neverta daugiau stengtis: pernelyg viskas sudėtinga, per daug visko *tarp eilučių*.

Eidamas lankstu jūros link stengėsi atmintyje išsaugoti merginos krūtų vaizdą. Staiga tiesiai priešais jį iš bangų išniro trys paauglės – daugių daugiausia keturiolikmetės. Pastebėjo, kur jų rankšluosčiai, ir pasitiesė savąjį šalia, jos nekreipė į jį jokio dėmesio. Greitai nusirengė marškinėlius, užsidengė jais klubus, atsigulė ant šono ir išsitraukė penį. Visos pupytės tuo pačiu metu ėmė smaukti žemyn maudymosi kostiumėlių viršutinę dalį, kad įdegtų krūtys. Net nespėjęs pasismaukyti, Briuno staigiai išliejo į marškinėlius. Išsprūdo dejonė, jis išsitiesė ant smėlio. Atlikta.

Pirmykščiai aperityvo ritualai

Aperityvo valandėlė – draugiškas „Kaitos vietos“ dalyvių susibūrimas – vykdavo skambant muzikai. Tą vakarą kokie trys tipai mušė tamtamus, o apie penkiasdešimt „vietinių“ trypė ir į visas puses mostagavo rankom. Iš tikrųjų tai buvo derliaus šokiai, kurių mokė per afrikietiškų šokių pratybas; paprastai po kelių valandų kai kurie dalyviai patirdavo, o gal apsimesdavo patiriantys *transo* būseną. Literatūrine, arba senąja, prasme transas reiškia ypač didelį nerimą, baimę kilus staigiam pavojui. „Man jau verčiau pasišalinti, nei toliau išgyventi tokį transą.“ (Emilis Zola) Briuno pasiūlė katalikei baltojo Šarento pino taurę. „Koks tavo vardas?“ – paklausė. „Sofi“, – atsakė ji. „Nešoki?“ – paklausė. „Ne“, – atsakė ji. – Nelabai mėgstu afrikiečių šokius, jie per daug...“ Per daug kokie? Jis suprato jos suglumimą. Per daug primityvūs? Suprantama, ne. Per daug ritmingi? Čia jau kvepia rasizmu. Aišku, apie tuos kvailus afrikiečių šokius negali sakyti nieko bloga. Vargšelė Sofi stengėsi iš visų jėgų. Jos vei-

das dailus, juodi plaukai, mėlynos akys, baltutėlė oda. Krūtys tikriausiai mažos, bet labai jautrios. Tikriausiai kilusi iš Bretanės. „Tu iš Bretanės?“ – paklausė. „Taip, iš Sen Brijė! – džiugiai atsakė ji. – Bet aš dievinu brazilų šokius!“ – tarsi stengėsi atsiprašyti, kad nemėgsta afrikietiškų. Daugiau nė nereikėjo, kad įvarytų Briuno neviltį. Jam jau įgriso ta kvaila probraziliška manija. Kodėl Brazilija? Kiek jam žinoma, Brazilija – šūdina šalis, kur gyvena vien futbolo ir automobilių lenktynių fanatikai. Prievarta, skurdas ir korupcija ten pasiekę viršūnę. Jei ir yra šalis, kurios verta nekęsti, aišku, tai Brazilija. „Sofi! – su polėkiu sušuko Briuno. – Galėčiau važiuoti atostogų į Braziliją. Keliaučiau po favelas. Šarvuotu mikroautobusu. Žiūrėčiau į aštuonmečius žudikus, kurie tik ir svajoja tapti kaidais, mažas prostitutes, kurios trylikos metų miršta nuo AIDS. Ir man nebūtų baisu, nes mane saugotų šarvai. Rytais važinėčiausi, o po pietų eičiau į paplūdimį pasitrainioti tarp turtingiausių narkotikų prekeivių ir sutenerių. Supamas tokio beprotiško, nevaržomo gyvenimo pamirščiau vakariečio melancholiją. Tu teisi, Sofi, – grįžęs aš pasiteirausiu apie kelionę *Nouvelles Frontières* agentūroje.“

Sofi kurį laiką žiūrėjo į jį, veidas atrodė mąslus, kaktoje įsirėžė susirūpinimo raukšlelė. „Tau tikriausiai teko nemažai kentėti...“ – galų gale pasakė su liūdesiu.

„Sofi, – vėl sušuko Briuno, – ar žinai, ką Nyčė rašė apie Šekspyrą? Kiek tas žmogus turėjo iškentėti, kad jaustų tokį poreikį vaidinti juokdarį! Šekspyras man visada atrodė nepelnytai vertinamas, bet iš tiesų buvo juokdarys, kokių reta.“ Jis nutilo ir nustebęs suvokė, kad tikrai pradeda justi kančią. Moterys kartais tokios malonios: į agresyvumą atsako supratimu, o į cinizmą – švelnumu. Kuris vyras geba taip

pasielgti? „Sofi, noriu laižyti tavo bebriuką...“ – pasakė susijaudinęs, bet šįkart ji neišgirdo. Nusisuko į slidinėjimo instruktoriaus pusę – to, kuris glostinėjo jai užpakalį prieš tris dienas, ir pradėjo su juo kalbėtis. Kelias akimirkas Briuno stovėjo apstulbęs, tada nuėjo per pievą automobilių stovėjimo aikštelės link. *Leclerc* prekybos centras Šolė atidarytas iki dvidešimt antros valandos. Eidamas tarp automobilių eilių, galvojo, kad, jei tikėsim Aristoteliu, mažo ūgio moterys priklauso kitai, nuo visos žmonijos besiskiriančiai rūšiai. „Žemo ūgio vyras man dar panašus į vyrą, – rašė filosofas, – užtat maža moteris priklauso jau kitai būtybių rūšiai.“ Kaip paaiškinti šį keistą teiginį, kuris taip akivaizdžiai neatitinka Stageiros gyventojui būdingo sveiko proto? Jis nusipirko viskio, konservuotų raviolių ir imbierinių sausainių. Kai grįžo, buvo jau tamsu. Eidamas pro *jakuzzi* vonią išgirdo šnabždesį, slopinamą juoką. Stabtelėjo su *Leclerc* maišeliu rankoje, pažvelgė tarp šakų. Atrodė, kad ten dvi ar trys poros, jie jau nebetriukšmavo – buvo girdėti tik tylus banguojančio vandens pliuškenimas. Mėnulis išlindo iš už debesų. Tą akimirką atėjo dar viena pora, ėmė nusirenginėti. Vėl pasigirdo šnabždesys. Briuno padėjo ant žemės pirkinių maišelį, išsitraukė penį ir vėl ėmė masturbuotis. Išliejo labai greitai, kai moteris brido į šiltą vandenį. Jau penktadienio vakaras; jam reikia prasitęsti atostogas – dar bent savaitę. Reikia veikti, – susirasti paną, pasikalbėti su žmonėmis.

6

Šeštadienio naktį jis prastai miegojo ir sapnavo slogų sapną. Matė save, pavirtusį mažu paršeliu putliu ir glotniu kūnu. Su kitais paršų giminės atstovais pateko į milžinišką uragano sūkurio formos tamsų tunelį aprūdijusiomis sienomis. Gilyn traukianti srovė buvo nestipri, kartais jam pavykdavo kanopomis paliesti žemę, bet atūždavo stipresnė banga, ir jis vėl panerdavo kelis metrus žemyn. Kartais pamatydavo baltą bendražygio kūną, stiprios srovės traukiamą žemyn. Jie grumdėsi tamsoje ir tyloje, kurią retsykiais sutrikdydavo kanopų dunkstelėjimas į metalinę tunelio sieną. Tačiau leisdamasis žemyn tunelio gilumoje jis kartais išgirsdavo duslų mechanizmų ūžesį. Pamažu ėmė suprasti, kad sūkurys juos neša turbinų milžiniškais aštriais sraigtais link.

Dar vėliau: nukirsta jo galva voliojasi pievoje, o keliais metrais aukščiau žioji tunelio anga. Jo kaukolė išilgai perskelta pusiau, tačiau nesutrupinta dalis, gulinti žolėje, vis dar sąmoninga. Jis vokia, kad pamažu į išvirtusį smegenų audinį tuoj prilįs skruzdžių ir jos ims ėsti neuronus, tada jis galutinai praras sąmonę. O kol kas vienintelė jo akis stebeilija į horizontą. Rodės, žolės plotas driekiasi iki begalybės. Po platinininiu dangum prieš laikrodžio rodyklę sukasi milži-

niški dantračiai. Gal jis atsidūrė laikų pabaigoje, – o gal pats pasaulis, toks, kokį jis pažinojo, jau sulaukė pabaigos.

Per pusryčius jis susipažino su „šešiasdešimt aštuntiniu" iš Bretanės, kuris vedė akvarelės pratybas. Jis vadinosi Polis Le Dantekas ir buvo dabartinio „Vietos" direktoriaus brolis, taigi priklausė įkūrėjų branduoliui. Su indėnišku apsiaustu, ilga žila barzda, trišakiu pakabučiu po kaklu, jis nuostabiai priminė visą hipių priešistorę. Perkopęs penkiasdešimt penkerius, dabar tas kriošena gyveno ramutėliai. Keldavosi auštant, kopdavo į kalvas, stebėdavo paukščius. Tada įsitaisydavo su dubenėliu kalvadosu pagardintos kavos, supamas visuotinio judėjimo imdavo sukti suktines. Akvarelės pratybos prasidėdavo tik dešimtą, tad jam pakakdavo laiko pasikalbėti.

– Kaip senas „vietinis"... – (Briuno nusijuokė, kad užsimegztų bent dirbtinis ryšys) – tikriausiai pameni tuos laikus, kai įsikūrė šita vieta, seksualinį išsivadavimą, septintąjį dešimtmetį...

– Bybio išvadavimą! – sududeno protėvis. – Vakarėliuose visada užtekdavo panų, kurios ramstydavo sienas. Ir visada užtekdavo bičų, kurie varvindavo seilę. Niekas nepasikeitė, vyruti.

– Bet, – neatlyžo Briuno, – girdėjau sakant, kad dėl AIDS viskas pasikeitė...

– Vyrams, tiesa, – sutiko atsikrenkšdamas akvarelininkas, – viskas buvo paprasčiau. Kartais pasitaikydavo atvirų burnų arba vaginų – galėjai užeiti iškart, net neprisistatęs. Bet taip būdavo tik per tikras grupines orgijas, o ten, prie įėjimo, griežta atranka, paprastai eidavom poromis. Man teko matyti moterų – tikrų skylių, kurios ištisai šlapios ir visą vakarą

masturbuodavosi – tai va, niekas nepuldavo į jas skverbtis, vyruti. Net ir tam, kuris norėdavo suteikti joms malonumą, tai buvo neįmanoma – juk reikia, kad nors kiek stovėtų.

– Vadinasi, – įsiterpė susimąstęs Briuno, – seksualinio komunizmo niekada ir nebuvo, tik išplėtota viliojimo sistema.

– Taip, tikrai... – pritarė senasis bambeklis, – ko jau ko, o viliojimo visada buvo.

Visa tai neskambėjo drąsinamai. O buvo šeštadienis ir buvo aišku, kad atvažiuos naujokų. Briuno nusprendė atsipalaiduoti ir pasiduoti įvykių tėkmei, *rock'n'roll*, tad diena prabėgo be jokių nemalonumų, – tiesą sakant – be įvykių. Apie vienuoliktą vakaro jis vėl praėjo pro *jakuzzi*. Virš tyliai burbuliuojančio vandens kilo skystas rūkas, pro jį švietė pilnatis. Jis tyliai prisiartino. Baseinėlio skersmuo – kokie trys metrai. Priešingame krašte stovėjo apsikabinusi pora, atrodė, moteris apžergusi vyrą. „Aš turiu teisę..." – įniršęs pamanė Briuno. Staigiai nusimetė drabužius ir įbrido į *jakuzzi*. Nakties oras buvo vėsus, o šiltas vanduo maloniai glamonėjo. Pro virš baseino susipynusias pušies šakas buvo matyti žvaigždės, jis šiek tiek atsipalaidavo. Pora visai nekreipė į jį dėmesio, mergina vis judėjo virš vyriškio, pradėjo dejuoti. Jos veido bruožų nesisekė įžiūrėti. Vyras taip pat ėmė garsiai šnopuoti. Merginos judesiai paspartėjo, akimirką ji atsilošė, mėnuo trumpai apšvietė jos krūtis, bet veidą tebedengė tamsių plaukų kupeta. Tada ji prisiglaudė prie savo draugužio, apkabino, jis ėmė kvėpuoti dar garsiau, tada pratisai suriaumojo ir nutilo.

Porą minučių jie pabuvo apsikabinę, tada vyras išsitiesė ir išlipo iš baseino. Prieš apsirengdamas nuo penio nusmaukė prezervatyvą. Su nuostaba Briuno pamatė, kad moteris net

nekrusteli iš vietos. Vyro žingsniai nutolo, stojo tyla. Ji ištiesė kojas vandenyje. Briuno taip pat. Viena pėda atsirėmė į jos šlaunį, brūkštelėjo per lytį. Vanduo suteliūškavo, ji pasitraukė nuo krašto ir atsidūrė arčiau jo. Dabar mėnulį slėpė debesys, moteris buvo už pusmetrio, bet jis vis dar neįžiūrėjo veido. Viena ranka prisilietė jo šlaunų viršaus, kita apkabino pečius. Briuno prisiglaudė prie jos, veidu įsirėmė į krūtinę, jos krūtys buvo mažos ir stangrios. Jis atsitolino nuo baseino krašto ir atsidavė jos glėbiui. Pajuto, kad ji iriasi baseino vidurio link, tada lėtai ėmė suktis aplink. Jo kaklo raumenys vienu kartu atsipalaidavo, galva labai apsunko. Vandens versmė, paviršiuje vos juntama, apačioje virto tikra povandenine srove. Tiesiai virš jo veido sukosi žvaigždės. Moters glėbyje jis atsipalaidavo, jo stačias penis iškilo paviršiun. Ji patraukė rankas kiek žemyn, jis pajuto švelnią glamonę, buvo visiškos nesvarumo būsenos. Ilgi jos plaukai glustelėjo jam prie pilvo, o tada merginos liežuvis prisilietė penio galo. Visas jo kūnas suvirpo iš laimės. Ji sučiaupė lūpas ir lėtai, labai lėtai ėmė jį glamonėti. Jis užsimerkė, kūnu perbėgo ekstazės šiurpuliai. Povandeninė srovė neįtikimai ramino. Kai merginos lūpos prisilietė jo varpos pagrindo, jis pajuto jos burnos judesius. Visu kūnu pasklido malonumo bangos, jautėsi liūliuojamas povandeninio sūkurio ir staiga jam pasidarė labai karšta. Ji švelniai įtraukė burnos sieneles, ir visa jo energija staiga suplūdo į varpą. Per orgazmą jis suriaumojo – dar niekada nebuvo jautęs tokio malonumo.

7

POKALBIS KARAVANE

Kristianos karavanas stovėjo už penkiasdešimt metrų nuo jo palapinės. Įėjusi vidun, ji uždegė šviesą, išėmė *Bushmills* butelį, pripylė dvi taures. Liekna, žemesnio ūgio už Briuno, ji tikrai dar labai daili, bet subtilaus jos veido bruožai jau nuvytę, kraujagyslės vietomis išsiplėtusios. Tik plaukai vis dar tokie pat nuostabūs, šilkiniai, juodi. Mėlynų akių žvilgsnis švelnus, liūdnokas. Jai tikriausiai apie keturiasdešimt.

„Kartais man užplaukia – dulkinuosi su bet kuo, – tarė ji. – Tik jei skverbiasi, reikalauju, kad užsimautų prezervatyvą."

Ji apsilaižė lūpas, gurkštelėjo gėrimo. Briuno pažvelgė į ją – ji prisidengė tik viršutinę kūno dalį, apsivilko pilkus marškinėlius. Jos Veneros kalnelis buvo gražiai išgaubtas, deja, didžiosios lūpos kiek nukabusios.

– Aš irgi norėčiau, kad su manim patirtum orgazmą, – pasakė jis.

– Neskubėk. Išgerk. Gali miegoti čia, vietos pakaks... – ji parodė dvigulę lovą.

Jie pasikalbėjo apie karavanų nuomos kainas. Kristiana negalėjo miegoti kempinge, jai skaudėjo nugarą. „Tai gana rimta, – tarė. – Dauguma vyrų labiau mėgsta, kai jiems čiulpia, – pridūrė. – O su įsiskverbimu jiems sunku, nes penis nestovi. Bet kai imi jį į burną, pasidaro kaip maži vaikai.

Man atrodo, kad feminizmas juos gerokai sugniuždė – labiau, negu patys drįsta prisipažinti.“

– Yra ir baisesnių dalykų už feminizmą... – niūriai tarstelėjo Briuno. Jis išgėrė pusę taurės, kol ryžosi kalbėti toliau. – Ar seniai žinai apie šitą „Vietą“?

– Beveik nuo pat pradžių. Nustojau čia važinėti, kai ištekėjau, o dabar atvažiuoju dviem trim savaitėm per metus. Iš pradžių tai buvo veikiau alternatyvi vieta, skirta *naujiesiems kairiesiems,* o dabar tapo *New Age*, nors nedaug pasikeitė. Jau septintajame dešimtmetyje žmonės čia sotinosi Rytų mistika, bet dabar čia dar ir *jakuzzi*, ir masažas. Maloni vieta, gal liūdnoka, bet vis dėlto čia bent jau mažiau prievartos negu kitur. Dvasinga aplinka šiek tiek prislopina „kabinimo“ santykių žiaurumą. Nors ir čia apstu moterų, kurios kenčia. Senstantys vyrai ne tiek verti pasigailėjimo kiek moterys. Jie geria prastą vyną, užmiega, jų dantys dvokia, tada atsibunda ir pradeda iš naujo, kol atskuba mirtis. O moterys? Moterys ryja raminamuosius, mokosi jogos, eina pas psichologus konsultuotis, sulaukia vėlyvos senatvės ir labai kenčia. Jos parduoda nusilpusį, subjurusį kūną – žino tai ir dėl to dar labiau kenčia. Bet nesiliauja – neįstengia atsisakyti noro būti mylimos. Iki pat mirties jos taip ir lieka šios iliuzijos aukos. Sulaukusiai tam tikro amžiaus moteriai visada dar yra galimybė pasitrinti į pimpalus, bet būti mylimai – jau ne. Tokie jau tie vyrai, štai ir viskas.

– Kristiana, – švelniai tarė Briuno, – tu perdedi... Pavyzdžiui, dabar aš noriu suteikti tau malonumą...

– Tikiu. Man rodos, tu veikiau jau mielas vyriškis. Egoistas, bet mielas.

Ji nusirengė marškinėlius, išsitiesė skersai lovos, po užpakaliu pasikišo pagalvėlę ir praskėtė šlaunis. Iš pradžių Briuno ilgai laižė aplink jos bebriuką, paskui staigiais liežuvio judesiais padirgino klitorį. Kristiana giliai atsiduso. „Įkišk pirštą..." – tarė. Briuno pakluso, pasivertė ant šono ir toliau laižė, tuo pačiu metu glamonėdamas krūtis. Pajuto, kaip kietėja jos speneliai, kilstelėjo galvą. „Nesustok, prašau", – tarė ji. Jis patogiau padėjo galvą ir smiliumi ėmė glostyti klitorį. Mažosios lūpos ėmė tvinkti. Nudžiugęs ėmė godžiai jas laižyti. Kristiana sudejavo. Akimirką mintyse šmėstelėjo susitraukusi, raukšlėta motinos vulva, tada prisiminimas išsisklaidė, ir jis vis greičiau ėmė braukyti per klitorį godžiai ir švelniai laižydamas lytines lūpas. Pilvą užliejo raudonis, ji alsavo vis greičiau. Ji buvo labai drėgna, maloniai sūri. Briuno trumpai stabtelėjo, įkišo vieną pirštą į išangę, kitą – į makštį ir vėl liežuvio galiuku staigiais judesiais ėmė lyžčioti klitorį. Jos orgazmas buvo ramus, kūnas ilgai trūkčiojo. Jis sustingo, veidu įsirėmęs į drėgną lytį, ir ištiesė į ją rankas, pajuto, kaip Kristianos pirštai sugniaužia jo pirštus. „Ačiū", – tarė ji. Tada atsikėlė, apsivilko marškinėlius ir vėl pripylė taures.

– Buvo labai gera toje *jakuzzi* vonioj, ką tik... – prisiminė Briuno. – Abu nepasakėm nė žodžio, ir pirma pajutau tavo burną, o tik paskui išvydau veido bruožus. Jokių vilionių, o tik kažkas visiškai tyra.

– Viskas priklauso nuo Krauzės korpuskulių... – šyptelėjo Kristiana. – Turi man atleisti už tokias kalbas, nes dėstau gamtos mokslus. – Ji gurkštelėjo *Bushmills*. – Klitorio pagrindas, apyvarpė nusėti Krauzės korpuskulėmis, kuriose labai daug nervų galūnių. Kai jos glamonėjamos, smegenyse išsiskiria labai daug endorfinų. Visų vyrų varpas ir visų

moterų klitorius dengia Krauzės korpuskulių sluoksnis – beveik toks pat kiekis, čia kol kas dar galioja lygybė, o paskui... paskui jau prasideda tai, ką tu ir pats žinai. Buvau labai įsimylėjusi savo vyrą. Jo penį glamonėdavau, laižydavau, tiesiog dievinau, man patikdavo jausti jį savyje. Didžiuodavausi, kad sukeldavau jam erekciją, net turėjau jo sustangrėjusio penio nuotrauką, nešiojausi ją piniginėje, man tai buvo tarsi šventas paveikslėlis, o suteikti jam malonumą – didžiausias džiaugsmas. Galų gale jis paliko mane dėl jaunesnės. Ką tik pastebėjau: mano bebriukas tave irgi nelabai traukia – jau darosi panašus į senės. Brandaus amžiaus žmonėms dėl kolagenų jungimosi ir elastino skilimo mitozių audiniai vis labiau praranda stangrumą ir elastingumą. Dvidešimties mano vulva buvo pasakiška, o šiandien matau – didžiosios ir mažosios lūpos truputį nutįso.

Briuno baigė gerti taurę, visiškai nerado ką jai atsakyti. Netrukus jie atsigulė. Viena ranka jis apkabino Kristianos liemenį, ir juodu užmigo.

8

Briuno nubudo pirmas. Kažkur labai aukštai medyje giedojo paukštis. Kristiana naktį nusimetė antklodę. Jos sėdmenys dailūs, dar gana apvalūs, labai jaudinantys. Jis prisiminė vieną sakinį iš „Undinėlės“ – namuose turėjo plokštelę su „Jūrininkų daina“, kurią atliko broliai Žakai. Ji išlaikė visus išbandymus, atsisakė net savojo balso, gimtinės, dailiosios undinės uodegos – ir visa tai tik dėl to, kad tikėjosi tapti tikra moterimi, iš meilės princui. Vidury nakties audra ją išmetė į paplūdimį, ir ten ji išgėrė raganos įduotąjį eliksyrą. Jautėsi lyg kas ją būtų padalijęs į dvi dalis, jos širdgėla buvo tokia stipri, kad ji apalpo. Paskui skambėjo keli labai skirtingi muzikos akordai, rodės, jie atveria naują kraštovaizdį, o tada pasakotoja ištardavo sakinį, kuris taip pribloškė Briuno: „Kai ji nubudo, švietė saulė, o priešais ją stovėjo princas“.

Jis prisiminė vakarykštį pokalbį su Kristiana, pagalvojo, kad galbūt pasistengus jam irgi ims patikti kiek nutįsusios, bet švelnios lytinės lūpos. Kaip ir kiekvieną rytą atsibudus daugumai vyrų, jo varpa buvo sustangrėjusi. Aušros prieblandoje, supamas tankių, išsitaršiusių juodų plaukų, Kristianos veidas atrodė gerokai išblyškęs. Tą akimirką, kai jis įsiskverbė, ji vos vos pramerkė akis. Atrodė kiek nustebusi,

bet praskėtė kojas. Jis pradėjo judėti joje, bet pastebėjo, kad varpa vis labiau glemba. Apėmė didžiulis liūdesys, sumišęs su nerimu ir gėda. „Nori, kad užsimaučiau prezervatyvą?" – paklausė. „Taip, prašau. Jie čia, mano kosmetinėje." Jis praplėšė pakuotę – tai buvo *Durex Technica*. Savaime suprantama, kai užsimovė lateksą, jam suvis suglebo. „Atsiprašau, – tarė, – aš labai labai atsiprašau." – „Nieko baisaus, eikš, prigulk", – atsakė ji švelniai. Iš tiesų mūsų kartos vyrams AIDS – tikra rykštė. Kartais gana vien išsiimti gumytę, ir penis suglemba. „Niekaip negebu prie jų priprasti..." Baigę šią trumputę ceremoniją, o iš tikrųjų darsyk apgynę vyriškumą, jie gali vėl gultis į lovą, priglusti prie žmonos kūno ir ramiai miegoti.

Po pusryčių jie nusileido prie piramidės. Tvenkinio pakraštyje nebuvo nė vieno žmogaus. Jie išsitiesė saulės nutviekstoje pievoje, Kristiana numovė jam bermudus ir ėmė masturbuoti. Labai švelniai, jautriai. Vėliau, kai jos dėka abu pateko į *libertiniškų porų* tinklą, Briuno pastebėjo – toks talentas labai retas. Dauguma šios aplinkos moterų masturbavo šiurkščiai, be jokių subtilybių. Jos per smarkiai spausdavo, kratydavo pimpalą su kvailu įkarščiu, tikriausiai trokšdamos būti kuo panašesnės į pornofilmų aktores. Gal ekrane tai ir atrodydavo įspūdingai, bet juntamas rezultatas nekoks, netgi skausmingas. Kristiana, priešingai, pradėdavo vos prisiliesdama, nuolat sudrėkindavo pirštus, švelniai perbraukdavo per jautriausias vietas. Pro šalį praėjo moteris su indėniška tunika ir atsisėdo ant tvenkinio kranto. Briuno giliai įkvėpė ir susilaikė nuo orgazmo. Kristiana jam nusišypsojo; saulė darėsi kaitri. Jam toptelėjo, kad ši

antroji savaitė „Vietoje“ – ypač maloni. Gal jie netgi susitiks ir vėliau, gal kartu pasens. Kartkartėm ji suteiks jam trumpą fizinės laimės akimirką, ir jie kartu išgyvens geismo saulėlydį. Taip prabėgs dar keleri metai, o tada – viskas baigta; fizinės meilės komediją jie bus suvaidinę.

Kol Kristiana prausėsi po dušu, Briuno studijavo „Jaunystę saugančių mikrokapsulių“ vartojimo instrukciją – šį preparatą aną vakarą nusipirko *Leclerc* prekybos centre. Ant išorinės pakuotės pabrėžiama, kad „mikrokapsulės“ – visiškai naujas produktas, o išsamesnėje vartojimo instrukcijoje išvardyti trys pagrindiniai poveikiai: kenksmingų saulės spindulių filtravimas; drėkinamųjų medžiagų, aktyvių ištisą dieną, įsigėrimas į odą; laisvųjų radikalų šalinimas. Maždaug per vidurį skaitymo jį nutraukė pasirodžiusi Katrina, ta į egiptietišką taro persikūnijusi eksfeministė. Ji atėjo iš saviugdos paskaitos „Dirbkite žaisdami“ ir to nė kiek neslėpė. Paskaitos esmė – įsitraukti į įvairius simbolinius žaidimus, kad rastum savo pašaukimą; šie žaidimai esą padeda palengva atskleisti kiekvieno dalyvio „vidinį didvyrį“. Po pirmos dienos paaiškėjo, kad Katrina ne tik truputį ragana, bet ir truputį liūtė, o tai esą turi ją skatinti ieškoti atsakingo posto prekybos srityje.

– Hmmm... – numykė Briuno.

Tada grįžo Kristiana, rankšluosčiu apsijuosusi liemenį. Katrina nutilo, buvo matyti, kaip įsitempė. Apsimetė, kad skuba į dzeno meditacijos ir argentinietiško tango studiją, ir greitai pasipustė padus.

– O aš maniau, kad vaikštai į „Tantrą ir buhalteriją“, – metė jai pavymui Kristiana, kai toji dingo iš akių.

– Pažįsti ją?

– O taip, jau dvidešimt metų pažįstu tą vištą. Ji taip pat atvažiuoja nuo pat pradžios, beveik nuo „Vietos“ įkūrimo laikų.

Ji papurtė plaukus ir užsirišo rankšluostį kaip turbaną. Jie kartu įkopė į kalvą. Briuno staiga panoro paimti ją už rankos. Taip ir padarė.

– Niekada negalėjau žiūrėt į feministes... – pratęsė pokalbį Kristiana, kai jie buvo pusiaukelėje. – Tos kekšės visąlaik tik ir taukšdavo apie indus ir namų ruošos darbų paskirstymą, indų klausimas jas buvo tiesiog apsėdęs. Kartais pasakydavo porą žodžių apie virtuvę ar apie dulkių siurblius, bet svarbiausia pokalbių tema – indai. Ir per keletą metų kuo gi jos pavertė savo vyrus – neurotiškais, burbančiais impotentais. O nuo tos akimirkos – taip juk visados atsitinka – tuoj ėmė nostalgiškai ilgėtis vyriškumo. Galų gale pametusios savo senius leisdavosi dulkinamos kokių nors idiotų mačo iš Lotynų Amerikos. Niekaip negaliu atsistebėti, kad intelektuales taip traukia valkatos, sužvėrėję ir kvailiai. Taigi jos nugaluoja kokius du tris, o jeigu pasirodo labai tinkami dulkintis – ir daugiau, tada įsitaiso vaiką ir ima virti uogienes pagal žurnalo *Marie-Claire* receptus. Pati mačiau: toks scenarijus kartojasi šimtus kartų.

– Bet tai jau praeitis... – raminamai tarė Briuno.

Popietę juodu leido baseine. Priešais, kitoje baseino pusėje, strykčiojo paauglės, nepasidalydamos ausinuku. „O jos dailutės, ar ne?“ – tarė Kristiana. „Ta blondinė mažomis krūtimis išties graži...“ – tada ji išsitiesė ant rankšluosčio. „Patepk mane kremu...“

Kristiana nevaikščiojo į jokias pratybas. Sakė, kad netgi šiek tiek bjaurisi ta šizofreniška veikla. „Gal aš ir žiauri, –

pridūrė, – bet pažįstu „šešiasdešimtaštuntinių“, kurioms jau per keturiasdešimt, ir pati beveik joms priklausau. Jos sensta vienišos, jų makštys tariamai nebegyvos. Pasikalbėk su jomis penketą minučių ir įsitikinsi, kad nė velnio netiki visomis tomis pasakaitėmis apie čakras, kristalus, šviesos vibracijas. Prisiverčia patikėti, kartais joms tai pavyksta kokias dvi valandas – tiek, kiek trunka pratybos. Jos pajunta Angelo esatį ir pilve besiskleidžiančią vidinę gėlę, bet tada – tada pratybos baigiasi, ir jos vėl lieka vienos, senstančios ir negražios. Joms užeina ašarų priepuoliai. Nepastebėjai? Čia dažnai būna ašarų priepuolių, ypač po dzeno pratybų. Tiesą sakant, joms ir nėra kito pasirinkimo, nes dažniausiai neturi užtektinai pinigų. Dauguma jų lankė psichoanalitiko konsultacijų kursą – ir liko visai kiaurom kišenėm. Mantros ir taro kortų būrimas – dar idiotiškiau, bet bent jau pigiau nei psichoanalizė.“

– Taip, analizė ir dar stomatologas... – neaiškiai burbtelėjo Briuno. Jis padėjo galvą tarp jos praskėstų šlaunų ir pajuto, kad tuoj užmigs.

Sutemus jie vėl nuėjo į *jakuzzi* vonią, jis paprašė jos, kad nesukeltų jam orgazmo. Grįžę į karavaną mylėjosi. „Nesvarbu...“ – tarė Kristiana, kai jis ištiesė ranką paimti prezervatyvo. Kai įsiskverbė į ją, pajuto, kad ji laiminga. Vienas iš nuostabiausių fizinės meilės ypatumų – intymumo jausmas, atsirandantis, jei tik abu žmonės jaučia vienas kitam nors kiek simpatijos. Jau pirmąją valandėlę nuo „jūs“ pereinama prie „tu“ ir atrodo, kad meilužė – net jei sutikta aną dieną – turi teisę išgirsti išpažintį, kurios nepatikėtum jokiam kitam žmogui. Tad Briuno tą naktį irgi papasakojo Kristianai tokių dalykų, kurių niekam, net Mišeliui, o tuo labiau

savo psichiatrui nebuvo pasakojęs. Pasakojo apie vaikystę, apie senelės mirtį ir pažeminimus berniukų internate. Papasakojo apie paauglystę ir kaip masturbuodavosi traukinyje atsisėdęs šalia merginos, apie vasaras, praleistas tėvo namuose. Kristiana klausė glostydama jam plaukus.

Visą savaitę jie leido drauge, o vakarą prieš Briuno išvažiuojant vakarieniavo jūros gėrybių restorane Sen Žorž de Didone. Oras buvo tykus ir šiltas, ant jų stalo degančių žvakių liepsnelės beveik nevirpėjo. Apačioje plytėjo Žirondos žiotys, tolumoje galėjai įžiūrėti Gravo viršukalnę.

– Žiūrėdamas į mėnulį, apšviečiantį jūrą, – tarė Briuno, – kaip niekad aiškiai suprantu, kad mums visiškai nėra ką veikti čia, šiame pasaulyje.

– Tau tikrai reikia išvažiuoti?

– Taip, turiu porą savaičių pabūti su sūnumi. Iš tikrųjų turėjau važiuoti dar aną savaitę, ilgiau delsti jau nebegaliu. Jo mama išskrenda poryt, tiksliai apskaičiavo, kiek dienų turiu pabūti.

– Kiek tavo sūnui metų?

– Dvylika.

Kristiana pagalvojo, gurkštelėjo muskade vyno. Vilkėjo ilgą suknelę, buvo pasidažiusi ir panaši į mergaitę. Po korsažo mezginiais galėjai kiek įžiūrėti krūtis, o žvakių šviesa jos akyse įžiebė liepsneles. „Man rodos, aš truputį įsimylėjau“, – tarė ji. Briuno laukė nedrįsdamas nė pajudėti, sėdėjo tiesiog tobulai sustingęs. „Aš gyvenu Nojone, – pridūrė ji. – Su sūnumi gana gerai sutarėme, kol jam sukako trylika. Gal jam trūksta tėvo, nežinau... Ar vaikams iš tikrųjų reikia tėvo? Aišku viena: tėvui sūnaus tikrai nereikia. Iš pradžių kartais jį pasi-

imdavo, vesdavosi į kiną ar į *McDonald*'ą, namo parvesdavo visada anksčiau nei sutarta. Paskui pasiimdavo vis rečiau, o kai su nauja drauge išvažiavo gyventi į pietus, visai nustojo lankyti. Aš jį užauginau beveik viena, galbūt man trūko valdingumo. Prieš porą metų jis ėmė dažnai išeiti iš namų, bendrauti su netikusiais žmonėmis. Daugelį labai stebina, bet Nojonas – tikrai piktas miestas. Ten daug juodukų ir arabų, o Nacionalinis frontas per paskutinius rinkimus gavo keturiasdešimt procentų balsų. Gyvenu name užmiestyje, mano pašto dėžutės dureles nuplėšė, rūsyje taip pat nieko negaliu palikti. Dažnai man būna baisu, kartais girdėti šūviai. Grįžusi iš licėjaus užsibarikaduoju, vakarais niekada nekišu nosies į gatvę. Kartais truputį panaršau po rausvuosius „minitelio" puslapius, ir viskas. Sūnus grįžta vėlai, kartais visai negrįžta. Nedrįstu nieko jam sakyti, bijau, kad gali suduoti."

– Ar tai toli nuo Paryžiaus?

Ji nusišypsojo. „Visai ne, Uazoje, tik už aštuoniasdešimties kilometrų..." Nutilo ir vėl nusišypsojo – jos veidas tą akimirką buvo kupinas švelnumo ir vilties. „Aš mylėjau gyvenimą, – pridūrė. – Mylėjau gyvenimą, iš prigimties buvau jautri ir jausminga ir visada labai mėgau mylėtis. Kažkas nutiko ne taip, ne visai suprantu kas, bet kažkas man gyvenime nepasisekė."

Briuno jau buvo sulankstęs palapinę ir susikrovęs daiktus į automobilį, paskutinę naktį leido karavane. Rytą bandė įsiskverbti į Kristianą, bet šįkart nepavyko, jautėsi susijaudinęs ir nervingas. „Išliek ant manęs", – paprašė ji. Paskui sperma išsitepė veidą ir krūtis. „Atvažiuok manęs aplankyti", – pridūrė, kai jis jau ėjo pro duris. Jis pažadėjo atvažiuoti. Buvo rugpjūčio pirmoji, šeštadienis.

9

Briuno nusprendė važiuoti mažais keliukais – priešingai, nei pratęs. Neprivažiavęs Partenė, sustojo. Jam reikėjo pagalvoti – taip, bet apie ką gi? Automobilis stovėjo viduryje nuobodaus ir ramaus kraštovaizdžio, šalia kanalo su beveik nejudančiu vandeniu. Vandens augalai augo, o gal puvo, sunku pasakyti. Tylą trikdė neaiškus dūzgimas – tikriausiai ore skraido vabalai. Jis prigulė ant žole apaugusio šlaito, pastebėjo, kad esama šiokios tokios srovės – kanalo vanduo lėtai tekėjo į pietus. Varlių nebuvo matyti.

1975-ųjų spalį prieš pradėdamas lankyti paskaitas fakultete Briuno įsikūrė tėvo nupirktame vieno kambario butelyje – rodės, prasidės naujas gyvenimas. Jam greitai teko nusivilti. Aišku, Sansjė kalbų fakultete buvo merginų, netgi daug merginų, bet visos, rodės, jau užkariautos, arba neatrodė, kad norėtų būti užkariautos jo. Norėdamas užmegzti ryšių, jis lankė visus seminarus, visas paskaitas, todėl gana greitai tapo uoliu studentu. Matydavo jas kavinėje, girdėdavo plepant – jos išeina į miestą, susitinka su draugais, kviečia vienos kitas į vakarėlius. Briuno ėmė valgyti. Greitai jo maitinimosi maršrutas nusistovėjo – žemyn Sen Mišelio bulvaru. Iš pradžių Gė-Liusako gatvių sankryžoje kioskelyje nusipirkdavo dešrainį, paėjęs žemyn gatve – picą, kartais – grai-

kišką sumuštinį. *McDonald'*e prie Sen Žermeno gatvės kampo surydavo kelis sumuštinius su sūriu užsigerdamas *Coca-Cola* ir bananiniu pieno kokteiliu, tada svyruodamas leisdavosi Arpo gatve ir nusibaigdavo tunisiečių saldumynų parduotuvėlėje. Grįždamas namo sustodavo priešais kino teatrą *Latin,* kur vieno seanso metu rodydavo du pornofilmus. Kartais priešais kino teatrą stoviniuodavo kokį pusvalandį apsimesdamas, kad tyrinėja autobusų tvarkaraštį, vis veltui vildamasis pamatyti į vidų įžengiant moterį arba porelę. Dažniausiai vis dėlto nusipirkdavo bilietą – salėje pasijusdavo geriau, bilietų kontrolierė buvo gana santūri. Vyrai sėsdavosi toli vienas nuo kito, visada palikdami kelių kėdžių tarpą. Jis ramiai masturbuodavosi žiūrėdamas „Sudrėkusias seseles", „Tranzuotoja nemūvi kelnaičių", „Mokytoja praskėstomis šlaunimis", „Čiulpikės" ir daug kitų filmų. Vienintelė nepatogi akimirka buvo išėjimas iš salės – tiesiai į Sen Mišelio bulvarą, o čia jis galėjo akis į akį susidurti su kokia nors fakulteto mergina. Paprastai palaukdavo, kol pakils koks nors tipas, ir tada išspūdindavo mindamas jam ant kulnų – eiti į pornofilmą su draugu jam atrodė ne toks žeminantis dalykas. Dažniausiai grįždavo namo apie vidurnaktį, skaitydavo Šatobrianą arba Ruso.

Vieną arba du kartus per savaitę Briuno nutardavo keisti gyvenimo būdą, pasukti radikaliai kita linkme. Štai ką jis darydavo. Pirmiausia nusirengdavo nuogas, pasižiūrėdavo į veidrodį: reikėjo visiškai savimi pasibjaurėti, apžiūrėti, koks atgrasus storas pilvas, pagurklis, jau nukarę sėdmenys. Tada išjungdavo šviesą. Suglausdavo pėdas, ant krūtinės sukryžiuodavo rankas, šiek tiek palenkdavo galvą priekin, kad geriau panirtų į save. Ir iš lėto giliai įkvėpdavo, kiek galėda-

mas labiau išpūsdavo atgrasų pilvą, o tada taip pat lėtai iškvėpdavo ir mintyse pasakydavo skaičių. Visi skaičiai buvo svarbūs, jis nė akimirkos negebėdavo atsipalaiduoti, bet patys svarbiausi buvo „keturi“, „aštuoni“ ir, savaime suprantama, „šešiolika“ – visų skaičių skaičius. Kai ištaręs skaičių „šešiolika“ iš visų jėgų iškvėpdamas pakils – jis bus visiškai naujas žmogus, pagaliau pasiruošęs gyventi, įsilieti į gyvenimo tėkmę, daugiau nepažins nei baimės, nei gėdos, tinkamai maitinsis, tinkamai elgsis su merginomis. „Šiandien – pirmoji tau dar likusio gyvenimo diena.“

Ši nedidelė ceremonija nedarė jokios įtakos jo drovumui, užtat kartais pasirodydavo paveiki prieš bulimiją, retsykiais Briuno ištempdavo porą dienų prieš vėl pradėdamas valgyti. Dėl nesėkmės kaltindavo susikaupimo stoką, paskui vėl labai greitai viskuo patikėdavo. Jis dar jaunas.

Vieną vakarą išėjęs iš „Pietų Tuniso“ konditerijos susitiko Aniką. Nebuvo jos matęs po to trumpo susitikimo 1974-ųjų vasarą. Ji pasidarė dar bjauresnė, dabar buvo beveik nutukusi. Akiniai juodais kvadratiniais rėmeliais, storais stiklais dar labiau mažino jos rudas akis ir paryškino liguistą baltą odą. Juodu nuėjo išgerti kavos, stojo akivaizdi nejaukumo valandėlė. Ji taip pat studijavo literatūrą – Sorbonoje, gyveno visai netoliese, kambaryje, kurio langai vėrėsi į Sen Mišelio bulvarą. Atsisveikindama užrašė savo telefono numerį.

Vėliau kelias savaites jis dar su ja susitikdavo. Ji jautėsi per daug menka dėl savo išvaizdos, todėl nesutiko nusirengti, tačiau pirmą vakarą pasisiūlė Briuno pačiulpti. Apie išvaizdą neužsiminė, jos argumentas buvo kitas – nevartojanti kontraceptinių tablečių. „Patikėk, man taip geriau...“ Į miestą

pramogauti neidavo, visus vakarus leido namuose. Plikydavosi žolių arbatėles, stengėsi laikytis dietos, bet niekas negelbėjo. Briuno kelis kartus pabandė numauti jai kelnaites – ji susiriesdavo ir tylėdama šiurkščiai jį atstumdavo. Jo pimpalą čiulpdavo skubėdama, kiek per smarkiai, jis išliedavo į burną. Kartais jie kalbėdavosi apie mokslus, bet neilgai, paprastai jis greit išeidavo. Išties ji nebuvo daili ir jam sunku net įsivaizduoti save su ja – kur nors gatvėje, restorane ar eilėje bilietų į kiną. Jis kimšdavo tunisietiškus saldumynus, kol imdavo pykinti, užkopdavo laiptais pas ją, ten būdavo patenkinamas čiulpimu ir išeidavo. Taip tikriausiai ir geriau.

Tą vakarą, kai Anika mirė, oras buvo labai šiltas. Dar tik kovo pabaiga, bet vakaras tikrai pavasariškas. Įprastoje saldumynų parduotuvėje Briuno nusipirko ilgą migdolais įdarytą vamzdelį, tada nusileido pasivaikščioti Senos krantine. Oras gaudė nuo turistinio laivelio garsiakalbių skleidžiamų garsų, jie aidu atsimušdavo kažkur Notr Damo katedros papėdėje. Jis baigė kramtyti lipnų, medumi aplietą pyragaitį, paskui dar kartą nuoširdžiai pasišlykštėjo savimi. Gal ir nebloga mintis, – pamanė, – pabandyti čia, pačioje Paryžiaus širdyje, supamam viso pasaulio ir žmonių. Jis užsimerkė, suglaudė kulnus, ant krūtinės sukryžiavo rankas. Lėtai, ryžtingai, kiek įmanoma susikaupęs pradėjo skaičiuoti. Ištarė magiškąjį „šešiolika“, atsimerkė ir tvirtai atsistojo ant kojų. Turistų laivelis jau nuplaukęs, krantinė buvo tuščia. Oras vis dar toks pats šiltas.

Prie Anikos namo spietėsi žmonių būrelis, kurį iš šonų rėmino du policininkai. Jis priėjo. Merginos kūnas išsikėtęs, keistai išsikreipęs tysojo ant šaligatvio. Sulaužytos ran-

kos abipus galvos atrodė lyg dvi ataugos, o tai, kas buvo likę iš veido, gulėjo kraujo klane; krisdama suveikus paskutiniam savisaugos refleksui ji tikriausiai užsidengė rankomis galvą. „Iššoko iš aštunto aukšto. Užsimušė..." – su keistu pasitenkinimu pasakė šalia stovinti moteris. Tą akimirką atvažiavo greitoji pagalba, iš automobilio iššoko du vyrai su neštuvais. Kai ją kėlė, jis pamatė sutrupėjusią kaukolę ir nusisuko. Greitosios pagalbos automobilis nuvažiavo kaukdamas. Taip baigėsi pirmoji Briuno meilė.

1976-ųjų vasara buvo turbūt pats klaikiausias jo gyvenimo laikotarpis; jam ką tik sukako dvidešimt. Tvyrojo baisus karštis, oras net naktim nepasidarydavo gaivesnis; šiuo požiūriu 1976-ųjų vasara turėjo įeiti į istoriją. Merginos vilkėjo trumpas permatomas sukneles, jas prakaitas lipte lipdydavo prie odos. Ištisas dienas jis vaikščiojo nuo geismo išsprogusiomis akimis. Atsikeldavo naktį, pėsčias slankiodavo po Paryžių, sustodavo kavinių terasose, tykodavo prie diskotekų durų. Šokti nemokėjo. Jo pimpalas nuolat buvo stačias. Jausdavosi taip tarsi tarp kojų jam būtų įspraustas gleivėtas, pūvantis, kirminų ėdamas mėsgalis. Kelis kartus bandė užkalbinti merginas gatvėje, jam atsakė tik pažeminimu. Naktimis spoksodavo į veidrodį. Nuo prakaito prie pakaušio prilipę plaukai – priekyje jie jau ėmė retėti, po marškinėliais ryškėjo pilvo riebalų klostės. Jis pradėjo lankytis sekso parduotuvėse ir *peep-show*, tačiau nuo to kančios tik paūmėdavo. Pirmą kartą pasinaudojo prostitutės paslaugomis.

Briuno padarė išvadą, kad Vakarų visuomenėje 1974–1975-aisiais įvyko subtilus galutinis pokytis. Jis vis dar gulėjo žolėje ant kanalo kranto, drobinė striukė, suvyniota ir

pakišta po galva, atstojo pagalvę. Išrovė žolės kuokštą, užčiuopė drėgną jos šiurkštumą. Tuo pačiu laiku, kai jis nesėkmingai stengėsi įsilieti į gyvenimą, Vakarų visuomenės grimzdo į kažką tamsaus. Jau tą 1976-ųjų vasarą buvo akivaizdu, kad visa tai geruoju nesibaigs. Kad Vakaruose po geismo bangos vėl kils banga fizinio smurto, kuris – pati tobuliausia individualumo siekio apraiška.

10

DŽULIANAS IR OLDAS

Kai reikia keisti arba atnaujinti pagrindinę doktriną, tam aukojamos kartos, kuriose ir vyksta šis pokytis, nors jos pačios lieka jam visiškai svetimos, o kartais net atvirai ima priešintis.

Ogiustas Kontas, *Kreipimasis į konservatorius*

Apie vidurdienį Briuno sėdo į automobilį ir pasuko į Partenė centrą. Viską apsvarstęs pasirinko greitkelį. Iš taksofono kabinos paskambino broliui, šis iškart atsiliepė. Jis grįžtąs į Paryžių ir norėtų šį vakarą susitikti. Ryt negalės, nes bus su sūnumi. Bet šį vakarą – taip, jam atrodė, trūks plyš reikia susitikti. Mišelis neišreiškė beveik jokių emocijų. „Jeigu nori..." – atsakė po ilgai spengusios tylos. Kaip ir dauguma žmonių, sociologų ir komentuotojų, išsamiai nagrinėjančių visuomenės polinkį į susiskaldymą, jis laikė tai pasibjaurėtinu dalyku. Kaip ir dauguma, manė, kad palaikyti ryšius su kai kuriais šeimos nariais tiesiog būtina, nors už tai ir tenka sumokėti trupučiu nuobodulio. Tad metai iš metų vertė save per Kalėdas svečiuotis pas tetą Mariją Terezą, kuri mažame namelyje Rensi seno kartu su savo mielu ir beveik kurčiu vyru. Dėdė visada balsuodavo už komunistus ir atsisakydavo eiti į Bernelių mišias, o tai visada buvo proga *kilti*

barniams. Mišelis klausydavo, kaip senukas gurkšnodamas karčią gencijonų trauktinę kalba apie darbininkų emancipaciją, ir retsykiais atsakydamas sušukdavo jam kokią banalybę. Paskui imdavo rinktis kiti svečiai, ateidavo ir pusseserė Brižita. Jam patiko Brižita, jis norėjo, kad ji būtų laiminga, bet su tokiu idiotu vyru tai rodės neįmanoma. Jis dirbo kokybės inspektoriumi *Bayer* firmoje ir būdavo neištikimas žmonai tiek kartų, kiek įmanoma, o kadangi buvo gražus vyras ir daug keliavo, šitai būdavo įmanoma dažnai. Kasmet Brižitos veidas vis labiau niaukėsi.

1990-aisiais Mišelis atsisakė kasmetinės viešnagės, jam dar liko Briuno. Šeimos ryšiai nenutrūksta kelerius metus, kartais – kelias dešimtis metų; išties jie gyvuoja daug ilgiau negu visi kiti, bet paskui galų gale ir jie išblėsta.

Briuno atėjo apie pusę devynių vakaro, buvo jau šiek tiek išgėręs ir troško pasikalbėti apie teorinius dalykus.

– Mane visada stebino, – pradėjo jis dar nė neatsisėdęs, – kaip neįtikimai tiksliai Oldas Hakslis daug ką išpranašavo „Šauniajame naujajame pasaulyje“. Kai pagalvoji, kad ta knyga parašyta 1932-aisiais, tiesiog stulbina. Nuo tada Vakarų visuomenė visą laiką vien tik ir stengėsi priartėti prie jo modelio. Vis griežtėja gimstamumo kontrolė, dėl jos vaikų pradėjimas vieną dieną bus galutinai atsietas nuo sekso, o žmonių giminės dauginimas vyks tik laboratorijose, tobulomis saugumo ir genetinio patikimumo sąlygomis. Taigi išnyks šeimos ryšiai, tėvystės ir giminystės sąvokos. Dėl farmacijos pažangos nebeliks skirtumo tarp žmonių amžiaus. Tame pasaulyje, kurį aprašė Hakslis, šešiasdešimtmečiai veikia tą patį, išoriškai atrodo taip pat ir trokšta to paties, ko

dvidešimtmetis jaunuolis. O vėliau, kai su senatve toliau kovoti nebeįmanoma, laisvai pasirenkama eutanazija žmogų užmigdo – patyliukais, labai greitai, be jokių dramų. *Brave New World* aprašyta visuomenė laiminga, joje nebėra nei tragedijų, nei ribinių jausmų. Vyrauja absoliuti seksualinė laisvė, nebelikę jokių kliūčių savo norams ir malonumams patenkinti. Dar yra depresijos, liūdesio, abejonės likučių, bet ir juos lengva įveikti vaistais, – antidepresantų ir raminamųjų vaistų pramonė smarkiai pasistūmėjo į priekį. „Vienu mililitru tu nuslopinsi dešimtį jausmų." Būtent tokio pasaulio mes dabar siekiame, tokiame šiandien norėtume gyventi.

– Žinau, – toliau dėstė Briuno ir mostelėjo ranka lyg norėdamas atmesti Mišelio balsu neištartą prieštaravimą, – kad Hakslio pasaulį įprastai apibūdina kaip totalitarizmo košmarą, stengiasi pristatyti šią knygą kaip piktą kritiką, bet juk tai ne kas kita, o veidmainystė. Visais požiūriais – genetikos kontrolės, seksualinės laisvės, kovos su senėjimu, pramogų civilizacijos – *Brave New World* mums yra rojus, iki šiol tokio pasaulio mes nesėkmingai ir bandome siekti. Šiandien liko tik vienas dalykas, šiek tiek trikdantis mūsų egalitarinę – arba, tiksliau, nuopelnais paremtą – vertybių sistemą: tai visuomenės pasidalijimas į kastas, kurioms pagal genetinę prigimtį skiriami atitinkami darbai. Bet tai vienintelis dalykas, kurį Hakslis neteisingai išpranašavo, kaip tik vienintelis aspektas, kuris sulig robotų ir mašinų tobulinimu tapo beveik nenaudingas. Oldas Hakslis – tikriausiai labai prastas rašytojas, jo sakiniai sunkūs ir be jokio grakštumo, veikėjai – atstumiantys ir mechaniški. Bet jis nujautė tiesiog fundamentalų dalyką – kad žmonių visuomenių evoliucija jau keletą amžių buvo ir bus nulemta vien mokslo ir

technologijų plėtotės. Tiesa, jam gal stinga subtilumo, psichologiškumo ir stilingumo, tačiau visa tai, palyginti su jo taiklia svarbiausia pranašyste, ne taip jau ir svarbu. Ir dar – jis pirmasis iš mokslinės fantastikos rašytojų suprato, kad varomąja jėga po fizikos taps biologija.

Briuno nutilo, tada pastebėjo, kad brolis šiek tiek sulysęs, atrodo pavargęs, susirūpinęs, gal net mažumą išsiblaškęs. Beje, jis jau keletą dienų nebuvo nuėjęs apsipirkti. Priešingai nei ankstesniais metais, priešais *Monoprix* bastėsi daug elgetų ir laikraščių pardavėjų, nors buvo pats vidurvasaris – metų laikas, kai skurdas nebe taip slegia. O kas bus, jeigu prasidės karas? – pamanė Mišelis, pro langus stebėdamas gatvė vaikštinėjančius valkatas. Jei įsiliepsnos karas, kaip tada atrodys mokslo metų pradžia? Briuno įsipylė dar vieną taurę vyno, pasijuto mažumą išalkęs ir kiek nustebo, kai brolis pavargusiu balsu atsakė:

– Hakslis kilęs iš garsios Anglijos biologų šeimos. Jo senelis buvo Darvino draugas, daug rašė gindamas evoliucijos tezes. Jo tėvas ir brolis Džulianas – taip pat žymūs biologai. Tokia jau ta anglų intelektualų – pragmatiškų, liberalių ir skeptiškų – tradicija, ji smarkiai skiriasi nuo Švietimosios epochos Prancūzijoje, yra labiau pagrįsta stebėjimais, eksperimentiniu metodu. Jaunystėje Hakslis galėjo bendrauti su ekonomistais, teisininkais, o ypač – su mokslininkais, kurių į namus pasikviesdavo tėvas. Iš savo kartos rašytojų jis tikrai vienintelis, gebėjęs numatyti, kokią pažangą darys biologija. Tačiau tai būtų vykę daug sparčiau, jeigu ne nacizmas. Nacių ideologija gerokai diskreditavo eugenikos ir rasės tobulinimo idėjas, ir prireikė kelių dešimtmečių, kad prie jų būtų grįžta.

Mišelis pakilo, iš knygų lentynos ištraukė tomą, pavadinimu „Ką aš iš tikrųjų manau“.

– Ją parašė Džulianas Hakslis, vyresnysis Oldo brolis, o išspausdino 1931-aisiais, metais anksčiau, nei išėjo „Šaunusis naujasis pasaulis“. Ten jau paskelbtos visos idėjos apie genetikos kontrolę ir rūšių – taip pat ir žmonių – tobulinimą, o brolio romane jos tik įkūnytos. Visa tai pateikta be jokių dviprasmybių – kaip trokštamas tikslas, kurio reikia siekti.

Mišelis vėl atsisėdo, nusišluostė kaktą.

– Po karo, 1946-aisiais, Džulianas Hakslis buvo paskirtas ką tik įkurtos UNESCO generaliniu direktoriumi. Tais pačiais metais jo brolis išspausdino „Grįžimą į šaunųjį naująjį pasaulį“, kur nurodo, kad jo pirmoji knyga – tai liudijimas, satyra. Po kelerių metų Oldas Hakslis tapo pagrindiniu daugelio hipių eksperimentų teoretiku. Visada buvo absoliučios seksualinės laisvės šalininkas, psichodelinių narkotikų vartojimo pionierius. Visi Esaleno įkūrėjai jį pažinojo, o jo mintys darė jiems įtaką. Vėliau *New Age* savo ruožtu perėmė visus pamatinius Esaleno dalykus. Tikrai, Oldas Hakslis – vienas įtakingiausių amžiaus mąstytojų.

Jie nuėjo pavakarieniauti į restoranėlį prie gatvės kampo, netoliese, kur dviem asmenims kiniškas fondiu siūlomas už 270 frankų. Mišelis jau tris paras nebuvo kėlęs kojos iš namų. „Šiandien dar nevalgiau“, – prisiminė kiek nustebęs, rankoje tebelaikydamas knygą.

– 1962-aisiais Hakslis išspausdino savo paskutinę knygą „Sala“, – toliau pasakojo jis, maišydamas sulipusius ryžius. – Jos veiksmą jis nukelia į rojų panašion pietų salon – augalijos ir kraštovaizdžių aprašymus tikriausiai jam įkvėpė Šri Lanka.

Toje saloje, toli nuo didžiųjų XX amžiaus komercinių vėjų, išsirutuliojo atskira civilizacija, kuriai būdingos itin pažangios technologijos, tačiau gamtą ji gerbė – buvo taiki, visiškai nepančiojama šeimos neurozių nei krikščionybės draudimų. Nuogumas čia natūralus, gali kiek nori duoti valią geiduliams ir meilei. Ši vidutiniška, tačiau lengvai skaitoma knyga padarė hipiams didžiulę įtaką, o per juos – ir *New Age* sekėjams. Atidžiau panagrinėjus, darni „Saloje" aprašyta bendruomenė turi daug bendrų ypatybių su ta, kuri aprašyta „Šauniajame naujajame pasaulyje". Iš tiesų atrodo, kad Hakslis buvo apkvaišęs ir net nepastebėjo, jog „Saloje" aprašyta visuomenė taip panaši į aprašytąją „Šauniajame naujajame pasaulyje", kaip libertiniška hipių visuomenė panaši į liberalią buržuazinę visuomenę ar veikiau švediškąjį socialdemokratijos variantą.

Jis nutilo, įmerkė į aštrų padažą tigrinę krevetę, padėjo lazdeles į šalį.

– Oldas Hakslis, kaip ir jo brolis, buvo optimistas... – galiausiai tarė su šiokiu tokiu pasibjaurėjimu. – Tas metafizinis pokytis, iš kurio radosi materializmas ir šiuolaikinis mokslas, turėjo du svarbius padarinius: racionalizmą ir individualizmą. Hakslio klaida štai kokia – jis neteisingai įvertino jėgų santykį tarp šių padarinių. O tiksliau – suklydo, nes nepakankamai įvertino vis labiau didėjantį individualizmą, kuris kyla iš gilesnio mirties įsisąmoninimo. Iš individualizmo gimsta laisvė, savivoka, poreikis išsiskirti ir būti pranašesniam už kitus. Protu grįstoje visuomenėje, tokioje, kokia ir aprašyta „Šauniajame naujajame pasaulyje", ši kova gali būti slapta. Ekonominė konkurencija – erdvės užvaldymo metafora – turtingoje visuomenėje, kurioje ekonominiai svy-

ravimai kontroliuojami, nebetenka prasmės. Seksualinė konkurencija – laiko valdymo per dauginimąsi metafora – nebetenka prasmės tokioje visuomenėje, kur skirtis „seksas ir dauginimasis“ iki galo įgyvendinta, vis dėlto Hakslis pamiršo atsižvelgti į individualizmą. Jam nepavyko suprasti, kad seksas, kai jis atskirtas nuo dauginimosi, gyvuoja veikiau kaip narciziško savęs įtvirtinimo, o ne kaip malonumo principas, tas pat tinka ir turtų troškimui. Kodėl švediškasis socialdemokratijos modelis niekada taip ir nenurungė liberaliojo? Kodėl seksualinio pasitenkinimo srityje jis niekada net nebuvo išbandytas? Nes šiuolaikinio mokslo sąlygojami metafiziniai pokyčiai skatina individuaciją, tuštybę, neapykantą ir aistrą. Aistra jau pati savaime – priešingai negu malonumas – yra kančių, neapykantos ir nelaimių šaltinis. Tai tvirtino visi filosofai: ne tik budistai, ne tik krikščionys, bet visi, kurie tik verti šio vardo. Utopistų išvada – nuo Platono, per Furnjė, iki Hakslio: gesinti aistrą ir su ja susijusias kančias staigiai jas patenkinant. O erotinė reklaminė visuomenė, kurioje mes gyvename, priešingai, pasitelkia pačią aistrą, puoselėja ją sveiku protu nesuvokiamais mastais, tačiau ir toliau vis dar mano, kad jos patenkinimas priklauso asmeninei sričiai. Kad visuomenė gyvuotų, kad nenutrūktų konkurencija, reikia, kad aistra augtų, plėtotųsi ir griautų žmonėms gyvenimus.

Išsekęs jis nusišluostė kaktą, bet patiekalo vis dar neprisilietė.

– Yra pataisų, menkučių žmogiškų pataisų... – švelniai tarė Briuno. – Na, dalykų, kurie padeda pamiršti mirtį. „Šauniajame naujajame pasaulyje“ kalbama apie raminamuosius vaistus ir antidepresantus, „Saloje“ – daugiau apie me-

ditaciją, psichodelinius narkotikus, keletą miglotų hinduistų religijos dėmenų. Šiandien žmonės bando praktikuoti vienų ir kitų mišinį.

– Bet juk knygoje „Ką aš iš tikrųjų manau“ Džulianas Hakslis aptaria religijos klausimus, tam jis skiria visą antrąją jos dalį, – atkirto Mišelis su vis didėjančiu pasidygėjimu. – Jis aiškiai suvokia, kad mokslo ir materializmo pažanga gerokai susilpnino visų tradicinių religijų pamatus, taip pat suvokia, kad nė viena visuomenė negali išgyventi be religijos. Keliuose šimtuose puslapių bando apmesti tokios religijos, kuri būtų suderinama su mokslo raida, pagrindus. Negali sakyti, kad išvados labai įtikina, nei kad mūsų visuomenių raida pakrypo šia linkme. Iš tikrųjų bet kokią susiliejimo viltį žlugdo materialios mirties duotybė, todėl tuštybė ir žiaurumas tiesiog negali neplisti. O kaip atsvara jiems, – baigė jis su nuostaba, – meilė taip pat.

11

Po Briuno apsilankymo Mišelis išgulėjo lovoje ištisas dvi savaites. Iš tiesų, – galvojo, – kaip visuomenė galėtų išgyventi be religijos? Ir vienam žmogui tai juk pernelyg sudėtinga. Keletą dienų jis kontempliavo radiatorių, stovintį į kairę nuo lovos. Atvėsus orui, kaneliūros prisipildo šilto vandens, tai naudingas ir gudrus mechanizmas, tačiau šit ji, Vakarų visuomenė, kiek ilgai ji galės gyventi be religijos? Vaikystėje jis mėgo laistyti daržo augalus. Išsaugojo mažą kvadratinę nespalvotą nuotrauką, kurioje prižiūrimas senelės laiko rankoje laistytuvą – tada buvo kokių šešerių. Vėliau jam patikdavo eiti į parduotuvę pirkinių, už grąžą, gautą nupirkus duonos, buvo leidžiama pasilepinti karameliniu saldainiu. Tada eidavo į ūkį pieno, žingsniuodamas mosuodavo aliumininiu bidonėliu, pilnu dar šilto pieno, o kai sutemus grįždavo vingiuota, krūmais apaugusia šalikele, būdavo baisoka. Šiandien ėjimas į prekybos centrą jam – tikra kančia. Juk produktai keičiasi, nuolat atsiranda naujų viengungiams skirtų šaldytų patiekalų serijų. Neseniai *Monoprix* mėsos skyriuje jis pirmą kartą pamatė strutienos kepsnį.

Kad reprodukcija būtų įmanoma, du DNR molekulę sudarantys siūlai atsiskiria vienas nuo kito, o paskui kiekvienas savo ruožtu pritraukia naujų nukleotidų. Atsiskyrimo

momentas yra pavojingas, nes per jį lengvai gali prasidėti nevaldomos, dažniausiai – pražūtingos mutacijos. Pasninkavimas iš tiesų daro intelektui stimuliuojamąjį poveikį, ir jau po pirmos savaitės Mišelis ėmė nujausti, kad dauginimasis negalės vykti tobulai tol, kol DNR molekulė bus spiralės formos. Norint, kad begalinis ląstelių kartų kiekis daugintųsi be jokių sutrikimų, tikriausiai būtina, kad struktūra, talpinanti genetinę informaciją, būtų kompaktiškos topologijos: pavyzdžiui, Mėbijaus lapo arba toro formos.

Vaikystėje jis negalėdavo pakęsti natūralaus daiktų irimo, dužimo, susidėvėjimo. Todėl metų metus nuolatos taisydamas, vyniodamas lipnia juosta, saugojo dvi lūžusios mažos baltos plastmasinės liniuotės dalis. Ant jos buvo užvyniotas toks storas sluoksnis lipnios juostos, kad ji jau nebuvo tiesi, ja negalėjai net brėžti linijų; nepaisydamas to, jis saugojo ją. Ji vėl lūždavo, jis taisydavo – lipdydavo dar vieną sluoksnį juostos ir dėdavo liniuotę atgal į pieštukinę.

Viena iš Džerzinskio genijaus savybių, – po daugelio metų rašys Frederikas Jubčežakas, – kad jis įstengė eiti toliau ir išplėtoti pirmą savo hipotezę, pasak kurios, pats lytinis dauginimasis jau yra pavojingų mutacijų šaltinis. Tūkstančius metų, dar pabrėžė Jubčežakas, visos žmonių kultūros buvo pažymėtos šios daugiau ar mažiau išreikštos nuojautos apie neatsiejamą ryšį tarp sekso ir mirties; mokslininkas, ką tik pagrindęs šį ryšį neatmetamais molekulinės biologijos argumentais, turėjo čia ir sustoti, laikyti savo užduotį įvykdyta. Tačiau Džerzinskis nuspėjo, kad reikia eiti dar toliau – domėtis ne vien tik lytiniu dauginimusi, bet kuo nuodugniausiai ištirti topologines ląstelių dauginimosi sąlygas.

Pačiais pirmais metais pradinėje Šarni mokykloje Mišelį pribloškė berniukų žiaurumas. Tiesa, ten mokėsi valstiečių vaikai, taigi maži laukinukai, gyvūnai, dar beveik nenutolę nuo gamtos. Iš tikrųjų galėjai tik stebėtis, kokio gaivališko, instinktyvaus džiaugsmo apimti jie kompaso rodykle ar plunksnakočiu badydavo rupūžes, kol po vargšo lėtai kvėpuojančio, dusinamo gyvūno oda pasklisdavo violetinis rašalas. Sustoję ratu, blizgančiomis akimis jie stebeilydavo į rupūžės agoniją. Kitas mėgstamas žaidimas – mokyklinėmis žirklėmis karpyti sraigėms ragelius. Tuose rageliuose, užsibaigiančiuose mažomis akytėmis, sukaupti visi sraigės pojūčiai. Jų netekusi sraigė tapdavo tik minkšta, kenčiančia ir bejėge mase. Gana greitai Mišelis suprato, kad jam verčiau laikytis atokiau nuo tų žvėriūkščių, o štai mergaičių, švelnesnių būtybių, nereikia taip bijoti. Šią jo pirmąją pasaulio įžvalgą patvirtino laida „Gyvūnų gyvenimas", kurią rodydavo per televiziją kiekvieną trečiadienio vakarą. Šitų nežmogiškų baisybių apsuptyje, nuolatinėse žvėrių prigimčiai būdingose skerdynėse vienintelis atsidavimo ir altruizmo pėdsakas buvo motinos meilė arba globos instinktas – na, tai, kas nepastebimai, pakopomis veda prie motinos meilės. Kalmaro patelė, menkas dvidešimties centimetrų ilgio padarėlis, nedvejodama puldavo narą, kai tik tas sumanydavo artintis prie jos kiaušinėlių.

Praėjus trisdešimčiai metų jis gebėjo tik dar kartą prieiti prie tos pačios išvados: be jokios abejonės, moterys geresnės už vyrus. Jos ir glamonėja, ir labiau myli, užjaučia ir švelnesnės, mažiau linkusios į prievartą, egoizmą, savęs įtvirtinimą, žiaurumą. Be to, dar ir protingesnės, sumanesnės bei darbštesnės.

Ir iš tikrųjų, kam, – mąstė Mišelis, žiūrėdamas į saulės atšvaitus ant užuolaidų, – reikalingi vyrai? Galimas daiktas, kad pirmykščiais laikais, kai gyveno daug lokių, vyrai atliko ypatingą, nepakeičiamą vaidmenį, bet šit jau keletą amžių jie tikrai beveik niekam nebenaudingi. Kartais jie blaško savo nuobodulį žaisdami tenisą, – tai dar nėra baisiausia, – bet kartais ima ir sumąsto pastūmėti istoriją priekin, ir dažniausiai tai reiškia ne ką kita, o kelti revoliucijas ir karus. O revoliucijos ir karai ne tik atneša beprasmių kančių, bet ir sunaikina geriausią paveldo dalį, kaskart priversdami nubraukti viską, kas buvo, ir kurti iš naujo. Žmonijos evoliucija, vykstanti ne pagal laipsniškos raidos dėsnį, tampa chaotiška, nestruktūriška, netvarkinga ir žiauri. Ir už visa tai tiesiogiai atsakingi vien vyrai (ir jų pomėgis žaisti, rizikuoti, apgailėtina tuštybė, neatsakingumas bei įgimtas žiaurumas). Pasaulis, kuriame gyventų vien moterys, visais požiūriais smarkiai pranoktų vyriškąjį – tobulėtų lėčiau, užtat nuolatos, nesiristų žemyn ir nekeltų pražūtingų klausimų, o siektų visuotinės laimės.

Rugpjūčio 15-osios rytą jis atsikėlė vildamasis, kad gatvės bus tuščios, išėjo į lauką – beveik taip ir buvo. Užsirašė keletą dalykų, – tuos užrašus ras po kelių dešimtmečių, kai rašys svarbiausią veikalą – „Tobulos reprodukcijos prolegomenai“.

O tuo metu Briuno vežė sūnų pas motiną, jautėsi išsekęs ir nusivylęs. Ana grįš iš agentūros *Nouvelles Frontières* surengtos ekspedicijos po Velykų salas ar po Beniną, jis gerai neprisiminė, tikriausiai bus susiradusi draugių, pasikeitusi su jomis adresais ir dar du ar tris kartus susitiks su jomis, kol pavargs nuo to, bet vyrų draugų nebus radusi: Briuno

manė, kad santykių su vyrais ji galutinai atsisakė. Pasives jį į šalį porai minučių, ketindama sužinoti, „kaip viskas sekėsi“. Jis atsakys: „Gerai“, tokiu ramiu ir tvirtu tonu, kokį mėgsta moterys, bet ir su humoru pridurs: „Vis dėlto Viktoras ilgai žiūrėdavo televizorių“. Ir greitai pasijus nepatogiai, nes nuo to laiko Ana, kai metė rūkyti, nepakentė, kad namuose būtų rūkoma; jos butas buvo skoningai išpuoštas. Kai susiruoš eiti, dar kartą pajus graužatį, dar kartą pagalvos, ką daryti, kad viskas būtų kitaip, paskubomis pakštels Viktorui į skruostą ir išeis. Štai: atostogos su sūnumi baigėsi.

O iš tikrųjų šios dvi savaitės buvo tikras pragaras. Išsitiesęs ant čiužinio, šalia pasistatęs butelį burbono, jis klausydavosi gretimame kambaryje sūnaus keliamo triukšmo – kaip pasisiojęs nuleidžia vandenį, kaip spaudo distancinį televizoriaus pultelį. Pats to nesuvokdamas valandų valandas tuo pačiu metu kvailai, kaip ir jo įbrolis, įsispoksodavo į radiatoriaus linkius. Viktoras miegodavo svetainėje ant sofos, penkiolika valandų per parą žiūrėdavo televizorių. Rytą, kai Briuno nubusdavo, televizorius jau rodydavo animacinius filmukus M6 kanalu. Garso Viktoras klausydavosi per ausines. Jis nebuvo ūmus nei atžarus, ir vis dėlto jie su tėvu visai nebeturėjo vienas kitam ką pasakyti. Dukart per dieną Briuno pašildydavo jau paruoštą patiekalą, jie pavalgydavo susėdę vienas priešais kitą, neištardami beveik nė žodžio.

Ir kaip viskas iki to nusirito? Prieš kelis mėnesius Viktorui sukako trylika. Dar prieš kelerius metus jis piešdavo ir rodydavo piešinius tėvui. Kopijuodavo komikso *Marvel* veikėjus – Fatalį, Fantastiką, Ateities faraoną – arba piešdavo naujus jų nuotykius. Kartais jie sužaisdavo „Tūkstančio mylių“ partiją ar sekmadienio rytais eidavo į Luvrą. Vieno Briu-

no gimtadienio proga, – tada Viktorui buvo dešimt, – berniukas didelėmis spalvotomis raidėmis kreidinio popieriaus lape kaligrafiškai užrašė: TĖTI AŠ TAVE MYLIU. Dabar jau baigta. Briuno suvokė, kad viskas eis tik prastyn – nuo abipusio abejingumo jie pamažu pereis prie neapykantos. Vėlių vėliausiai po poros metų sūnus pradės kviesti bendraamžes į pasimatymus, Briuno taip pat geis tų penkiolikmečių mergaičių. Jie artėjo prie konkurencijos – natūralios vyrų būklės. Buvo tarsi žvėrys, kovojantys tame pačiame narve, o tas narvas – laikas.

Pakeliui į namus Briuno arabo parduotuvėlėj nusipirko du butelius anyžinio likerio, paskui, prieš mirtinai nusigerdamas, paskambino broliui ir sutarė kitą dieną susitikti. Kai atėjo pas Mišelį, tas, po ilgo pasninkavimo apimtas staigaus alkio, taršė storus itališkos dešros griežinėlius užsigerdamas didele taure vyno. „Vaišinkis, vaišinkis...“ – neaiškiai sumurmėjo. Briuno rodės, kad vos jį begirdi. Tas pats kas kalbėtis su psichiatru ar su siena. Tačiau jis prakalbo.

– Keletą metų sūnus linko į mane ir reikalavo mano meilės, o aš – aš buvau apniktas depresijos, nepatenkintas gyvenimu ir atstūmiau jį – laukiau, kol geriau pasijusiu. Tada dar nesuvokiau, kad šitie metai bus tokie trumpi. Vaikas nuo septynerių iki dvylikos metų – nuostabi būtybė; švelni, protinga ir atvira. Gyvena šviesiu protu, gyvena kupinas džiaugsmo. Jis spinduliuoja meilę ir jam gana tos meilės, kurią kiti jam skiria. Vėliau viskas pašlyja. Negrįžtamai.

Mišelis prarijo du paskutinius dešros griežinėlius, įsipylė dar taurę vyno. Jo rankos siaubingai drebėjo. Briuno toliau dėstė:

– Ar gali įsivaizduoti idiotiškesnį, agresyvesnį, labiau nepakenčiamą ir nekenčiantį padarą, kaip berniukas ankstyvojoje paauglystėje, ypač kai jis bendraamžių būryje. Vos įžengęs į paauglystę, jis yra tikras pabaisos ir idioto mišinys, baisus prisitaikėlis; tai tarsi staigi, pavojinga (ir prisiminkime, kad jis dar vaikas – nenuspėjama) visko, kas vyruose blogiausia, kristalizacija. Ir kaip tada dar gali neabejoti, kad seksualumas – vien blogis? Kaip žmonės iš viso gali pakęsti gyvenimą po vienu stogu su paaugliu? Mano išvada – pakenčia vien todėl, kad jų pačių gyvenimas tuščias; nors mano gyvenimas irgi tuščias, man pačiam nepavyko su tuo susitaikyti. Kad ir kaip būtų, juk visi išsijuosę meluoja, tiesiog apgailėtinai meluoja. Išsiskiriam su žmonomis, bet liekame geri draugai. Kas antrą savaitę pasisvečiuoti pas tave atvažiuoja sūnus, bet tai – šlykštu. Tai absoliučiai šlykštu. Iš tikrųjų vyrai niekada nesidomi savo vaikais, niekada nejaučia jiems meilės, o apskritai jie net ir nepajėgūs ją patirti, šitas jausmas jiems visai svetimas. Jie pažįsta tik geismą, seksualinį geismą – tokį, koks jis iš tikrųjų yra, ir patinų konkurenciją, ir tik paskui santuokoje jiems kartais dar pavyksta pajusti šiokį tokį dėkingumą savo gyvenimo draugei, kai ji pagimdo vaikų, uoliai rūpinasi namais, pasirodo esanti gera virėja ir meilužė – tada jiems malonu miegoti su ja vienoje lovoje. Gal moterys labiausiai trokšta visai ne to, gal čia tik nesusipratimas, bet šitas jausmas išties labai stiprus; ir net jei kartais jie susijaudina – beje, kassyk vis silpniau – kartais pajodo kokį jauną užpakaliuką, tai be žmonos gyventi tiesiogine prasme jau nebegali, o jei, nelaimei, jos netenka, pradeda gerti ir patys greit numiršta, paprastai – po kelių mėnesių. Vaikai perima visuomeninę padėtį, taisykles ir pa-

likimą. Suprantama, tai anksčiau buvo būdinga tik feodalų sluoksniui, bet ne, ir prekybininkų, valstiečių, amatininkų, o iš tikrųjų – visoms visuomenės klasėms. Dabar viso to nebėra: aš esu tik etatinis tarnautojas, nuomoju butą ir neturiu ką perduoti sūnui. Negaliu jo išmokyti jokio amato, net neįsivaizduoju, kuo jis vėliau galės verstis; tos taisyklės, kurių aš išmokau, jam tikriausiai vis tiek nebegalios, jis gyvens jau kitokiame pasaulyje. Priimti nuolatinių pokyčių ideologiją reiškia sutikti, kad žmogaus gyvenimas ribojasi vien individualia egzistencija, o buvusios ir būsimosios kartos – visa tai nebetenka reikšmės. Taip ir gyvenam – dabar turėti vaiką vyrui jau nieko nebereiškia. Bet moterų padėtis kitokia, joms ir toliau reikia žmogaus, kurį galėtų mylėti, – o vyrams taip nėra ir niekada nebuvo. Neteisinga manyti, kad vyrai irgi trokšta čiūčiuoti, glostyti vaikus, žaisti su jais. Kad ir kiek metų tai kartotume, vis tiek netiesa. Kai išsiskiri su žmona, kai santuoka išyra, santykiai su vaikais galutinai praranda prasmę. Vaikas – tai spąstai, kurie už tavęs užsitrenkė, priešas, kurį ir toliau turėsi išlaikyti ir kuris gyvens ilgiau už tave.

Mišelis pakilo, nuėjo į virtuvę įsipilti vandens. Priešais save regėjo ore besisukant spalvotus ratilus, jį ėmė pykinti. Svarbiausia – sutramdyti rankų drebėjimą. Briuno teisus, tėviška meilė – tai prasimanymas, melas. Melas naudingas, kai leidžia keisti tikrovę, – pamanė jis, – tačiau kai keisti nesiseka, lieka vien melas, kartėlis ir melo suvokimas.

Jis grįžo į kambarį. Briuno sėdėjo sudribęs fotelyje, nejudėjo lyg būtų nebegyvas. Tarp bokštų leidosi tamsa, po dar vienos tvankios dienos temperatūra pagaliau darėsi pa-

kenčiama. Staiga Mišelio akys užkliuvo už narvelio, kuriame keletą metų gyveno jo kanarėlė, – reikėtų jį išmesti, juk nesiruošė įsigyti kito paukščio. Probėgšmais prisiminė kaimynę iš buto priešais, *20 Ans* redaktorę, jau daug mėnesių nebuvo jos sutikęs, gal ji išsikraustė į kitą butą. Stengėsi sukaupti dėmesį į rankas ir pastebėjo, kad drebėjimas kiek apmalšo. Briuno vis dar nejudėjo, tyla tvyrojo dar kelias minutes.

12

– Sutikau Aną 1981-aisiais, – atsidusęs kalbėjo toliau Briuno. – Ji nebuvo labai graži, bet man jau įgriso pačiam smaukytis. Vienas dalykėlis vis dėlto buvo šaunus – jos didžiulės krūtys. Man visada patiko didelės krūtys... – Jis vėl giliai atsiduso. – Mano gerai išauklėta prašmatni protestantė apvaliomis krūtimis... – didelei Mišelio nuostabai, jo akys sudrėko nuo ašarų. – Paskui jos krūtys nukabo, o mūsų santuoka subyrėjo. Aš sušikau jai gyvenimą. To niekada neužmiršiu: sušikau tai moteriai gyvenimą. Ar dar turi vyno?

Mišelis nuėjo į virtuvę atnešti butelio. Visa, kas dėjosi, buvo kiek neįprasta; jis žinojo, kad Briuno vaikščiojo pas psichiatrą konsultuotis, paskui nustojo. Iš tikrųjų mes visada stengiamės sumažinti kančią. Jei išpažinties kančia atrodo ne tokia didelė, tada kalbam, paskui tylim, apsigalvojam, ir liekam vieni. Briuno vėl pajuto poreikį prisiminti savo gyvenimo nesėkmę, nes turbūt ko nors tikėjosi – gal naujos atspirties; gal tai – geras ženklas.

– Ji nebuvo negraži, – pasakojo Briuno, – bet veidas šiaip sau, niekuo neišsiskiriantis. Ji niekada neturėjo to subtilumo, šviesos, kurie kartais nušviečia jaunų merginų veidus. Kojos stambokos, todėl apie trumpus sijonus nė kalbos negalėjo būti, bet aš ją įpratinau vilkėti labai trumpus ankštus

marškinėlius be liemenėlės – didelių krūtų vaizdas iš viršaus labai jaudina. Ji kiek drovėjosi, bet galų gale sutiko, nieko nenutuokė apie erotiką, apatinius drabužius, neturėjo jokios patirties. Beje, pasakoju tau, bet juk, man rodos, tu pats ją pažįsti?

– Buvau jūsų vestuvėse...

– Tiesa, – sutiko Briuno apstulbęs, beveik suglumęs. – Pamenu, mane nustebino, kad atvažiavai. Maniau, kad nebenori palaikyti su manim ryšių.

– Aš ir nebenorėjau palaikyti su tavim ryšių...

Mišelis prisiminė tą įvykį, pagalvojo, kas iš tiesų tada jį pastūmėjo dalyvauti tose niūriose iškilmėse. Vėl regėjo šventyklą Neji, beveik plikomis sienomis, slegiamai atšiaurią salę, kurios pusę užėmė savo gerovės nedemonstruojantys turtuoliai; jaunosios tėvas dirbo finansų srityje.

– Jie buvo kairieji, – tarė Briuno, – *beje, tais laikais visi buvo kairieji*. Jiems atrodė visai normalu, kad prieš vedybas apsigyvenau su jų dukteria; mes tuokėmės, nes ji buvo nėščia – na, taip jau paprastai būna.

Mišelis prisiminė, kaip aiškiai toje šaltoje salėje aidėjo pastoriaus žodžiai – kalba sukosi apie Kristų, tikrąjį žmogų ir tikrąjį Dievą, apie naują Aukščiausiojo su savo tauta sudarytą sandorą, pagaliau jam pasidarė sunku suprasti, apie ką būtent kalbama. Praslinkus dar keturiasdešimt penkioms minutėms, jį apniko miegui artima būsena, ir staiga jis, išgirdęs sakinį –„Tegu jus palaimina Izraelio Dievas, pasigailėjęs dviejų vienišų vaikų“, – atsibudo. Iš pradžių jis sunkiai susigaudė: ar mes pas žydus? Prireikė minutės pagalvoti, kol suvokė, kad kalbama apie *tą patį* Dievą. Pastorius grakš-

čiai tęsė toliau, su vis didesniu užsidegimu: „Mylėti žmoną reiškia mylėti save. Joks vyras nėra nekentęs savo paties kūno, priešingai – jis myli jį ir rūpinasi, kaip ir Kristus – savo Bažnyčia, nes mes esame to paties kūno nariai, mes – iš jo kūno ir kaulų. Todėl vyras paliks tėvą ir motiną ir prisiriš prie žmonos, ir jie abu taps vienu kūnu. Sakau jums, kad tai didelė paslaptis, susijusi su Kristumi ir su Bažnyčia". Štai šitas pasakymas ir pataikė tiesiai į taikinį: *jie abu taps vienu kūnu*. Mišelis akimirką pagalvojo apie tokią perspektyvą ir pažvelgė į Aną – rami ir susikaupusi, rodės, jai užėmė kvapą – ir nuo to pasidarė beveik graži. Tikriausiai įkvėptas švento Pauliaus citatos, pastorius kalbėjo vis energingiau: „Viešpatie, štai, maloningai pažvelk į savo tarnaitę – tuojau ji santuokos saitais susijungs su vyru ir prašo tavo palaimínimo. Padaryk, kad ji būtų ištikima ir dora žmona Kristuje, kad visada sektų šventųjų moterų pavyzdžiu – kad būtų meili vyrui kaip Rachelė, išmintinga kaip Rebeka, ištikima kaip Sara. Kad ji liktų ištikima tikėjimui ir dešimčiai Dievo įsakymų, kad sujungta su vyru vengtų visų blogų ryšių, kad būtų vertinama už santūrumą, gerbiama už dorumą, kad Dievas ją apsaugotų. Kad jos moterystė būtų vaisinga, kad abu regėtų savo vaikų vaikus iki trečios ir ketvirtos kartų. Kad jie abu sulauktų laimingos senatvės ir keliautų ilsėtis į Dangaus išrinktųjų karalystę. Vardan mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, amen". Mišelis skynėsi taką minioje norėdamas prieiti arčiau prie altoriaus, jį varstė pasipiktinę žvilgsniai. Sustojo per tris eiles nuo altoriaus ir ėmė žiūrėti, kaip jaunieji sumaino žiedus. Palenkęs galvą, įspūdingai susikaupęs pastorius paėmė sutuoktinių rankas, šventykloje tvyrojo absoliuti tyla. Tada pakėlė galvą ir energingu, o kartu ir bevil-

tišku balsu, pribloškiamai išraiškingai ir ūmiai sušuko: „Ką Dievas sujungė – žmogus teneišskiria!“

Vėliau Mišelis prisiartino prie apeiginius indus tvarkančio pastoriaus. „Mane labai sudomino tai, ką jūs ką tik pasakėte...“ Dievo tarnas pasaulietiškai nusišypsojo. Toliau jis užsiminė apie Aspeko eksperimentus ir elementariųjų dalelių sąveikos paradoksą: kai dvi dalelės susijungia, jos sudaro nedalomą visumą, „man tai atrodo tiesiogiai susiję su istorija apie vieną dviejų kūną“. Pastoriaus šypsena kiek persikreipė. „Noriu pasakyti, – pagyvėjęs tęsė Mišelis, – kad ontologiškai joms galima priskirti tokį patį vektorių Hilberto erdvėje. Suprantate, ką noriu pasakyti?“ – „Žinoma, žinoma...“ – sumurmėjo Kristaus tarnas, dairydamasis aplink. „Atsiprašau“, – staiga tarstelėjo ir pasuko jaunosios tėvo link. Jie ilgai spaudė vienas kitam ranką, tapšnojo pečius. „Labai gražios, nuostabios iškilmės“, – susijaudinęs pasakė finansininkas.

– Tu nepasilikai šventėje... – prisiminė Briuno. – Buvo šiek tiek nesmagu, nieko ten nepažinojau, nors tai buvo mano vestuvės. Tėvas atvažiavo smarkiai pavėlavęs, tačiau atvažiavo – nesiskutęs, kaklaraištis kreivai užrištas, atrodė visai kaip senas nususęs pasileidėlis. Esu įsitikinęs, kad Anos tėvams būtų buvęs mielesnis kitoks jaunikis, bet ką gi, jie – kairieji buržua protestantai – vis dėlto gerbė švietimo sistemą. Be to, aš – jau agrežė, o ji tegalėjo mokytojauti vidurinėje. Baisiausia tai, kad jos jaunesnė sesutė buvo tikra gražuolė. Labai panaši į Aną, taip pat didžiakrūtė, bet jos veidas buvo ne šiaip sau, o tiesiog nuostabus. Bruožai, kaip jie išsidėstę – juk tai ne taip jau ir svarbu, pakanka smulkmenos... – Jis dar kartą atsiduso ir vėl prisipylė taurę.

– Pirmą paskyrimą gavau 1984-ųjų rudenį – į Dižoną, Karno licėjų. Ana buvo šeštą mėnesį nėščia. Taigi buvom mokytojai, mokytojų pora, mums liko tik gyventi įprastą gyvenimą.

Išsinuomojom butą Vanri gatvėje, iki licėjaus – pora žingsnių. „Kainos čia ne tokios kaip Paryžiuje, – paaiškino mergina iš agentūros. – Ir gyvenimas ne paryžietiškas, bet pamatysit, vasarą čia labai linksma, privažiuoja turistų, per baroko muzikos festivalį – daug jaunimo.“ Baroko muzikos?..

Iš karto supratau, kad esu prakeiktas. Svarbiausia ne „paryžietiškas gyvenimas“ – man į tai nusispjaut, Paryžiuje aš visą laiką jaučiausi nelaimingas. Tiesiog geidžiau visų moterų, išskyrus savo žmoną. Dižone, kaip ir visuose provincijos miestuose, daug jaunų fifų – dar blogiau negu Paryžiuje. Tais metais mada darėsi vis seksualesnė. Buvo nepakenčiama matyti visas tas mergaites papūstom lūpom, su trumpais sijonėliais, girdėti jų kikenimą. Ištisas dienas žiūrėdavau į jas per pamokas, per pietus – *Penalty*, bare šalia licėjaus, jos plepėdavo su berniukais, o aš grįždavau pietų pas žmoną. Šeštadienio popietėm matydavau jas pagrindinėse miesto gatvėse – beperkančias drabužius ir plokšteles. Būdavau su Ana, ji apžiūrinėdavo drabužėlius kūdikiams, kūdikis augo gerai, ji buvo beprotiškai laiminga. Daug miegodavo, valgydavo viską, ko tik geidė, mes nebesimylėjom, bet, man rodos, ji to net nepastebėjo. Per pasiruošimo gimdyti pratybas susidraugavo su kitomis moterimis, buvo komunikabili, komunikabili ir labai simpatiška, taigi lengvai sugyvenama. Kai sužinojau, kad laukiasi berniuko, patyriau siaubingą smūgį. Tai blogiausias atvejis – ir aš turėjau išgyventi tai, kas blo-

giausia. Turėjau jaustis laimingas, man buvo tik dvidešimt aštuoneri, o jaučiausi miręs.

Viktoras gimė gruodžio mėnesį, pamenu jo krikštynas Švento Mykolo bažnyčioje, labai sujaudino. „Pakrikštytieji tampa gyvaisiais akmenimis dvasinių namų statymui, šventai Dievo tarnystei", – sakė kunigas. Viktoras buvo visas raudonas ir susiraukšlėjęs, aprengtas balta nėriniuota suknele. Tai buvo kolektyvinės krikštynos kaip ankstyvojoje Bažnyčioje, susirinko gal dešimt šeimų. „Krikštas susieja su Bažnyčia, – sakė kunigas, – padaro mus Kristaus kūno nariais." Ana laikė vaiką ant rankų, jis svėrė keturis kilogramus. Buvo labai ramus, nė nepravirko. „O nuo to laiko argi mes visi netampame vieni kitų nariais?" Visi tėvai susižvalgė, ore tarsi pakibo abejonė. Tada kunigas tris kartus užpylė krikšto vandens mano sūnui ant galvos, paskui patepė šventu aliejumi. „Kvepiantis, vyskupo pašventintas aliejus simbolizuoja Šventosios Dvasios dovaną", – ištarė kunigas. Tada jis kreipėsi tiesiai į sūnų. „Viktorai, – tarė kunigas, – dabar tu tapai krikščionimi. Per šitą Šventosios Dvasios patepimą esi sujungtas su Kristumi. Nuo šiol dalyvauji jo – pranašo, tarno ir karaliaus – misijoje." Tai man paliko tokį įspūdį, kad įstojau į „Tikėjimo ir gyvenimo" grupę, kuri rinkdavosi kiekvieną trečiadienį. Ten buvo viena jauna labai daili korėjietė, iš karto užsinorėjau ją išdulkinti. Bet tai buvo sudėtinga – ji žinojo, kad aš vedęs. Vieną šeštadienį Ana pasikvietė visą grupę į mūsų namus, korėjietė prisėdo ant sofos, ji segėjo trumpą sijonėlį, visą popietę spoksojau į jos kojas, bet niekas nepastebėjo.

Per vasario atostogas Ana su Viktoru išvažiavo pas tėvus, likau vienas Dižone. Dar kartą pabandžiau tapti kataliku,

gulėdamas ant *Epéda* čiužinio skaičiau „Šventųjų gyvenimus“ ir gurkšnojau anyžių likerį. Pegi* iš tiesų gražus, nuostabus, bet galų gale nuo jo apėmė visiška depresija. Visi tie pasakojimai apie nuodėmes ir jų atleidimą, ir Dievas, kuris labiau džiaugiasi vieno paklydėlio sugrįžimu negu tūkstančio teisiųjų išgelbėjimu... norėjau būti nuodėmingas, bet neįstengiau. Jaučiausi lyg iš manęs būtų pavogę jaunystę. Viskas, ko norėjau – kad mano pimpalą čiulptų jaunos mergos putliomis lūpomis. O diskotekose buvo daug jaunų mergų putliomis lūpomis; kol nebuvo Anos, nuėjau į *Slow Rock* ir į *Enfer*, bet iš ten jos išeidavo ne su manim, o su kitais, čiulpė pimpalus kitiems, o to aš jau negalėjau pakęsti. Tuo metu buvo pats bumas rausvojo „minitelio“, jis kėlė didelį susidomėjimą, ištisas naktis prasėdėjau prisijungęs. Viktoras miegodavo mūsų kambaryje, bet nepabusdavo, ir rūpesčių nekildavo. Kai atėjo telefono sąskaita, pasiutusiai persigandau, išėmiau voką iš pašto dėžutės ir atplėšiau pakeliui į licėjų: keturiolika tūkstančių frankų. Laimei, iš studijų laikų dar turėjau taupomojo banko knygelę, viską pervedžiau į mūsų sąskaitą, Ana nieko nepastebėjo.

Norą gyventi įžiebia kito žmogaus žvilgsnis. Pamažu pastebėjau, kad mano kolegos, kiti Karno licėjaus mokytojai, žvelgia į mane be neapykantos, be pašaipos. Su manimi jie nekonkuravo – mes dirbom tą patį darbą, aš buvau *vienas iš jų*. Jie išmokė mane paprastai žiūrėti į kasdienybę. Išlaikęs egzaminus gavau vairuotojo teises, ėmiau domėtis automobilių salonų katalogais. Kai atėjo pavasaris, daug popiečių praleidau pievelėje pas Gimarus. Jie gyveno Fonten le Di-

* *Charles Péguy* (1873–1914) – prancūzų rašytojas, poetas.

žone gana bjauriame name, bet šalia plytėjo didelė labai graži pieva su medžiais. Gimaras buvo matematikas, mokėme beveik tas pačias klases. Aukštas, liesas, susikūprinęs, šviesrudžiais plaukais ir nukarusiais ūsais, buvo gana panašus į buhalterį vokietį. Su žmona ruošdavo barbekiu. Slinkdavo popietės, kalbėdavomės apie atostogas, vos vos įkaušę, paprastai ten susirinkdavo keturios penkios mokytojų poros. Gimaro žmona buvo medicinos sesuo, turėjo tikros patvirkėlės reputaciją – iš tikrųjų, kai ji sėsdavosi ant žolės, galėjai matyti, kad po sijonu nieko nėra. Atostogaudavo jie Agdo kyšulyje, nudistų poilsiavietėje. Rodos, lankėsi ir poroms skirtoje saunoje Bosiuė gatvėje, bent jau girdėjau taip šnekant. Niekada neišdrįsau pasikalbėti apie tai su Ana, bet man jie atrodė mieli, turėjo kaži kokį socialdemokratišką bruožą – visai ne kaip hipiai, kurie trainiojosi aplink mūsų motiną aštuntajame dešimtmetyje. Gimaras buvo geras mokytojas, niekada neatsisakydavo užtrukti ilgiau po pamokų, kad padėtų atsiliekančiam mokiniui. Man rodos, jis ir neįgaliesiems aukodavo.

Staiga Briuno nutilo. Po kelių minučių Mišelis atsistojo, pravėrė duris ir išėjo į balkoną pakvėpuoti nakties oru. Dauguma žmonių, kuriuos pažinojo, gyveno panašiai kaip jis – Briuno. Išskyrus kai kurias labai aukšto lygio sritis, tarkim, reklamą ar madą, profesinėje aplinkoje gana nesunku būti fiziškai priimtam, čia *aprangos taisyklės* apibrėžtos ir aiškios. Po kelerių darbo metų seksualinis geismas išnyksta, kai kurie kolegos, net daug jaunesni už jį, jau pradėjo kaupti savas vyno kolekcijas. Briuno taip nesielgė, jis nieko net neprasitarė apie vyną – 11,95 franko kainuojantį *Vieux Papes*.

Beveik pamiršęs brolį, Mišelis atsirėmė į balkono kraštą ir pažvelgė į gretimus namus. Buvo jau tamsu, beveik visur šviesos užgesintos. Paskutinis – rugpjūčio 15-osios, savaitgalio, vakaras. Jis grįžo į kambarį ir atsisėdo šalia Briuno, jų keliai buvo visai arti. Ar galima laikyti Briuno asmenybe? Organų puvimas – jo paties reikalas, fizinį irimą ir mirtį jis išgyvens asmeniškai. Kita vertus, hedonistinis jo požiūris į gyvenimą, jėgos, kurios veikė sąmonės lauką ir troškimus, buvo kaip visos jo kartos. Kaip eksperimentinio įrenginio ruošimas ir stebimų duomenų atranka leidžia priskirti atomų sistemai tam tikrą elgesį – kartais dalelinį, kartais banginį – taip ir Briuno galėjo atrodyti asmenybė, bet kitu požiūriu buvo tik pasyvus plintančio istorinio judėjimo dėmuo. Nei motyvai, nei vertybės ar troškimai – visiškai niekas jo neišskyrė iš amžininkų. Pirma į kampą užpeisto gyvūno reakcija dažniausiai esti tik dar atkaklesnis tikslo siekimas. Pavyzdžiui, išbadėjusi višta (*Gallus domesticus*), kuri pro vielinę tvorą negali pasiekti lesalo, vis labiau įsikarščiavusi stengsis pereiti kiaurai tvorą. Tačiau palengva šį elgesį keičia kitas, atrodantis be tikslo. Taip ir balandžiai (*Columba livia*) dažnai baksnoja snapais žemę, kai negali gauti norimo maisto, nors ant žemės nėra jokio tinkamo lesalo. Jie ne tik atsiduoda nesąmoningam lesinėjimui, bet dažnai po to pereina prie plunksnų lyginimo, tad visa ši nepaaiškinama veikla, tokia dažna situacijose, kurios žadina frustraciją arba konfliktą, vadinama *substitucine*. 1986-ųjų pradžioje, sulaukęs trisdešimties, Briuno ėmėsi rašyti.

13

„Visi be išimties metafiziniai pokyčiai, – rašys Džerzinskis po daugelio metų, – vyksta tik po to, kad apie juos įspėja, jiems sąlygas paruošia ir skatina visuma smulkesnių pokyčių, kurių vyksmas istorijoje dažniausiai lieka nepastebimas. Aš asmeniškai laikau save vienu iš tokių smulkesnių pokyčių.“

Kol gyvas klajojo tarp žmonių europiečių, Džerzinskio jie gerai nesuprato. „Mąstymas, kuris plėtojasi neturėdamas tinkamo pašnekovo, – pabrėžė Jubčežakas „Klifdeno užrašų“ įžangoje, – kartais gali išvengti idiosinkrazijos ar pamišimo spąstų, tačiau nėra buvę, kad raiškos forma jis pasirinktų kalbą, kurią galima paneigti.“ Galima pridurti, kad Džerzinskis iki pat gyvenimo pabaigos laikė save pirmiausia mokslininku, manė, kad labiausiai prie žmonijos evoliucijos prisidėjo straipsniais apie biofiziką, kuriuose tradiciškai laikomasi įprastų – įrodymų pakankamumo ir nepaneigiamumo – kriterijų. Paskutiniuose straipsniuose atsiradę filosofiškesni elementai jam atrodė tik atsitiktiniai, gal kiek beprotiški teiginiai, grįsti ne tiek logine seka kiek vien asmeniniais motyvais.

Jam šiek tiek norėjosi miego, virš snaudžiančio miesto plaukė mėnulis. Tereikia pasakyti žodį, – jis tai puikiai žino, – ir Briuno kaipmat pakils, apsirengs striukę ir pradings lifte, o

prie Mot Pikė juk visada nesunku pagauti taksi. Nelygu dabarties gyvenimo įvykiai, mes nuolatos svyruojame tarp tikėjimo atsitiktinumu ir determinizmo akivaizdybės. Tačiau kai kalbama apie praeitį, nebelieka jokių abejonių – mums atrodo, kad viskas iš tiesų ir vyko taip, kaip turėjo. Šią jutiminę iliuziją, susijusią su objektų ir jų savybių ontologija, patvirtinančią teiginį apie nepaneigiamą objektyvumą, Džerzinskis jau senokai įveikė, turbūt dėl to ir neištarė paprastų kasdienių žodžių, kurie būtų nutraukę išpažintį to verkšlenančio ir sugniuždyto žmogaus, su kuriuo jį siejo bendra genetinės kilmės dalis ir kuris šį vakarą sudribęs ant sofos jau seniai buvo peržengęs visas padorumo, kurio savaime reikalauja žmonių pokalbis, ribas. Jis nemanė, kad veikia skatinamas užuojautos ar pagarbos, tačiau dabar jam gimė silpna, bet nepaneigiama nuojauta: šįkart per patetišką ir vingiuotą Briuno pasakojimą kai kas paaiškės, bus ištarti žodžiai, ir jie pirmą kartą turės lemiamą prasmę. Jis pakilo ir nuėjęs užsidarė tualete. Labai tyliai, nekeldamas jokio triukšmo išsivėmė. Tada apsišlakstė veidą vandeniu ir grįžo į svetainę.

– Tu esi ne žmogus, – švelniai tarė Briuno, pakeldamas į jį akis. – Iš pat pradžių tai pastebėjau, kai pamačiau, kaip elgiesi su Anabele. Tačiau tu pats geriausias pašnekovas, kokį tik gyvenimas man siuntė. Manau, nenustebai, kai gavai mano tekstus apie Joną Paulių II.

– Visoms civilizacijoms... – liūdnai atsakė Mišelis, – visoms civilizacijoms kada nors tenka pareiga pateisinti tėvų auką. Atsižvelgiant į istorines sąlygas tu neturėjai pasirinkimo.

– Aš tikrai žavėjausi Jonu Paulium II! – paprieštaravo Briuno. – Pamenu tuos 1986-uosius. Tais metais buvo įkurti TV kanalai Canal+ ir M6, pradėta leisti *Globe,* atidaryta

labdaros restoranėlių. Jonas Paulius II buvo vienintelis, vienas vienintelis, kuris suprato, kas dedasi Vakaruose. Apstulbau, kai mano tekstą prastai įvertino Dižono „Tikėjimo ir gyvenimo" grupė, jie kritikavo popiežiaus požiūrį į abortus, prezervatyvus, na ir kitas panašias kvailystes. Gerai, aš irgi per daug nesistengiau jų suprasti. Pamenu, susirinkimai vykdavo visų namuose paeiliui – atsinešdavom salotų, tabulė, pyragą. Leidau vakarus kvailai šypsodamas, kinksėdavau galva, baigdavau gerti vyno butelius, nesiklausydamas ničnieko, kas būdavo sakoma. O Ana, priešingai, ji – buvo tikra entuziastė, net įsirašė į švietimo grupę. Tais vakarais į Viktoro pieno buteliuką įberdavau migdomųjų, tada masturbuodavausi ir naršydavau po rausvuosius „minitelio" puslapius, bet taip ir nepavyko su niekuo susipažinti.

Anai gimtadienio proga balandžio mėnesį padovanojau sidabru siuvinėtą korsetą. Ji kiek priešinosi, paskui sutiko jį apsimauti. Kol stengėsi užsisegti jį, aš išgėriau šampano likučius. Tada išgirdau silpną ir drebantį jos balselį: „Aš pasiruošusi..." Įėjęs į kambarį iškart supratau, kad viskas sumauta. Raištelių suspaustas užpakalis buvo nukaręs, o krūtys nesilaikė po maitinimo. Reikėjo riebalų siurbimo, silikono injekcijų, kapitalinio remonto... ji nė už ką nebūtų sutikusi. Užsimerkęs įkišau pirštą už kelnaičių, buvau visai suglebęs. Tuo metu gretimame kambaryje ėmė rėkti įsiutęs Viktoras – spiegė pratisai, nepakeliamai. Ji apsigaubė maudymosi chalatu ir puolė į kambarį. Kai grįžo, tik paprašiau man pačiulpti. Čiulpė prastai, jaučiau jos dantis, bet užsimerkiau ir įsivaizdavau vienos antrametės merginos, kilusios iš Ganos, burną. Galvodamas apie jos rausvą kiek šiurkštoką liežuvį įstengiau išlieti žmonai į burną. Nenorėjau turėti daugiau

vaikų. Kitą dieną ir parašiau straipsnį apie šeimą – tą, kuris buvo išspausdintas.

– Aš jį dar turiu... – įsiterpė Mišelis. Jis atsistojo, knygų lentynose ėmė ieškoti žurnalo.

Briuno jį pavartė kiek nustebęs, surado reikiamą puslapį.

Yra – nežinia koks skaičius – tokių šeimų
(Tikėjimo kibirkštys ateistų minioje,
Meilės kibirkštys šleikštulio jūroje),
Ir nežinia kaip
Tos kibirkštėlės geba švytėti.

Nesuprantamų organizacijų darbo vergai,
Vienintelis būdas mums gyventi ir išsipildyti – seksas.
(Kalbu tik apie tuos, kuriems seksas nedraudžiamas,
Apie tuos, kuriems seksas įmanomas.)

Vedybos ir ištikimybė šiandien mums griauna visas sąlygas gyventi,
Ne biure ir ne mokyklos klasėje atrasime savy tą jėgą, kuriai reikia žaismės, šviesos ir šokio;
Todėl ir bandome pavyti likimą išgyvendami vis sunkesnę meilę,
Bandome parduoti vis labiau išsekusį, priešišką, neklusnų kūną
Ir nykstame
Liūdesio šešėlyje,
Kol pasiekiam tikrą neviltį,

Vieni einame keliu, kol pasiekiam visišką tamsą,
Be vaikų ir be moterų,
Vidury nakties
Brendam į ežerą
(O kūną skalauja toks šaltas šaltas vanduo).

Iškart po to, kai parašė šį tekstą, Briuno smigo į savotišką etilinę komą. Po dviejų valandų jį prižadino sūnaus klyksmas. Dvejų–ketverių metų kūdikiai jau aiškiau ima suvokti savąjį „aš“, o tai ir sukelia egocentriškos didybės manijos priepuolius. Tada jų tikslas – paversti visus socialinės aplinkos veikėjus (dažniausiai tėvus) vergais, pavaldžiais menkiausiam jų įgeidžių krustelėjimui, jų egoizmas tampa beribis, štai toks ir yra individualios būties suvokimas. Briuno pakilo nuo svetainės kilimo, klyksmas vis garsėjo, reiškė beprotišką įsiūtį. Pasėmęs šiek tiek uogienės Briuno sutrupino į ją dvi leksomilo tabletes ir nuėjo į Viktoro kambarį. Vaikas gulėjo visas apsikakojęs. Ką, po galais, veikia Ana? Tie jos juodaodžių švietimo seansai trunka vis ilgiau. Jis griebė pridergtą vystyklą ir šveitė ant parketo, pasklido baisi smarvė. Vaikas visai mielai prarijo mišinėlį ir sustingo lyg smūgio apkvaišintas. Briuno apsivilko striukę ir pasuko *Madison*, naktinio baro Šodronjer gatvėje, link. Banko kortele sumokėjo tris tūkstančius už *Dom Perignon* butelį ir jį išgėrė kartu su labai dailute blondine; kambaryje virš baro mergina ilgai jį masturbavo, retsykiais pristabdydama kylantį geismą. Jos vardas buvo Elena, kilusi iš šio krašto, tęsė turizmo studijas, jai devyniolika metų. Kai įsiskverbė, ji sutraukė makšties raumenis – jis išgyveno mažų mažiausiai tris absoliučios laimės minutes. Išeidamas Briuno pabučiavo jai į lūpas; jam dar liko trys šimtai frankų grynais.

Kitą savaitę nutarė parodyti savo tekstus vienam kolegai – penkiasdešimtmečiam literatūros mokytojui, marksistui, labai jautrios uoslės žmogui, turėjusiam homoseksualo reputaciją. Fažardi maloniai nustebo. „Klodelio įtaka... o gal ne – Pegi, Pegi verlibrų... Bet kaip tik tai ir yra originalu, tokių

dalykų retai pasitaiko." Nė kiek neabejojo dėl to, ką reikia daryti toliau: „*L'Infini**. Visa dabartinė literatūra yra čia. Jums reikia nusiųsti savo tekstus Solersui". Kiek nustebęs Briuno paprašė pakartoti pavardę – suprato, kad painioja ją su čiužinių firmos pavadinimu, paskui išsiuntė tekstus. Po trijų savaičių paskambino į *Denoël* leidyklą; didelei jo nuostabai, atsiliepė pats Solersas, pasiūlė susitikti. Trečiadieniais jis neturėdavo pamokų, o per dieną nuvažiuoti ir grįžti – vieni niekai. Traukinyje stengėsi gilintis į „Keistą vienatvę", netrukus metė šį užsiėmimą, vis dėlto pavyko perskaityti kelis „Moterų" puslapius – pirmiausia tuos – apie lovos reikalus. Jie sutarė susitikti kavinėje Universiteto gatvėje. Leidėjas atėjo dešimt minučių pavėlavęs, rankoje laikydamas cigarečių muštuką – šis tikriausiai buvo jau gerokai išgarsėjęs. „Jūs gyvenate provincijoje? Ak, labai negerai. Reikia tučtuojau keltis į Paryžių. Jūs – jūs turite talentą." Pareiškė, kad Briuno tekstą apie Joną Paulių II spausdins kitame *L'Infini* numeryje. Briuno apmirė iš nuostabos, nežinojo, kad Solersas išgyvena patį „katalikiškos kontrreformos" įkarštį, ir pažėrė dar daugiau entuziastingų minčių apie popiežių. „Pegi verčia mane iš koto! – užsidegęs sušuko leidėjas. – O Sadas! Sadas! Būtinai paskaitykite Sadą!.."

– Mano straipsnis apie šeimas...

– O, taip pat labai geras. Jūs reakcionierius, tai labai gerai. Visi žymūs rašytojai reakcionieriai. Balzakas, Floberas, Dostojevskis – vieni reakcionieriai. Bet dar reikia ir dulkintis, ar ne? Reikia pasiausti orgijose. Tai būtina.

* Begalybė (*pranc.*).

Po penkių minučių Solersas paliko Briuno vieną, panirusį į lengvą narcizišką svaigulį. Važiuodamas namo jis pamažu nurimo. Atrodo, Filipas Solersas buvo žinomas rašytojas, tačiau – „Moterų“ skaitymas tai aiškiai atskleidė – ir jam pavykdavo dulkinti tik senas kekšes iš kultūros sluoksnių, nes jaunoms fifoms, rodos, labiau magėjo dainininkai. Jeigu tokios tokelės, kam spausdinti savo kvailus eilėraščius šūdiname žurnale?

– Kai juos išspausdino, – toliau pasakojo Briuno, – aš vis dėlto nusipirkau penkis *L'Infini* egzempliorius. Laimei, straipsnio apie Joną Paulių II jie neįdėjo. – Jis atsiduso. – Tai tikrai prastas tekstas... Ar dar turi vyno?

– Tik vieną butelį.

Mišelis nuėjo į virtuvę, atnešė šeštą, paskutinį, *Vieux Papes* pakuotės butelį, ėmė jaustis tikrai pavargęs. „Man rodos, tu rytoj dirbi?“ – tarstelėjo. Briuno nereagavo. Jis stebeilijo į vieną tašką ant parketo, tačiau toje parketo vietoje nebuvo nieko, nieko aiškaus, tik keli purvo lopinėliai. Bet jis pagyvėjo išgirdęs kamščio pokštelėjimą, ištiesė taurę. Gėrė iš lėto, mažais gurkšneliais, dabar jo žvilgsnis nukrypo ir pakibo maždaug ties radiatoriumi, rodės, jis visai nenusiteikęs kalbėti toliau. Mišelis padvejojo, paskui įjungė televizorių – rodė laidą apie triušius. Išjungė garsą. Iš tikrųjų gal ten kalbėjo ir apie laukinius kiškius, Mišelis juos painiojo. Nustebo vėl išgirdęs Briuno balsą:

– Bandžiau prisiminti, kiek laiko gyvenau Dižone. Ketverius metus? Penkerius? Kai pradedi suktis darbo karuselėje, visi metai tau supanašėja. Vieninteliai įvykiai, kuriuos turi išgyventi, – medicininio pobūdžio, ir dar augantys vaikai. Taigi Viktoras paaugo, vadino mane „tėčiu“.

Staiga jis pravirko. Susirietęs ant sofos verkė pasikūkčiodamas, šniurkščiodamas nosimi. Mišelis dirstelėjo į laikrodį – rodė šiek tiek po keturių. Ekrane laukinis katinas nešė nasruose kiškio lavoną.

Briuno išsiėmė popierinę nosinaitę, nusišluostė akių kampučius. Ašaros vis dar tekėjo. Jis galvojo apie sūnų. Vargšelis Viktoras, kuris piešė *Strange* komikso veikėjus ir jį tikrai mylėjo. Jis suteikė jam tiek nedaug laimės akimirkų, tiek nedaug meilės – berniukui greitai sukaks penkiolika, ir tas laimingas laikas baigsis.

– Ana norėjo turėti daugiau vaikų, iš tikrųjų motinos ir namų šeimininkės gyvenimas jai puikiausiai tiko. Tai aš pastūmėjau ją grįžti į Paryžių, susirasti darbo. Be abejo, nedrįso atsisakyti – moterys pasiekdavo pilnatvę profesinėje veikloje, tuo metu visi taip manė, bent jau apsimetė maną, o ji žūtbūt stengėsi galvoti kaip visi. Puikiai supratau, jog grįžtame į Paryžių, kad galiausiai ramiai išsiskirtume. Provincijoje, šiaip ar taip, žmonės nuolatos susitinka, pasikalba, o aš nenorėjau, kad mano skyrybos būtų aptarinėjamos, nesvarbu, ar pritariamai, ar su pasipiktinimu. 1989-ųjų vasarą išvažiavom į *Club Med* poilsiavietę, tai buvo paskutinės mūsų atostogos drauge. Prisimenu, kaip geriant aperityvą reikėjo žaisti visokius idiotiškus žaidimus ir kaip paplūdimyje valandų valandas spoksodavau į jaunas fifas, Ana kalbėdavosi su kitomis mamomis. Kai ji apsiversdavo ant pilvo, buvo matyti celiulitas, o kai gulėdavo ant nugaros – strijos. Ilsėjomės Maroke, arabai buvo nemalonūs ir agresyvūs, saulė per kaitri. Nevertėjo pasigauti odos vėžio, kad po to ištisais vakarais smaukyčiausi vienas savo guolyje. Viktorui atostogos patiko, jis į valias žaidė „Miniklube“... – Briuno bal-

sas vėl nutrūko. – Aš buvau gašlūnas, žinojau, kad toks esu. Paprastai tėvai aukojasi, taip jau įprasta. O aš, aš negalėjau susitaikyti su jaunystės pabaiga, nepakenčiau minties, kad sūnus užaugs ir gal jam gyvenimas nusiseks, o aš savąjį jau sumoviau. Norėjau vėl tapti asmenybe.

– Monada... – tyliai tarė Mišelis.

Briuno neišgirdo, baigė gerti vyną.

– Butelis tuščias... – pasakė kiek išsiblaškęs. Pakilo, apsivilko striukę. Mišelis palydėjo jį iki durų.

– Aš myliu savo sūnų, – pridūrė Briuno. – Jei jis pakliūtų į avariją, jei nutiktų kokia nelaimė, nepakelčiau. Myliu tą vaiką labiau už viską. Bet man niekada nepavyko susitaikyti su mintim, kad jis yra.

Mišelis linktelėjo. Briuno pasuko lifto link.

Mišelis grįžo į darbo kambarį ir pasižymėjo: „Parašyti ką nors apie kraują“, tada atsigulė, norėjo pamąstyti, bet iškart užmigo. Po kelių dienų surado tą lapelį ir apačioje brūkštelėjo: „Kraujo įstatymas“, tada dar gal dešimt minučių sutrikęs pastovėjo.

14

Rugsėjo pirmosios rytą Briuno laukė Kristianos Šiaurės stotyje. Ji važiavo autobusu iš Nojono į Amjeną, paskui traukiniu tiesiai į Paryžių. Diena buvo labai graži; traukinys atvyko 11.37. Ji vilkėjo ilgą gėlytėmis margintą suknelę nėriniuotais rankogaliais. Jis suspaudė ją glėbyje. Abiejų širdys smarkiai daužėsi.

Juodu papietavo indų restorane, tada nuvažiavo pas jį mylėtis. Jis buvo išvaškavęs parketą, į vazas pamerkęs gėlių, patiesęs švarias, kvepiančias paklodes. Jam pavyko ilgai būti į ją įsiskverbus, sulaukti orgazmo, pro plyšį tarp užuolaidų švietė saulė, jos juodi plaukai blizgėjo, galėjai įžiūrėti vos kelias žilas sruogeles. Ji patyrė pirmą orgazmą, makštis smarkiai susitraukė, o tada jis išliejo joje. Tada prisiglaudė jos apkabintas, ir juodu užmigo.

Kai nubudo, tarp bokštų leidosi saulė, buvo beveik septynios. Briuno atkimšo baltojo vyno butelį. Niekam nebuvo pasakojęs apie savo gyvenimą nuo tada, kai grįžo iš Dižono, o dabar kaip tik ketino tai padaryti.

– 1989-aisiais mokslo metų pradžioje Ana gavo darbą Kondorsė licėjuje. Išsinuomojom butą Rodjė gatvėje – mažą, tamsoką, trijų kambarių. Viktoras ėjo į vaikų darželį,

dabar mano dienos buvo laisvos. Tada ir pradėjau vaikščioti pas prostitutes. Mūsų kvartale buvo keli tailandiško masažo salonai – *New Bangkok*, *Lotus d'or* ir *Maï Lin*, merginos ten mandagios ir besišypsančios, viskas vykdavo sklandžiai. Tuo pačiu metu ėmiau konsultuotis su psichiatru, gerai nepamenu – rodos, buvo barzdotas, bet gal painioju su kokiu nors filmu. Pradėjau pasakoti apie savo paauglystę, daug kalbėdavau ir apie masažo salonus, jausdavau, kad jis mane niekina, bet nuo to man pasidarydavo geriau. Ir vis tiek sausio mėnesį nuėjau pas kitą. Naujasis buvo geras, jo kabinetas – Strasbūro ir Sen Deni gatvių rajone, išėjęs galėdavau užsukti į *peep-show* kabinas. Jis buvo vardu Azulė, jo laukiamajame ant stalo visada gulėdavo *Paris Match* žurnalų; apskritai, man rodės, jis geras gydytojas. Mano atvejis nelabai jį sudomino, bet aš jo nekaltinu – tiesa, atvejis visai banalus: buvau tiesiog senstantis kvailys, kuris nustojo geisti savo žmonos. Maždaug tuo metu jį pakvietė dirbti į ekspertų grupę, tiriančią paauglių satanistų elgesį – jie sukapojo į gabalus ir surijo silpnaprotę, o tai juk kur kas rimčiau. Kiekvieno seanso pabaigoje patardavo man sportuoti, buvo tiesiog apsėstas tos minties – turiu pažymėti, kad jam pačiam jau augo pilvukas. Taigi pokalbiai buvo malonūs, bet kiek niūroki, vienintelė tema, kuri juos kiek pagyvindavo, – mano santykiai su tėvais. Vasario pradžioje jam papasakojau tikrai juokingą istoriją. Veiksmas vyko *Maï Lin* laukiamajame: įeinu ir atsisėdu šalia vieno tipo, kurio veidas man kažką priminė, bet labai miglotai; toks blankus įspūdis. Tada jis pakyla į viršų, o aš iškart po jo. Masažo kabinas, – jų buvo tik dvi, – skiria plastmasinės užuolaidos; tad aš neišvengiamai atsiduriu greta to tipo. Kai mergina muiluotomis krūti-

mis ima glamonėti man pilvo apačią, topteli: tas tipas gretimoje kabinoje, kuriam daro masažą *kūnu į kūną*, – juk tai mano paties tėvas. Pasenęs, dabar jau tikrai panašus į pensininką, bet tai jis, – neliko jokios abejonės. Tą akimirką išgirstu tylų į nusičiurškimą panašų garsą ir suprantu, kad jam orgazmas. Kai pats išliejau, luktelėjau kelias minutes, tik tada apsirengiau – nenorėjau sutikti jo prie durų. Bet tą dieną, kai papasakojau šią istoriją psichiatrui, grįžęs paskambinau seniui. Jis atrodė nustebęs – o gal ir laimingas, – kai išgirdo mano balsą. Iš tiesų išėjo į pensiją, pardavė jam priklausiusią Kanų klinikos dalį, pastaraisiais mėnesiais prarado daug pinigų, bet viskas neblogai, kitiems, girdi, sekasi dar sunkiau negu jam. Sutarėm, kad kurią nors dieną susitiksim, bet tai įvyko negreitai.

Kovo pradžioje man paskambino iš švietimo inspekcijos. Viena mokytoja išėjo dekretinių atostogų anksčiau nei numatyta, iki mokslo metų pabaigos jos vieta Mo licėjuje laisva. Kiek padvejojau, vis dėlto mano prisiminimai iš Mo buvo prasti, o paskui supratau, kad man nusispjaut. Turbūt tai ir yra senatvė – kai emocinės reakcijos atbunka, kai lieka mažai nuoskaudų ir mažai džiaugsmo, kai labiau imame domėtis organų veikla, trapia jų pusiausvyra. Išlipęs iš traukinio, paskui eidamas per miestą negalėjau atsistebėti, koks jis mažas ir negražus, – visiškai nieko įdomaus. Vaikystėje, kai sekmadienio vakarais grįždavau į Mo, jausdavausi tarsi nerčiau į milžinišką pragarą. Nieko panašaus, tai buvo tik nedidelis pragaras, neturintis jokių išskirtinių ypatumų. Tie namai, gatvės... nieko man nepriminė, net licėjus buvo atnaujintas. Pasivaikščiojau po jau uždaryto internato pastatus, paverstus miesto istorijos muziejumi. Šitose salėse ma-

ne mušė, žemino kiti berniukai, patyrė malonumą spjaudydami ir myždami man ant veido, nardindami galvą į klozetą, tačiau aš, aš nieko nebejaučiau, nebent lengvą liūdesį, tokį – bendro pobūdžio. „Net pats Dievas negali padaryti, kad daugiau nebūtų to, kas jau buvo“, – kažkur yra tvirtinęs kažkoks rašytojas katalikas, tad žiūrint į tai, kas dar buvo likę iš mano vaikystės Mo, viskas dabar atrodė daug paprasčiau.

Kelias valandas vaikščiojau po miestą, net nuėjau į „Paplūdimio“ barą. Prisiminiau Karoliną Jasajan, Patriciją Oveiler, nors, tiesą sakant, niekada jų nebuvau pamiršęs, bet nė vienoje gatvėje nemačiau nieko, kas jas primintų. Sutikau daug jaunimo, daug imigrantų, ypač juodukų – o, tai jau tikra permaina. Tada nuėjau į licėjų prisistatyti. Direktorius apsidžiaugė sužinojęs, kad aš – buvęs licėjaus mokinys, sumanė rasti mano bylą, bet aš nusukau kalbą kita linkme, ir man pasisekė to išvengti. Gavau tris klases: antrą, pirmą A, pirmą S. Blogiausia – tai supratau iškart – bus pirmoji A, joje trys bičai ir apie trisdešimt mergiočių. Trisdešimt šešiolikmečių mergiočių. Šviesiaplaukių, tamsiaplaukių, rudaplaukių... Prancūzių, arabiukių, azijiečių... visos saldžios, visos geidžiamos. Jos jau dulkinosi, tai buvo matyti, jos dulkinosi, keitė vaikinus, mėgavosi jaunyste, kasdien eidavau pro prezervatyvų automatą – jos nesidrovėdamos mano akivaizdoje pirkdavosi prezervatyvų.

Viskas prasidėjo nuo to, kad pamaniau, jog galbūt dar turiu šansą. Čia tikriausiai mokosi daug išsiskyrusių tėvų dukterų ir man galų gale pasiseks rasti vieną, kuri ieško tėvo atvaizdo. Gali pasisekti, jaučiau, kad gali. Tačiau reikia vyriško, pasitikėjimą keliančio, plačiapečio tėvo. Ėmiau želdintis barzdą ir užsirašiau į sporto klubą. Barzda nebuvo

itin puikus sumanymas, želė kur ne kur, dėl to atrodžiau kiek įtartinas, panašus į Salmaną Rašdį, tačiau mano raumenys reagavo gerai, per keletą savaičių užsiauginau visai įspūdingus pečių ir krūtinės raumenis. Galvos skausmas, naujas galvos skausmas – mano penis. Dabar gal ir atrodo juokinga, bet aštuntame dešimtmetyje niekam per daug nerūpėjo vyro varpos dydis, paauglystėje išgyvenau visus įmanomus fizinius kompleksus, tik ne šį. Nežinau kas pradėjo apie tai kalbėti, tikriausiai pedikai, galų gale ta tema buvo paliesta ir amerikiečių detektyviniuose romanuose, nors, pavyzdžiui, Sartro raštuose jos nėra. Kad ir kaip būtų, sporto klubo dušinėje supratau, kad mano pimpis visai mažas. Namuose patikrinau: 12 centimetrų, ištempus lankstų matuoklį iki pat pimpalo pagrindo – gal 13 ar 14. Radau naują kančių šaltinį – nieko negaliu padaryti, tai didžiausia, lemiama negalia. Tada ir ėmiau nekęsti juodaodžių. Na, licėjuje jų bent nedaug, dauguma mokėsi Pjero de Kuberteno technikos licėjuje – tame pačiame, kur garsusis Defransas šoko filosofinį striptizą ir lindo jaunimėliui į šikną. Mano klasėse buvo tik vienas – pirmoje A, aukštaūgis meitėlis, vardu Benas. Visada avėjo *Nike* sportinius batelius ir kepurę, ir esu tikras, kad jo pimpalas milžiniškas. Savaime suprantama, visos merginos tiesiog leipo vos išvydusios šitą babuiną, o aš juk stengiausi jas sudominti kuo – Malarmė poezija; visai žlugęs reikalas. Taip ir turi baigtis Vakarų civilizacija, – su kartėliu galvojau: vėl pulti į susikrimtimą dėl didelių pimpalų, tokių kaip to *hamadryas* babuino. Įpratau eidamas į pamokas nemūvėti trumpikių. O juodaodis draugavo būtent su ta, kurią aš pats būčiau mielai pasirinkęs – graži, labai šviesiais plaukais, vaikiško veido, dailiomis kaip obuo-

liukai krūtimis. Jie ateidavo į pamokas susikibę už rankų. Kol atlikdavo užduotis klasėje, langus visada laikydavau uždarytus – merginoms pasidarydavo karšta, jos nusirengdavo megztinius, pro marškinėlius išryškėdavo krūtys, o aš po stalu slapta patampydavau. Pamenu tą dieną, kai paliepiau jiems išnagrinėti vieną sakinį iš „Germantų pusėje“:

Kraujo, kuriame jau per keletą kartų susiliejo tik tai, kas didingiausia Prancūzijos istorijoje, grynumas pašalino iš jo laikysenos visa, ką paprasti žmonės vadina „manieromis“, ir suteikė jam tobulą paprastumą.

Žiūrėjau į Beną: jis kasėsi ir kasėsi – galvą, kiaušius, čiaumojo kramtomąją gumą. Ką ta didelė beždžionė gali suprasti? Beje, ką visi kiti gali suprasti? Man ir pačiam darėsi sunku suvokti, apie ką *iš tikrųjų* kalbėjo Prustas. Dešimtys lapų apie kraujo grynumą, genijaus kilmingumas sugretintas su rasės kilmingumu, ypatinga didžiųjų medicinos mokslo žmonių terpė... visa tai man atrodė galutinai sumauta. Rodos, šiandien mes gyvenam kur kas paprastesniame pasaulyje. Germantų kunigaikštienė turėjo daug mažiau *šlamančiųjų* negu Snup Dogi Dogas, o Snup Dogi Dogas turėjo mažiau *šlamančiųjų* negu Bilas Geitsas, bet jį pamačiusios merginos labiau *sudrėkdavo*. Du matavimai, ne daugiau. Aišku, galima įsivaizduoti tokį *verslo klasės* prustišką romaną, kuriame susiduria įžymybė ir turtai, aprašoma kova tarp visuomenėje populiarios įžymybės ir paslaptingesnės įžymybės iš *keleto laimingųjų*, tačiau kažin ar tai kam nors dar įdomu. Šlovė kultūros srityje – tik vidutiniškas tikrosios šlovės pakaitalas, tos medijų šlovės, kuri, dar susijusi ir su pramogų industrija, išsunkia kur kas didesnius pinigų srautus

nei bet kuri kita žmonių veiklos rūšis. Kas yra šiandien bankininkas, ministras, įmonės vadovas, palyginti su kino aktoriumi ar *roko žvaigžde*? Finansiniu, seksualiniu ir kitais požiūriais – nulis. Taip subtiliai Prusto aprašytos skirties strategijos šiandien visai beprasmės. Žiūrint į žmogų kaip į hierarchijai pavaldų ir hierarchiją kuriantį gyvūną, tarp šiuolaikinės visuomenės ir XVIII amžiaus toks pats santykis kaip tarp radijo bokšto ir mažojo Trianono rūmų. Prustas liko grynas europietis – europietis iki kaulo smegenų, vienas iš paskutiniųjų europiečių kartu su Tomu Manu; tai, ką jis rašė, neturi jokių sąsajų su jokia tikrove. Suprantama, tas sakinys apie Germantų kunigaikštienę įstabus. Tačiau visa tai ėmė slėgti, ir aš galų gale kreipiausi į Bodlerą. Nerimas, mirtis, gėda, svaigulys, nostalgija, prarasta vaikystė... vien tik nediskutuotinos, rimtos temos... Bet juk keista. Pavasaris, karštis, šitiek jaudulį keliančių panelių, o aš skaitau:

Širdgėla mano, būk rami,
Norėjai, kad ateitų vakaras, štai jis:
Miestą apgaubia prieblandos ūkai,
Vieniems ramybę reiškia, kitiems rūpestį.

Kol stulbinanti mirtingųjų minia,
Malonumo, negailestingo budelio, genama,
Žemiškojoje šventėj skins graužaties gėles,
Skausme mano, duok ranką, eikš čionai...

Padarau pauzę. Šitas eilėraštis jas sujaudino, puikiai pajutau – stojo visiška tyla. Tai – paskutinė pamoka, po pusvalandžio sėsiu į traukinį, grįšiu pas žmoną. Staiga iš klasės

gilumos išgirstu Beno balsą: „Ė, seni, tau galvoj tupi mirties principas!“ Jis pasakė garsiai, bet tai nebuvo įžeidu, jo balse netgi nuskambėjo šioks toks susižavėjimas. Taip ir nesumoju, ar sakinys skirtas Bodlerui, ar man – iš tikrųjų tai juk visai neblogas *teksto komentaras*. Tačiau turėjau ko nors griebtis. Tiesiog pasakiau: „Išeikit“. Jis nesujudėjo. Luktelėjau pusę minutės, iš baimės mane pylė prakaitas, supratau, kad po kelių minučių kalbėti jau nebeįstengsiu, tačiau sukaupiau jėgas ir pakartojau: „Išeikit“. Jis atsistojo, labai lėtai susirinko daiktus ir pradėjo eiti į mane. Bet juk kiekvienoje žiaurioje akistatoje visados būna tarsi malonės akimirka, stebuklingoji sekundė, kai tarp besivaržančių jėgų stoja pusiausvyra. Prisiartinęs prie manęs jis stabtelėjo, buvo visa galva aukštesnis, tikrai pamaniau, kad tuoj vožtels, bet galų gale – ne, tiesiog pasuko durų link. Iškovojau pergalę. Mažą pergalę – kitą dieną jis atėjo į pamoką. Atrodė tarsi kažką sučiuopęs, pagavo mano žvilgsnį, nes per pamokas pradėjo grabalioti savo draugužę. Pakeldavo sijoną, kiek įmanoma aukščiau padėdavo ranką – kuo aukščiau ant šlaunies, tada šypsodamas, labai *cool* įsižiūrėdavo į mane. Tos panos aš žiauriai geidžiau. Visą savaitgalį nuolatinės erekcijos būsenos rašiau rasistinį pamfletą, pirmadienį paskambinau į *L'Infini* redakciją. Šįkart Solersas priėmė mane savo kabinete. Jis buvo ugningai linksmas, gudrus kaip per televizorių – net labiau negu per televizorių. „Jūs tikras rasistas, gali justi, tai jus įkvepia, gerai. Bum bum!“ Ranka suraitė ore labai grakštų gestą, ištraukė lapą, kurio paraštėje buvo pasibraukęs vieną sakinį: „Mes pavydime juodaodžiams ir žavimės jais, nes trokštame kaip ir jie vėl atvirsti į gyvūnus – gyvūnus su dideliais pimpalais ir visiškai menko-

mis roplių smegenėlėmis, kurios yra tik pimpalo priedas". Jis įsikarščiavęs papurtė lapą. „Tai – sodru, drąsu, labai elegantiška. Jūs turite talentą. Kartais pasukat lengvu keliu, tarkim, paantraštė man ne taip patiko: „Rasistu ne gimstama, o tampama". Netiesioginės prasmės, kalbėjimas tarp eilučių – tai visada šiek tiek... Hmm..." Jo veidas kiek apsiniaukė, bet jis vėl padarė piruetą cigarečių muštuku, vėl nusišypsojo. Tikras klounas – mielas kaip kažin ką. „Be to, įtakų taip pat nelabai justi, nėra nieko tokio, kas slėgtų. Jūs, pavyzdžiui, nesate antisemitas!" Jis paskaitė ištrauką: „Vien žydai išvengė graužaties, kad negimė juodaodžiais, nes jau seniai pasirinko proto, kaltės ir gėdos kelią. Vakarų kultūroje nėra nieko, kas prilygtų ar bent kiek priartėtų prie to, ką žydams pavyko sukurti iš kaltės ir gėdos – būtent dėl to juodaodžiai jų baisiausiai ir nekenčia". Švytėdamas iš pasitenkinimo jis pasimuistė ant kėdės, sunėrė rankas už galvos, akimirką pamaniau, kad tuoj susikels kojas ant rašomojo stalo, bet vis dėlto ne. Palinko priekin, tiesiog nenustygo vietoje.

– Na? Ką darysim?

– Nežinau, galėtumėt spausdinti mano straipsnį.

– O-lia-lia! – sušuko tarsi būčiau iškrėtęs didžiausią pokštą. – Spausdinti jį žurnale *L'Infini*? Bet, mielas mano drauguži, jūs net neįsivaizduojat... Suprantat, mes juk gyvenam nebe Selino* laikais. Dabar kai kuriomis temomis nebegali rašyti ką nori... toks tekstas gali sukelti didelių nemalonumų. Manot, man trūksta nemalonumų? Jei dirbu *Gallimard*

* *Louis Ferdinand Céline* (1894–1961) – prancūzų rašytojas, romano „Kelionė į nakties pakraštį" autorius.

leidykloje, manot, kad galiu daryti viską, ką noriu? Žinokit, mane stebi. Tyko, kol padarysiu klaidą. Ne ne, tai labai sudėtinga. Ką dar turite?

Rodos, jis nuoširdžiai nustebo, kad neatsinešiau daugiau tekstų. Man buvo gaila jį nuvilti, būčiau mielai likęs *jo mielu draugužiu,* norėjau, kad vestųsi mane į šokius ir gerti viskio Pon Rojalyje. Išėjęs, jau ant šaligatvio akimirką pajutau, kaip smarkiai nudilgė neviltis. Sen Žermeno bulvaru ėjo moterys, buvo šilta popietė, o aš supratau, kad niekada netapsiu rašytoju, ir dar supratau, kad man į tai nusispjaut. Tai ką? Seksas ir taip man suėsdavo pusę atlyginimo, tiesiog nesuvokiama, kaip Ana iki šiol nieko nepastebėjo. Galėjau stoti į Nacionalinį frontą – nejaugi tam, kad idiotų draugėje valgyčiau raugintų kopūstų troškinį*? Be to, moterys dešiniosios neegzistuoja ir dar – jos dulkinasi tik su parašiutininkais. Tas tekstas buvo tikra nesąmonė, šveičiau jį į pirmą pasitaikiusią šiukšlių dėžę. Reikėjo laikytis pozicijos „kairysis humanistas“, tai vienintelis mano šansas laimėti, širdyje aš tuo tvirtai tikėjau.

Atsisėdau „Eskorialio“ terasoje. Mano penis buvo karštas, skausmingas, išpurtęs. Išgėriau porą bokalų alaus ir pėsčias grįžau namo. Eidamas tiltu per Seną prisiminiau Adžilą. Arabiukė, mokėsi antroje klasėje, kuriai dėsčiau, labai graži ir subtili. Gera mokinė, rimta, metais pralenkusi bendraamžius. Jos veidas protingas ir švelnus, visai nepašaipus, ji labai nori įstoti į aukštąją, tai iš pirmo žvilgsnio akivaizdu. Dažnai tokios mergaitės gyvena supamos storžievių,

* FN (Nacionalinis frontas) – dešinioji politinė jėga Prancūzijoje, rasistinė ir antisemitinė, stipri Elzase, Lotaringijoje (kur tradicinis patiekalas – troškinti rauginti kopūstai).

žmogžudžių, pakanka tik su jomis apsieiti kiek lipšniau. Taigi ir vėl ėmiau tuo tikėti. Kitas dvi savaites kalbėjausi su ja, kviečiau prie lentos. Ji atsakydavo į mano žvilgsnius, ir jai tai neatrodė keista. Reikėjo skubėti – jau birželio pradžia. Kai grįždavo į suolą, žiūrėdavau į džinsais aptemptą jos užpakaliuką. Ji man taip patiko, kad nustojau vaikščioti pas kekšes. Įsivaizdavau, kaip mano kotas skverbiasi į švelnią jos juodų ilgų plaukų bangą, netgi jį patampiau virš vieno iš jos rašinių.

Birželio 11-ąją, penktadienį, ji atėjo segėdama trumpą juodą sijonėlį, pamoka baigėsi šeštą. Sėdėjo pirmoje eilėje. Kai po suolu sukryžiavo kojas, aš vos nenualpau. Šalia jos sėdėjo stora blondinė, ji išėjo iš klasės, kai tik nuaidėjo skambutis. Aš atsistojau, padėjau ranką ant Adžilos užrašų aplanko. Ji liko sėdėti, rodės, kad nė kiek neskuba. Visi mokiniai išėjo, klasėje stojo tyla. Rankoje laikiau jos užrašus, įžiūrėjau net keletą žodžių: „*Remember*... pragaras..." Atsisėdau šalia, padėjau užrašus ant suolo, bet neįstengiau ką nors pasakyti. Taip valandžiukę sėdėjome tylomis. Kelis kartus panardinau žvilgsnį į jos dideles juodas akis, bet ir tada mačiau kiekvieną menkiausią judesėlį, švelniausią krūtinės kilstelėjimą. Ji sėdėjo pusiau pasisukusi į mane, šiek tiek praskėtė kojas. Nepamenu, kaip padariau kitą judesį, man rodos, tai buvo beveik nesąmoningas poelgis. Kitą akimirką po kairės rankos delnu pajutau jos šlaunį, vaizdai susiliejo, vėl išvydau Karoliną Jasajan, ir mane persmelkė gėda. Ta pati klaida, po dvidešimties metų – lygiai ta pati klaida. Kaip ir Karolina Jasajan prieš dvidešimt metų, ji kelias sekundes sėdėjo nejudėdama, mažumą nuraudo. Paskui labai švelniai atitraukė mano ranką, bet neatsistojo iš vietos, nesiruošė išeiti. Pro grotuotą langą pamačiau, kaip per kiemą eina

mergina, skuba stoties link. Dešine ranka atsisegiau kelnių užtrauktuką. Ji išsprogino akis, žvilgsnis nukrypo į mano penį. Iš jos akių sklido šiltos bangos, galėjau tuoj pat išlieti vien nuo jos žvilgsnio, tačiau suvokiau, jog reikia, kad ji pati padarytų nors vieną sąmoksliška gestą. Mano dešinė ranka nuslinko josios link, bet nedrįsau eiti iki galo: maldaujamu judesiu suėmiau savo penį ir tiesiau jai. Ji prapliupo juoktis – man atrodo, pradėdamas masturbuotis, aš irgi nusijuokiau. Kol ji dėjosi daiktus ir ruošėsi eiti, toliau juokiausi ir pradėjau tampyti savo pimpalą. Prie durų slenksčio ji atsisuko, paskutinį kartą į mane pažiūrėjo – aš išliejau ir daugiau nieko nebemačiau. Tik išgirdau durų trinktelėjimą ir tolstančius žingsnius. Buvau pritrenktas tarsi po galingo gongo dūžio. Tačiau įstengiau iš stoties paskambinti Azulė. Visai neprisimenu, kaip važiavau traukiniu, paskui – metro, jis priėmė mane aštuntą vakare. Niekaip nenustojau drebėti – jis iškart suleido man vaistų, kad nurimčiau.

Tris naktis praleidau Šventos Onos ligoninėje, paskui mane perkėlė į Švietimo ministerijai priklausiusią psichiatrijos ligoninę Verjer le Biuisone. Azulė atrodė sunerimęs – tais metais žurnalistai pradėjo daug kalbėti apie pedofiliją, tarsi kas būtų paleidęs antį: „Kaitink temą apie pedofilus, Emili". Visa tai vien dėl neapykantos seniams, dėl neapykantos ir pasibjaurėjimo senatve, tai jau darėsi nacionalinio masto problema. Merginai – penkiolika, o aš – mokytojas ir pasinaudojau savo valdžia jai, be to – ji dar ir arabė. Taigi ideali byla: iš pradžių atleidimas iš darbo, paskui – linčiavimas. Po dviejų savaičių viskas kiek aprimo – mokslo metai jau baigiasi, ir, atrodo, Adžila apie nieką neprasitarė. Byla pasuko įprastesne linkme. Depresija sergantis mokytojas, kiek linkęs į savižudybę, norintis atkurti

savo psichikos pusiausvyrą... Labiausiai šioje istorijoje esą stebina, kad Mo licėjus nėra pagarsėjęs kaip ypač *sunkus*; taigi pirmiausia atkreiptinas dėmesys į ankstyvos vaikystės traumas, kurias atnaujino grįžimas į licėjų; trumpai tariant, bylą šitai pasuko daug palankesne linkme.

Toje ligoninėje išgulėjau kiek ilgiau nei šešis mėnesius; kelis kartus aplankyti atvažiavo tėvas, atrodė dar geranoriškesnis, bet pavargęs. Buvau taip prikimštas neuroleptikų, kad nebejutau jokios seksualinės traukos, bet seselės vis tiek retsykiais mane apkabindavo. Prisiglausdavau, nejudėdamas pabūdavau minutę dvi, tada vėl atsiguldavau. Tai mane taip gerai veikė, kad vyriausiasis psichiatras liepė joms, kad nesipriešintų, jei tai nekelia didelių nepatogumų. Jis nutuokė, kad Azulė ne viską jam pasakė, bet gydė ir daug sunkesnius ligonius – šizofrenikus ir pavojingus bepročius, todėl neturėjo daug laiko rūpintis manimi; jo nuomone, turėjau gydytoją, kuris už mane atsakingas, o tai – svarbiausia.

Suprantama, apie darbą švietimo sistemoje negalėjo būti nė kalbos, bet 1991-ųjų pradžioje ministerija rado kaip mane įrašyti į Prancūzų kalbos programų komisiją. Praradau mokytojo darbo valandas ir mokyklines atostogas, tačiau atlyginimas nesumažėjo. Netrukus išsiskyriau su Ana. Sutarėm dėl visiškai klasikinio sprendimo – alimentų ir vaiko priežiūros pakaitomis, šiaip ar taip, advokatai nepalieka pasirinkimo, tai beveik tipinė sutartis. Mes buvome pirmi laukiančiųjų eilėje, teisėjas skaitė kiek įstengdamas greičiau – iš viso skyrybos truko ne ilgiau negu penkiolika minučių. Kartu išėjom ant Teisingumo rūmų laiptų, buvo šiek tiek po dvyliktos. Kovo pradžia, man neseniai sukako trisdešimt penkeri, supratau, kad pirmoji mano gyvenimo dalis baigėsi.

Briuno nutilo. Jau buvo visai sutemę, nei jis, nei Kristiana taip ir neapsirengė. Jis pakėlė į ją akis. Tada ji padarė tai, kas sukėlė nuostabą: pasislinko prie jo, apkabino ranka kaklą ir pabučiavo į abu skruostus.

– Kitais metais viskas tęsėsi, – švelniai kalbėjo toliau Briuno. – Įsitaisiau plaukų implantus: operacija pavyko sėkmingai, chirurgas buvo tėvo draugas. Toliau lankiausi sporto klube. Atostogas pabandžiau susiorganizuoti per *Nouvelles Frontières* agentūrą, vėl *Club Med* poilsiavietėje arba mokytojų profsąjungų poilsinėje. Patyriau keletą nuotykių, bet labai nedaug, apskritai mano amžiaus moterys ne itin nori dulkintis. Savaime suprantama, jos apsimeta, kad yra priešingai, tiesa, kartais norėtų vėl patirti ką nors panašaus į jausmą, aistrą, geismą, bet tai sukelti nebuvau pajėgus. Niekada dar nesutikau tokios kaip tu. Net nesitikėjau, kad tokia moteris kaip tu iš viso egzistuoja.

– Reikia... – pasakė ji kiek pasikeitusiu balsu, – reikia trupučio dosnumo, reikia, kad kas nors pradėtų pirmas. Jei būčiau buvusi tos arabiukės vietoje, nežinau, kaip būčiau reagavusi. Bet ir tada tikriausiai turėjai kai ką jaudinama, esu įsitikinus. Manau, na, man taip atrodo, kad neatsisakyčiau suteikti tau malonumo. – Ji išsitiesė, padėjo galvą Briuno tarp šlaunų, kelis kartus švelniai lyžtelėjo penį. – Mielai ką nors suvalgyčiau, – staiga tarė. – Jau dvi valandos ryto, bet čia, Paryžiuje, šitai turbūt įmanoma, ar ne?

– Žinoma.

– Ar nori orgazmo dabar, ar labiau norėtum, kad masturbuočiau važiuojant taksi?

– Ne, noriu dabar.

15

MAKMILANO HIPOTEZĖ

Jie pasigavo taksi, nuvažiavo iki Halių ir pavakarieniavo visą parą dirbančioje aludėje. Užkąsti Briuno pasirinko rolmopsus. Pagalvojo, kad dabar gali tuoj kas nors atsitikti, bet veikiai suvokė, kad perdeda. Taip, jo smegeninėje knibždėjo daug galimybių – galėjo susitapatinti su žiurke, su druskine ar net su energijos lauku, tačiau išties kūnas tebeliko įklimpęs lėto irimo procese, tas pats vyko ir su Kristianos kūnu. Nors naktys bėgs viena po kitos, jų atskirtuose kūnuose iki pat pabaigos gyvuos individuali sąmonė. Rolmopsai jokiu būdu ne išeitis, bet čia nė ešerys su krapais nebūtų padėjęs. Kristiana sutrikusi paslaptingai tylėjo. Jie per pusę valgė raugintų kopūstų troškinį su naminėmis mobeliaro dešrelėmis. Briuno, kuris jautėsi maloniai atsipalaidavęs, susijaudinęs ir goslus, kaip jaučiasi neseniai orgazmą patyręs vyras, staiga šmėstelėjo su profesine veikla susijusi mintis, ją galima apibendrinti taip: koks Polio Valeri vaidmuo prancūzų mokslo kalbos formavimuisi? Kai baigė valgyti troškinį ir užsisakė Miunsterio sūrio, į šį klausimą norėjo atsakyti beveik taip: „Joks“.

– Aš niekam nenaudingas, – nusiminęs tarė Briuno. – Negebėčiau auginti kiaulių. Nė neįsivaizduoju, kaip gaminamos dešros, šakutės ar mobilieji telefonai. Negebu gaminti

visų tų daiktų, kurie mane supa, kuriuos naudoju ar valgau, net neįstengiu suvokti jų gamybos proceso. Jei sustotų pramonė, jei išnyktų visi inžinieriai ir technikai, negalėčiau padaryti taip, kad bent vienas dalykas pajudėtų iš vietos. Gyvenu ekonomikos ir pramonės procesų užribyje, net išgyvenimu negebėčiau pasirūpinti pats – nemokėčiau pramisti, apsirengti, apsiginti nuo gamtos negandų, mano techninės žinios daug skurdesnės nei neandertaliečio. Aš visiškai priklausomas nuo mane supančios visuomenės, nors pats jai esu beveik nenaudingas – viskas, ką moku, tai skleisti abejotinus komentarus apie pasenusius kultūros objektus. Bet gaunu atlyginimą, netgi gerą, daug didesnį už vidutinį. Daugumos mane supančių žmonių padėtis tokia pati. Iš tikrųjų vienintelis naudingas žmogus, kurį pažįstu, – mano brolis.

– O ką jis tokio ypatingo daro?

Briuno galvojo, kokią minutę sukiojo lėkštėje sūrio gabalėlį, stengėsi rasti gana pribloškiamą atsakymą.

– Jis sukūrė naujas karves. Na, čia tik pavyzdys, bet pamenu, kad po jo darbų išvedė naują genetiškai modifikuotą karvių rūšį, jos duoda daugiau pieno, jų maitinimosi poreikiai mažesni. Jis pakeitė pasaulį. O aš – aš nieko nepadariau, nieko nesukūriau, visiškai nieko nedaviau pasauliui.

– Bet tu ir nieko bloga nepadarei...

Kristianos veidas apsiniaukė, ji paskubomis baigė valgyti ledus.

1976-ųjų liepos mėnesį ji praleido keletą dienų Di Meolos sodyboje, Vantu kalvose, ten pat, kur metus anksčiau atostogavo Briuno, Anabelė ir Mišelis. Kai papasakojo Briuno apie tą vasarą, abu nustebo dėl sutapimo, o iškart po to

ji ėmė smarkiai gailėtis. Jei būtų susitikę 1976-aisiais, kai jam buvo dvidešimt, o jai – šešiolika, jų abiejų gyvenimas, pamanė ji, būtų buvęs visai kitoks. Iš šito ženklo suprato, kad pradeda įsimylėti.

– Iš tiesų, – kalbėjo Kristiana, – tai tik sutapimas, bet koks pribloškiantis. Mano kvaili tėvai priklausė tai pačiai libertinų terpei, šeštam dešimtmety jie buvo susimetę su bitnikais, su kuriais bendravo ir tavo mama. Galbūt jie net pažįstami, bet apie tai nieko nenoriu girdėti. Niekinu tuos žmones, net galiu sakyti – nekenčiu. Jie atstovauja blogiui, jie kūrė blogį – kas jau kas, o aš turiu teisę taip sakyti. Puikiai prisimenu tą tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt šeštųjų vasarą. Di Meola mirė praėjus dviem savaitėms po to, kai atvažiavau – vėžys buvo paplitęs po visą kūną, rodės, jau niekas iš tikrųjų jo nebedomina. Bet jis dar bandė mane kabinti, tada nepaprastai atrodžiau, nors neįkyrėjo, man rodės, jau jautė fizines kančias. Jau dvidešimt metų vaidino seno išminčiaus, dvasinės iniciacijos ir kitokias komedijas – ir tik todėl, kad galėtų pasigauti jaunų mergaičiukių. Reikia pripažinti – savo vaidmenį atliko iki pat galo. Praėjus dviem savaitėms po mano atvažiavimo jis išgėrė nuodų – kažkokios labai lengvos medžiagos, kuri veikdavo keletą valandų, tada pasikalbėjo su visais sodyboje gyvenusiais žmonėmis, kiekvienam skyrė po kelias minutes – maždaug „Sokrato mirtis“, tik įsivaizduok, kaip atrodė. Beje, kalbėjo ne tik apie Platoną, bet ir apie upanišadas, Lao Dzė, na, vyko visas įprastas cirkas. Dar daug pasakojo apie Oldą Hakslį, priminė, kad pažinojo jį, atpasakojo pokalbius, gal šiek tiek pridėjo nuo savęs – galų gale tas žmogus juk buvo bemirštąs. Kai atėjo mano eilė, buvau gana susijaudinusi, bet jis tik paklausė, iš kur gavau tokius

marškinius. Pažiūrėjo į krūtis, tada bandė kažką sakyti, gerai nesupratau ką, jam jau buvo sunkoka kalbėti. Staiga tiesiai atsisėdo fotelyje, ištiesė rankas mano krūtų link. Nesipriešinau. Akimirką padėjo galvą tarp krūtų, tada vėl susmuko į fotelį. Jo rankos smarkiai drebėjo. Linktelėjo galva, tai man buvo ženklas išeiti. Jo žvilgsnyje neįžiūrėjau jokios dvasinės iniciacijos, jokios išminties – vien baimę.

Jis mirė temstant. Pageidavo, kad kalvos viršūnėje būtų sukurtas laidotuvių laužas. Visi rinkome šakas, paskui prasidėjo apeigos. Davidas uždegė tėvo laidotuvių laužą, jo akys keistokai spindėjo. Apie jį nežinojau beveik nieko, tik tiek, kad groja roką, jis buvo įtarimą keliančių bičų būryje – tarp odiniais drabužiais vilkinčių, tatuiruotų amerikiečių baikerių. Aš buvau ten su drauge, ir, kai atėjo naktis, abi pasijutom gana nejaukiai.

Priešais laužą įsitaisė keli tamtamus mušantys vaikinai ir pradėjo lėtai, sunkiu ritmu groti. Dalyviai leidosi šokti, ugnis smarkiai įsiliepsnojo, kaip visada, jie ėmė nusirenginėti. Iš tikrųjų kremuojant reikia smilkalų ir sandalmedžio. O tada mes tiesiog pririnkom sausų šakų, kuriose tikriausiai buvo įsipynusių ir vietinių žolių – čiobrelių, rozmarinų, dašių, todėl po pusvalandžio laužas pakvipo panašiai kaip barbekiu. Tą pastebėjo Davido draugas – toks storas odinę liemenę dėvintis tipas ilgais riebaluotais plaukais, be kelių priekinių dantų. Kitas, panašus į hipį, paaiškino, kad daugelyje pirmykščių genčių mirusio vado suvalgymas – tai labai paveikus genties suvienijimo ritualas. Bedantis palinksėjo galva ir ėmė kikenti, Davidas priėjo prie anų dviejų ir ėmė su jais kalbėtis, jie visi nusirengė nuogai, liepsnų šviesoje jo kūnas atrodė tikrai nuostabus – man rodos, jis treniravo raume-

nis. Pajutau, kad įvykiai gali smarkiai pakrypti kita linkme, ir greitai išsinešdinau – nuslinkau miegoti.

Netrukus prapliupo audra. Nežinau kodėl atsikėliau, grįžau prie laužo. Ten po lietum visai nuogi šoko dar kokių trisdešimt žmonių. Vienas bičas mane šiurkščiai sugriebė už pečių, nusitempė prie laužo, kad priverstų išvysti, kas liko iš degančio kūno. Buvo matyti kaukolė su akiduobėm. Pats kūnas buvo beveik sudegęs, pusiau sumišęs su žemėmis ir gulėjo tarsi purvo krūvelė. Ėmiau klykti, tas tipas mane paleido, ir šiaip ne taip įstengiau iš ten išnešt kudašių. Kitą dieną su drauge išvažiavom. Daugiau niekada negirdėjau kalbant apie tuos žmones.

– Neskaitei straipsnio *Paris Match*?

– Ne... – Kristiana nustebusi sukrutėjo, Briuno nutilo ir prieš kalbėdamas toliau užsakė porą puodelių kavos. – Per daugelį metų jis sukūrė ciniško ir žiauraus, tipiškai vyriško gyvenimo sampratą. Pasaulis, girdi, – tai uždara erdvė, gyvūnų knibždėlynas, o visa tai riboja neperžengiamas ir griežtas horizontas – jis aiškiai suvokiamas, bet nepasiekiamas: tai moralė. Tačiau parašyta, kad meilę valdo savi įstatymai, ir meilė juos įkūnija.

Kristiana žiūrėjo į jį dėmesingai ir švelniai, jos akys buvo kiek pavargusios.

– Tai tokia šlykšti istorija, – pavargęs tarė Briuno, – kad mane stebina, jog žurnalistai tiek nedaug apie ją kalba. Tiesa, ji nutiko prieš penkerius metus, teismas vyko Los Andžele, satanistų sektos Europoje dar buvo nauja tema. Davidas Di Meola buvo vienas iš dvylikos kaltinamųjų – iškart prisiminiau tą vardą, – ir vienas iš dvejeto, kuriam pasisekė

pasprukti nuo policijos. Pasak straipsnio, tikriausiai išdūmė į Braziliją. Jam priskiriami kaltinimai buvo labai sunkūs. Jo namuose rado maždaug šimtą vaizdajuosčių su žudymų ir kankinimų įrašais, tvarkingai suklasifikuotų ir su antraštėmis, o kai kuriuose įrašuose matyti ir jo paties veidas. Įraše, kurį rodė liudytojams, užfiksuotas senos moters – Mari Maknalahan – ir jos dukraitės, dar kūdikio, kankinimas. Senelės akivaizdoje Di Meola aštriomis replėmis draskė kūdikį į gabalus, tada pirštais išlupo tai senai moteriškei akį ir masturbavo į kraujuojančią jos akiduobę, tuo pačiu metu spaudinėdamas distancinį pultelį ir artindamas kamerą sau prie veido. Ji klūpojo trumpu metaliniu antkakliu prirakinta prie sienos patalpoje, panašioje į garažą. Filmo pabaigoje ji tysojo savo pačios išmatose; įrašas truko daugiau negu keturiasdešimt penkias minutes, bet tik policija jį visą peržiūrėjo; prisiekusieji po dešimties minučių paprašė, kad rodymą nutrauktų.

Paris Match išspausdintas straipsnis – didelė Danielio Makmilano, Kalifornijos valstijos prokuroro, žurnalui *Newsweek* duoto interviu dalis. Pasak jo, teisti reikėjo ne tik tą žmonių grupę, bet ir visą visuomenę, ši byla jam atrodė būdingas visuomenės dorovinio nuopuolio, į kurį Amerikos visuomenė grimzdo nuo šeštojo dešimtmečio, simptomas. Teisėjas kelis kartus jį prašė nenukrypti nuo kaltinamųjų faktų, palyginimas su Mensono byla jam atrodė visiškai netinkamas, juo labiau kad Di Meola buvo vienintelis kaltinamasis, kurio migloti ryšiai su bitnikų ar hipių judėjimu galėjo būti įrodyti.

Kitais metais Makmilanas išleido knygą, pavadinimu „Nuo geismo iki žmogžudystės: viena karta“, į prancūzų kalbą pavadinimas išverstas gana kvailai – „Žmogžudysčių kar-

ta“. Ta knyga mane nustebino – tikėjausi įprastų religinių fundamentalistų svaičiojimų apie Antikristo sugrįžimą ir privalomą maldos įvedimą mokyklose. O iš tiesų tai konkreti, dokumentais paremta knyga, kurioje smulkiai nagrinėjama daug bylų; Makmilanas ypač domėjosi Davido atveju, parašė jo biografiją, atliko išsamų tiriamąjį darbą.

1976-ųjų rugsėjį, iš karto po tėvo mirties, Davidas pardavė tėvo sodybą ir trisdešimt hektarų žemės, o už gautus pinigus ėmė supirkinėti butus Paryžiuje, senuose namuose, pats apsigyveno dideliame vieno kambario bute Viskonti gatvėje, o kitus remontavo, kad galėtų išnuomoti. Seni butai buvo atskiriami, kartais sujungiami su virš jų esančiais tarnaičių kambarėliais, jis įrengė virtuvėles ir dušus. Baigęs darbus, turėjo maždaug dvidešimt vieno kambario butukų, iš kurių nuomos galėjo gyventi be jokių rūpesčių. Bet jis vis dar troško išgarsėti kaip roko muzikantas, manė, kad Paryžiuje dar turi šansą, nors jau buvo dvidešimt šešerių. Prieš pradėdamas belstis į įrašų studijų duris nutarė dvejais metais pasijauninti. Tai visai paprasta: kai jį paklausė amžiaus, pakako atsakyti „dvidešimt ketveri metai“. Savaime suprantama, to niekas netikrindavo. Prieš daugelį metų Brajanui Džounsui kilo panaši mintis. Pasak Makmilano užrašytų liudijimų, vieną vakarą Kanuose per *party* Davidas susitiko su Maiku Džageriu, o jį pamatęs atšoko atgal vos ne du metrus lyg išvydęs gyvatę. Maikas Džageris *buvo* didžiausia pasaulio žvaigždė, turtingas, garbinamas ir ciniškas – būtent toks, koks svajojo tapti Davidas. Jis žavingas dėl to, kad *buvo* pats blogis, tobulai jį įkūnijo, o masės labiausiai žavisi nebaudžiamo blogio reginiu. Vieną dieną Maikui Džageriui kilo nesutarimų dėl valdžios, *ego* problema grupėje, kaip

tik su minėtu Brajanu Džounsu, bet viskas išsisprendė – ten būta ir baseino. Aišku, oficiali įvykio versija kitokia, bet Davidas *žinojo*, kad būtent Maikas Džageris įstūmė Brajaną Džounsą į baseiną, kuo puikiausiai įsivaizdavo jį tai darant; taigi dėl šios iniciacinės žmogžudystės Džageris tapo garsiausios pasaulyje roko grupės lyderiu. Viskas, kas žemėje sukuriama didinga, statoma ant žmogžudystės pamatų, Davidas buvo tuo įsitikinęs; ir tų 1976-ųjų pabaigoje jautėsi galįs sumesti į visus įmanomus baseinus tiek žmonių, kiek tik reikės; deja, kitais metais jam pasisekė prisidėti įrašant plokšteles tik kaip pagalbiniam bosininkui, ir nė viena plokštelė neturėjo pasisekimo. Tačiau jis vis dar labai patiko moterims. Jo erotiniai poreikiai didėjo ir jis įprato dulkintis su dviem merginomis iškart – pageidautina, su šviesiaplauke ir tamsiaplauke. Dauguma merginų sutikdavo, nes jis iš tiesų buvo labai dailus – galingo, vyriško sudėjimo, beveik gyvuliškas. Didžiavosi ilgu ir stambiu falu, dideliais gauruotais kiaušiais. Įsiskverbimas pamažu jam darėsi ne toks patrauklus, tačiau visada jautė malonumą žiūrėti, kaip merginos klaupiasi pačiulpti jam pimpalą.

1981-ųjų pradžioje vienas Paryžiuje svečiavęsis kalifornietis pasakė Davidui, kad ieškoma grupių, kurios galėtų įrašyti *heavy metal* kompaktinę plokštelę Čarlzo Mensono garbei. Jis nutarė dar kartą išbandyti laimę. Pardavė visus butus, kurių kaina per tą laiką beveik paketurgubėjo, ir išsidangino į Los Andželą. Iš tikrųjų jam dabar buvo trisdešimt vieneri, oficialiai – dvidešimt devyneri, ir vėl per daug. Davidas nutarė, kad prieš prisistatydamas amerikiečių prodiuseriams dar atims iš savo amžiaus trejus metus. Pagal išvaizdą jam nesunkiai galėjai duoti dvidešimt šešerius.

Plokštelės prodiusavimas užtruko, Mensonas, sėdėdamas savo vienutėje, reikalavo milžiniškų autoriaus teisių. Davidas ėmė bėgioti ristele ir pradėjo lankytis satanistų susirinkimuose. Kaliforniją visada mėgo šėtono kultą išpažįstančios sektos, nuo pačių pirmųjų: *First Church of Satan*, kurią 1966-aisiais įkūrė Antonis La Vėjus, *Process Church of the Final Judgment**, kuri 1967-aisiais įsikūrė San Franciske Hait Ešburio rajone. Šios grupuotės dar gyvavo, ir Davidas užmezgė su jomis ryšius; dažniausiai jos rengdavo tik ritualines orgijas, kartais paaukodavo vieną kitą gyvūną, tačiau joms tarpininkaujant jis pateko į daug uždaresnius ir daug žiauresnius sambūrius. Pavyzdžiui, susipažino su Džonu di Džiornu, chirurgu, kuris rengdavo *abortų vakarėlius*. Po operacijos gemalas būdavo sutraiškomas, suplakamas ir įmaišomas į duonos tešlą, o tada sambūrio dalyviai ją pasidalydavo. Davidas greitai suprato, kad aktyviausi satanistai nė velnio netiki šėtonu. Jie, kaip ir jis, buvo tikri materialistai ir greitai atsisakė tų visų šiek tiek kičinių iškilmių su pentagrama, žvakėmis, ilgomis juodomis sutanomis – visos šios puošmenos labiausiai reikalingos tik tam, kad padėtų naujokams įveikti moralinius prietarus. 1983-iaisiais jam pirmą kartą leido dalyvauti ritualinėje žmogžudystėje – buvo žudomas naujagimis puertorikietis. Kol Davidas kastravo kūdikį mažu pjūkleliu, Džonas di Džiornas išlupo jam akių vyzdžius, o paskui sukramtė.

Tuo metu Davidas jau buvo beveik atsisakęs sumanymo tapti roko žvaigžde, nors kartais, pamatęs Maiką Džagerį per MTV, pajusdavo aštrų dilgčiojimą širdyje. Projektas *Tri-*

* Pirmoji Šėtono bažnyčia; Paskutinio teismo vykdymo bažnyčia.

bute to Charles Manson vis tiek žlugo, ir, nors Davidas sakėsi esąs dvidešimt aštuonerių, iš tiesų jis buvo penkeriais metais vyresnis, taigi pradėjo jaustis tikrai per senas. Fantazijose apie valdžią ir visagalybę dabar kartais susitapatindavo su Napoleonu. Žavėjosi tuo žmogumi, kuris nusiaubė Europą ugnimi ir ginklais, dėl kurio, net neprisidengusio jokia ideologija, religija ar įsitikinimais, žuvo šimtai tūkstančių žmonių. Priešingai negu Hitleris ir Stalinas, Napoleonas tikėjo vien savimi, radikaliai atskyrė savo asmenį nuo likusio pasaulio, kitus žmones laikė tik paprastais jo valdžios ir galios įgyvendinimo instrumentais. Davidas, galvodamas apie savo tolimą genujišką kilmę, įsivaizdavo, kad ir jį sieja giminystės ryšys su diktatoriumi, kuris apyaušriu vaikštinėdavo po mūšio lauką apžvelgdamas tūkstančius subjaurotų kūnų išverstomis žarnomis ir atsainiai mintydavo: „Na ir kas... viena naktis Paryžiuje, ir jų vėl bus kiek buvę".

Keletą mėnesių Davidas ir keli kiti grupės nariai vis giliau grimzdo į žiaurumą ir siaubą. Kartais užsidėdavo kaukes ir filmuodavo skerdynių scenas, vienas iš jų buvo videofilmų prodiuseris ir galėjo naudotis perrašymo įranga. Už gerą *snuff movie** tuomet galėjai išsiderėti didelius pinigus – maždaug dvidešimt tūkstančių dolerių už juostą. Vieną vakarą, pakviestas pas draugą advokatą, Davidas atpažino vieną iš savo filmų, rodomą televizoriaus ekrane miegamajame. Prieš mėnesį darytame įraše jis motoriniu pjūklu kapojo į gabalus vyro falą. Smarkiai susijaudinęs, jis įsitempė paskui save kokių dvylikos metų mergaitę, šeimininko dukters draugę, ir prispaudė prie kėdės. Mergaitė šiek tiek pasispar-

* *Snuff movie* – pornografinis filmas, kuriame rodoma tikra žmogžudystė.

dė, paskui ėmė čiulpti jo kotą. Ekrane jis laikė pjūklą ir iš lėto braukė juo per maždaug keturiasdešimtmečio vyro šlaunis, tas tipas buvo visas supančiotas, rankos surištos kryžium, ir rėkė iš siaubo. Davidas išliejo mergaitei į burną tą akimirką, kai ašmenys perskrodė vyrui penį; jis sugriebė mergaitę už plaukų, staigiai pasuko jos galvą į ekraną ir privertė žiūrėti ilgai rodomą kadrą, kuriame iš nukirsto mėsgalio tryško kraujo srovė.

Liudijimai apie Davidą čia ir baigiasi. Policija atsitiktinai aptiko vieną kankinimų vaizdajuostės kopiją, bet Davidą tikriausiai kažkas jau buvo įspėjęs, nes jam pavyko laiku išnešti kudašių. Tada Danielis Makmilanas pateikė savo tezę. Savo knygoje jis be užuolankų teigia, kad satanistai netiki nei Dievo, nei šėtono, nei jokios kitos nežemiškos jėgos, o šventvagystė jų apeigose taikoma tik kaip paprastas erotinis prieskonis, kurio stiprumą dauguma greitai nustodavo jausti. Beje, kaip ir jų mokytojas markizas de Sadas, jie visi iki kaulo smegenų – materialistai, malonumų ieškotojai, siekiantys vis stipresnių juslinių potyrių. Anot Danielio Makmilano, laipsniškas moralės vertybių griuvimas septintu, aštuntu ir devintu dešimtmečiais buvo logiškas ir neišvengiamas. Normalu, kad pasiekę seksualinį pasitenkinimą, įprastų moralės varžymų atsikratę žmonės trokšta pasitenkinimo platesnėje – žiaurumo – srityje; jau prieš du amžius Sadas ėjo tokiu pat keliu. Šiuo požiūriu devinto dešimtmečio *serijiniai žudikai* – ne kas kita, kaip septinto dešimtmečio *hipių* vaikai, o jų bendrų pirmtakų galima rasti tarp šešto dešimtmečio Vienos akcionistų. Prisidengdami meno performansais, Ničas, Muelis ar Švarckogleris viešai žudydavo gyvūnus, žiū-

rint būriams kretinų jie rovė, draskė organus ir gyslas, nardino rankas į gyvą mėsą ir kraują, sukeldami nekaltiems gyvūnams didžiausią, koks tik įmanomas, skausmą, o jų bendražygis fotografuodavo arba filmuodavo skerdynes, kad gautus dokumentus galėtų eksponuoti meno galerijoje. Toks dionisiškas troškimas išlaisvinti žvėriškumą ir blogį, paskatintas Vienos akcionistų, gyvavo ir ankstesniais dešimtmečiais. Pasak Danielio Makmilano, šis po 1945 metų Vakarų civilizacijose įvykęs pokytis – ne kas kita, kaip grįžimas prie brutalios jėgos kulto ir pasaulietinių taisyklių, kurios pamažėle buvo kuriamos dorovės ir teisės vardu, atmetimas. Vienos akcionistai, bitnikai, hipiai ir serijiniai žudikai panašūs tuo, kad visi jie – absoliutūs anarchistai ir skelbia, kad visos asmens teisės daug aukščiau už visas visuomenės normas, aukščiau už iš dorovės, jausmų, teisingumo ir gailestingumo kylančią veidmainystę. Šiuo požiūriu Čarlzas Mensonas – ne pasibaisėtinas nukrypėlis nuo hipių elgesio, o tik logiškas jo padarinys, taigi Davidas Di Meola tiesiog pratęsė ir įkūnijo asmens išsivadavimo vertybes, kurias garbino jo tėvas. Makmilanas priklausė konservatorių partijai, ir kai kurie pasišaipymai iš asmens laisvių jo paties partijoje sukėlė nemažai dantų griežimo, vis dėlto knyga padarė didelį poveikį. Praturtėjęs iš autoriaus teisių, jis pasinėrė vien į politinę veiklą, o kitais metais jau buvo išrinktas į Atstovų rūmus.

Briuno nutilo. Kavą jau seniai baigė gerti, buvo keturios ryto, o aludėje nesėdėjo jokie Vienos aktyvistai. Iš tiesų Hermanas Ničas puvo kažkuriame Austrijos kalėjime, nuteistas už nepilnametės išžaginimą. Tam vyrui jau per šešiasdešimt, tad galima tikėtis greitos mirties – pasaulyje bus vienu

blogio šaltiniu mažiau. Taigi šiuo požiūriu nėra ko nervintis. Dabar viskas ramu, tarp stalų vaikštinėja vienišas padavėjas. Kol kas jie čia vieninteliai klientai, bet aludė dirba visą parą – parašyta ant durų, pakartota valgiaraštyje, tai beveik vienintelė susitarimo sąlyga. „Tegu tik tie pedikai pabando prisikabinti", – nesąmoningai tarstelėjo Briuno. Šiuolaikinei visuomenei priklausančio žmogaus gyvenime neišvengiamai ateina vienas ar du krizės laikotarpiai, kai žmogus iš esmės suabejoja savimi. Taigi normalu, kad didelės Europos sostinės centre dirba bent viena įstaiga, į kurią gali užsukti naktį. Jis užsakė avietinių drebučių ir dvi taures kiršo. Kristiana įdėmiai klausėsi pasakojimo, jos tylėjime buvo savotiško skausmo. Tikriausiai laikas grįžti prie paprastų malonumų.

16

UŽ GEROS VALIOS ESTETIKĄ

Vos tik išaušta, mergaitės eina skinti rožių. Per slėnius ir sostines nuvilnija išminties banga, sukrečia labiausiai įkvėptų poetų protus, lopšius apgaubia saugumo šydu, jaunimui pažeria vainikų, seniams įkvepia tikėjimą nemirtingumu.

Lotreamonas, *Eilėraščiai, II*

Daugumą asmenų, su kuriais Briuno teko bendrauti per savo gyvenimą, eiti į priekį skatino malonumų ieškojimas – žinoma, jei į šias paieškas įtrauksime narciziško pobūdžio pasimaloninimus, glaudžiai susijusius su kitų rodoma pagarba ar žavėjimusi. Taip kūrėsi tos įvairios strategijos, vadinamos žmonių gyvenimais.

Tačiau, kalbant apie jo įbrolį, ši taisyklė turėjo išimtį – patį „malonumo“ terminą sunku su juo sieti, nors, tiesą sakant, juk ir Mišelį taip pat veikė kažkokia varomoji jėga. Kai neveikia trintis nei išorinės jėgos, vyksta begalinis tiesinis judėjimas. Tvarkingas, racionalus, sociologiniu požiūriu priskirtinas aukštesnei kategorijai, jo įbrolio gyvenimas, rodos, iki šiol tekėjo be jokios trinties. Galimas dalykas, kad uždaroje molekulinės biofizikos mokslininkų terpėje vyksta tamsios ir siaubingos kovos dėl įtakos, nors Briuno tuo abejojo.

– Tavo požiūris į gyvenimą per daug niūrus, – tarė Kristiana, taip nutraukdama nejaukią tylą.

– Nyčiškas, – patikslino Briuno. – Veikiau buitiškai nyčiškas, – pamanė, kad reikia pridurti. – Paskaitysiu tau eilėraštį.

Jis išsiėmė užrašų knygelę ir perskaitė tokias eiles:

Sukas tie patys seni niekalai,
Amžinas grįžimas atgal ir t. t.
Taurėj tirpsta braškių ledai
Man „Zaratustros“ terasoje sėdint.

– Žinau, ką reikia daryti, – tarė ji kiek patylėjusi. – Važiuokim ir prisidėkim prie orgijų Agdo kyšulyje, nudistų poilsiavietėje. Ten privažiuoja medicinos seselių iš Olandijos, vokiečių funkcionierių, visi labai korektiški, miesčionys, na – Šiaurės šalių, Beniliukso žmonės. Kodėl gi ir mums nepasiautėti drauge su Liuksemburgo policininkais?

– Bet aš išnaudojau visas atostogų savaites.

– Aš irgi, antradienį turiu grįžti į darbą, bet man dar reikia atostogų. Nusibodo mokytojauti, tie vaikai – tikri debilai. O tau taip pat juk trūksta atostogų ir reikia daugybės orgazmų su skirtingomis moterimis. Visa tai juk įmanoma. Žinau, kad netiki, bet sakau: tai įmanoma. Turiu draugą gydytoją, jis parašys mums medicinos pažymas.

Į Agdo stotį jie atvyko pirmadienio rytą, iki nudistų poilsiavietės važiavo taksi. Kristiana pasiėmė neįtikimai mažai bagažo – nespėjo grįžti į Nojoną.

– Turėsiu nusiųsti sūnui pinigų, – tarė. – Jis niekina mane, bet dar keletą metelių reikės jį pakęsti. Tik bijau, kad

nepasidarytų agresyvus. Bendrauja su labai keistais tipais, musulmonais, naciais... Jei užsimuštų važiuodamas motociklu, kentėčiau, bet, ko gero, pasijusčiau laisvesnė.

Buvo rugsėjo mėnuo, ir jie nesunkiai rado kur apsistoti. Agdo kyšulio nudistų kompleksas sudarytas iš penkių aštunto–devinto dešimtmečio pradžios pastatų, svečiams jame iš viso skirta dešimt tūkstančių lovų, o tai jau – pasaulinis rekordas. Jų dvidešimt dviejų kvadratinių metrų ploto bute buvo miegamasis-svetainė su sofa, virtuvėlė, dvi viena virš kitos įrengtos kušetės, dušo kambarys, atskiras tualetas ir terasa. Čia galėjo tilpti daugiausia keturi žmonės – tarkim, šeima su dviem vaikais. Jie iš karto ten labai gerai pasijuto. Terasa buvo į vakarų pusę, iš jos matyti turistinis uostas, joje gali gurkšnoti aperityvą ir žiūrėti į paskutinius saulėlydžio spindulius.

Agdo kyšulio nudistų poilsiavietėje net trys prekybos centrai, minigolfo aikštelė, dviračių nuomos punktas, tačiau pirmiausia vasarotojus ji vilioja paprastais paplūdimio ir sekso džiaugsmais. Tai iš tikrųjų buvo vieta, įkūnijanti ypatingą sociologinį teiginį, kuris juo labiau stebina, kad neparemtas jokia paskelbta chartija, o tiesiog – tik sutartine kelių žmonių asmenine iniciatyva. Bent jau taip Briuno rašė įžangoje straipsnio, kuriame apibendrino dvi poilsiavimo savaites ir kurį pavadino MARSEJANO PAPLŪDIMIO KOPOS: UŽ GEROS VALIOS ESTETIKĄ. Vėliau šį straipsnį visiškai pagrįstai atsisakė spausdinti žurnalas *Esprit*.

„Agdo kyšulyje pirmiausia pribloškia vienas dalykas, – rašė Briuno, – kaip vienoje erdvėje koegzistuoja įprastos vartojimo įstaigos, panašios į tas, kokių gausu daugumoje Euro-

pos poilsiaviečių, ir kitos, akivaizdžiai libertinizmui ir seksui skirtos prekybos vietos. Pavyzdžiui, stebina, kad šalia įsikūrę duonos parduotuvė, nedidelis prekybos centras ir drabužių parduotuvė, kurioje siūloma nusipirkti permatomų mikropluošto sijonų, lateksinių apatinių ir suknelių, apnuoginančių krūtis ir užpakalius. Taip pat keista matyti, kaip moterys ir poros su vaikais ar be jų naršo po lentynas, kuo laisviausiai nardo tarp šių tokių skirtingų prekyviečių. Pagaliau keista, kad poilsiavietėje dirbantys spaudos platintojai, be įprastų dienraščių ir žurnalų, dar siūlo ir labai didelį pornografinių ir svinguotojams skirtų žurnalų pasirinkimą, taip pat įvairių erotinių niekučių, ir visa tai vartotojams nė motais.

Viešąsias poilsiavietes tradiciškai galima sugrupuoti į vieną rūšį, pradedant nuo „šeimos" stiliaus („Miniklubas", „Vaikų klubas", šildytuvai kūdikių maisteliui, vystymo stalai) iki „jaunimo" (vandens slidžių sportas, teminiai vakarai naktinėtojams, į kuriuos nepatartina vestis jaunesnių negu dvylikos metų vaikų). Agdo nudistų poilsio namuose daugiausia lankosi šeimos, čia svarbios su įprastais „kabinimo" ritualais nesusijusios seksualinės pramogos, todėl centras nepaklūsta šiai dichotomijai. Tačiau skiriasi nuo tradicinių nudistų centrų – poilsiautojams tai tikra staigmena. Pastarieji nuogumą supranta kaip „sveikumą" ir atmeta bet kokią atvirą seksualinę interpretaciją, čia žmonės vertina biologiškai švarius patiekalus, tabakas beveik draudžiamas. Dauguma poilsiautojų prijaučia žaliesiems, tad dažnai kartu praktikuoja jogą, tapymą ant šilko, Rytų gimnastiką, būdami laukinėje gamtoje savanoriškai rengiasi kūną vos pridengiančiais draiskalais. Priešingai, būstai, kuriuos vasarotojams siūlo kyšulio šeimininkai, puikiausiai atitinka poil-

siaviečių patogumo normas, gamta čia regėti dažniausiai pievelių ir gėlynų pavidalu. Na ir pagaliau maitinimo įstaigos: vieni šalia kitų dirba picerijos, jūros gėrybių restoranai, gruzdintų bulvyčių kioskai, ledainės. Rodos, ir pats nuogumas čia įgauna kitokį pobūdį. Tradiciniame nudistų centre jis privalomas, kai tik būna tinkamos oro sąlygos, šios pareigos vykdymas griežtai prižiūrimas, ir elgesys, bent kiek panašus į vujarizmą, tučtuojau pasmerkiamas. O Agdo kyšulyje vyrauja taikus sambūvis; ir prekybos centruose, ir baruose gali išvysti įvairiausių apdarų – nuo visiškos nuogybės iki tradicinio stiliaus drabužių, pasitaiko ir atvirai erotinės paskirties apdarų (tinklinių trumpų sijonėlių, apatinių, aukštaaulių batų). Ir vujarizmas čia nebyliu susitarimu priimamas – dažnai gali išvysti, kaip paplūdimyje vyrai sustoja pažiūrėti į jų žvilgsniams atveriamus moterų lyties organus; daugybė moterų šią kontempliaciją paverčia dar intymesne, nes nusiskuta gaktiplaukius – tada lengviau apžiūrėti klitorį ir didžiąsias lytines lūpas. Net jei nedalyvauji poilsiavietės pratybose, visa tai sukuria išskirtinę aplinką, nutolusią ir nuo erotinės, ir nuo narciziškos itališkų diskotekų nuotaikos, ir nuo „įtartinos“ atmosferos karštuose didmiesčių kvartaluose. Iš esmės atsiduriame tradiciniame ramiame kurorte, skirtumas tik toks, kad sekso malonumai čia priimtini, jiems skiriama daug dėmesio. Čia verta paminėti ir „socialdemokratinę“ seksualinę terpę, tuo labiau kad privažiuoja daug užsieniečių, ypač vokiečių, taip pat olandų ir skandinavų.“

Antrą dieną Briuno ir Kristiana paplūdimyje susipažino su pora – Rudžiu ir Hanelore, ir šie jiems padėjo geriau perprasti sociologinius šios vietos ypatumus. Rudis dirbo

techniniu darbuotoju palydovų valdymo centre, kuris, beje, kontroliavo ir „Astros“ telekomunikacijų palydovo geostacionarią padėtį; Hanelorė – dideliame Hamburgo knygyne. Jie jau gal dešimt metų nuolat atvažiuoja į Agdo kyšulį, augina du mažus vaikus, bet šiais metais paliko juos Hanelorės tėvams ir atvažiavo savaitę pabūti vieni du. Tą patį vakarą jie vakarieniavo keturiese žuvies patiekalų restorane, kuris siūlė puikią žuvienę su šafranu. Tada nuėjo į vokiečių poros butą. Briuno ir Rudis vienas po kito įsiskverbė į Hanelorę, kol ši laižė Kristianai lytį, tada moterys pasikeitė vietomis. Paskui Hanelorė atliko Briuno feliaciją. Jos kūnas buvo labai dailus, stotingas, bet stangrus, tikriausiai mankštos užgrūdintas. Be to, ji čiulpė labai jautriai, deja, Briuno, smarkiai sujaudintas tokios padėties, pernelyg greitai išliejo. Labiau patyręs Rudis gebėjo uždelsti ejakuliaciją dar dvidešimt minučių, o Hanelorė ir Kristiana čiulpė jam vienu metu, draugiškai supindamos liežuvius ant jo koto. Vakarui baigiantis Hanelorė pasiūlė išgerti po taurę kiršo.

Dvi poilsiavietės poroms skirtos diskotekos vokiečių poros gyvenimui iš tiesų neturėjo daug reikšmės. *Cléopâtre* ir *L'Absolu* kentė nuo stiprios *Extasia* konkurencijos, pastaroji buvo įsikūrusi už nudistų sektoriaus, Marsejano komunos teritorijoje: *Extasia*, kurios įstabios patalpos (*black room, peep room*, šildomas baseinas, *jakuzzi*, o neseniai ir – pats gražiausias visame Langedoke-Rusijone *mirror room*), anaiptol neužmigo ant aštuntame dešimtmetyje pelnytų laurų, kuriuos, beje, pateisino ir žavi aplinka, o dar ir sugebėjo išsaugoti „legendinio klubo“ statusą. Tačiau kitą vakarą Hanelorė su Rudžiu pasiūlė visiems nusidanginti į

Cléopâtre. Šis klubas mažesnis, jame draugiškesnė ir šiltesnė aplinka, todėl, jų nuomone, pradžioje jis ypač tinka naujokų porai, be to, įsikūręs pačiame poilsiavietės viduryje – geriausia proga po vakarienės su bičiuliais maloniai išgerti, o moterims – jaukioje draugijoje išbandyti neseniai įsigytus erotiškus apdarus.

Rudis vėl pasiuntė ratu kiršo butelį. Nė vienas iš ketvertuko dar nebuvo apsirengęs. Briuno pasijuto sužavėtas, kai pamatė, kad jam vėl erekcija, nors po sėklos išliejimo Hanelorei į burną nebuvo praėjusi nė valanda, ir dėl to pasiaiškino naivaus entuziazmo kupinais žodžiais. Labai susijaudinusi Kristiana ėmė jį masturbuoti, o naujieji bičiuliai su švelnumu juos stebėjo. Pabaigoje Hanelorė atsiklaupė tarp jos šlaunų ir ėmė pamažu čiulpti lytį, o Kristiana toliau jį glamonėjo. Kiek apsvaigęs, Rudis tik kartojo: *Gut... gut...* Kai išsiskyrė, jie buvo beveik girti, bet puikios nuotaikos. Briuno priminė Kristianai „Penkių klubą“, nes Kristiana jam panaši į Klodą; pasak jo, trūko tik narsiojo šunelio Dago.

Kitą popietę jie visi drauge susiruošė į paplūdimį. Diena buvo graži ir labai karšta, nors jau rugsėjis. Malonu eiti keturiese, nuogiems, – mąstė sau Briuno, – palei vandenį. Malonu žinoti, kad nėra jokių sunkumų, seksualinės problemos jau išspręstos, o dar maloniau žinoti, kad kiekvienas stengias kiek tik gali suteikti kitiems malonumą.

Agdo kyšulio nudistų pliažas driekiasi daugiau negu tris kilometrus, krantas vandens link pamažu nuožulnėja, todėl čia maudytis net ir maži vaikai gali be jokio pavojaus. Beje, ta vieta, kur sekluma plačiausia, skirta šeimų maudynėms ir sporto žaidimams (burlentėms, badmintonui, aitvarams lai-

dyti). Rudis paaiškino, jog galioja nebylus susitarimas, kad libertiniškos patirties ištroškusios poros susitinka rytinėje paplūdimio dalyje, šiek tiek toliau už Marsejano šaltinio. Šakų tvorelėmis sutvirtintos kopos ten sudaro nedidelę iškilumėlę. Užkopus ant jos, iš vienos pusės matyti paplūdimys, nuožulniu šlaitu besileidžiantis jūros link, iš kitos – įvairesnio reljefo plotas, čia kopas skiria lygumos, šen bei ten auga krūmokšniai ir visžaliai ąžuolai. Jie įsitaisė paplūdimio pusėje, tiesiai po kopų iškiluma. Čia nedideliame plotelyje spietėsi gal du šimtai porų. Tarp jų įsitaisęs ir vienas kitas vienišas vyras, kiti vaikštinėjo palei kopas, žvalgydamiesi čia į vieną, čia į kitą pusę.

„Dvi savaites, kurias ten praleidom, kiekvieną popietę eidavom į šį paplūdimį, – toliau rašė straipsnyje Briuno. – Savaime suprantama, galima pačiam mirti, galvoti apie mirtį, smerkiamai žvelgti į žmogiškus malonumus. Jei atmesime šį ribinį požiūrį, tai Marsejano paplūdimio kopos atrodo – tai ir bandysiu čia įrodyti – kaip humanistinių principų raiškos vieta, kurios tikslas – maksimizuoti kiekvieno žmogaus malonumą ir niekam nesukelti nepakeliamų moralinių kančių. Seksualinis pasitenkinimas (stipriausias, kokį tik žmogus gali patirti) labiausiai pagrįstas lytėjimo pojūčiu, o ypač – sąmoningu tam tikrų epidermio zonų, nusėtų Krauzės korpuskulėmis, dirginimu, kurios savo ruožtu susijusios su neuronais, kurie hipotaliame gali sukelti smarkų endorfinų proveržį. Prie šios paprastos smegenų žievės sistemos – keičiantis kultūrinėms kartoms – prisidėjo ir turiningesnė mentalinė struktūra, susijusi su *fantazija* ir (labiausiai – moterų) su *meile*. Bet Marsejano paplūdimio kopų – bent jau tokia mano hipotezė – vis dėlto nedera laikyti ta vieta, kur visos fan-

tazijos nevaržomai įkūnijamos, priešingai – veikiau čia vieta, kur seksualinė trauka įgyja pusiausvyrą tokiomis geografinėmis sąlygomis, kur bandoma grįžti prie normos, iš esmės laikantis *geros valios* principo. Konkrečiau – kiekviena pora, esanti teritorijoje tarp kopų linijos ir vandens, gali imtis iniciatyvos ir viešai rodyti seksualinę sueitį, dažnai moteris masturbuoja arba laižo savo draugą, o vyras stengiasi atsilyginti jai tuo pačiu. Šalia poros stebi šį elgesį su didžiuliu dėmesiu, prieina arčiau, kad geriau matytų, pamažu ima sekti anų pavyzdžiu. Taip nuo pirmos poros po visą paplūdimį sparčiai pasklinda neįtikimai jaudinanti glamonių ir geidulių banga. Seksualiniam įkarščiui didėjant, daug porų susiburia glamonėtis į grupes, bet – svarbu pažymėti – kiekvienas suartėjimas turi sulaukti pritarimo – geriau atviro. Jei moteris nori išvengti kieno nors glamonės, ji tai parodo labai paprastai – tiesiog papurto galvą, tada vyras puola ceremoningai ir beveik komiškai atsiprašinėti.

Nepaprastas vyriškosios giminės dalyvių korektiškumas dar labiau stebina, kai pasižvalgai po nuo paplūdimio nutolusius plotus už kopų linijos. Iš tiesų tradiciškai šios vietos skirtos *gang bang* mėgėjams, ir daugiausia čia vyrų. Pirmąją kibirkštį ir čia įskelia viena pora, pradėjusi intymiai glamonėtis, dažniausiai tai būna feliacijos aktas. Netrukus partnerius apsupa dešimt ar dvidešimt vyrų. Šie sėdėdami, stačiomis arba pritūpę ant kulnų masturbuojasi stebėdami tą reginį. Kartais viskas tuo ir baigiasi – pora vėl apsikabina, kaip iš pradžių, o žiūrovai pamažu išsiskirsto. Kartais moteris rankos mostu parodo, kad nori masturbuoti, čiulpti kitą arba kad į ją įsiskverbtų kiti vyrai. Tada jie be didesnio pasiruošimo paeiliui eina prie jos. Kai ji nori sustoti, taip pat tiesiog mosteli ranka. Neišta-

riamas nė vienas žodis, aiškiai girdėti tik tarp kopų pučiantis, žolę šiurenantis vėjas. Kartais vėjas nurimsta, tada stoja visiška tyla, kurią trikdo tik orgazmo riksmai.

Čia nesiekiu išdėstyti idilišką požiūrį į Agdo kyšulio nudistų poilsiavietę tarsi kokią Furjė tipo komuną. Kaip ir kitur, Agdo kyšulyje kiekviena jauna harmoningo kūno moteris, žavus ir vyriškas vyras išgirsta daug savimeilę glostančių siūlymų. Bet Agdo kyšulyje, kaip ir kitur, nutukęs, senstantis ar negrakštus žmogus bus pasmerktas masturbacijai – skirtumas tik toks, kad į šią veiklą, kuri viešosiose vietose paprastai draudžiama, čia žiūrima prielankiai ir geranoriškai. Ir užvis nuostabiausia tai, kad tokia įvairiopa seksualinė veikla daug labiau jaudina negu tai, ką rodo koks nors pornografinis filmas, – ji vyksta be jokios prievartos, nė kiek nenusižengiant mandagumui. Dar kartą pavartodamas sąvoką „socialdemokratinis seksualumas“, aš esu linkęs įžvelgti šiame reiškinyje slypint neįprastą disciplinos ir pagarbos vertybių pritaikymą, koks būdingas ir visoms kitoms sutartims, kurios įgalino dvi vokiečių kartas kariauti du siaubingai kraugeriškus karus, o paskui griuvėsiais užverstoje šalyje atkurti galingą eksporto ekonomiką. Šiuo požiūriu įdomu sugretinti du Agdo kyšulyje įgyvendintus sociologinius teiginius apie gyventojus tų šalių, kuriose šios kultūrinės vertybės nuo seno gerbiamos (Japonija, Korėja). Toks pagarbus ir teisėtas santykis, laiduojantis kiekvienam, kuris laikosi sutarties sąlygų, daug ramaus pasitenkinimo akimirkų, atrodo, turi dar ir didelę įtikinamąją galią, nes jį nesunku priimti, tam nereikia jokio aiškaus kodo, netrukdo nei poilsiavietėje apsistojusios mažumos (stuobriai iš Langedoko nacionalinio fronto, nusikaltėliai arabai, italai iš Riminio).“

Po savaitės Briuno liovėsi rašyti straipsnį. Liko tik pasakyti švelnesnius, subtilesnius ir ne tokius akivaizdžius dalykus. Pavakare grįžę iš paplūdimio jie įprato apie septintą valandą kartu gerti aperityvą. Jis gurkšnodavo kamparį, Kristiana dažniausiai – baltąjį martinį. Jis žiūrėdavo, kaip sienos tinko sluoksniu – paviršiuje rausvu, viduryje baltu – slysta saulės spinduliai. Jam buvo malonu žiūrėti, kaip Kristiana nuoga vaikštinėja po butą, eina atnešti ledukų ar alyvuogių. Tai, ką jis jautė, buvo keista, labai keista – kvėpuoti darėsi lengviau, kartais ištisas valandėles sėdėdavo nieko negalvodamas ir jau taip nebebijojo. Vieną popietę, kai nuo jų atvažiavimo praėjo aštuonios dienos, pasakė Kristianai: „Man rodos, aš laimingas“. Ji sustojo kaip įbesta, ranka apglėbusi ledo kibirėlį, ir tik giliai atsiduso. Jis kalbėjo toliau:

– Aš noriu su tavim gyventi. Man rodos, jau gana, – ir taip užtektinai, per daug ilgai mes buvom nelaimingi. Greitai užklups ligos, negalia ir mirtis. Bet, man rodos, kartu mes dar galim būti laimingi – laimingi iki pat pabaigos. Aš bent jau noriu pabandyti. Man rodos, kad tave myliu.

Kristiana pravirko. Vėliau, „Neptūno“ restorane sėdėdami prie jūros gėrybių padėklo, jie bandė apsvarstyti praktinę šio dalyko pusę. Ji gali atvažiuoti pas jį kiekvieną savaitgalį, tai nesunku; užtat gauti darbą Paryžiuje – ne taip jau paprasta. Išskaičiavus alimentus, Briuno atlyginimo nepakaktų jiems abiem pragyventi. Be to, dar yra Kristianos sūnus – ir dėl to reikėtų palūkėti. Ir vis dėlto tai įmanoma, pirmą kartą po šitiekos metų šis tas, rodos, įmanoma.

Kitą dieną Briuno parašė Mišeliui trumpą susijaudinimo kupiną laišką. Prisipažino esąs laimingas, apgailestavo, kad jiems taip ir nepavyko gerai suprasti vienam kito. Linkėjo ir jam kiek įmanoma pasiekti laimę kokiu nors pavidalu. Pasirašė: „Tavo brolis Briuno“.

17

Laiškas Mišelį pasiekė tokiu metu, kai jis išgyveno stiprų teorinio nusivylimo priepuolį. Pasak Margeno hipotezės, individualią sąmonę galima sieti su Foko suderintuoju lauku, apibrėžiamu kaip tiesioginė Hilberto erdvių suma. Iš esmės šis laukas gali susidaryti vykstant elementariems elektronų vyksmams tik mikrodydžio sinapsių lygmeniu. Taigi normalų elgesį galima sieti su tampria lauko deformacija, laisvąjį veikimą – su jo pramušimu, tačiau klausimas – topologiškai kur? Visiškai neaišku, ar natūrali Hilberto erdvių topologija leidžia fiksuoti laisvąjį veikimą, ir netgi neaišku, ar šiais laikais galima kelti tokį klausimą ne vien metaforiškai. Tačiau – Mišelis įsitikinęs – jau trūks plyš reikia naujos sąvokų bazės. Kiekvieną vakarą prieš išjungdamas nešiojamąjį kompiuterį, internete pradeda tą dieną paskelbtų eksperimentų rezultatų paiešką. Kitą dieną perskaito juos, konstatuoja, kad visame pasaulyje, rodos, mokslo tyrimų centrai dirba vis labiau apgraibomis, pasiklydę beprasmiame empirizme. Rezultatai kaip neleido, taip neleidžia priartėti nė prie menkiausios išvados nei bent jau suformuluoti kokios nors teorinės hipotezės. Individuali sąmonė gyvūnų grandinėje atsirado staiga, be akivaizdžios priežasties, ir, be jokios abejonės, tai įvyko daug anksčiau, negu atsirado kalba. Patys to

nesuvokdami, darvinistai laikėsi finalizmo, dažniausiai pabrėžė tariamus natūraliosios atrankos privalumus, susijusius su kalbos atsiradimu, tačiau, kaip visada, tai nieko nepaaiškino, o buvo tik miela mito rekonstrukcija; antropogeninis principas, rodos, irgi buvo ne ką įtikinamesnis. Pasaulis suteikė sau akį, kuria gali save stebėti, ir smegenis, galinčias jį suprasti – taip, na ir kas iš to? Tai nė kiek nepadeda suvokti reiškinio. Pastebėta, kad savivoką, kurios neturi nematodai, turi paprasčiausi driežai, tokie kaip *Lacerta agilis*; ji tikriausiai rodo, kad yra ne tik centrinė nervų sistema, bet ir dar kai kas daugiau. Tas „kai kas" – visiška paslaptis; taigi sąmonės atsiradimo negalima sieti su jokiais anatominiais, biocheminiais ar ląstelių duomenimis; o tai jau kelia neviltį.

Ką būtų daręs Heizenbergas? Ką būtų daręs Nilsas Boras? Reikia atitokti, pamąstyti, pasivaikščioti laukais, pasiklausyti muzikos. Nauja niekada neatsiranda iš tiesiog to, kas sena, interpoliacijos, vieni duomenys siejasi su kitais kaip saujos smėlio, jų pobūdį iš anksto nulemia sąvokinės eksperimentinio lauko ribos; šiandien labiau negu bet kada reikia naujo požiūrio.

Dienos buvo karštos, trumpos ir slinko liūdnai. Rugsėjo 15-osios naktį Mišelis susapnavo neįprastai laimingą sapną. Jį lydėjo maža mergaitė, ji lakstė po mišką, supama peteliškių ir gėlių (nubudęs suprato, kad šis vaizdas – „Princo Safyro", serialo, kurį žiūrėdavo sekmadieniais po pietų senelės namuose, užsklanda, kuri rasdavo kelią tiesiai į jo širdį). Kitą akimirką jau vienas ėjo milžiniška slėnio pieva, kur vešėjo aukšta žolė. Horizonto nebuvo matyti; rodės, po gied-

ru, gražiu šviespilkiu dangumi be galo be krašto driekiasi žole apaugusios kalvos. Tačiau jis ėjo pirmyn nedvejodamas ir iš lėto, žinojo, kad po kojomis kelių metrų gilumoje teka povandeninė upė ir kad nuojauta neišvengiamai jį ves tik palei upės vagą. Aplinkui vėjas kedeno žolę.

Pabudęs jautėsi linksmas ir žvalus; taip dar nesijuto nuo tos dienos, kai metė darbą – jau beveik du mėnesius. Jis išėjo į gatvę, pasuko Emilio Zola aveniu, žingsniavo po liepomis. Buvo vienas, bet dėl to nekentėjo. Sustojo ties Antreprenerių gatvės kampu. Tuoj atidarys parduotuvę *Zolacolor* – azijietės pardavėjos sėda prie kasos aparatų, jau beveik devynios. Tarp Bogrenelio bokštų bolavo keistai giedras dangus; padėtis atrodė be išeities. Gal jam vertėtų užkalbinti kaimynę iš namo priešais, tą merginą iš *20 Ans*. Ji dirba nespecializuotame žurnale, taigi informuota apie tai, kas dedasi visuomenėje, tikriausiai išmano prisitaikymo prie pasaulio mechanizmą, o ir psichologijos žinių taip pat nestokoja – ta mergina tikriausiai gali jį daug ko išmokyti. Jis ėjo atgal plačiais žingsniais, kone bėgo, keliais šuoliais užlėkė laiptais, vedančiais į kaimynės butą. Ilgai spaudė skambutį, tris kartus. Niekas neatidarė. Nusiminęs pasuko atgal išėjimo link, sustojęs prie lifto ėmė galvoti apie save: ar man depresija ir ar toks klausimas apskritai turi prasmę? Jau kelerius metus visame kvartale daugėjo plakatų, raginančių būti budriems ir kovoti su Nacionaliniu frontu. Bet jis – jis jaučiasi visiškai abejingas ir to raginimo šalininkams, ir priešininkams, o tai jau savaime nerimą keliantis ženklas. Tipiškas *depresuotųjų proto aiškumas,* dažnai apibūdinamas kaip visiškas nesidomėjimas žmonijos problemomis, pirmiausia ir pasireiškia tuo, kad trūksta susidomėjimo klausi-

mais, kurie iš tiesų ne tokie jau ir įdomūs. Iš bėdos dar gali įsivaizduoti įsimylėjusį depresuotąjį, bet patriotiškai nusiteikusio depresuotojo vaizdas niekaip netelpa galvoje.

Grįžęs į virtuvę jis suvokė, kad tikėjimas, natūralus demokratijos pagrindas, laisvo ir apgalvoto veiksmų pasirinkimo, o ypač – laisvo ir apgalvoto asmeninių politinių sprendimų pasirinkimo pagrindas veikiausiai kyla dėl painiavos tarp laisvės ir nenuspėjamumo. Vandens sūkuriai tose vietose, kur srovė teka pro tilto polius, yra struktūriškai nenuspėjami, tačiau niekam ir į galvą nešaus vadinti juos *laisvais*. Jis prisipylė taurę baltojo vyno, užtraukė užuolaidas ir prigulė pamąstyti. Chaoso teorijos lygtys su fizikos sritimi, kurioje ir reiškiasi jų rezultatai, rodos, neturi jokio ryšio; dėl tokio bendro pobūdžio jas įmanu taikyti ir hidrodinamikoje, ir žmonių genetikoje, meteorologijoje ir grupių sociologijoje. Joms pakanka morfologinės modeliavimo galios, tačiau galimybių ką nors numatyti jos beveik neteikia. Priešingai, kvantinės mechanikos lygtys leidžia kuo tiksliausiai numatyti mikrodalelių sistemų elgesį ir atsisakius vilčių grįžti prie materialistinės ontologijos – netgi absoliučiai tiksliai. Ieškoti matematinės sąsajos tarp šių dviejų teorijų dar mažų mažiausiai per anksti, o gal ir neįmanoma. Tačiau Mišelis įsitikinęs: raktas žmonių sprendimams ir poelgiams paaiškinti yra toks: būtent plečiantis neuronų ir sinapsių tinklui susidaro atraktantai.

Ieškodamas naujausių straipsnių kopijų, jis suvokė, kad jau ilgiau negu savaitę netikrino pašto dėžutės. Suprantama, daugiausia ten būdavo prigrūsta reklamų. Firma TMR užsibrėžė tikslą sukurti naują visuotinį prabangių kruizų

standartą ir paleido į jūrą *Costa Romantica*. Pasak aprašymo, šis laivas – tikrų tikriausias *plaukiojantis rojus*. Štai kaip gali prasidėti jo kelionė laivu – reikia tik panorėti: „Iš pradžių jūs patenkate į erdvų saulės užlietą holą, po milžinišku stiklo kupolu. Panoraminiu liftu pakylate į aukštutinį denį. Ir čia pro didelę stiklinę sieną pačiame laivo pirmagalyje galėsite matyti jūrą *lyg milžiniškame ekrane*“. Jis padėjo į šalį visus dokumentus, pažadėjo sau išnagrinėti juos vėliau. Vaikščioti po aukštutinį denį, pro skaidrią pertvarą žiūrėti į jūrą, ištisas savaites plaukti po nesikeičiančiu dangumi... kodėl gi ne? Per tą laiką Vakarų Europa net gali imti ir sugriūti nuo bombų. Glotnia oda, įdegę, iš laivo jie išliptų į tiesiog naują žemyną.

O kol kas reikia gyventi – bet juk tai gali daryti linksmai, protingai ir atsakingai. Paskutiniame *Monoprix naujienų* numeryje labiau nei bet kada buvo pabrėžiama pilietiškumo svarba. Redaktorius dar kartą stojo prieš stereotipą, kad gastronomija ir grakščios kūno linijos – nesuderinami dalykai. Nuo pat įkūrimo dienos visos *Monoprix* produktų serijos, prekiniai ženklai, skrupulingas žaliavų parinkimas, kiekvienas veiksmas kaip tik liudijo priešingą dalyką. „Harmoniją gali pasiekti kiekvienas – dabar pat“, – nesidrovėjo teigti redaktorius. Po šito atstumiamo, net angažuoto pirmo puslapio kita leidinio dalis buvo išradingai prigrūsta gudrių patarimų, mokomųjų žaidimų, skyrelių „Tai verta žinoti“. Tad Mišelis gali sau prasiblaškyti skaičiuodamas, kiek kalorijų suvartoja per dieną. Pastarosiomis savaitėmis jis nei šlavė grindis, nei lygino skalbinius, nei plaukiojo, nežaidė teniso, nesimylėjo, vienintelės veiklos rūšys, prie kurių gali dėti pliusą, šios: sėdėti, gulėti, miegoti. Viską sudėjus, per dieną jam

reikia suvartoti 1750 kilokalorijų. Briuno, sprendžiant iš jo laiško, daug plaukioja ir mylisi. Dar kartą suskaičiavo pagal naujus duomenis: energijos poreikis tokiu atveju padidėja: reikia 2700 kilokalorijų per dieną.

Iš Kresi an Bri merijos atėjo dar vienas laiškas. Kadangi ruošiamasi plėsti autobusų stovėjimo aikštelės plotą, būtina keisti miesto kapinių planą ir perkelti kai kuriuos kapus į kitą vietą, taigi – ir jo senelės kapą. Remiantis nuostatais, palaikus perkeliant turi dalyvauti ir velionio šeimos narys. Su laidojimo namų atstovais jis gali susitikti nuo pusės vienuoliktos iki dvyliktos valandos.

18

SUSITIKIMAS

Kresi la Šapelėje vietoje motrisos pradėjo važinėti priemiestinis traukinys. Pats kaimelis irgi smarkiai pasikeitė. Jis stabtelėjo Stoties aikštėje, nustebęs apsidairė. Generolo Leklero aveniu, prie išvažiavimo iš Kresi atidarė didžiulį prekybos centrą *Casino*. Aplink jis matė vien naujus paviljonus ir namus.

„Viskas ėmė keistis, kai atidarė Eurodisneilendą, – paaiškino merijos darbuotojas, – o ypač, kai greitojo traukinio maršrutas buvo pratęstas iki Marn la Valė. Čia nutarė apsigyventi daug paryžiečių, ir žemės kaina beveik trigubai pakilo, paskutiniai vietos ūkininkai pardavė sodybas. Dabar čia duris atvėrė gimnazija, renginių salė, du baseinai. Nerimą šiek tiek kelia nusikalstamumas, bet ne daugiau negu kitur.“

Tačiau Mišelį, kai žingsniavo į kapines šalia senų namų ir nepasikeitusių kanalų, persmelkė tas neaiškus ir keistas jausmas, kurį visada patiri grįždamas į vaikystės vietas. Perėjęs kelią atsidūrė priešais malūną. Suolas, ant kurio jis su Anabele mėgdavo sėdėti po pamokų, vis dar buvo ten. Tamsiuose vandenyse prieš srovę nardė stambios žuvys. Tarp dviejų debesų staiga blykstelėjo saulė.

Prie kapinių vartų Mišelio laukė žmogus. „Jūs esat...“ – „Taip.“ Kokiu žodžiu šiuolaikinėje kalboje vadinamas „duobkasys“? Rankoje jis laikė kastuvą ir didelį juodo plastiko šiukšlių maišą. Mišelis ėjo įkandin to žmogaus. „Jūs neprivalot viską stebėti...“ – sumurmėjo eidamas atkasto kapo link.

Mirtį visada sunku suprasti, ir žmogus tik nenoromis ryžtasi susikurti tikslų jos vaizdą. Prieš dvidešimt metų Mišelis matė senelės lavoną, paskutinįkart ją pabučiavo. Tačiau iš pirmo žvilgsnio tai, ką išvydo per ekshumaciją, jį nustebino. Senelė buvo palaidota karste, tačiau ką tik atverstoje žemėje galėjai įžiūrėti vien medžio nuolaužas, supuvusią lentą ir sunkiai atpažįstamus kitus baltus daiktus. Vos suvokė, ką regi, Mišelis iškart nusisuko į šalį, prisivertė žiūrėti kiton pusėn, bet buvo jau per vėlu. Pamatė žemėmis aplipusią kaukolę, tuščias akiduobes, iš kurių kyšojo baltų plaukų tumulai. Matė su žemėm sumišusius išsibarsčiusius stuburo slankstelius. Jis suprato.

Žmogus ir toliau žėrė palaikus į plastikinį maišą, vis užmesdamas akį į šalia stovintį prislėgtą Mišelį. „Visada tas pats... – suburbėjo duobkasys. – Jie negali susitvardyt, būtinai žiūri. Juk karstas negali išsilaikyti nesuiręs dvidešimt metų!“ – pasakė pyktelėjęs. Kol jis perkėlinėjo maišą su visu turiniu į naująją vietą, Mišelis stovėjo per kelis žingsnius atokiau. Baigęs darbą, žmogus išsitiesė ir priėjo prie jo. „Viskas gerai?“ Jis linktelėjo. „Antkapį perkels rytoj. Pasirašykit man į registrą.“

Tai štai kaip viskas. Po dvidešimties metų. Su žemėmis sumišę kaulai, žilų plaukų tumulai, jų neįtikimai *daug* ir jie gyvi. Jis vėl regi senelę, siuvinėjančią priešais įjungtą televizo-

rių, tipenančią į virtuvę. Taip buvo. Eidamas pro „Sporto“ barą suvokė, kad visas dreba. Įėjo, užsisakė anyžinės. Atsisėdęs pastebėjo, kad baro vidus įrengtas visiškai kitaip, negu jis prisiminė. Čia dabar stovėjo amerikietiško biliardo stalas, videožaidimai, televizorius MTV kanalu transliavo videoklipus. *Newlook* viršelis, pakabintas kaip reklaminis plakatas, pranešė naujienas apie Zaros Vait regėjimus ir baltuosius Australijos ryklius. Pamažu jis nugrimzdo į lengvą snaudulį.

Anabelė jį atpažino pirma. Ji ką tik nusipirko cigarečių ir ėjo durų link, o tada pastebėjo jį, sudribusį ant minkštasuolio. Porą mirksnių dvejojo, tada priėjo. Jis pakėlė akis. „Tai bent staigmena...“ – tarė tyliai, tada atsisėdo priešais jį ant moleskinu aptraukto suolo. Ji buvo beveik nepasikeitusi. Veidas toks pats lygus ir tyras, plaukai šviesūs, švyti, atrodė neįtikima, kad jai keturiadešimt – daugių daugiausia galėjai duoti dvidešimt septynerius ar aštuonerius.

Į Kresi atvažiavo dėl panašios priežasties kaip jis. „Tėvas mirė prieš savaitę, – pasakojo ji. – Sirgo ilgai, sunkiai, viskas buvo žiauriai skaudu. Pasilikau, kad šiek tiek padėčiau mamai. O šiaip gyvenu Paryžiuje, kaip ir tu.“

Mišelis nudelbė akis, akimirką stojo tyla. Prie gretimo stalo du jaunuoliai kalbėjosi apie karatė kovas.

– Prieš trejus metus oro uoste netyčia sutikau Briuno. Jis pasakojo, kad tapai mokslininku, svarbiu žmogum, kad esi pripažintas savo srityje. Dar sakė, kad tu nevedęs. Mano gyvenimas ne taip gerai susiklostė – dirbu miesto bibliotekoje. Neištekėjau. Dažnai galvodavau apie tave. Kai neatsakei į laiškus, tiesiog įsiutau. Praėjo dvidešmt treji metai, bet kartais vis dar apie tai galvoju.

Ji palydėjo Mišelį į stotį. Vakarėjo, buvo beveik šešios. Jie stabtelėjo ant Gran Moreno tilto. Ten vešėjo viksvos, kaštonai ir gluosniai, vanduo buvo ramus, žalias. Tas kraštovaizdis patiko Koro – keletą kartų jį tapė. Sode sėdėjo senis, panašus į kaliausę.

– Dabar mes abu tam pačiam taške. Esam tokiu pat atstumu nuo mirties, – tarė Anabelė.

Prieš traukiniui pajudant ji palypėjo laipteliais ir pabučiavo jį į abu skruostus. „Dar pasimatysim", – tarė jis. „Taip", – atsakė ji.

Kitą šeštadienį Anabelė pakvietė jį vakarienės. Gyveno mažame vieno kambario butelyje Ležanro gatvėje. Visa jo erdvė kruopščiai suskirstyta, bet čia jauku – lubos ir sienos apkaltos tamsiu medžiu kaip laivo kajutėje.

– Gyvenu čia jau beveik aštuonerius metus, – pasakojo ji. – Įsikėliau, kai laimėjau konkursą bibliotekininkės vietai gauti. Iki tol dirbau TF1 kanale, koprodukcijų skyriuje. Nusibodo, pradėjo nepatikti tų žmonių aplinka. Kai pakeičiau darbą, atlyginimas sumažėjo trigubai, bet man taip geriau. Dirbu XVII kvartalo municipalinėje bibliotekoje, vaikų skyriuje.

Vakarienės buvo paruošusi avienos su kariu ir su lęšiais pagal indų receptą. Kol jie valgė, Mišelis kalbėjo mažai. Klausinėjo Anabelę apie šeimą. Jos vyresnysis brolis perėmė tėvo verslą. Vedė, augina tris vaikus – berniuką ir dvi mergaites. Deja, verslas sunkiai sekėsi, tiksliosios optikos srityje konkurencija labai sustiprėjo, todėl jie jau kelis kartus buvo pasirengę skelbti bankrotą, brolis guodžia save gurkšnodamas anyžinę ir balsuodamas už Le Peną*. O jau-

* *J. M. Le Penas* – Prancūzijos nacionalinio fronto lyderis.

nesnysis brolis dirbo *L'Oréal* rinkodaros skyriuje, neseniai gavo darbą JAV – dabar jis Šiaurės Amerikos rinkodaros skyriaus vadovas, jie retokai susitinka. Išsiskyręs, vaikų neturi. Taigi du skirtingi – bet ir gana tipiški – likimai.

– Mano gyvenimas irgi ne per daug laimingas, – pasakojo Anabelė. – Turbūt per daug svarbos teikiau meilei. Per lengvai atsiduodavau, vyrai mane palikdavo vos pasiekę tikslą, o aš – aš kentėjau. Vyrai mylisi ne dėl to, kad įsimyli, o dėl to, kad susijaudina – prireikė daug metų, kad suprasčiau šią banalią tiesą. Visi aplink mane taip gyveno, aš augau laisvoje aplinkoje, tad provokuodama ar žavėdama nejaučiau jokio malonumo. Galų gale seksualumas man tapo atgrasus, nebegalėjau pakęsti jų triumfuojamos šypsenos, kai nusivilkdavau suknelę, nei idiotiškos išraiškos, kai patirdavo orgazmą, o labiausiai – jų šiurkštumo po meilės akto. Jie – apgailėtini, silpni ir arogantiški. Kai į tave žiūri kaip į laikinai priglaustą gyvūną, pasijunti nekaip – nesvarbu, kad mane laikė gražiu egzemplioriumi, nes dėl grožio juk nieko negalėjo prikišti, net su pasididžiavimu vesdavosi į restoranus. Vieną kartą pamaniau, kad prasidėjo šis tas rimta – pradėjau gyventi su vienu tipu. Jis buvo aktorius, jo išvaizda savaip įdomi, bet jis niekaip negebėjo prasimušti – todėl sąskaitas už butą dažniausiai apmokėdavau aš. Kartu pragyvenom porą metų, pasijutau nėščia. Jis paprašė, kad pasidaryčiau abortą. Taip ir pasielgiau, bet grįžusi iš ligoninės jau žinojau – viskas baigta. Palikau jį dar tą patį vakarą ir kuriam laikui apsistojau viešbutyje. Man tada buvo trisdešimt, jau antras abortas, ir visa tai jau galutinai įgrisę. 1988-aisiais visi ėmė suprasti, kad kyla AIDS pavojus, o aš išgyvenau tai tarsi išsivadavimą. Buvau mylėjusis su dešimtimis

vyrų, ir nė vienas nebuvo vertas, kad jį prisiminčiau. Šiais laikais manom, kad yra toks gyvenimo etapas, kai eini į žmones, linksminiesi, o paskui – paskui pradedi galvoti apie mirtį. Visi mano pažinti vyrai siaubingai bijojo net minties apie senėjimą, ištisai sukdavo galvas dėl savo amžiaus. Ta amžiaus manija prasideda labai anksti – sutikau jos apsėstų dvidešimt penkerių metų žmonių, – o vėliau tik sustiprėja. Nusprendžiau sustoti, išeiti iš žaidimo. Gyvenu dabar ramų gyvenimą, bet – bedžiaugsmį. Vakarais skaitau, geriu žolelių arbatas, karštus gėrimus. Kiekvieną savaitgalį važiuoju lankyti tėvų, labai rūpinuosi sūnėnu ir dukterėčiomis. Tiesa, kartais man reikia vyro, naktimis apninka baimė, sunkiai užmiegu. Yra raminamųjų vaistų, migdomųjų, bet to – to neužtenka. Iš tikrųjų noriu tik viena – kad gyvenimas bėgtų kuo greičiau.

Mišelis toliau tylėjo, nė kiek nenustebo. Dauguma moterų išgyvena audringą paauglystę, labai domisi vaikinais ir seksu, tada pamažu pavargsta, jau nebe taip noriai praskečia šlaunis ir verčiau klaupiasi lordozės poza – atkišdamos užpakalius, siekia švelnių santykių, bet jų neranda, siekia aistros, kurią patirti iš tiesų jau vargiai pajėgtų, ir tada joms prasideda sunkūs laikai.

Išskleista sofa-lova užėmė beveik visą kambarį. „Aš ją naudoju pirmą kartą“, – tarė ji. Juodu atsigulė vienas šalia kito ir apsikabino.

– Kontraceptinių tablečių jau seniai nebevartoju ir prezervatyvų namuose neturiu. O tu turi?

– Ne... – jis šyptelėjo nuo tokios minties.

– Nori, pačiulpsiu tave?

Jis šiek tiek pamąstė, galiausiai tarė:

– Taip.

Tai buvo malonu, bet malonumas nebuvo labai stiprus (iš tiesų niekada toks nė nebuvo; seksualinis malonumas, vieniems toks stiprus, kitiems tėra vidutinis arba apskritai nereikšmingas – gal lemia auklėjimas, neuronų jungtys, o gal kas kita?). Ši feliacija veikiau jaudinanti – susitikimo, jų sužaloto likimo simbolis. O apkabinti Anabelę, kai ji nusisuko ir ruošėsi miegoti, tiesiog nuostabu. Jos kūnas dar lankstus ir švelnus, šiltas ir neapsakomai glotnus, liemuo – labai lieknas, klubai platūs, krūtys mažos ir stangrios. Jis įspraudė koją tarp jos kojų, vieną delną padėjo ant pilvo, kitu apglėbė krūtis, paniro į tokią šilumą ir švelnumą tarsi dalyvautų pasaulio gimime. Jis beveik iškart užmigo.

Iš pradžių regėjo vyrą – drabužių dengiamą erdvės dalį – tik jo veidas buvo nepridengtas. Veido viduryje blizgėjo akys, jų išraišką buvo sunku perprasti. Priešais jį stovėjo veidrodis. Pirmą kartą pažiūrėjęs į veidrodį vyras pasijuto tarsi kristų į tuštumą. Bet jis sėdėjo patogiai įsitaisęs, o į atvaizdą žiūrėjo atsietai nuo savęs, kaip į nuo jo nepriklausančią mentalinę formą, kurią galima perduoti kitiems, po geros akimirkos jį apėmė kone abejingumas. Bet vos kelias akimirkas jis nusisukdavo į šalį, vėl viską tekdavo kartoti: turėjo iš naujo, sunkiai – kaip būna, kai turi įsižiūrėti į šalia esantį daiktą – ištrinti tą susitapatinimo su savo atvaizdu jausmą. „Aš“ – pasikartojanti neurozė, ir žmogus dar toli gražu nėra pasveikęs.

Tada pamatė baltą sieną, kurios viduryje ryškėjo raidės. Pamažu tos raidės įgavo tūrį, iš jų ant sienos susiklostė judantis, šleikščiai tvinkčiojantis bareljefas. Iš pradžių pasirodė žodis

„TAIKA“, paskui – „KARAS“, vėl iš naujo „TAIKA“. Tada visa tai pranyko, sienos paviršius vėl išsilygino. Atmosfera suskystėjo, per ją persirito banga; saulė buvo milžiniška, geltona. Jis pamatė vietą, kurioje mezgėsi laiko šaknis. Ta šaknis perskrodė visą visatą spinduliais – arčiau centro jie buvo lyg gumbuoti ūseliai, o ties galiukais – lipnūs ir gležni. Šie ūseliai rėmino, kapojo ir jungė į visumą erdvės dalis.

Jis pamatė mirusio žmogaus smegenis – erdvės dalį, kuri talpina erdvę.

Paskutinį regėjo mentalinį erdvės pavidalą ir jo priešingybę. Išvydo mentalinį susidūrimą, kuris suteikia erdvei struktūrą, ir jo išnykimą. Erdvę regėjo kaip plonytę liniją, skiriančią dvi sferas. Pirmoje sferoje glūdėjo būtis ir skirtis, antroje – nebūtis ir asmens išnykimas. Ramiai, nedvejodamas apsisuko ir ėmė judėti antrosios sferos link.

Jis išsivadavo iš glėbio, išsitiesė lovoje. Šalia lygiai kvėpavo Anabelė. Ji turėjo kubo formos žadintuvą *Sony*, jis rodė 03 : 37. Ar jis dar įstengs užmigti? Turėjo užmigti. Buvo atsinešęs ksanakso tablečių.

Rytą Anabelė jam išvirė kavos, o pati gėrė arbatą su skrudinta duona. Diena išaušo graži, tik šaltoka. Ji pažiūrėjo į jo nuogą kūną, dėl nuolatinio liesumo keistai paaugliška. Jiems abiem keturiasdešimt – sunku patikėti. Tačiau vaikų ji nebegalėjo turėti, nebent rizikuotų – jie gali gimti turėdami gana sunkių genetinių sutrikimų, o jo vyriška galia juk taip pat jau veik išblėsusi. Rūšies pratęsimo požiūriu jie abu – tik senstantys vidutinės genetinės vertės individai. Ji gyvenime daug ką išbandė: uostė „koksą“, dalyvavo orgijose, nakvojo prabangiuose viešbučiuose. Dėl savo grožio atsidūrusi

papročių laisvėjimo epicentre, per patį jaunystės įkarštį, ji ypač nukentėjo – galų gale jos gyvenimas iš esmės tuo ir turėjo baigtis. Mišelis, iš abejingumo užstrigęs šio judėjimo, žmonių gyvenimo ir visko kitko paribyje, jautėsi tik paviršutiniškai jo užkliudytas ir pasitenkino tuo, kad buvo ištikimas savo kvartalo *Monoprix* klientas ir vadovavo moksliniams molekulinės biologijos tyrimams. Tokie skirtingi gyvenimai jų nutolusiuose kūnuose paliko labai nedaug žymių, ir vis dėlto gyvenimas be paliovos dirbo ardomąjį darbą, tad ląstelių bei jų dalių pajėgumas daugintis pamažu silpo. Du protingi žinduoliai, kurie galėjo gyventi meilėje, žiūrėjo vienas į kitą ryškioje rudens ryto šviesoje. „Žinau, kad jau vėlu, – tarė ji. – Bet vis dėlto noriu pabandyti. Dar saugau 1974–1975 mokslo metų abonentinį traukinio bilietą, tai buvo paskutiniai metai, kai kartu lankėm licėjų. Kiekvieną kartą, kai į jį pažiūriu, norisi verkti. Nesuprantu, kodėl viskas šitaip sugriuvo. Niekaip su tuo negaliu susitaikyti."

19

Be abejo, gyvendami pačioje masinės Vakarų savižudybės šerdyje, jie neturėjo jokių šansų. Tačiau ir toliau susitikdavo kartą du per savaitę. Anabelė apsilankė pas ginekologą ir vėl ėmė vartoti kontraceptines tabletes. Mišeliui pavykdavo į ją įsiskverbti, tačiau labiausiai jam patikdavo miegoti šalia, jausti gyvą kūną. Vieną naktį jis susapnavo atrakcionų parką Ruane, ant dešiniojo Senos kranto. Pilkšvame danguje virš tuščių valtelių ir rūdžių išėstų metalo konstrukcijų sukosi didžiulis, beveik tuščias ratas. Jis ėjo tarp nublukusių ir ryškiom spalvom nudažytų sandėlių eilių, veidą čaižė ledinis vėjas su lietumi. Kai ėjo iš parko, jį užpuolė gauja odiniais drabužiais vilkinčių jaunuolių, apsiginklavusių skustuvais. Susidorojo su juo per kelias minutes ir paleido. Akys kraujavo – žinojo, kad jau visą gyvenimą bus aklas, dešinė ranka buvo beveik nupjauta, tačiau, nepaisydamas kraujo ir skausmo, žinojo, kad Anabelė liks su juo ir visą laiką gaubs jį savo meile.

Visų šventųjų savaitgalį jie kartu išvažiavo į Sulaką, į Anabelės brolio vasarnamį. Kitą rytą nuėjo į paplūdimį. Jis pasijuto nuvargęs ir prisėdo ant suolo, o ji žingsniavo toliau. Tolumoje ošė, bangavo miglota, pilka, sidabrinė jūra. Į smėlio krantus dužo bangos, ir horizonte saulėje nuo jų kilo

spindinti, graži migla. Anabelės siluetas, veik nepastebimas dėl šviesios striukės, judėjo tolyn išilgai vandens linijos. Tarp baltų plastikinių „Paplūdimio“ kavinės baldų bėgiojo taip pat vos įžiūrimas vokiečių aviganis – tarsi gaubiamas oro, vandens ir saulės miglos.

Anabelė pasirūpino, kad vakarienės jiems iškeptų ešerį; visuomenė, kurioje jie gyveno, leido jiems skirti daugiau dėmesio maistui; tai buvo daugiau negu vien paprastas poreikio tenkinimas; taigi jie galėjo pabandyti kabintis į gyvenimą, nors iš tiesų jau nelabai to norėjo. Jis užjautė ją; juto, kad joje virpa milžiniškos meilės atsargos, tik gyvenimas ją išsekino; jis užjautė ją – galbūt tai vienintelis žmogiškas jausmas, dar gebėjęs į jį prasismelkti. O dėl kitų jausmų – jo kūną kaustė ledinis santūrumas; tiesą sakant, jis jau nebepajėgė mylėti.

Grįžę į Paryžių jie dar patyrė džiugių akimirkų, panašių į kvepalų reklamas (kartu leistis Monmartro laiptais arba apsikabinus sustoti viduryje Menų tilto, kurį ūmai nušviečia plaukiančių turistinių laivelių prožektoriai). Taip pat išgyveno ir sekmadienio popiečių kivirčus bei tylos akimirkas, kai kūnas susiriečia tarp paklodžių, ir tas gyvenimą griaunančias tylos ir nuobodulio bangas. Anabelės butukas buvo tamsus, jau ketvirtą valandą reikėdavo įžiebti šviesą. Kartais jie būdavo liūdni, bet dar dažniau – rimti. Ir vienas, ir kitas vokė, kad paskutinįsyk išgyvena tikrus žmogiškus santykius, ir tas pojūtis kiekvieną jų minutę drauge paverčia širdį draskančia. Vienas kitam jautė didelę pagarbą ir beribį gailestį. Tačiau būdavo dienų, kai, pagauti netikėtų kerų, jie patirdavo gaivių, saulės nutviekstų akimirkų, nors užvis dažniau jausdavo, kaip jų pačių viduje ir ant žemės, kuria eina, tįsta pilkas šešėlis, ir tada visuose dalykuose įžvelgdavo pabaigą.

20

Briuno su Kristiana irgi parvažiavo į Paryžių, kitaip nė negalėjo būti. Tą rytą, kai turėjo vėl eiti į darbą, jis pagalvojo apie nepažįstamą gydytoją, padovanojusį jiems neregėtą dovaną: dvi savaites laisvės su niekuo nepateisintu nedarbingumo lapeliu; ir toliau žingsniavo Grenelio gatve savo įstaigos link. Įžengęs vidun pastebėjo, kad atrodo įdegęs, puikios fizinės formos, kad padėtis tiesiog juokinga; galiausiai suvokė, kad jam visiškai į tai nusispjaut. Kolegos, jų mąstymų seminarai, humanistinis paauglių auklėjimas, atsivėrimas kitoms kultūroms... visa tai, jo akimis, nebeturi nė menkiausios reikšmės. Kristiana čiulpdavo jam pimpį ir rūpindavosi, kai jis susirgdavo; Kristiana buvo svarbi. Tą pačią akimirką jis suprato, kad daugiau niekada nepamatys sūnaus.

Patrisas, Kristianos sūnus, paliko bute pasibaisėtiną netvarką: grindys vietomis pradegintos, nusėtos sutryptais picos gabalais, kolos skardinėmis, nuorūkomis. Ji akimirką padvejojo, svarstydama, ar eiti nakvoti į viešbutį, paskui nutarė viską sutvarkyti, bandyti iš naujo. Nojonas – purvinas, nuobodus ir pavojingas miesteliūkštis; tad ji įprato kas savaitgalį važinėti į Paryžių. Beveik kiekvieną šeštadienį jie eidavo į klubą poroms – į *2+2*, į *Chris et Manu*, į *Chandelles*. Pirmas vakaras klube *Chris et Manu* paliko Briuno itin ryš-

kių prisiminimų. Prie šokių aikštelės buvo kelios salės, apšviestos keista violetine šviesa, lovos sustatytos viena šalia kitos. Visur aplink juos poros dulkinosi, glamonėjosi arba laižėsi. Dauguma moterų nuogos, kai kurios vilkėjo apatinius ar berankovius marškinėlius, kitoms pakako tik kilstelti suknelę. Didžiausioje salėje buvo gal dvidešimt porų. Beveik niekas nesikalbėjo, buvo girdėti tik oro kondicionieriaus burzgimas ir prie orgazmo artėjančių moterų alsavimas. Jis prisėdo ant lovos šalia stambios tamsiaplaukės sunkiomis krūtimis, kurią tuo metu laižė maždaug penkiasdešimtmetis tipas su marškiniais ir kaklaraiščiu. Kristiana atsagstė jam kelnes ir ėmė jį masturbuoti dairydamasi aplink. Priėjo vienas vyras, pakišo ranką jai po sijonu. Ji atsegė sagą, sijonas nuslydo ant kilimo – po juo ji nieko nemūvėjo. Vyras atsiklaupė ir ėmė ją glamonėti, kol ji masturbavo Briuno. Šalimais ant lovos vis garsiau dejavo tamsiaplaukė, jis suėmė rankomis jai krūtis. Jam stovėjo kaip babuinui. Kristiana priglaudė lūpas ir ėmė liežuvio galiuku lyžčioti jo varpos galvutę ir apyvarpę. Šalia prisėdo dar viena pora, moteris – nediduke rusvaplaukė – segėjo juodą dirbtinės odos sijonėlį. Ji pažiūrėjo į Kristianą, kuri laižė jį. Ši nusišypsojo, pasikėlė marškinėlius ir parodė jai krūtis. Anoji pasitempė aukštyn sijoną, atidengė kauburį, apaugusį lygiai tokiais pat rusvais plaukeliais. Kristiana paėmė jos ranką ir uždėjo ant Briuno varpos. Moteris ėmė jį masturbuoti, o Kristiana vėl priglaudė liežuvį. Po kelių sekundžių purtomas nevaldomos malonumo bangos jis išliejo jai ant veido. Greitai atsitiesė, apkabino ją. „Atsiprašau, – tarė. – Atsiprašau." Ji pabučiavo jį, prisiglaudė, jis pajuto spermos skonį ant jos skruosto. „Nieko, – atsakė ji švelniai, –

nieko baisaus. Jau nori eiti?“ – pasiūlė kiek vėliau. Jis liūdnai linktelėjo galva – susijaudinimas buvo visai atslūgęs. Jie paskubomis apsirengė ir iškart išėjo.

Kitomis savaitėmis jam kiek geriau pavyko susivaldyti – tai buvo smagaus, laimingo laikotarpio pradžia. Dabar jo gyvenimas turėjo prasmę, kurią įkūnijo su Kristiana leidžiami savaitgaliai. FNAC knygų apie sveikatą skyriuje rado amerikiečių seksologės knygą – joje buvo rašoma, kad specialūs pakopiniai pratimai išmokys vyrus sulaikyti ejakuliaciją. Svarbiausia – treniruoti mažą arkos pavidalo raumenį, esantį tiesiai po kapšeliu, tai yra tarpvietės raumenį. Staiga prieš pat orgazmą jį sutraukus ir kartu giliai įkvėpus, galima išvengti ejakuliacijos. Briuno pradėjo daryti pratimus – juk tikslas vertas atkaklių pastangų. Kai jie nueidavo į klubą, jis apstulbęs žiūrėdavo į kartais net vyresnius už save vyrus, kurie skverbdavosi į moteris – vieną po kitos, valandų valandas leisdavosi masturbuojami bei čiulpiami ir niekad neprarasdavo erekcijos. Taip pat sutrikęs turėjo pripažinti, kad daugumos kotai – daug stambesni negu jo. Kristiana vis kartojo, kad jai tai nesvarbu. Jis tikėjo; buvo akivaizdu, kad ji įsimylėjusi; ir vis dėlto jam dingojos, kad dauguma klubuose sutiktų moterų šiek tiek nusivildavo, kai jis išsitraukdavo pimpalą. Jokių pastabų niekada neišgirdo, visi buvo pavyzdingai kurtuaziški, atmosfera – draugiška ir mandagi, ir vis dėlto buvo žvilgsnių, kurie neapgauna, – pamažu ėmė suvokti, kad seksualiniu požiūriu jis jau nebe „aukštumoje“. Bet, ką ir sakyti, kartais patirdavo tokių neįtikimų, audringų malonumo akimirkų, kad vos nealpdavo, jam išsiverždavo tikras riksmas; bet tai nė kiek nesusiję su

vyro pajėgumu, o veikiau su subtilumu, organų jautrumu. Beje, mokėjo puikiai glamonėti, pasak Kristianos; ir jis žinojo, kad tai tiesa; retai pasitaikydavo, kad moteris su juo nepatirtų orgazmo. Maždaug gruodžio viduryje jis pastebėjo, kad Kristiana šiek tiek sulyso, jos veidą išbėrė raudonom dėmėm. „Ta nugaros liga nė kiek nepraeina, – pareiškė ji, – turiu padidinti vaistų dozes, o liesumas ir tos dėmės – turbūt šalutinis vaistų poveikis.“ Ji tučtuojau pakeitė pokalbio temą; Briuno pajuto, kad ji sutriko, tada ir jis sumišo. Žinoma, ji turi meluoti, kad tik jis nepradėtų nerimauti – ji tokia švelni, tokia miela. Paprastai šeštadieniais ji gamindavo vakarienę, jie labai skaniai pavalgydavo ir eidavo į klubą. Ji segėdavo sijonus su skeltuku, vilkėdavo aptemptas permatomas palaidinukes, mūvėdavo prisegamas kojines, kartais apsirengdavo glaustinukę su plyšiu tarp kojų. Jos bebriukas – švelnus, jaudinantis, iškart drėgnas. Jie leido nuostabius vakarus, jis niekada nesitikėjo, kad kada nors tai patirs. Kartais Kristianos širdis, kai ją dulkindavo keletas vyrų iš eilės, įsiaudrindavo, imdavo plakti per smarkiai, staiga ją išpildavo prakaitas, ir Briuno išsigąsdavo. Tada jie liaudavosi, ji įglusdavo į jo glėbį ir bučiuodavo, glostydavo plaukus ir kaklą.

21

Savaime suprantama, tai taip pat ne išeitis. Vyrai ir moterys, kurie lankosi poroms skirtuose klubuose, neilgai trukus atsisako ieškoti malonumų (juk reikia elgtis subtiliai, jautriai, neskubriai) ir pereina prie seksualinių fantazijų, iš esmės gana nenuoširdaus dalyko, net tiesiogiai nukopijuoto nuo grupinio sekso scenų iš „madingų“ pornografinių filmų, kuriuos rodo *Canal+*. Pagerbiant Karlą Marksą, kuris savo sistemos – tokios mirtinos entelechijos – šerdyje įkurdino paslaptingąją sąvoką „sąmoningai sukeltas pelno normų kritimas“, tiesiog maga pareikšti, kad libertiniškosios sistemos, į kurią ką tik įsiliejo Briuno su Kristiana, šerdyje vyksta sąmoningai sukeltas malonumo normų kritimas, bet tai – per daug bendras ir netikslus teiginys. Kultūriniai, antropologiniai, visokie kitokie reiškiniai, geismas ir malonumas galų gale beveik nepaaiškina seksualumo, jie toli gražu ne lemiami veiksniai, o priešingai, patys yra visiškai sociologiškai determinuoti. Monogaminėje, romantinėje ir įsimylėjimą garbinančioje sistemoje juos galima pasiekti tik tarpininkaujant mylimam asmeniui, kuris iš esmės – vienintelis. Liberalioje visuomenėje, kurioje gyvena Briuno su Kristiana, oficialiosios kultūros (reklamos, žurnalų, visuomeninių ir sveikatos priežiūros organizacijų) siūlomas seksualu-

mo modelis – tai *nuotykis*: tokioje sistemoje geismas ir malonumas atsiranda po viliojimo proceso, čia daugiausia dėmesio skiriama naujumui, aistringumui ir asmens kūrybingumui (beje, tai ir darbuotojų privalumai, reikalingi profesinėje veikloje). Doroviniai ir intelektiniai viliojimo kriterijai subanalėjo, dėl to įsigalėjo vien fiziniai, ir nuolatiniai klubų poroms lankytojai atsidūrė kiek kitokioje sistemoje, kuri veikiau panaši į oficialiosios kultūros fantazijas: *sadiškoje*. Tokioje sistemoje visi iki vieno pimpalai stati ir nežmoniško dydžio, krūtys – silikoninės, bebriukai – depiliuoti ir drėgni. Klubų poroms lankytojos, dažniausiai skaitančios tik *Connexion* ar *Hot Video*, keldavo sau visai paprastą vakaro tikslą: kad jas išbarškintų kuo daugiau storų pimpalų. Kita pakopa joms dažniausiai – SM klubai. Orgazmas – tai tik papročių klausimas, taip tikriausiai būtų pasakęs Paskalis, jei būtų domėjęsis tokiais dalykais.

Su trylikos centimetrų pimpiu ir retomis erekcijomis (jo erekcijos niekada netrukdavo labai ilgai, nebent ankstyvoje paauglystėje, beje, ir laikas tarp dviejų ejakuliacijų dabar gerokai prailgsta – žinoma, jis jau nebe toks jaunas), tuose klubuose Briuno jausdavosi atsidūręs visai ne savo vietoje. Tačiau džiaugdavosi, kad jam čia prieinama daugiau burnų ir daugiau tarpkojų, negu kada nors drįstų svajoti, ir už tai jautė dėkingumą Kristianai. Pačios švelniausios akimirkos – kai ji glamonėjo kitas moteris, laikinos draugužės visada žavėjosi jos liežuvio miklumu, pirštų gebėjimu rasti ir jaudinti klitorį; deja, kai jos sumanydavo už tai atsidėkoti Kristianai, jai dažniausiai tekdavo nusivilti. Ypač išplatėjusios nuo grupinio santykiavimo ir šiurkščių pirštų skverbimosi (kelių pirštų ar net visos plaštakos) jų putės būdavo beveik tokios

pat jautrios kaip lašinių paltys. Apsėstos karštligiško ritmo, kaip oficialiųjų pornofilmų aktorės, jos brutaliai tampydavo jo pimpį lyg kokią nejautrią kūno ataugą, juokingai mėgdžiodavo stūmoklio judesius (visuotinis technomuzikos, kuri išstūmė subtilesnius ritmus, paplitimas tikriausiai irgi turėjo įtakos grynai mechaniniam jų paslaugų pobūdžiui). Išliedavo greitai ir nejausdamas tikro malonumo – tuo jam ir pasibaigdavo vakaras. Dar pabūdavo pusvalandį ar valandą, Kristiana leidavosi iš eilės kelių vyrų dulkinama ir vis bandydavo – dažniausiai tuščiai – atgaivinti jo vyriškumą. Atsibudę juodu vėl mylėdavosi, snaudžiant jam į galvą grįždavo prislopę nakties vaizdai; tai būdavo neįtikimo švelnumo akimirkos.

Tikriausiai būtų idealu pasikviesti keletą pasirinktų porų, leisti vakarą namie, draugiškai plepėti ir glamonėtis tuo pačiu metu. Jie tai išbandys, – Briuno tuo įsitikinęs; be to, jam reikia vėl imtis raumenų lavinimo pratimų, kuriuos siūlė ta amerikietė seksologė; jo draugystė su Kristiana, kuri teikė daugiau džiaugsmo negu bet kuris kitas jo gyvenimo įvykis, buvo svarbi ir rimta. Bent jau taip jis manė, žiūrėdamas, kaip ji rengiasi ar triūsia virtuvėje. Tačiau dažniausiai, kai ji būdavo toli, ypač savaitės viduryje, jis pasijusdavo tarsi kas krėstų piktą pokštą, tarsi tai būtų paskutinė slogi patyčia jo gyvenime. Laimė pasiekia aukščiausią tašką tik tada, jei mums jau buvo suteikta visai pasiekiama praktinė laimės galimybė.

Nelaimė įvyko vieną vasario naktį, kai jie leido laiką klube *Chris et Manu*. Briuno gulėjo ant čiužinio pagrindiniame kambaryje, galvą atrėmęs į pagalvėles, Kristiana čiulpė jam

pimpį, jis laikė ją už rankos. Ji klūpojo virš jo praskėtusi kojas, atstačiusi išriestą užpakalį už savęs einantiems vyrams, jie užsimaudavo prezervatyvus ir paeiliui dulkindavo ją. Taip jau perėjo penki vyrai, o ji nė į vieną nepažvelgė, primerkusi akis tarsi sapnuodama, liežuviu klaidžiojo po Briuno varpą, tyrė ją centimetras po centimetro. Staiga ji trumpai vienąkart suriko. Tipas už nugaros, stambus garbanotas drimba, toliau įsijautęs ją tratino vis smarkiau siūbuodamas klubais, jo žvilgsnis buvo tuščias ir nedėmesingas.

„Liaukitės! Liaukitės!“ – sušuko Briuno; jam atrodė, kad garsiai rėkia, tačiau balsas užsikirto, jis tik silpnai sumykė. Pakilo ir šiurkščiai nustūmė tą tipą – taip ir liko stovėti sustingęs, stačia varpa, kadaruojančiomis rankomis. Kristiana nuvirto ant šono, veidą iškreipė skausmas. „Negali pajudėti?“ – paklausė jis. Ji tik papurtė galvą: „Ne“, – jis puolė prie baro, paprašė telefono. Greitoji pagalba atvažiavo po dešimties minučių. Visi vakarėlio dalyviai, per tą laiką apsirengę, visiškoje tyloje žiūrėjo, kaip greitosios darbuotojai kelia Kristianą ir guldo ant neštuvų. Briuno atsisėdo šalia jos automobilyje, jie buvo visai netoli Centrinės ligoninės. Jis kelias valandas pralaukė linoleumu išklotame koridoriuje, tada budintis gydytojas atėjo pranešti: dabar ji miega, gyvybei pavojus nebegresia.

Sekmadienį jie paėmė jos kaulų čiulpų mėginį, Briuno atėjo apie šeštą. Buvo jau tamsu, virš Senos dulkė šaltas lietutis. Kristiana sėdėjo lovoje, nugara atsirėmusi į krūvą pagalvių. Pamačiusi jį nusišypsojo. Diagnozė paprasta: dubenkaulių nekrozė, nebepagydoma. Ji jau keletą mėnesių to tikėjosi, tai galėjo paaiškėti kiekvieną akimirką, vaistai pristabdė ligą, tačiau nepagydė. Nuo šiol padėtis nebesi-

keis, nereikia baimintis jokių komplikacijų, tačiau kojos visą laiką liks paralyžiuotos.

Iš ligoninės ją paleido po dešimties dienų, Briuno buvo šalia. Dabar padėtis kitokia; gyvenime dažnai kartojasi ilgi neaiškaus nuobodulio ruožai – dažniausiai jis keistai nykus, paskui nei iš šio, nei iš to viskas pakrypsta kita linkme, ir paaiškėja, kad šis vingis – lemiamas. Nuo šiol Kristiana gaus invalidumo pensiją, jai nebereikės dirbti, ji net turi teisę gauti nemokamą pagalbą namų ruošoje. Ji atriedėjo vežimėliu iki jo, dar nemokėjo vikriai juo naudotis – reikėjo stipriai atsispirti, o jos riešai buvo per silpni. Briuno pabučiavo ją į skruostus, paskui – į lūpas. „Dabar gali keltis gyventi pas mane. Į Paryžių.“ Ji pakėlė veidą į jį, pažiūrėjo į akis, jis neįstengė atlaikyti žvilgsnio. „Tu įsitikinęs? – paklausė tyliai. – Įsitikinęs, kad tikrai to nori?“ Jis neatsakė, o gal delsė. Po keleto sekundžių tylos ji pridūrė: „Tu neprivalai. Tau dar liko šiek tiek laiko pagyventi, neprivalai jį leisti rūpindamasis invalide“. Šiuolaikinė sąmonė jau negeba suvokti, kad esame mirtingi. Nebuvo nė vienos epochos, nė vienos civilizacijos, kurioje taip ilgai ir nuolatos žmonės galvotų apie savo amžių, kiekvienas mintyse įsivaizduoja paprastą ateities perspektyvą: ateis laikas, kai fizinių malonumų, kuriuos dar gali patirti gyvenime, suma taps mažesnė už kančių sumą (iš tikrųjų žmogus jaučia, kaip viduje sukasi skaitiklis, o jis visados sukasi į tą pačią pusę). Racionali malonumų ir kančių analizė, kurią anksčiau ar vėliau kiekvienam tenka atlikti, nuo tam tikro amžiaus neišvengiamai pastūmėja galvoti apie savižudybę. Šiuo požiūriu įdomu pažymėti: Deliozas ir Deboras, garbūs amžiaus pabaigos inte-

lektualai, abu nusižudė be akivaizdžios priežasties – vien dėl to, kad nepakėlė savo fizinio irimo perspektyvos. Savižudybės nieko nenustebino, ir apskritai pagyvenusių žmonių savižudybės, kurių užvis daugiausia, dabar mums atrodo visai logiškos. Dar kaip būdingą ypatumą verta prisiminti, kaip visuomenė reaguoja į teroristų puolimo pavojų: dauguma žmonių tvirtina, kad verčiau norėtų, jog juos nužudytų iškart, o ne kankintų ar subjaurotų veidą. Žinoma, taip yra ir dėl to, kad jiems truputį įgriso gyventi, bet ypač dėl to, kad niekas, net mirtis, neatrodo jiems taip baisu, kaip gyventi subjaurotu kūnu.

Privažiavęs Lašapel an Servalį jis pasuko į šoną. Paprasčiausia būtų trenktis į medį važiuojant per Kompjeno mišką. Jis keliom sekundėm per ilgai dvejojo, vargšelė Kristiana. Dar prieš skambindamas jai per ilgai delsė; žinojo, kad ji viena savo daugiabučiame name su sūnumi, įsivaizdavo ją invalido vežimėlyje, šalia telefono. Niekas neverčia jo rūpintis invalide, – taip ji nukirto, ir Briuno žino, kad ji mirė nejausdama neapykantos. Sulūžusį invalido vežimėlį rado prie pašto dėžutės, šalia paskutinės laiptų pakopos. Jos veidas buvo ištinęs, kaklas lūžęs. Briuno vardas buvo įrašytas skiltyje „kam pranešti, jei atsitiks nelaimė"; vežama į ligoninę ji mirė.

Laidojimo namai buvo šiek tiek už Nojono, prie Šoni kelio, reikėjo pasukti iškart pravažiavus Babiofą. Baltame, per daug šildomame namelyje su daugybe radiatorių, panašiame į techninio licėjaus klasę, jo laukė du darbuotojai. Pro stiklines sienas buvo matyti žemi, modernūs pusiau gyvenami pastatai. Dar atviras karstas gulėjo ant kryžiakojo stalo.

Briuno priėjo artyn, pamatė Kristianos kūną ir pajuto, kaip lošteli atgal, jo galva smarkiai atsitrenkė į grindis. Darbuotojai atsargiai jį pakėlė. „Išsiverkit! Reikia verkti!“ – įkyriai ragino vyresnysis. Jis papurtė galvą – jautė, kad pravirkti nepavyks. Kristianos kūnas daugiau nejudės, nekvėpuos, neprabils. Kristianos kūnas daugiau nemylės, šiam kūnui joks likimas jau nebeįmanomas, ir vien dėl jo kaltės. Šįkart mestos visos kortos, suloštos visos partijos, įvyko paskutinis dalykas – ir baigėsi galutiniu pralaimėjimu. Jis įstengė mylėti ne ką daugiau negu jo tėvai. Paniręs į keistą būseną, kai atbunka visi jutimai, lyg pleventų per keletą centimetrų virš žemės, jis regėjo, kaip darbuotojai elektriniu suktuvu uždaro karstą. Sekė jiems iš paskos iki „tylos sienos“ – trijų metrų aukščio pilko betono statinio, kuriame keliais aukštais išdėstytos laidojimo nišos, beveik pusė jų buvo tuščios. Vyresnysis darbuotojas paskaitė nurodymų lapą, pasuko 632 nišos link, jo kolega iš paskos rideno vežimėlį su karstu. Oras buvo drėgnas ir šaltas, pradėjo net lyti. 632 niša buvo vidurinėje eilėje, pusantro metro nuo žemės. Vikriu įgudusiu judesiu per vos porą sekundžių darbuotojai pakėlė karstą ir įstūmė į nišą. Pneumatiniu pistoletu į likusią ertmę įpurškė šiek tiek akimoju stingstančio betono, tada vyresnysis ištiesė Briuno registrą, kad šis pasirašytų. Jei nori, priminė nueidamas, jis gali čia dar pabūti, susikaupti.

Atgal Briuno važiavo A1 greitkeliu ir apie vienuoliktą atsidūrė priemiestyje. Buvo pasiprašęs laisvos dienos, nė nenumanė, kad apeigos truks taip trumpai. Įvažiavo pro Šatijono vartus ir rado vietą automobiliui Albero Sorelio gatvėje, tiesiai priešais buvusios žmonos butą. Ilgai laukti nerei-

kėjo: po dešimties minučių iš Ernesto Rejerio gatvės išsuko jo sūnus su kuprine ant pečių. Atrodė susirūpinęs ir eidamas kalbėjosi pats su savimi. Apie ką jis galvoja? Jis tikriausiai labai vienišas, – taip sakė Ana, – užuot pietavęs koleže kartu su draugais, grįžta namo, pasišildo patiekalą, kurį ji palieka rytą išeidama. Ar jis kenčia dėl to, kad nemato tėvo? Tikriausiai, nors neprasitaria. Vaikai pakenčia pasaulį tokį, kokį jiems sukuria suaugusieji, ir stengiasi prie jo kuo geriau prisitaikyti, o vėliau apskritai patys jį atkuria. Viktoras priėjo prie durų, surinko kodą – buvo vos už kelių metrų nuo automobilio, bet jo nematė. Briuno uždėjo ranką ant durelių rankenos, išsitiesė. Namo durys užsitrenkė vaikui už nugaros, Briuno dar mirksnį sėdėjo nejudėdamas, tada vėl sudribo ant sėdynės. Ką jis gali pasakyti sūnui, kokią žinią perduoti? Jokios. Nieko. Jis tik suvokia, kad jo gyvenimas baigtas, bet pabaigos dar nesupranta. Viskas – aptemę, kelia kančią ir neperregima.

Užvedė automobilį ir išvažiavo į pietų greitkelį. Už Antonijo išvažiavimo pasuko Voalano kryptimi. Švietimo ministerijos psichiatrijos klinika buvo kiek tolėliau už Verjer le Biuisono, visai šalia Verjero miško, jis puikiai atsiminė parką. Paliko automobilį Viktoro Konsiderano gatvėje, pėsčias nužingsniavo keletą metrų iki vartų. Atpažino budintį slaugytoją. Ištarė: „Aš grįžau“.

22

SORŽAS – PASKUTINĖ STOTELĖ

Reklama, pernelyg besistengianti sužavėti jaunų žmonių rinką, dažnai įsipainioja į tokias strategijas, kur nuolaidžiavimas tiesiog varžosi su karikatūriškumu ir pajuoka. Norint sumažinti dėmesio stoką, būdingą mūsų visuomenei, reikia, kad kiekvienas pardavimo srities darbuotojas taptų prekės „ambasadoriumi“ tarp vyresniųjų.

Korina Meži, *Tikrasis senjorų veidas*

Gal viskas taip ir turėjo baigtis, gal nebebuvo ko griebtis, jokios išeities. Galbūt reikėjo išnarplioti tai, kas susipynę, užbaigti tai, kas pradėta. Tad Džerzinskis turėjo atvykti į tą vietą, vadinamą Soržu, 44° šiaurės platumos ir 7° 30' rytų ilgumos, į šią kiek aukščiau negu 500 metrų iškilusią vietą. Nicoje jis apsistojo „Vindzoro“ viešbutyje, pusiau liukso klasės, tačiau aplinka čia buvo gana atgrasi, o vieną kambarį buvo dekoravęs menininkas vidutinybė Filipas Perenas. Kitą rytą jis sėdo į grožiu pagarsėjusį traukinį Nica–Tandas. Traukinys pervažiavo šiaurinį Nicos priemiestį, pro visus arabų daugiabučius namus, rausvojo „minitelio“ afišas ir pro šešiasdešimt procentų gyventojų, balsuojančių už Nacionalinį frontą. Pravažiavęs Pejono Sen Teklio stotelę, traukinys

paniro į tunelį, o išvažiuojant iš jo, akinamoje šviesoje sau iš dešinės Džerzinskis pamatė į haliucinaciją panašų ore pakibusio Pejono kaimelio siluetą. Tada ėmė riedėti pro vietas, vadinamas Nicos apylinkėmis, kuriomis grožėtis atkeliaudavo žmonių net iš Čikagos ar Denverio. Paskui įvažiavo į Rojos uolynus. Džerzinskis išlipo Fanton Soržo stotyje, neturėjo jokio bagažo, buvo gegužės pabaiga. Išlipo Fanton Soržo stotyje ir kokį pusvalandį ėjo pėsčias. Pusiaukelėje turėjo pereiti tunelį, jokio automobilių eismo čia nebuvo matyti.

Pasak „Keliautojo vadovo“, kurį jis nusipirko Orli oro uoste, Soržo kaimelis su aukštais, pakopomis išsidėsčiusiais namais, iškilęs virš slėnio kaip svaigi viršūnė, turi „kažką tibetiška“, – juk visai įmanoma. Reikalas toks, kad Žanina, jo motina, persikrikštijusi Džeine, daugiau negu penkerius metus praleidusi Goa, vakarinėje Indijos žemyninėje dalyje, nutarė mirti būtent šioje vietoje.

– Na, tiksliau, ji tik nutarė čia atvažiuoti, o ne mirti, – patikslino Briuno. – Atrodo, ta sena kekšė atsivertė į islamą – kažkokios sufijų mistikos ar panašios kvailystės suviliota. Apsigyveno su skvoterių gauja, įsikūrusia apleistame name už kaimo. Kadangi laikraščiai apie juos neberašo, mes jau ir įsivaizduojam, kad skvoteriai ir hipiai išnyko. Priešingai – jų vis gausėja, didėjant nedarbui, jų skaičius smarkiai padidėjo, galima net sakyt, kad jų knibždėte knibžda. Aš šiek tiek domėjausi tuo klausimu... – Jis ėmė kalbėti tyliau. – Gudrybė ta, kad dabar jie pasivadino *naujaisiais kaimiečiais*, nors iš tikrųjų nė velnio neveikia – tenkinasi tuo, kad gauna minimalią pašalpą ir idiotišką paramą žemės ūkiui kalnuose plėtoti.

Jis gudriai palingavo galvą, vienu mauku išgėrė, kas buvo taurėje, ir užsisakė dar vieną. Paskyrė Mišeliui pasimatymą „Pas Žilu“, vienintelėje kaimo kavinėje. Su vulgariais atvirukais, įrėmintomis upėtakių nuotraukomis ir plakatu „Soržo rutulių ridentojų klubas“ (jo valdybai priklausė ne mažiau nei keturiolika narių), šioje vietoje tvyrojo „medžioklės – žūklės – gamtos – tradicijų“ dvasia, visai priešinga Briuno iškoneveiktų naujųjų vudstokiečių dvasiai. Jis labai atsargiai išsiėmė iš dokumentų aplanko brošiūrą, pavadinimu SOLIDARUMAS SU ŽŪSTANČIOMIS AVELĖMIS!

– Gavau tai šiąnakt... – tarė tyliai. – Vakare kalbėjausi su avių augintojais. Jiems visai nesiseka, jie kupini neapykantos, jų avis tiesiogine prasme drasko į gabalus. Viskas per tuos Merkantūro nacionalinio parko žaliuosius. Jie miškuose priveisė vilkų, ištisas ordas vilkų. O šitie dabar drasko avis! – Ir balsas sustiprėjo; staiga jis ėmė raudoti. Žinute, kurią paliko Mišeliui, Briuno pranešė, kad vėl apsigyveno Verjer le Biuisono psichiatrijos klinikoje – „tikriausiai visam laikui“. Taigi jį, rodos, išleido tik šia proga.

– Tai mūsų motina miršta... – nutraukė jį Mišelis, norėdamas greičiau pereiti prie svarbiausio dalyko.

– Tikrai taip! Agdo kyšulyje, rodos, irgi tas pats: poilsiautojams uždraudė būti kopose. Tokį sprendimą priėmė todėl, kad juos labai spaudė Pakrančių apsaugos tarnyba, kuri yra vien žaliųjų rankose. Žmonės juk nedarė nieko bloga – tiesiog vykdavo taikios orgijos, bet, rodos, tai išbaido žuvėdras – tai tokia žvirblinių rūšis. Šiknon tuos žvirblius! – ėmė karščiuotis Briuno. – Jie nori sukliudyti mums kelti orgijas ir valgyti avių sūrį, tikri naciai. O socialistai – jų bendrininkai. Jie irgi prieš avis, nes avys – dešiniosios, o vilkai

juk kairieji, nors vilkai panašūs į vokiškus aviganius, kurie – jau patys tikriausi dešinieji. Tad kuo pasitikėt? – Jis niūriai palingavo galvą. – Kuriame Nicos viešbutyje apsistojai? – paklausė netikėtai.

– „Vindzoro“.

– Kodėl „Vindzoro“? – Briuno vėl ėmė nervintis. – Ką, dabar jau mėgaujiesi prabanga? Kas tau užėjo? Aš asmeniškai (jis vis energingiau skiemenavo sakinius) lieku ištikimas *Mercure* viešbučiams! Ar bent jau pasistengei pasidomėti? Ar žinojai, kad *Mercure* tinklo viešbutis „Angelų įlanka“ taiko mažesnius tarifus, nelygu metų laikas? Tuščiuoju laikotarpiu kambarys kainuoja 330 frankų! Tai – dviejų žvaigždučių kaina! O visa privaloma įranga kaip trijų žvaigždučių įstaigoj, ir dar vaizdas į Anglų alėją ir *room service* ištisą parą!

Dabar Briuno beveik rėkte rėkė. Nepaisydamas keistoko kliento elgesio, „Pas Žilu“ savininkas (ar jo vardas tikrai Žilu? galimas daiktas) dėmesingai klausė. Istorijos apie pinigus bei kainos ir kokybės santykį visada labai domina vyrus, tai jiems į kraują įsigėrę.

– O, štai ir kvailys! – sušuko Briuno žaismingu, staiga pasikeitusiu tonu, pamatęs ką tik į kavinę įėjusį jauną vyrą. Jam galėjo būti dvidešimt dveji. Apsirengęs kareiviškom kelnėm ir marškinėliais *Greenpeace*, jo veido oda buvo tamsoka, o juodi plaukai supinti į mažas kasytes, trumpai tariant, jis rengėsi pagal *rasta* madą.

– Sveikas, kvaily, – džiugiai tarė Briuno. – Susipažink – čia mano brolis. Eisim pažiūrėt, kaip laikosi senė?

Anas linktelėjo netardamas nė žodžio – dėl kažkokios

priežasties jis, matyt, buvo nusprendęs neatsakyti į provokacijas.

Kelias vingiavo tolyn už kaimo ir pamažu kilo kalno šlaitu Italijos kryptimi. Perėję aukštą kalvą, jie atsidūrė labai plačiame slėnyje, pakraščiuose apžėlusiame medžiais, siena buvo vos už dešimties kilometrų. Rytų link ėmė ryškėti kelios snieguotos viršūnės. Kraštovaizdis, kuriame nesimatė jokios gyvos dvasios, kėlė platybių ir ramumos įspūdį.

– Gydytojas vėl buvo atėjęs, – paaiškino Juodasis Hipis. – Jos pervežti negalima, šiaip ar taip, jau nieko nebepakeisi. Toks gamtos dėsnis... – tarė jis rimtai.

– Girdi, ką jis sako? – subliuvo Briuno. – Ar tu girdi tą juokdarį? „Gamta“ – šitas žodis jiems nuo lūpų nenueina. Dabar, kai ji serga, jie nori, kad pasiskubintų numirti kaip žvėris savo irštvoje. Ji juk mano motina, kvaily! – tarė jis iškilmingai. – Matei, kaip jis atrodo? – tęsė. – Kiti irgi tokie patys, kur tau – dar blogesni. Nuo jų tiesiog vemt verčia.

– O čia labai gražus kraštovaizdis, – išsiblaškęs atitarė Mišelis.

Namas buvo erdvus ir žemas, iš didelių tašytų akmenų, dengtas čerpėmis, netoli tryško šaltinis. Prieš eidamas vidun, Mišelis išsiėmė iš kišenės fotoaparatą *Canon Prima Mini* (objektyvas su kintamu 38–105 mm priartinimu, 1290 frankų FNAC parduotuvėje). Jis apsisuko aplink save, ilgai taikėsi, kol paspaudė mygtuką, tada prisidėjo prie kitų.

Be Juodojo Hipio, didžiajame kambaryje buvo dar viena neaiški būtybė šviesiais plaukais, gal olandė, sėdėdama prie židinio ji nėrė pončą, ir vyresnis hipis ilgais žilais plaukais, elegantiškai žilstelėjusia barzdele, pailgu protingos ožkos

veidu. „Ji čia..." – tarė Juodasis Hipis, patraukė prie sienos prikaltą audinio skiautę ir nusivedė juos į gretimą kambarį.

Aišku, Mišelis neatplėšdamas žvilgsnio įsispitrijo į tamsiaplaukę būtybę, susigūžusią lovos galvūgalyje, kuri einant į kambarį sekė juos akimis. Galų gale savo motiną jis juk matė tik antrą kartą, ir iš visko galėjai spėti, kad paskutinį. Iš pradžių labiausiai jį pribloškė neįtikimas jos liesumas, atsikišę skruostikauliai, tarsi išnarintos rankos. Veido spalva kaip žemės, tamsut tamsutėlė, ji sunkiai kvėpavo, rodėsi jau priėjusi liepto galą, nors virš lenktos nosies šešėlyje vis dar žibėjo didžiulės baltos akys. Jis atsargiai priėjo prie tysančio silueto. „Nesistenk, – patarė Briuno, – ji nebegali kalbėti." Gal ji ir nebegalėjo kalbėti, bet atrodė nepraradusi sąmonės. Ar atpažįsta jį? Tikriausiai ne. Gal painioja su tėvu, – visai įmanoma; Mišelis žinojo, kad yra baisiai panašus į tėvą, kai šis buvo jo metų. Nepaisant visko, kai kurios asmenybės mūsų gyvenime atlieka lemiamą vaidmenį, ima ir pasuka jį nauja linkme, pozityviai perkerta į dvi dalis. Žaninai, kuri persikrikštijo Džeine, buvo dvi dalys: *prieš* ir *po* Mišelio tėvo. Prieš pažintį ji tebuvo piniguota ir libertiniška miesčionė, o po susitikimo su juo jai buvo lemta tapti kitokiai, – tai jau buvo katastrofa. Žodis „susitikimas" – tai tik toks pasakymas, nes susitikimo iš tiesų nė nebuvo. Juodu susidūrė, pradėjo gyvybę ir išsiskyrė. Jai nepavyko perprasti paslapties, kuri glūdėjo Marko Džerzinskio viduje, nė priartėti prie jos nepavyko. Ar ji galvoja apie tai pačioje savo audringo gyvenimo pabaigoje? Tai visai neatrodo neįmanoma. Briuno sunkiai sudribo ant kėdės šalia jos lovos. „Tu tik sena kekšė... – tarė mokytojo tonu. – Ir nieko tu daugiau nenusipelnei – tik dvėsti." Mišelis atsisėdo priešais jį, galvūga-

lyje, ir prisidegė cigaretę. „Nori, kad tave sudegintų? – įsiaudrinęs toliau kalbėjo Briuno. – Na, ir būsi sudeginta anksti rytą. Kas liks iš tavęs, sudėsiu į puodą ir kiekvieną rytą vos atsikėlęs nusimyšiu ant tavo pelenų.“ Jis patenkintas pakinksėjo galvą, Džeinė kažką užkimusiu balsu sugargaliavo. Tą akimirką vėl pasirodė Juodasis Hipis. „Norit ko nors išgerti?“ – paklausė lediniu balsu. „Tai aišku, žmogau! – sušuko Briuno. – Argi dar reikia to klausti? Na, atkimšk kokį kriaušinės butelį, kvaily!“ Jaunuolis išėjo ir grįžo nešinas buteliu viskio ir dviem taurėm. Briuno prisipylė daug, nurijo pirmą gurkšnį. „Atleiskit jam, jis sukrėstas“, – tarė Mišelis vos girdimu balsu. „Taip taip, – atsakė jo įbrolis. – Palik mus vienus su mūsų skausmu, kvaily.“ Jis ištuštino taurę čekšteldamas liežuviu, vėl įsipylė. „Jiem verčiau jau nesireikšti, tiem pedikam... – tarstelėjo jis. – Ji paliko jiems viską, ką turi, bet jie puikiai žino, kad vaikų teisės į palikimą nenuginčijamos. Jei sumanysime užprotestuoti testamentą, tikrai laimėsime.“ Mišelis tylėjo, nenorėjo kalbėtis tuo klausimu. Staiga stojo tyla. Gretimame kambaryje taip pat niekas nekalbėjo, buvo girdėti šaižus silpstantis merdinčiosios kvėpavimas.

– Ji tik norėjo likti jauna, ir viskas... – tarė Mišelis pavargusiu ir atlaidžiu balsu. – Norėjo bendrauti su jaunais žmonėmis, bet ne su savo vaikais, kurie tik priminė, kad ji priklauso vyresnei kartai. Nesunku tai paaiškinti ir suprasti. Kaip manai – ji greitai mirs?

Briuno gūžtelėjo pečiais rodydamas, kad nenutuokia. Mišelis pakilo ir nuėjo į kitą kambarį, dabar Pilkasis Hipis buvo vienas, susikaupęs skuto ekologiškai švarias morkas. Jis pabandė kamantinėti hipį, sužinoti, ką būtent sakė gydyto-

jas, bet senasis marginalas galėjo suteikti tik labai miglotos informacijos ir ne ta tema. „Ji buvo šviesi moteris... – pabrėžė jis, nepaleisdamas iš rankų morkos. – Mes manom, kad ji pasiruošusi mirti, nes pasiekė gana aukštą dvasinio tobulumo lygmenį.“ Ką jis nori tuo pasakyti? Neverta gilintis į smulkmenas. Rodės, tas senas runkelis ne iš tikrųjų taria žodžius, o tik burna skleidžia triukšmą. Mišelis nekantriai apsisuko ir grįžo pas Briuno. „Tie hipiai – idiotai... – tarė sėsdamasis, – jie vis dar įsitikinę, kad religingumas yra individualus, meditacija paremtas elgesys, dvasiniai ieškojimai ir t. t. Jie neįstengia suprasti, kad kaip tik yra priešingai; tai grynai socialinis veiksmas, paremtas fiksacija, ritualais, taisyklėmis ir apeigomis. Anot Ogiusto Konto, vienintelis religijos vaidmuo – pastūmėti žmoniją tobulos vienybės būsenos link.“

– Tu pats Ogiustas Kontas! – įsiutęs pertraukė Briuno. – Kai nustoji tikėti amžinuoju gyvenimu, jokia religija nebeįmanoma. O jei visuomenė neįmanoma be religijos, – šitaip, atrodo, tu ir galvoji, – tai nėra ir jokios įmanomos visuomenės. Tu man primeni tuos sociologus, kurie mano, kad jaunystės kultas – tik laikina šeštame dešimtmetyje atsiradusi mada, pasiekusi apogėjų devintame, ir taip toliau. O iš tiesų mirtis žmonėms visais laikais kėlė siaubą, jie niekada be baimės negalėjo galvoti apie išnykimo perspektyvą ir apie irimą. Iš visų žemiškų gėrybių kūno jaunystė, atrodo, yra pati brangiausia, o šiandien juk tikime vien žemiškomis gėrybėmis. „Jei Kristus neprisikėlė, – nuoširdžiai sakė šventas Paulius, – tai mūsų tikėjimas tuščias.“ Kristus neprisikėlė, jis pralaimėjo kovą su mirtimi. Parašiau scenarijų dieviškam filmui apie Naująją Jeruzalę. Veiksmas vyksta saloje, kur

gyvena vien nuogos moterys ir neūžaugos šunyčiai. Įvyko biologinė katastrofa, ir visi vyrai išnyko, taip pat ir dauguma gyvūnų rūšių. Laikas sustojo, klimatas visąlaik vienodas ir švelnus, ant medžių ištisus metus dera vaisiai. Moterys amžinai gaivios ir žydinčios, šunyčiai amžinai gyvybingi ir linksmi. Moterys maudosi ir glamonėjasi, šunyčiai žaidžia ir kvailioja aplink jas. Jie įvairiausių spalvų ir rūšių: yra pudelių, foksterjerų, Briuselio grifonų, beplaukių kiniškų šuniukų, Jorkšyro terjerų, garbanotų bolonininių, mopsų ir trumpakojų lenktyninių. Vienintelis didelis šuo – labradoras; jis protingas ir švelnus, kitiems atstoja patarėją. Vienintelis vyrų egzistavimo pėdsakas – vaizdajuostė, kurioje įrašyti įvairūs Eduaro Baladiuro pasisakymai per televiziją; kai kurias moteris, taip pat ir daugumą šunų šis įrašas veikia raminamai. Dar yra vaizdajuostė „Iš gyvūnų gyvenimo“ – laidą veda Klodas Daržė; šitos niekada nežiūri, tačiau tai irgi ankstesnių laikų barbariškumo atminimas ir liudijimas.

– Taigi jie leidžia tau rašyti... – švelniai tarė Mišelis. Jis nenustebo. Dauguma psichiatrų palankiai žiūri, kai ligoniai ką nors rašinėja. Nepriskiria rašymui gydomosios vertės, bet vis dėlto tai veikla, mano jie; šiaip ar taip, geriau, negu skustuvu pjaustytis riešus.

– Tačiau toje saloje vyksta ir mažų tragedijų, – toliau kalbėjo Briuno susijaudinusiu balsu. – Pavyzdžiui, kartą vienas šunelis nuplaukia per toli į jūrą. Laimei, jo šeimininkė tai pastebi, šoka į valtį, irkluoja iš visų jėgų ir pagaliau – pačiu laiku – jį ištraukia. Vargšas šunelis prisirijo per daug vandens, nualpo ir gali pamanyti, kad tuoj nusigaluos, bet šeimininkei pasiseka dirbtiniu kvėpavimu jį atgaivinti, ir viskas baigiasi laimingai, šunelis ir vėl linksmas.

Staiga jis nutilo. Dabar atrodė palaimingai ramus, beveik apimtas ekstazės. Mišelis dirstelėjo į laikrodį, tada apsidairė aplink. Motina nebeišleido jokio garso. Buvo beveik vidurdienis, aplink neįtikimai ramu. Jis atsistojo ir nuėjo į didįjį kambarį. Pilkasis Hipis buvo dingęs, – paliko tik išmėtytas morkas. Jis įsipylė alaus, priėjo prie lango. Už daugybės kilometrų, tolumoje, matyti pušimis apaugę kalnų šlaitai. Tarp apsnigtų viršūnių ryškiai švytėjo melsvas ežero paviršius. Oras švelnus ir pilnas kvapų, išties gražus pavasario rytas.

Jis jau buvo čia, sunku pasakyti, kiek ilgai, ir jo dvasia, atsiskyrusi nuo kūno, taikiai pleveno tarp viršukalnių, kai staiga į tikrovę grąžino garsas, kurį iš pradžių palaikė riksmu. Mišeliui prireikė kelių sekundžių, kad nukreiptų klausą kitur, o tada greitai nužingsniavo iki kambario. Vis dar sėdėdamas šalia lovos, Briuno iš visų plaučių traukė:

Visi šalia, jau atvažiavo čia,
Kai tik išgirdo šaukiant ją,
Ji mirs ji mirs ooooo maamaaa...

Nepastovūs, nepastovūs, lengvabūdžiai ir klouniški – tokie yra vyrai. Briuno atsistojo, kad galėtų dar garsiau sudainuoti kitą posmą:

Visi šalia, jau atvažiavo čia,
Net iš Italijos pietų
Prakeiktas sūnus Džordžio
Su pilnu glėbiu dovanųųųų...

Tyloje, kuri stojo po šio balso demonstravimo, buvo aiškiai girdėti, kaip per kambarį skrenda musė ir nutupia Džeinei ant veido. Dvisparniai turi vieną porą membraninių sparnų, prisitvirtinusių prie antro krūtinės žiedo, porą dūzgų (reikalingų pusiausvyrai išlaikyti skrendant), prisitvirtinusių prie trečio krūtinės žiedo, ir duriamuosius arba čiulpiamuosius burnos padargus. Tą akimirką, kai musė ropojo akies paviršiumi, Mišelis kažką pajuto. Priėjo prie Džeinės, tačiau neprisilietė prie jos. „Man rodos, ji mirė", – tarė darsyk įsižiūrėjęs.

Gydytojas be jokių keblumų patvirtino diagnozę. Jį lydėjo savivaldybės tarnautojas, o tada ir prasidėjo nemalonumai. Kur jie nori pervežti kūną? Gal į šeimos laidojimo rūsį? Mišelis neįsivaizdavo ko griebtis, jautėsi išsekęs ir sutrikęs. Jeigu jie būtų gebėję palaikyti normalius šeimos ryšius, kupinus šilumos ir švelnumo, dabar nebūtų atsidūrę tokioj padėty – neapsijuoktų akivaizdoje savivaldybės darbuotojo, kuris net eidamas liko korektiškas. Briuno nė kiek nesidomėjo padėtimi – kiek nuošaliau atsisėdęs įniko spaudyti žaidimo pultelį ir žaisti „Tetrio" partiją. „Na, tuomet... – vėl prabilo darbuotojas, – galime jums pasiūlyti laidojimo plotą Soržo kapinėse. Vieta tolima lankyti, ypač jei gyvenate ne mūsų krašte, bet, galvojant apie transportavimą, šitai vis dėlto praktiškiau. Laidotuvės gali vykti ir šiandien po pietų, dabar mes nelabai apsikrovę darbu. Tikiuosi, dėl leidimo laidoti nekils jokių nesklandumų..." – „Jokių! – sušuko gydytojas kiek per daug entuziastingai. – Atsivežiau visus reikalingus blankus..." Ir žaismingai šypsodamas pamosavo popierių krūvele. „Velnias, aš laimėjau..." – pusbalsiu sumurmėjo Briuno. Iš tiesų žaidimo pultelis užgrojo linksmą muzikėlę. „Jūs taip pat sutinkate čia laidoti, pone Klemanai?" – paklausė darbuotojas dirbtinai

pakylėtu balsu. „Jokiu būdu ne! – Briuno staiga pašoko. – Mano motina norėjo po mirties būti sudeginta, jai tai labai svarbu!“ Darbuotojo veidas apniuko. Soržo komunoje nėra sąlygų kremuoti palaikus, nes tam reikia specialios įrangos, o ją čia laikyti neapsimoka, tokios paslaugos paklausa čia labai menka. Iš tiesų reikalai vis labiau ėmė strigti. „Tokia paskutinė mano motinos valia...“ – reikšmingai tarė Briuno. Stojo tyla. Savivaldybės darbuotojas įsitempęs svarstė. „Nicoje yra krematoriumas... – sutrikęs pasakė. – Galima pagalvoti apie transportą pirmyn ir atgal, jei jūs vis dar sutinkate laidoti ją mūsų komunoje. Suprantama, išlaidas turėsit apmokėti jūs...“ Niekas neatsakė. „Tuoj paskambinsiu, – pridūrė. – Pirmiausia reikia sužinoti, kokios krematoriumo darbo valandos.“ Jis dirstelėjo į užrašų knygelę, išsiėmė mobilųjį telefoną ir pradėjo rinkti numerį, tada vėl įsiterpė Briuno. „Tiek to... – plačiai mostelėjo ranka. – Palaidosim čia. Nusispjaut į jos paskutinę valią. Mokėsi tu!“ – autoritetingai pridūrė, kreipdamasis į Mišelį. Tas nesiginčydamas išsiėmė čekių knygelę ir pasiteiravo, kokia žemės nuomos kaina trisdešimčiai metų. „Protingas sumanymas, – tarė savivaldybės darbuotojas. – Išsinuomojus žemę trisdešimčiai metų, pakaks laiko nuspręsti, ką daryti toliau.“

Kapinės buvo kokiu šimtu metrų aukščiau už gyvenvietę. Du vyrai mėlynomis darbo uniformomis nešė karstą. Jie pasirinko bazinį modelį iš baltos pušies, kurį rado municipalinėj salėj, o laidojimo tarnyba Sorže, atrodo, dirbo labai operatyviai. Buvo vėlyva popietė, tačiau saulė dar smarkiai kaitino. Briuno ir Mišelis ėjo petys į petį, per porą žingsnių atsilikę nuo vyrų, Pilkasis Hipis žingsniavo greta jų, jis būtinai norėjo palydėti Džeinę į paskutinę buveinę. Kelias bu-

vo akmenuotas, išdžiūvęs – tai turi ką nors reikšti. Kažkoks plėšrūnas – tikriausiai suopis – lėtai sklandė ore, pakibęs tarp žemės ir dangaus. „Tikriausiai šiose vietose pilna gyvačių", – pratarė Briuno. Pakėlė nuo žemės baltą labai aštrų akmenį. Prieš pat posūkį į kapines, tarsi patvirtindama jo žodžius, iš dviejų šalia kapinių tvoros augančių krūmų tarpo išniro gyvatė, Briuno nusitaikė ir smogė iš visų jėgų. Akmuo atsitrenkė į mūrą, šalia roplio galvos.

– Gyvatės irgi turi savo vietą gamtoje... – atšiauriai burbtelėjo Pilkasis Hipis.

– Gamta? Nusimyžt jai į ausį, seni! Ir nusišikt į marmūzę! – Briuno vėl prarado savitvardą. – Sušikta gamta, gamta – šikna! – dar kelias minutes piktai skandavo. Tačiau, kai karstas buvo leidžiamas į duobę, jis elgėsi ramiai, pasitenkino neaiškiu murmėjimu ir galvos linkčiojimu tarsi šis įvykis būtų sukėlęs jam netikėtų apmąstymų, kurie dar per daug migloti, kad būtų galima sklandžiai juos išreikšti.

Po apeigų Mišelis dosniai davė vyrams arbatpinigių – manė, kad taip įprasta. Iki traukinio jam liko dar penkiolika minučių, Briuno nutarė išvažiuoti tuo pačiu metu.

Jiedu išsiskyrė Nicos stoties perone. Tada dar nenujautė, kad daugiau nesusitiks.

– Ar tau viskas gerai toje klinikoje? – paklausė Mišelis.

– Taaip, taip, tyku ramu, gaunu savąją ličio dozę, – gudriai nusišypsojo Briuno. – Nevažiuosiu tiesiai į kliniką, galiu dar visą naktelę pasibastyti. Eisiu į barą su kekšėm, tokių Nicoj pilna. – Jis susiraukė, veidas apsiniaukė. – Kai pradėjau vartoti litį, man visai nebestovi, bet niekis, man ir taip patinka.

Mišelis išsiblaškęs linktelėjo ir įlipo į vagoną – buvo rezervavęs miegamąją vietą.

TREČIA DALIS

BERIBĖS EMOCIJOS

1

Grįžęs į Paryžių jis rado Deplešeno laišką. Remiantis 66 Nacionalinio mokslo tyrimų centro vidaus nuostatų straipsniu, jis turėjo rašyti prašymą, kad vėl būtų priimtas į darbą arba kad jam pratęstų atostogas likus dviem mėnesiams iki termino pabaigos. Laiškas buvo mandagus ir kupinas humoro, Deplešenas ironiškai rašė apie biurokratinius varžymus, nepaisydamas, kad terminas apsispręsti baigėsi jau prieš tris savaites. Jis padėjo laišką ant stalo ir pasijuto visiškai sutrikęs. Jau metai kaip pats gali rinktis, kokią mokslo sritį tyrinėti, o ko pasiekė? Apskritai beveik nieko. Įsijungęs nešiojamąjį kompiuterį su pasibjaurėjimu konstatavo, kad elektroninio pašto dėžutė praturtėjo aštuoniasdešimčia naujų laiškų, o juk namie nebuvo tik dvi dienas. Vienas laiškas atsiųstas iš Palezo molekulinės biologijos instituto. Jį pavadavusi kolegė pradėjo mitochondrijų DNR tyrimų programą; priešingai nei branduolio DNR, atrodė, kad ši neturi mechanizmų, atkuriančių laisvųjų radikalų pažeistą genetinį kodą, nors iš tikrųjų tai nė kiek nestebino. Įdomiausia žinia atėjo iš Ohajo universiteto: ištyrus *Sacharomyces* paaiškėjo, kad lytiniu būdu besidauginančios rūšys vystosi lėčiau už tas, kurios dauginamos klonavimu, taigi šiuo atveju aleatorinės mutacijos efektyvesnės už natūraliąją atranką.

Eksperimentinis montažas buvo įdomus ir akivaizdžiai paneigė klasikinę hipotezę, kad lytinis dauginimasis yra evoliucijos variklis, tačiau, kad ir kaip būtų, tai buvo tik įdomus faktas. Kai genetinis kodas bus visiškai iššifruotas (o tai tik kelių mėnesių klausimas), žmonija bus pajėgi kontroliuoti savo biologinę evoliuciją, o seksualumas tada akivaizdžiai pasirodys esąs tik tai, kas iš tikrųjų yra: nereikalinga, pavojinga ir regresyvi funkcija. Tačiau net jei pavyktų nustatyti, kaip atsiranda mutacijos, o gal net panaikinti jų galimą kenksmingą poveikį, kol kas niekas negali atskleisti jų determinizmo; vadinasi, dar nėra nieko, kas suteiktų joms apibrėžtą ir naudingą prasmę; tikriausiai šia linkme ir reikia tęsti tyrimus.

Atsikračius lentynas griozdinusių aplankų ir knygų Deplešeno kabinetas atrodė milžiniško dydžio. „Taip... – atsiduso jis droviai šypsodamas. – Mėnesio pabaigoje išeinu į pensiją.“ Džerzinskis neteko žado. Metų metus, kartais dešimtmečius, bendrauji su žmogumi, pamažu pripranti vengti asmeninių klausimų ir tikrai svarbių temų, vis tikėdamasis, kad vėliau, palankesnėmis aplinkybėmis, kaip tik ir galėsit pasikalbėti tomis temomis ir klausimais; niekada galutinai neišblėsta nuolat atidėliojama žmogiškesnio, visavertiškesnio bendravimo perspektyva – bet tik todėl, kad tai neįmanoma, todėl, kad jokie žmonių santykiai netelpa į nustatytus siaurus ir nekintamus rėmus. Taigi lieka „tikro ir nuoširdaus“ bendravimo perspektyva, ji gyvuoja ištisus metus, kartais – dešimtmečius, kol lemiamas ir žiaurus įvykis (dažniausiai mirtis) praneša jums, kad jau per vėlu, kad to „tikro ir nuoširdaus“ bendravimo, kurio vizija gėrėjomės,

taip ir nebus – nei tokio, nei kitokio. Per penkiolika darbo metų Deplešenas buvo vienintelis žmogus, su kuriuo Džerzinskis norėjo užmegzti santykius, peržengiančius paprasčiausios atsitiktinumų virtinės ribas, grynai dalykinį, neapsakomai nuobodų bendravimą, kuris – natūrali bet kokios darbovietės gyvenimo aplinka. Ką gi, viskas. Jis prislėgtu žvilgsniu dėbtelėjo į krūvon sukrautas dėžes su knygomis. „Tikriausiai mums geriau kur nors nueiti ir išlenkti burnelę“, – pasiūlė Deplešenas, tiksliai apibūdindamas tos akimirkos nuotaiką.

Jie praėjo pro Orsė muziejų, įsitaisė prie staliuko „XIX amžiaus“ terasoje. Prie gretimo stalo guviai čiauškėjo šeši turistai italai, panašūs į nekaltus drugelius. Džerzinskis užsisakė alaus, Deplešenas – gryno viskio.

– Ką jūs dabar ruošiatės daryti?

– Nežinau... – iš tikrųjų rodės, Deplešenas nežino. – Keliausiu... Gal išbandysiu sekso turizmą...

Jis nusišypsojo; jo veidas, kai šypsojosi, dar skleidė žavesio kerus; tiesa, veikiau tai buvo nusivylusio, sužlugdyto žmogaus žavesys, bet vis dėlto – tikras.

– Juokauju... Tiesa ta, kad tai manęs jau visiškai nedomina. Žinios – taip... Troškimas pažinti lieka. Keistas dalykas tas troškimas pažinti... Matot, jį turi labai nedaug žmonių, net mokslininkų; dauguma pasitenkina karjeros darymu, tada persimeta į administracinę sritį, nors žmonijos istorijai tai irgi labai svarbu. Imkim kad ir tokį pavyzdį: tarkim, maža žmonių saujelė – daugių daugiausia keli šimtai visoje žemėje – atkakliai tęsia sudėtingą, labai abstrakčią, pašaliniams visai nesuvokiamą veiklą. Likusi žmonijos dalis nieko apie

juos nežino; o jie nepažįsta nei valdžios, nei turtų, nei šlovės; niekas negali suprasti, kokį malonumą jie patiria tęsdami savo siaurą veiklą. Tačiau būtent jie yra svarbiausia galia pasaulyje, ir dėl labai paprastos priežasties: jie turi racionaliojo pažinimo raktus. Viskas, ką jie tvirtina, yra tiesa, visi kiti žmonės anksčiau ar vėliau pripažįsta tai esant tiesą. Jokia ekonominė, politinė, socialinė ar religinė jėga negali priešintis racionaliojo pažinimo akivaizdumui. Galima sakyti, kad Vakarai be galo be krašto domėjosi filosofija ir politika, visiškai perdėtai ginčijosi dėl filosofinių ar politinių klausimų; taip pat galima teigti, kad Vakarai aistringai garbstė literatūrą ir menus, tačiau iš tikrųjų jų istorijoje niekados nebuvo nieko svarbiau už racionaliojo pažinimo poreikį. Galiausiai Vakarų pasaulis dėl šio poreikio aukoja visut viską: religiją, laimę, viltis, net – gyvybę. Kas panūs kada nors apskritai įvertinti Vakarų civilizaciją, turės šitai prisiminti.

Susimąstęs jis nutilo. Valandėlę jo žvilgsnis klaidžiojo tarp stalų ir sustojo ties taure.

– Prisimenu vieną berniuką, kurį pažinojau, kai buvau šešiolikos, taigi bebaigiąs mokyklą. Labai sudėtingo, neramaus būdo. Kilęs iš turtingos, bet tradicinių pažiūrų šeimos; be to, jis ir pats laikėsi giminės aplinkoje galiojusių vertybių. Kartą mums besišnekant jis tarė: „Religijos vertę lemia tai, kokią moralę galima ja grįsti“. Aš netekau žado iš nuostabos ir susižavėjimo. Taip ir nesužinojau, ar jis pats priėjo prie šitos išvados, ar rado tą mintį kokioje nors knygoje; kad ir kaip būtų, ta frazė man paliko didelį įspūdį. Jau keturiasdešimt metų apie ją mąstau, ir šiandien manau, kad jis klydo. Kalbant apie religiją, man atrodo neįmanoma žvelgti vien iš moralės taško, tačiau Kantas teisus, kai tvirtina,

kad žmonijos Išganytojas taip pat turi būti teisiamas pagal visuotinius etikos kriterijus. Vis dėlto galų gale aš pamažu priėjau prie išvados, kad visos religijos pirmiausia yra tik bandymai paaiškinti pasaulį, o joks bandymas paaiškinti pasaulį neatsilaiko, kai susiduria su mūsų racionaliojo pažinimo poreikiu. Matematiniai įrodymai, eksperimentiniai metodai yra lemiami žmonijos sąmonės laimėjimai. Puikiai žinau, kad faktai man prieštarauja, žinau, kad islamas – kvailiausia, dirbtiniausia ir tamsuoliškiausia iš visų religijų – dabar, rodos, užkariauja vis didesnę teritoriją, bet tai tik paviršutiniškas ir laikinas reiškinys; žvelgiant į tolimą ateitį, islamas dar labiau negu krikščionybė pasmerktas išnykti.

Džerzinskis pakėlė galvą, labai įdėmiai klausėsi. Nė nenutuokė, kad Deplešenas domisi šiais klausimais, o šis kiek padvejojo ir kalbėjo toliau:

– Baigęs mokyklą pamečiau Filipą iš akių, bet sužinojau, kad po kelerių metų jis nusižudė. Na, nemanau, kad tai susiję dalykai, bet būti homoseksualu, užkietėjusiu kataliku ir rojalistu – vis dėlto ne toks jau įprastas derinys.

Staiga Džerzinskis suvokė, kad širdies gilumoje pats niekada nekėlė sau tikrų religinių klausimų. Tačiau jau labai seniai suprato, jog po to, kai materialistinė metafizika paneigė praėjusių amžių religinius tikėjimus, ją pačią sugriovė naujausi fizikos atradimai. Keista, kad nei jis, nei kiti pažįstami fizikai niekada neišreiškė nė menkiausios abejonės, dvasinio susidomėjimo šiuo dalyku.

– Aš asmeniškai, – sakė jis ir tuo pačiu metu suvokė, ką tuoj ištars, – man rodos, visada ir laikiausi pragmatinio, bazinio pozityvizmo, koks dažniausiai būdingas mokslinin-

kams. Yra faktai, juos sieja dėsniai, o priežasties sąvoka yra nemokslinė. Pasaulis lygus žinių, kurias apie jį sukaupiam, sumai.

– Aš jau nebe mokslininkas... – atsakė Deplešenas su nuginkluojančiu paprastumu. – Tikriausiai dėl to būdamas tokio amžiaus ir leidžiu, kad mane persekiotų metafiziniai klausimai. Bet, žinoma, jūs teisus. Reikia toliau tyrinėti, eksperimentuoti, rasti naujus dėsnius, o visa kita – nesvarbu. Prisiminkit Paskalį: „Apskritai reikia pasakyti: kuriama remiantis vaizdais ir judėjimu, ir tai yra tiesa. Bet pasakyti, kokia ji, sukurti dėsningumų sistemą – juokinga, nes absurdiška, tiesiog neįmanoma“. Aišku, čia jis dar kartą teisus ir paneigia Dekartą. Na o jūs... ar jau nusprendėte, ką darysite? Tai dėl... (atsiprašydamas mostelėjo) to termino...

– Taip. Reikėtų, kad mane paskirtų į genetinių tyrimų centrą Golvėjuje, Airijoj. Man reikia skubiai pasiruošti keliems paprastiems eksperimentams gana tiksliomis temperatūros ir slėgio sąlygomis, ir kad būtų užtektinai radioaktyvumo matuoklių. Labiausiai man reikalingas didelis skaičiavimo pajėgumas – rodos, jie ten turi du sinchroniškai veikiančius *Cray* įrenginius.

– Galvojate apie naują tyrimų kryptį? – Deplešeno balse buvo girdėti šioks toks susijaudinimas, jis tai pastebėjo ir vėl droviai šyptelėjo – rodės, šaiposi iš savęs. – Troškimas žinoti... – pridūrė švelniu balsu.

– Mano nuomone, klaidinga atlikti tyrimus vien su natūralia DNR. DNR yra sudėtinga molekulė, kuri rutuliojasi gana nenuspėjamai: būna nepagrįstų pasikartojimų, ilgųjų grandžių, nekoduojančių informacijos, na ir dar nežinia ko. Jei iš tikrųjų norime ištirti bendras mutacijų sąlygas, reikia

pradėti nuo paprastesnių savaime besidauginančių molekulių, kuriose yra ne daugiau negu keli šimtai jungčių.

Deplešenas linksėjo galva, jo akys švytėjo – nebesistengė slėpti susijaudinimo. Italai turistai jau išėjo, kavinėje jie liko vieni du.

– Žinoma, tai truks labai ilgai, – toliau dėstė Mišelis, – mutuojančios struktūros neturi jokių išankstinių skirtumų. Tačiau subatominiu lygmeniu turi būti tinkamos sąlygos struktūrų stabilumui. Jei pavyks apskaičiuoti stabilią konfigūraciją nors keliuose šimtuose atomų, liks tik klausimas kaip kuo veiksmingiau apdoroti duomenis... Na, gal aš ir per daug užbėgu įvykiams už akių.

– Dar nežinia... – dabar Deplešenas kalbėjo lėtu ir svajingu balsu; taip, kaip kalba žmogus, kuris įžvelgia labai tolimas perspektyvas, chimeriškus ir dar nepažintus proto darinius.

– Man reikia sąlygų dirbti visiškai nepriklausomai, toli nuo vadovybės. Yra dalykų, kurie tik hipotetiniai – juos paaiškinti labai sudėtinga ir ilgai trunka.

– Žinoma. Parašysiu Volkotui, jis vadovauja centrui. Geras žmogus, paliks jus ramybėje. Beje, jums teko dirbti su jais ir anksčiau, ar ne? Rodos, kažką, kas susiję su karvėmis...

– Taip, bet tai – smulkmena.

– Nesirūpinkite. Aš išeinu į pensiją... – (šįkart jo šypsenoje šmėstelėjo kartėlis), – bet dar turiu galios sutvarkyti šį reikalą. Administraciškai jūsų statusas bus darbas kitoje šalyje, tačiau galėsite atnaujinti jį metai iš metų tiek kartų, kiek norėsite. Kad ir kas ateitų dirbti į mano vietą, neturės jokio pagrindo keisti šį potvarkį.

Jie išsiskyrė maždaug ties Pon Rojaliu. Deplešenas ištiesė ranką. Jis neturėjo sūnaus – tam kliudė jo seksualiniai

potraukiai, o mintis apie vedybas „draugiškai susitarus“ jam visada atrodė juokinga. Kelias akimirkas, spausdamas Mišeliui ranką, jis pagalvojo, jog tai, ką dabar išgyvena, priklauso kažkokiai aukštesnei sferai; tada, taręs, kad jaučiasi ypač pavargęs, apsisuko ir nuėjo išilgai krantinės, pro bukinistų stendus. Keletą minučių Džerzinskis dar žiūrėjo į tą žmogų, kuris vis labiau tolo blėstančioje dienos šviesoje.

2

Kitą vakarą jis vakarieniavo pas Anabelę ir labai aiškiai, glaustai bei tiksliai jai pasakojo, kodėl turi važiuoti į Airiją. Dabar programa, kurią jis turi vykdyti, jau parengta, viskas tiksliai suderinta. Svarbiausia neapsistoti vien prie DNR tyrimų, o kuo bendriau pažvelgti į gyvą būtybę kaip į savaime besidauginančią sistemą.

Iš pradžių Anabelė nieko nesakė, bet niekaip negalėjo nuslėpti, kad lūpos šiek tiek persikreipė. Tada įpylė jam dar vyno; tą vakarą buvo pagaminusi žuvies patiekalą, ir jos mažas kambarėlis dabar dar labiau priminė laivo kajutę.

– Tu nesiveši manęs kartu... – jos žodžiai nuskambėjo tyloje, tyla įsivyravo. – Net tokia mintis tau nešmėstelėjo... – tarė su vaikišku nusivylimu ir kartu nuostaba, o tada pratrūko raudoti.

Jis nė nepajudėjo, o jei būtų bandęs ją paliesti, tikrai būtų atstūmusi; reikia, kad žmogus išsiverktų, tik tai ir lieka.

– Nors mes gerai sutarėm, kai buvom dvylikos metų... – pasakė ji beašarodama.

Tada pakėlė į jį akis. Jos veidas buvo tyras, neįtikimai gražus. Kalbėjo negalvodama:

– Įtaisyk man vaiką. Man reikia, kad kas nors būtų šalia. Neturėsi būtinai jį auginti nei rūpintis, galėsi net nepripa-

žinti savu. Net neprašau, kad mylėtum jį, tiesiog – įtaisyk man vaiką. Žinau, kad man keturiasdešimt metų – nesvarbu, rizikuosiu. Tai mano paskutinė galimybė. Kartais imu gailėtis, kad dariau abortus. Nors pirmas vyras, nuo kurio pastojau, buvo tikras šiukšlė, antras – be jokios atsakomybės; kai buvau septyniolikos, net neįsivaizdavau, kad gyvenimas toks ribotas ir kad galimybių tiek nedaug.

Mišelis prisidegė cigaretę, kad galėtų pagalvoti.

– Keista mintis... – tarė pro sukąstus dantis. – Keistas sumanymas daugintis, kai nemyli gyvenimo.

Anabelė atsistojo ir vieną po kito nusimetė visus drabužius.

– Kad ir kas bus, pasimylėkim, – tarė. – Jau visas mėnuo, kaip nesimylėjom. Prieš dvi savaites nustojau gerti kontraceptines tabletes, dabar vaisingas laikotarpis.

Ji uždėjo rankas ant pilvo, braukė jomis iki krūtų, šiek tiek praskėtė šlaunis. Daili, kelia geismą ir myli – kodėl jis nieko nejaučia? Tai niekaip nesuprantama. Jis prisidegė dar vieną cigaretę, staiga suvokė, kad apmąstymai čia nieko negelbės. Darai vaiką arba jo nedarai, tai nepriklauso racionalių sprendimų sričiai, nepriklauso tiems sprendimams, kuriuos žmogus gali priimti protu. Jis užgesino nuorūką peleninėje, sumurmėjo:

– Sutinku.

Anabelė padėjo jam nusirengti ir švelniai masturbavo, kad jis galėtų įsiskverbti į ją. Jis beveik nieko nejautė, tik jos švelnią ir šiltą makštį. Staiga nustojo judėti, priblokštas geometrinio poravimosi vaizdo ir drauge sužavėtas liaukų lankstumo ir gausos. Anabelė priglaudė lūpas prie jo lūpų, apkabino. Jis užsimerkė, labiau pajuto varpą, vėl pradėjo

judėti pirmyn atgal. Prieš pat sėklos išsiliejimą jį aplankė regėjimas – itin ryškus, – kaip susilieja gametos, o iškart po to – kaip pradeda daugintis pirmosios ląstelės. Tai buvo tarsi bėgimas priekin, mažytė savižudybė. Jo varpa persirito sąmonės sukelta banga, ir jis pajuto spermą veržiantis išorėn. Anąbelė taip pat pajuto, giliai atsikvėpė; paskui juodu taip ir liko gulėti nejudrūs.

– Jūs jau prieš mėnesį turėjote ateiti duoti mėginėlį... – pasakė ginekologas nuvargusiu balsu. – O vietoj to, net nepranešųsi man, nustojote vartoti kontraceptikus ir dar sumanėte pastoti. Jūs juk jau nebe maža mergaitė!

Kabinete tvyrojo šalta ir kažkokia klampi atmosfera; išėjusi į gatvę Anabelė nustebo, kai vėl pamatė birželio saulę.

Kitą dieną ji paskambino. Ląstelių tyrimas rodė „gana rimtas“ anomalijas, reikės atlikti biopsiją ir gimdos gramdymą.

– Dėl nėštumo – suprantama, kol kas reikia jo atsisakyti. Jau geriau pakartoti viską sutvarkius, ar ne? – rodės, jis ne susirūpinęs, o tik šiek tiek suirzęs.

Taigi Anabelė išgyveno trečią abortą – gemalas tik dviejų savaičių, pakako greito išsiurbimo. Po paskutinės jos operacijos aparatūra buvo smarkiai patobulėjusi ir viskas, didelei jos nuostabai, baigėsi greičiau negu per dešimt minučių. Tyrimų rezultatai paaiškėjo po trijų dienų. „Nagi... – gydytojas atrodė baisiai senas, kompetentingas ir liūdnas, – deja, manau, nėra jokios abejonės: jums priešpaskutinės stadijos gimdos vėžys.“ Jis pasitaisė akinius ant nosies, dar kartą peržvelgė popierius, įspūdis apie visa apimantį kompetentingumą nuo to tik dar padidėjo. Neatrodė nustebęs: gim-

dos vėžys dažnai puola moteris prieš pat menopauzę, o tai, kad jos neturi vaikų, tik padidina rizikos faktorių. Gydymo priemonės žinomos, dėl to nėra jokių abejonių. „Reikia atlikti pilvo histerektomiją ir pašalinti kiaušintakius bei kiaušides. Dabar šios operacijos labai patobulintos, komplikacijų pavojaus beveik nėra." Jis metė žvilgsnį į Anabelę – nemalonu, kad ji visai nereaguoja, tik sėdi netekusi žado, tikriausiai tuoj ją ištiks nervinis priepuolis. Paprastai gydytojams patariama siųsti pacientes kreiptis pagalbos į psichoterapeutą – jis buvo parengęs trumpą adresų sąrašą – o ypač pabrėžti vieną *svarbią mintį*: vaisingumo pabaiga jokiu būdu nereiškia seksualinio gyvenimo pabaigos; kai kurios pacientės, priešingai, mano, kad jų geismas nuo to tik padidės.

– Tai man išpjaus gimdą... – tarė ji nepatikliai.

– Gimdą, kiaušides ir Falopijaus vamzdelius, verčiau apsidrausti nuo paplitimo pavojaus. Paskirsiu jums pagalbinę hormonų terapiją – beje, ją skiriame vis dažniau, net ir paprastos menopauzės atveju.

Ji grįžo pas tėvus į Kresi an Bri, operacija buvo numatyta liepos 17 dieną. Mišelis su motina palydėjo Anabelę į Mo ligoninę. Ji nebijojo. Chirurginė operacija truko kiek ilgiau nei dvi valandas. Anabelė atsibudo kitą dieną. Pro langą matė mėlyną dangų, lengvą vėjo šiurenimą medžių šakose. Norėjo pasižiūrėti į randą pilvo apačioje, bet nedrįso prašyti seselę pagalbos. Apniko keistos mintys: ji – ta pati moteris, tačiau jos dauginimosi organai pašalinti. Žodis „abliacija" dar kurį laiką neišėjo jai iš galvos, paskui jį pakeitė žiauresnis vaizdas. „Mane išdorojo; mane išdorojo kaip viščiuką."

Po savaitės ji išėjo iš ligoninės. Mišelis parašė Volkotui ir pranešė, kad atvyks vėliau; kiek pasispyriojęs pagaliau sutiko apsigyventi pas jos tėvus, buvusiame brolio kambaryje. Anabelė pastebėjo, kad, kol ji gulėjo ligoninėje, Mišelis susibičiuliavo su jos mama. Brolis taip pat mieliau užsukdavo į namus nuo to laiko, kai Mišelis čia įsikūrė. Nors iš tikrųjų jie nelabai ką turėjo vienas kitam pasakyti: Mišelis nenusimanė apie mažos įmonės problemas, o Žanas Pjeras nieko nenutuokė apie molekulinės biologijos raidos srityje kylančius klausimus, tačiau vakarais, aperityvo valandą, galų gale įsivyraudavo pusiau dirbtinis vyrų sąmokslas. Ji turėjo ilsėtis, o ypač nekilnoti sunkių daiktų, bet dabar jau galėjo pati nusiprausti ir normaliai maitintis. Popietėmis sėdėdavo sode, Mišelis su mama rinkdavo braškes arba slyvaites. Prasidėjo savaip keistas atostogų laikotarpis ar grįžimas į vaikystę. Veidu ir rankomis ji juto saulės glamones. Dažniausiai sėdėdavo nieko neveikdama, kartais siuvinėdavo arba siūdavo mažus pliušinius žaisliukus sūnėnams ir dukterėčioms. Mo psichiatras skyrė jai migdomųjų ir gana dideles raminamųjų dozes. Ji ir taip daug miegojo, sapnai buvo visi kaip vienas laimingi ir ramūs; sielos galios, kol tik ji lieka savo buveinėje, – beribės. Mišelis gulėdavo lovoje šalia jos, viena ranka apglėbęs liemenį, jausdavo, kaip lygiai kyla ir leidžiasi jos šonkauliai. Psichiatras reguliariai užsukdavo jos lankyti, nerimavo, kažką murmteldavo, imdavo kalbėti apie „norą užsimerkti prieš tikrovę“. Ji tapo labai švelni, šiek tiek keista ir dažnai be priežasties juokdavosi, o kartais taip pat be priežasties akys paplūsdavo ašaromis. Tada išgerdavo dar vieną terciano tabletę.

Trečią savaitę ji galėjo išeiti toliau nuo namų, trumpai pasivaikščioti prie upės ar gretimame miškelyje. Tas rugpjūtis buvo kaip reta gražus, slinko viena į kitą panašios saulėtos dienos, nė karto nesigrasino audra, nebuvo jokių ženklų, kurie kaip nors pranašautų pabaigą. Mišelis laikydavo ją už rankos, dažnai jie prisėsdavo ant suolo šalia Gran Moreno upės. Žolė ir vandens augalai buvo taip išdegę, kad net balti; bukų šešėlyje upė nesustodama ginė priekin tamsžalius vandenis. Išorinis pasaulis turėjo savo dėsnius, ir šie dėsniai nebuvo žmogiški.

3

Rugpjūčio 25-ąją kontrolinis tyrimas parodė, kad pilvo srityje atsirado metastazių, tikėtina, kad jos plis, taigi vėžys pasisės po visą organizmą. Galima bandyti radioterapiją, tiesą sakant, tai netgi vienintelė priemonė, bet nereikia slėpti: tai – sunkus gydymas, o pagyti – ne daugiau kaip penkiasdešimt procentų.

Jie vakarieniavo kaip niekada tylomis. „Tave išgydys, mano mažute..." – tarė Anabelei mama vos vos drebančiu balsu. Ši apkabino motinai kaklą ir įrėmė kaktą į josios, taip jos ir sėdėjo valandėlę. Kai motina nuėjo miegoti, ji dar delsė svetainėje, pavartė keletą knygų. Mišelis sėdėjo fotelyje ir sekė ją žvilgsniu. „Gal kreiptis į kitus gydytojus..." – pasakė po ilgo tylėjimo. „Taip, galbūt", – lengvai atsakė ji.

Ji negalėjo mylėtis, randas buvo pernelyg naujas ir jį skaudėjo, bet ji ilgai laikė jį glėbyje. Tyloje girdėjo, kaip jis griežia dantimis. Vieną akimirką, braukdama ranka per veidą, pastebėjo, kad jis visas šlapias nuo ašarų. Ji švelniai paglostė jo varpą, tai jaudino ir kartu ramino. Jis išgėrė dvi mepronizino tabletes ir pagaliau užmigo.

Apie trečią ryto ji atsikėlė, apsivilko chalatą ir nusileido į virtuvę. Paieškojusi indaujoje rado su išgraviruotu savo var-

du dubenėlį, kurį krikštamotė dovanojo dešimto gimtadienio proga. Dubenėlyje rūpestingai sutrupino visą flakoną rohipnolio tablečių, įpylė šiek tiek vandens, įbėrė cukraus. Ji nieko nejautė, nebent visiškai bendrą, beveik metafizinį liūdesį. Taip sutvarkytas gyvenimas, – galvojo, – kūne įvyko pokytis, nenuspėjamas ir nepateisinamas, ir dabar kūnas nebegali būti laimės ir džiaugsmo šaltinis. Priešingai, jis palengva, o iš tiesų – gana sparčiai, jai pačiai ir kitiems taps nepatogumų ir nelaimių šaltinis. Vadinasi, šį kūną reikia sunaikinti. Masyvus sieninis laikrodis medinėje dėžėje triukšmingai skaičiavo sekundes – mama jį paveldėjo iš senelės, turėjo jau per vestuves, tai buvo seniausias baldas visuose namuose. Į dubenėlį įbėrė dar kiek cukraus. Jos nusiteikimas buvo anaiptol nepanašus į susitaikymą, gyvenimas atrodė kaip nevykęs, atgrasus pokštas, tačiau, kad ir koks jis atgrasus, taip jau nutiko. Per keletą ligos savaičių nuostabiai greitai ją apėmė jausmas, kurį dažnai patiria seniai: ji daugiau nenori būti kitiems našta. Gyvenimas baigiantis paauglystei ėmė tekėti labai greitai, paskui atėjo ilgas nuobodulio laikotarpis, o pabaigoje viskas vėl ėmė tekėti labai greitai.

Prieš pat auštant Mišelis, apsiversdamas lovoje, pastebėjo, kad nėra Anabelės. Apsirengė ir nusileido žemyn – nejudrus jos kūnas gulėjo ant sofos svetainėje. Šalia ant stalo ji paliko laišką. Pirmas sakinys buvo toks: „Aš verčiau noriu mirti tarp tų, kuriuos myliu“.

Mo ligoninės greitosios pagalbos vadovas – apie trisdešimties metų vyras tamsiais garbanotais plaukais, atviro veido – iš karto padarė jiems puikų įspūdį. Tikimybė, kad ji atsibus, labai menka, – pasakė; jie gali likti šalia, jis nemato

jokių kliūčių. Koma – keista, beveik dar neištirta būsena. Beveik tikra, kad Anabelė visai nejaučia, jog jie šalia, vis dėlto jos smegenyse pastebima silpna elektrinė veikla, ir tai rodo nervinę veiklą, bet jos pobūdis – visiška paslaptis. Ir todėl medicinos prognozė netvirta: būta atvejų, kai keletą savaičių, net mėnesių į gilią komą panirę ligoniai staiga atsigaudavo, tačiau dažniausiai, deja, koma taip pat staigiai baigdavosi mirtimi. Jai tik keturiasdešimt, bent jau galima būti tikriems, kad širdis atlaikys, tai ir viskas, ką galima pasakyti.

Virš miesto aušo diena. Anabelės brolis, sėdėdamas šalia Mišelio, purtė galvą ir murmėjo. „Tai neįmanoma... Tai neįmanoma...“ – kartojo be perstojo taip, lyg šie žodžiai turėtų kokią nors galią. Ne – tai įmanoma. Viskas yra įmanoma. Priešais juos praėjo seselė, stumdama metalinį vežimėlį su barškančiais serumo buteliais.

Kiek vėliau saulė pradrėskė debesis ir dangus pasidarė mėlynas. Bus graži diena, tokia pat graži kaip praėjusios. Anabelės motina sunkiai atsistojo. „Verčiau šiek tiek pailsėsiu...“ – tarė, stengdamasi, kad balsas nedrebėtų. Sūnus irgi atsistojo, jo rankos bejėgiškai kadaravo iš šonų, ir kaip automatas išėjo pavymui. Mišelis galvos judesiu parodė, kad neis su jais. Visai nejautė nuovargio. Keletą minučių po to ryškiausiai juto keistą regimo pasaulio esatį. Sėdėjo vienas saulėtame koridoriuje ant pintos plastmasinės kėdės. Šiame ligoninės sparne buvo ypač ramu. Kartkartėmis kažkur tolumoje atsiverdavo durys, pro jas įeidavo seselė ir pasukdavo į kitą koridorių. Miesto ūžesys čia, keliais aukštais žemiau, girdėti smarkiai prislopęs. Visiškos proto atsipalaidavimo būsenos, jis mintyse vieną po kitos peržvelgė aplinky-

bių virtinę, mechanizmo, kuris sulaužė jų gyvenimus, etapus. Viskas rodėsi lemiama, skaidru ir negrįžtama. Viskas iškilo kaip nepajudinama ribotos praeities akivaizdybė. Dabar atrodė vargiai įtikima, kad septyniolikos metų mergina taip naiviai galėjo pasielgti, o dar neįtikimiau, kad ji teikė meilei tiek svarbos. Nuo Anabelės paauglystės prabėgo dvidešimt penkeri metai, viskas smarkiai pasikeitė, jei tikėsime žurnalų skelbiamais apklausų rezultatais. Šiandien merginos apdairesnės ir racionalesnės. Pirmiausia joms rūpi, kad sektųsi mokytis, jos siekia užsitikrinti padorią profesinę ateitį. Pasimatymai su vaikinais – tik laisvalaikio veikla, pramoga, kurią daugiau ar mažiau lygiomis dalimis sudaro seksualinis malonumas ir narciziškas pasitenkinimas. Po to jos siekia sudaryti protingą santuoką, kurios pagrindas – pakankamas socialinis ir profesinis partnerių atitikimas ir panašūs skoniai. Savaime suprantama, taip jos atitolina bet kokią laimės galimybę – o ji neatsiejama nuo bendrumo pojūčio ir regresyvių būsenų, kurios nedera su praktiniu proto pritaikymu – bet tokiu būdu tikisi išvengti kančių dėl jausmų ir moralės, kurios taip sekino jų pirmtakes. Ką gi, ši viltis greitai sugriaunama: išnykus nerimui dėl jausmų, lieka gana vietos nuoboduliui, tuštumos jausmui, nerimastingam senatvės ir mirties laukimui. Taigi antroji Anabelės gyvenimo pusė kur kas liūdnesnė ir niūresnė už pirmąją – galiausiai jai dabar lemta nebeturėti jokių prisiminimų.

Apie vidurdienį Mišelis stumtelėjo palatos duris. Ji kvėpavo labai silpnai, krūtinę dengianti antklodė beveik nesikilnojo – tačiau, anot gydytojo, to pakako, kad visi audiniai būtų aprūpinami deguonimi, o jeigu kvėpavimas dar susilpnės, jie pasiruošę prijungti pagalbinį kvėpuojamąjį plau-

čių aparatą. Dabar į ranką kiek aukščiau alkūnės įsmeigta lašinės adata, prie smilkinio prijungtas elektrodas, ir viskas. Saulės spindulys skverbėsi pro baltutėlę paklodę ir apšvietė nuostabių šviesių plaukų sruogą. Jos veidas užmerktomis akimis, tik kiek labiau išbalęs nei paprastai, atrodė neįtikimai ramus. Rodėsi, kad ją apleido bet kokia baimė, Mišeliui ji dar niekada neatrodė tokia laiminga kaip dabar. Tiesa, jis vis dar linkęs painioti laimę su koma, tačiau Anabelė atrodė jam be galo laiminga. Paglostė ranka jai plaukus, pabučiavo kaktą ir vos šiltas lūpas. Aišku, per vėlai, bet vis geriau negu nieko. Sėdėjo palatoje iki pat vakaro sutemų. Grįžęs į koridorių atsivertė daktaro Evanso Venco sudarytą budistų meditacijų knygą (jau kelias savaites nešiojosi ją kišenėje, tai buvo maža knygelė tamsiai raudonais viršeliais).

Kad visi žmonės Rytuose,
Kad visi žmonės Vakaruose,
Kad visi žmonės Šiaurėje,
Kad visi žmonės Pietuose
Būtų laimingi, saugotų savo laimę;
Kad visi gyventų santarvėje.

Visa tai ne vien dėl jų kaltės, – mąstė jis, – jie gyvena sudėtingame pasaulyje, konkurencijos ir kovos, tuštybės ir prievartos pasaulyje, jiems neteko patirti pasaulio darnos. Kita vertus, jie nieko ir nedarė, kad pakeistų pasaulį, niekuo neprisidėjo, kad jį pagerintų. Jis pagalvojo, kad turėjo įtaisyti Anabelei vaiką, paskui staiga prisiminė, kad tai ir stengėsi daryt, tiksliau, jau buvo pradėjęs daryti, vis dėlto sutiko su ta perspektyva, ir ši mintis pripildė jį ūmaus džiaugsmo. Ta-

da suprato, kodėl pastarosiomis savaitėmis jį buvo apėmę ramybė ir švelnumas. Dabar jau nieko nebegalėjo, ligos ir mirties viešpatystėje joks žmogus negalėjo nieko sustabdyti, ir vis dėlto Anabelė bent jau šias kelias savaites jautėsi mylima.

Jei kas nors praktikuoja mintį apie meilę
Ir atsisako pasiduoti menkiems polinkiams;
Jei jis nukerta visas aistrų gijas
Ir pasuka savo žvilgsnį į Kelią,

Jei jis sugebėjo praktikuoti meilę,
Tai atgims Brahmos danguje,
Greitai pasieks Išsilaisvinimą
Ir amžiams įsikurs Besąlygiškumo karalystėje.

Jeigu jis nežudo ir nesiekia kenkti,
Jei nesistengia būt įvertintas pažemindamas kitą,
Jei praktikuoja visuotinę meilę,
Mirštančio jo nelankys neapykanta.

Vakare atėjo ir Anabelės mama – norėjo sužinoti, ar yra naujienų. Ne, būklė visai nepakito, gilios komos etapai gali būti labai stabilūs, – kantriai priminė seselė, – kartais, kad galima būtų prognozuoti, reikia laukti ištisas savaites. Ji nuėjo pažiūrėti į dukterį, po minutės kūkčiodama išėjo iš palatos. „Aš nesuprantu... – tarė purtydama galvą. – Nesuprantu, kaip tas gyvenimas sutvarkytas. Ji buvo tokia miela, suprantat. Visada geros širdies, be jokių gudrybių. Nesiskundė, bet aš žinojau, kad ji nelaiminga. Gyveno ne tokį gyvenimą, kokio buvo verta.“

Netrukus ji išėjo, akivaizdu – visiškai prislėgta. Nors ir keista, Mišelis nenorėjo nei valgyti, nei miegoti. Koridoriuje vaikštinėjo pirmyn atgal, nusileido į holą prie įėjimo. Priėmimo skyriuje sėdintis antilietis sprendė kryžiažodžius, Mišelis linktelėjo jam. Iš gėrimų aparato nusipirko karštos kakavos, priėjo prie stiklinės sienos. Tarp bokštų plaukė mėnulis, Šalono aveniu pravažiavo keli automobiliai. Jis turėjo pakankamai medicinos žinių, kad suvoktų, jog Anabelės gyvybė kybo ant plauko. Jos mama teisi, kad nenori suprasti; žmogus sukurtas ne tam, kad susitaikytų su mirtimi – ir savo, ir kitų. Jis priėjo prie sargo, paklausė, ar galėtų gauti popieriaus lapą – šis, kiek nustebęs, ištiesė jam pluoštą lapų su ligoninės logotipu (būtent šis logotipas daug vėliau Jubčežakui ir padėjo atpažinti tekstą, rastą Klifdene popierių krūvoje). Kai kurie žmonės plėšriai kabinasi į gyvenimą ir palieka jį ne savo valia, – taip sakė Ruso, o Anabelės atveju bus visai kitaip, – jis nujautė.

Ji buvo laimei sukurtas kūdikis,
Visiems ant delno tiesė širdį,
Galėjo gyvybę atiduoti už kitus
Ir už negimusius savo vaikus.

Vaikų balsais,
Žmonių krauju
Jos gyva svajonė
Paliks pėdsakų,
Įspaustų laike,
Įspaustų erdvėje,

Įspaustų kūne
Pašventintame,
Kalnuose ir ore,
Ir upių vandenyje,
Pasikeitusiame danguje.

Dabar tu čia,
Mirties patale,
Rami komoje,
Tik meile gyva.

Mūsų kūnai atšals ir ataugs žole,
Mano Anabele,
Tokia asmenybių skirties
Nebūtis, pabaiga.

Mes nedaug temylėjom,
Kai gyvenom žmonių kūnais.
Gal saulė, lietus ant kapų, vėjas ir šalna
Užbaigs mūsų kančią.

4

Anabelė mirė praėjus dar vienai dienai; tikriausiai visiems taip geriau. Kalbėdami apie mirtį, dažnai leptelim tokią ar panašią kvailystę, ir vis dėlto tiesa – jos motina ir brolis vargiai būtų pakėlę ilgiau trunkančią nežinią.

Balto betono ir plieno pastate, tame pačiame, kuriame mirė ir jo senelė, Džerzinskis antrąkart gyvenime pajuto tuštumos galią. Jis perėjo kambarį ir priėjo arčiau prie Anabelės kūno. Kūnas buvo visiškai toks pat, kokį jis pažinojo, tik jame palengva jau blėso šiluma. Dabar jos kūnas buvo beveik šaltas.

Kai kurie žmonės gyvena iki septyniasdešimties, net aštuoniasdešimties metų nepaliaudami manyti, kad vis dar yra kas nors nauja, kad, kaip sakoma, – už kampo visada laukia nuotykis, tad, norint tokius atvesti į protą, galų gale reikėtų juos beveik nužudyti ar bent paversti sunkiais invalidais. Mišelio Džerzinskio atvejis kitoks. Savąjį, vyro, gyvenimą jis gyveno vienas, kosminėje tuštumoje. Prisidėjo prie žinių pažangos, tai buvo jo pašaukimas, tokį būdą pasirinko, kad išreikštų įgimtus gabumus, bet meilės jis nepažino. Anabelė, nors ir buvo graži, taip pat nepažino meilės, o dabar ji mirusi. Dabar jos nenaudingas, tik fizinis, kūnas ilsėjosi pakeltas į vidutinį aukštį, šviesoje. Užvožė karsto dangtį.

Atsisveikinimo laiške ji prašė, kad kūną kremuotų. Prieš apeigas jie išgėrė kavos ligoninės priimamojo kavinėje „H sustojimas“, prie gretimo stalo čigonas su prijungta lašine dviem aplankyti atėjusiems bičiuliams pliurpė apie mašinas. Apšvietimas buvo blausus – viduryje atgrasių papuošimų, panašių į milžiniškus butelių kamščius, švietė keli lubų šviestuvai.

Jie išėjo, lauke švietė saulė. Krematoriumo pastatai buvo netoli nuo ligoninės, tame pačiame pastatų komplekse. Kremavimo kambarys – didelis balto betono kubas tokios pat baltos pakylos viduryje; šviesa atsispindėjo ir akino. Aplink juos tarsi miriadas mažų gyvačiukių bangavo šiltas oras.

Karstą padėjo ant slenkamosios platformos, ji judėjo tiesiai į krosnies vidų. Stojo pusės minutės susikaupimo tyla, tada darbuotojas įjungė mechanizmą. Platformą judinantys dantračiai tyliai sugirgždėjo, durys užsivėrė. Pro atsparaus stiklo langą buvo galima matyti degimą. Tą akimirką, kai pakilo didžiuliai liepsnos liežuviai, Mišelis nusisuko. Gal dvidešimt sekundžių jo periferinio regėjimo lauke dar ryškėjo raudonas atšvaitas, paskui dingo. Darbuotojas į mažą dėžutę – baltos pušies stačiakampį – sužėrė pelenus ir įteikė ją Anabelės broliui.

Jų automobilis lėtai pasuko Kresi link. Rotušės alėjoje pro kaštonų lapus blykčiojo saulė. Prieš dvidešimt penkerius metus Anabelė po pamokų eidavo su juo pasivaikščioti šita alėja.

Sode prie Anabelės motinos namų būriavosi kokie penkiolika žmonių. Ta proga iš Jungtinių Valstijų grįžo jaunes-

nysis brolis; jis buvo liesas, nervingas, akivaizdžiai ištiktas streso, apsirengęs kiek per elegantiškai.

Anabelė prašė, kad jos pelenai būtų išbarstyti tėvų namų sode, ir tai jau atlikta. Saulė ėmė leistis. Tai tik dulkės, beveik baltos dulkės. Jos švelniai, lyg šydas, nusileido ant rožių krūmų. Tą akimirką nuo stoties pusės pasigirdo švilpukas. Mišelis prisiminė popietes, kai jiedu buvo penkiolikos, kai Anabelė ateidavo į stotį jo pasitikti ir puldavo į glėbį. Jis pažiūrėjo į žemę, į saulę, rožes, į minkštą žolės patalą. Tai – sveiku protu nesuvokiama. Susirinkusieji nekalbėjo, Anabelės motina dukters atminimui vaišino svečius vynu. Ištiesė jam taurę, pažiūrėjo į akis. „Jūs galite dar pabūti kelias dienas, Mišeli, jei norite“, – tarė tyliai. Ne, jis ruošėsi išvažiuoti, dirbti. Nieko kita veikti nė nemokėjo. Jam pasirodė, kad per dangų driekiasi brūkšniai; suvokė, kad verkia.

5

Tą sekundę, kai lėktuvas priartėjo prie debesų, kurie be galo be krašto driekėsi po tyru dangumi, viršaus, jam pasirodė, kad visas gyvenimas jį artino prie šios akimirkos. Kelias sekundes buvo matyti tik milžiniškas žydras kupolas ir neaprėpiamas banguojantis plotas, kuriame kaitaliojosi ryškiai balta su blankiai balta, o tada jie paniro į tarpinį sluoksnį – judrų ir pilką, kur susiliejo visi pojūčiai. Apačioje, žmonių pasaulyje, driekėsi pievos, ganėsi gyvuliai, augo medžiai; viskas buvo žalia, drėgna ir neapsakomai smulku.

Volkotas pasitiko jį Šenono oro uoste. Tai buvo stambus vyras; jis gyvai gestikuliavo, jo plačią plikę juosė rusvų plaukų karūna. Jis dideliu greičiu varė *Toyota Starlet* pro rūko užklotas ganyklas, kalvas. Tyrimų centras buvo įsikūręs kiek toliau – už Golvėjaus, Roskahilo bendruomenės teritorijoje. Volkotas aprodė jam patalpas ir pristatė technikus – jie bus jo paslaugoms atliekant eksperimentus, programuojant molekulinių konfigūracijų skaičiavimus. Visa įranga buvo ypač moderni, visos salės – nekalto baltumo; šio centro įrengimas finansuotas iš EEB biudžeto. Šaldomojoje salėje Džerzinskis metė žvilgsnį į du bokšto pavidalo *Cray* aparatus, kurių valdymo skydeliai švietė prieblandoje. Milijonai

procesorių sinchroniniam didelio duomenų kiekio apdorojimui jau pasiruošę integruoti Lagranžo eilutes, bangines funkcijas, spektroskopų duomenis, Ermito operatorius, nuo šiol jo gyvenimas tekės tik šioje aplinkoje. Sukryžiavęs ant krūtinės ir spausdamas prie kūno rankas, jis niekaip neįstengė nuginti liūdesio, vidinio šalčio pojūčio. Volkotas pavaišino jį kava iš gėrimų automato. Pro stiklines sienas buvo matyti žaliuojantys šlaitai, panyrantys į tamsius Loch Koribo ežero vandenis.

Leisdamiesi keliu, vedančiu į Roskahilą, jie važiavo išilgai pieva apaugusio šlaito, kur ganėsi mažesnės negu vidutinio dydžio karvės, gražios šviesiai rudos spalvos. „Atpažįstat? – paklausė Volkotas šypsodamas. – Taip... Tai palikuonės tų karvių, kurias prieš dešimt metų išvedė pagal jūsų metodą. Tais laikais dar buvom visai mažas tyrimų centras, prastai įrengtas, tada jūs mums labai padėjote. Jos labai tvirtos, dauginasi be jokių sunkumų ir duoda puikų pieną. Norit pažiūrėti iš arčiau?" Jis paliko automobilį šalutiniame keliuke. Džerzinskis priėjo prie pievą juosiančios akmeninės tvorelės. Karvės ramiai skabė žolę, trynėsi galvomis vienos kitoms į šonus, dvi ar trys gulėjo. Genetinį kodą, kuris valdė jų ląstelių dauginimąsi, sukūrė jis – bent jau patobulino. Taigi joms turėjo būti tarsi Dievas, tačiau rodės, karvės tam, ar jis yra, ar jo nėra, visiškai abejingos. Nuo kalvos viršūnės nusileido miglos debesis ir pamažu paslėpė jas nuo jo žvilgsnio. Mišelis grįžo į automobilį.

Sėdėdamas prie vairo Volkotas rūkė *Craven* cigaretę, priekinį stiklą dengė lietaus lašai. Švelniu, mandagiu balsu (nors tas mandagumas jokiu būdu neatrodė kaip abejingumo žen-

klas) paklausė: „Jūs neseniai kažko gedėjote?“ Tada Mišelis ir papasakojo apie Anabelę ir jos mirtį. Volkotas klausė ir retsykiais palinguodavo galva arba atsidusdavo. Pasakojimui pasibaigus tylėjo, prisidegė ir užgesino dar vieną cigaretę ir pasakė: „Aš ne airių kilmės. Gimiau Kembridže ir, atrodo, likau grynas anglas. Dažnai sakoma, kad anglai išpuoselėjo šaltakraujiškumą ir mandagumą, kad jie savitai, su humoru žvelgia į visus gyvenimo įvykius – net ir į tragiškus. Teisinga, bet vis dėlto visiškai idiotiška nuomonė. Humoras negelbsti, pagaliau humoras beveik išvis niekam nenaudingas. Gali ištisus metus, kartais – labai ilgus metus į gyvenimo įvykius žvelgti su humoru, kai kuriais atvejais humoristinio požiūrio gali laikytis beveik iki pabaigos, bet galų gale gyvenimas sudaužo širdį. Kad ir kokią drąsą, šaltakraujiškumą ar humorą būtum išsiugdęs per gyvenimą, vis tiek tau kada nors sudaužys širdį. Tada nustoji juoktis. Galų gale lieka tik vienatvė, šaltis ir tyla. Galų gale lieka tik mirtis“.

Jis įjungė valytuvus, užvedė variklį. „Čia daugelis gyventojų katalikai, – pridūrė. – Na, bet dabar prasidėjo pokyčiai. Airija darosi modernesnė. Įsikūrė kelios pažangių technologijų įmonės – pasinaudojo mažesnėmis socialinėmis įmokomis ir mokesčiais, dabar mes jau turime ir *Roche*, ir *Lilly* kompanijas. Ir, žinoma, *Microsoft* – visas šio krašto jaunimas svajoja įsidarbinti *Microsoft*. Žmonės vis rečiau eina į mišias, seksualinė laisvė didesnė negu prieš keletą metų, vis daugiau diskotekų ir antidepresantų. Žodžiu, viskas pagal klasikinį scenarijų...“

Jie vėl važiavo ežero pakrante. Iš vieno miglos debesies išniro saulė, ir vandens paviršiumi nubėgo šviesos ribuliai. „Tačiau... – toliau dėstė Volkotas, – katalikybė čia liko stip-

ri. Pavyzdžiui, dauguma mūsų centro techninio personalo darbuotojų – katalikai. Tai tik dar labiau sunkina mano santykius su jais. Jie korektiški, mandagūs, bet žiūri į mane tarsi į kokį atskalūną, su kuriuo neįmanoma rimtai pasikalbėti."

Saulė visiškai išlindo – tobulas baltas apskritimas, ir atsivėrė visas šviesa užlietas ežeras. Horizonte vienos už kitų stūksojo Tvelv Bens kalnų virtinės, sudarydamos ištisą šviesėjančių pilkų atspalvių gamą – tarsi fotojuosta, kurioje įamžintas sapnas. Jie tylėjo. Prie įvažiavimo į Golvėjų Volkotas vėl prabilo: „Aš likau ateistas, bet suprantu, kad čia gali būti katalikas. Šioje šalyje yra kažkas nenusakoma. Viskas čia nuolatos vibruoja – tarsi žolė pievose ir vandenų paviršius rodytų kažkieno esatį. Šviesa – kintanti ir švelni, lyg besikeičianti materija. Pamatysit. Net ir dangus čia gyvas".

6

Jis išsinuomojo butą prie Klifdeno, šalia Skai Roudo, sename pakrančių apsaugos name, kuris buvo rekonstruotas ir skirtas nuomoti turistams. Kambariai papuošti verpstėmis, žibalinėmis lempomis, na ir kitokiais senoviniais rakandais, kurie, reikia manyti, teikia turistams didelį džiaugsmą, o jam netrukdė. Mišelis žinojo, kad tame name, kaip ir apskritai gyvenime, nuo šiol jausis kaip viešbutyje.

Jis visai neketino grįžti į Prancūziją, tačiau per pirmas savaites teko kelis kartus skristi į Paryžių ir rūpintis buto pardavimu, banko sąskaitų perkėlimu. Jis turėjo pakilti iš Šenono 11 valandą 50 minučių. Lėktuvas skrido virš jūros; saulė iki baltumo įkaitino vandens paviršių; bangos panėšėjo į kirminus – jie riedėjo ir raitėsi per visą milžinišką plotą. Po neaprėpiamu kirminų sluoksniu – jis tai žino – dauginasi moliuskai, aštriadantės žuvys ryja moliuskus, o jas ryja dar kitos, stambesnės, žuvys. Jis dažnai užsnūsdavo ir vis susapnuodavo negerą sapną. Kai atsibudo, lėktuvas skrido virš kaimų. Pusiau pro miegus stebėjosi, kokia vienoda laukų spalva. Laukai buvo rudi, kartais – žali, tačiau visad nublukę. Paryžiaus priemiesčiai buvo pilki. Lėktuvas leidosi – lėtai smigo žemyn, traukiamas to gyvenimo, to milijonų gyvenimų pulsavimo.

Nuo spalio vidurio Klifdeno pusiasalį apklojo tirštas rūkas, atslinkęs tiesiai nuo Atlanto. Išvažiavo paskutiniai turistai. Nebuvo šalta, tačiau viskas tvyrojo tankioje švelnioje pilkumoje. Džerzinskis retai išeidavo iš namų. Jis pasiėmė tris skaitmeninius diskelius, kuriuose buvo įrašyta daugiau negu keturiasdešimt gigabaitų duomenų. Kartkartėmis įsijungdavo nešiojamąjį kompiuterį, patyrinėdavo kokią nors molekulių konfigūraciją, tada išsitiesdavo ant didžiulės lovos, šalia pasidėjęs pakelį cigarečių. Į tyrimų centrą iki šiol dar nenuėjo. Už stiklinių sienų lėtai plaukė miglos debesys.

Maždaug lapkričio 20-ąją dangus pragiedrėjo, oras pasidarė šaltesnis ir sausesnis. Jis įprato eiti į ilgus pasivaikščiojimus pakrantės keliukais. Eidavo pro Gortrumnachą ir Nokavalį, dažniausiai nusigaudavo net iki Kladagdufo, o kartais iki Ogrus Pointo. Tada atsidurdavo vakariausiame Europos taške – pačiame Vakarų pasaulio smaigalyje. Priešais driekėsi Atlanto vandenynas, keturi tūkstančiai kilometrų vandenyno skyrė jį nuo Amerikos.

Pasak Jubčežako, tuos du tris vienatvės apmąstymų mėnesius, per kuriuos Džerzinskis nieko neveikė, nepradėjo nė vieno eksperimento, nesuprogramavo nė vieno skaičiavimo, reikia laikyti esminiu laikotarpiu, kada išryškėjo pagrindiniai jo ankstesnių minčių dėmenys. Kad ir kaip būtų, tie paskutiniai 1999 metų mėnesiai ir visiems kitiems Vakarų pasaulio gyventojams buvo keistas laikas, kupinas nepaprasto laukimo, tarsi tylios nuojautos.

1999 metų gruodžio 31 diena pasitaikė penktadienis. Mažoje Verjer le Biuisono klinikoje, kur Briuno leido likusias savo dienas, buvo surengtas nedidelis vakarėlis, jame daly-

vavo ligoniai ir gydantis personalas. Visi gėrė šampaną ir krimto paprikos skonio bulvių traškučius. Vėliau Briuno kiek pašoko su viena iš seselių. Nesijautė nelaimingas, vaistai gerai veikė, – jame buvo mirusi bet kokia aistra. Jis mėgo priešpiečius, televizijos žaidimus, kuriuos visi kartu žiūrėdavo prieš vakarienę. Iš likusių dienų virtinės nieko nebesitikėjo, ir paskutinis antro tūkstantmečio vakaras jam klostėsi gerai.

Viso pasaulio kapinėse neseniai palaidoti žmonės ir toliau puvo kapuose, pamažėle virsdami skeletais.

Mišelis leido vakarą namuose. Jis buvo per toli nuo centro, kad girdėtų kaime vykstančios šventės aidą. Kelis kartus atmintyje iškilo Anabelės paveikslas, švelnus ir ramus, taip pat prisiminimai apie senelę.

Jis prisiminė, kaip būdamas trylikos keturiolikos metų pirkdavo kišeninius žibintuvėlius, mažus mechaninius daikčiukus, kuriuos mėgo nuolat ardyti ir vėl sudėti. Dar prisiminė senelės dovanotą motorinį lėktuvėlį, kurio jis taip ir nepriverte pakilti į orą. Tai buvo gražus lėktuvėlis, chaki spalvos kamufliažas, – jis taip ir liko gulėti dėžėje. Jo gyvenimas, kartais pertraukiamas sąmonės skersvėjų, vis dėlto turėjo individualių bruožų. Yra žmonių, yra minčių. Mintys neužima vietos. O žmonės užima tam tikrą vietą, mes juos matome. Jų vaizdas susiformuoja lęšiuke, prasiskverbia pro junginę, patenka į tinklainę. Vienas tuščiuose namuose Mišelis stebėjo šį nediduką prisiminimų paradą. Tą vakarą jam vis labiau piršosi viena mintis: netrukus vėl galės imtis darbo.

Visame planetos paviršiuje pavargusi, išsekusi, savimi ir savo istorija abejojanti žmonija ruošėsi vargais negalais žengti į naująjį tūkstantmetį.

7

Kai kurie sako:
„Civilizacija, kurią mes sukūrėme, dar trapi,
Mes ką tik išėjome iš tamsos.
Vis dar nešamės atšiaurų tų nelaimingų amžių vaizdą,
O gal verčiau tegu visa tai lieka paslėpta?“

Pasakotojas atsistoja, susikaupia ir primena –
Ramiai, tačiau tvirtu balsu, jis atsistoja ir primena,
Kad įvyko metafizinė revoliucija.

Kaip krikščionys įsivaizdavo antikos civilizacijas, susikūrė išsamų antikos civilizacijų vaizdą, ir jų niekada nelankė nei netikrumas, nei abejonė,
Nes buvo peržengę slenkstį,
Pakopą,
Peržengę lūžio ribą;

Kaip materializmo amžiuje žmonės gebėjo dalyvauti besikartojančiose ritualinėse krikščionių apeigose nesuprasdami nė neįžvelgdami tikros jų prasmės
Ir kaip jie negebėjo skaityti, vis iš naujo skaityti iš senosios krikščioniškos kultūros atėjusių kūrinių kitaip negu iš veik

antropologinės perspektyvos,
Nepajėgdami suprasti tų ginčų apie nuodėmės ir atleidimo santykį, kuris nedavė ramybės jų protėviams;

Taip ir mes šiandien galime klausytis šio pasakojimo apie materializmo epochą,
Kaip senos žmonijos istorijos.
Tai liūdna istorija, tačiau mes net nesam iš tiesų liūdni,
Nes mes jau nebepanašūs į tuos žmones.
Gimę iš jų kūnų ir troškimų, atmetėm jų kategorijas ir priklausomybę,
Mes nepažįstam jų džiaugsmų, nepažįstam ir jų kančių,
Mes abejingai,
Be jokių pastangų
Nustūmėme į šalį
Jų mirties pasaulį.

Tuos skausmo šimtmečius, kuriuos paveldėjom,
Dabar galim traukt iš užmaršties,
Įvyko kažkas panašaus į antrąją skirtį,
Tad turim teisę savo gyvenimą gyvent.

Nuo 1905-ųjų iki 1915-ųjų, dirbdamas beveik vienas, pasitelkęs neišsamias matematikos žinias, Albertas Einšteinas įstengė, remdamasis pirmąja įžvalga apie riboto reliatyvumo principą, išplėtoti bendrą gravitacijos, erdvės ir laiko teoriją, kuri lemiamai paveikė visą vėlesnę astrofizikos raidą. Šios drąsios, vienišos pastangos, Hilberto žodžiais tariant, dėtos „žmogaus proto garbei" tokiose srityse, kurių praktinis pritaikymas gana miglotas ir kurios tais laikais buvo ne-

prieinamos mokslininkų bendruomenei; o dar galima jas gretinti su Kantoro darbais, kur jis pagrindė begalinių aibių teoriją, ar su Gotlobo Frėgės pastangomis iš naujo apibrėžti logikos pagrindus. Dar galima, pabrėžia Jubčežakas „Klifdeno užrašų“ įžangoje, jas gretinti ir su ta vieniša intelektine Džerzinskio veikla Klifdene 2000–2009 metais, tuo labiau kad Džerzinskis, kaip ir Einšteinas kitados, neturėjo pakankamai matematinių pajėgumų, kad įžvalgas grįstų griežtais tikrovės pagrindais.

„Mejozės topologija“, pirmoji jo publikacija, pasirodžiusi 2002 metais, sulaukė didelio atgarsio. Joje pirmą kartą remiantis neginčijamais termodinamikos argumentais teigiama, kad chromosomų atsiskyrimas vyksta mejozės momentu, kad atsirastų haploidinės gametos, ir kad jis pats yra struktūrų nestabilumo priežastis; kitaip tariant, visos rūšys, susiskirsčiusios į lytis, neišvengiamai yra mirtingos.

Darbas „Trys Hilberto erdvės topologijos bandymai“, išspausdintas 2004-aisiais, sukrėtė. Į jį galima žvelgti kaip į kontinuumo dinamikos paneigimą, kaip į bandymą – jam būdingi nuostabą keliantys platoniški atgarsiai – iš naujo apibrėžti formų algebrą. Pripažindami, kad pateiktos tikimybės išties įdomios, matematikai lengvai įrodė, kad šiems teiginiams trūksta apibrėžtumo, kad požiūris šiek tiek pasenęs. Iš tiesų, pripažįsta Jubčežakas, tuo metu naujausios matematikos srities publikacijos Džerzinskiui buvo neprieinamos, net atrodo, kad jis nelabai jomis ir domėjosi. Apie jo 2004–2007 metų veiklą iš tikrųjų likę mažai duomenų. Jis reguliariai lankydavosi Golvėjaus tyrimų centre, tačiau jo bendravimas su eksperimentuotojais buvo grynai techninio,

praktinio pobūdžio. Jis įsigijo keletą interpretatoriaus *Cray* priedų, todėl galėjo ir nesikreipti į programuotojus. Rodos, tik Volkotas palaikė su juo kiek glaudesnius asmeninius santykius. Pats gyveno netoli Klifdeno ir kartais popietėmis užsukdavo jo aplankyti. Pasak jo, Džerzinskis dažnai cituodavo Ogiustą Kontą, ypač jo laiškus Klotildai, rašytus iš Vo, ir „Subjektyviąją sintezę“ – paskutinį, nebaigtą filosofo kūrinį. Moksliniu požiūriu Kontą taip pat galima laikyti tikruoju pozityvizmo pradininku. Jokia metafizika, jokia tais laikais priimtina ontologija, jo akimis, visai neturėjo vertės. Netgi galimas dalykas, pabrėžė Džerzinskis, kad Kontas, atsidūręs tokioje intelektinėje aplinkoje kaip Nilsas Boras 1924–1927 metais, toliau būtų laikęsis griežto pozityvistinio požiūrio ir pritaręs Kopenhagos interpretacijai. Tačiau prancūzų filosofo atkaklumas ginant socialinės padėties akivaizdybę priešstatoje su individualios būties fikcija, nuolatinis domėjimasis istorijos procesais ir sąmonės kryptimis, ypač beribis sentimentalumas leidžia manyti, kad jis tikriausiai nebūtų priešinęsis naujausiam ontologinio pertvarkymo projektui, kuris Ziurekui, Zejui ir Hardkasliui paskelbus savo darbus įgavo pagrindą: objektų ontologiją pakeisti padėčių ontologija. Iš tiesų tik padėčių ontologija pajėgi atkurti praktinę žmogiškų santykių galimybę. Padėčių ontologijos požiūriu dalelyčių atskirti neįmanoma ir reikia apsiriboti vien galimybe jas apibūdinti *skaičiaus* matmeniu. Vieninteliai duomenys, kuriuos ontologiškai galima skirti ir įvardyti – tai banginės funkcijos ir remiantis jomis apskaičiuojami padėties vektoriai, o iš čia kyla analogiška galimybė vėl suteikti prasmę brolybei, simpatijai ir meilei.

Jie žingsniavo Balikunelio keliu, po kojomis švytėjo vandenynas. Tolumoje, horizonte, į Atlantą leidosi saulė. Volkotui vis dažniau atrodydavo, kad Džerzinskio mintys klaidžioja neaiškiais, o gal mistiniais keliais. Jis pats visada buvo grynojo instrumentalizmo šalininkas, išauklėtas pagal pragmatinę anglosaksų tradiciją, be to, dar buvo veikiamas ir Vienos būrelio darbų, o į Konto darbus žiūrėjo gana įtariai – laikė juos per daug romantiškais. Pozityvizmas, priešingai negu materializmas, po kurio ir atsirado, galėjo, – pabrėžė jis, – tapti naujojo humanizmo pagrindu, ir iš tikrųjų tai būtų pirmas kartas istorijoje (juk iš esmės materializmas nesuderinamas su humanizmu ir galų gale turėjo jį sunaikinti). Bet materializmas savaip svarbus istoriškai: reikėjo peržengti pirmąją kliūtį – Dievą; buvo žmonių, kurie ją peržengė ir paskendo neviltyje bei abejonėse. Bet šiandien peržengta jau ir antra kliūtis, ir tai įvyko Kopenhagoje. Jiems nebereikia Dievo nei minties apie kažkur slypinčią tikrovę. „Yra žmogaus jutimai, – sakė Volkotas, – žmogaus liudijimai, žmogaus patirtys; yra protas, susiejantis tuos jutimus, ir jausmai, kurių dėka jutimai gyvi. Visa tai rutuliojasi be jokios metafizikos, be ontologijos. Mums nebereikia Dievo idėjos, prigimties ar tikrovės. Tyrėjų bendruomenėje protingai pasitelkus intersubjektyvumą galima pasiekti sutarimą dėl eksperimentų rezultatų, nes eksperimentus sieja teorijos, kurios turi kuo labiau atitikti glaustumo reikalavimą ir būtinai turi būti ginčytinos. Yra juslių pasaulis, jausmų pasaulis, žmonių pasaulis."

Šis požiūris neginčytinas, Džerzinskis tai suprato: ar ontologijos poreikis – vaikiška žmogaus sąmonės liga? Maždaug 2005 metų pabaigoje nuvykęs į Dubliną jis atrado „Kelų

knygą“. Jubčežakas nedvejodamas teigia, kad pažintis su šiuo iliuminacijomis puoštu, neįtikimai sudėtingos formos rankraščiu, spėjama, mūsų eros VII amžiaus airių vienuolių kūriniu, buvo lemiamas momentas Džerzinskio minties plėtotei, ir tikriausiai ilgai trukę šio rankraščio apmąstymai leido jam per nuojautų virtinę, kuri, žvelgiant į praeitį, mums visiems atrodo kaip stebuklas, atlikti sudėtingus molekulinės biologijos tiriamų makromolekulių vidinės energijos tvermės skaičiavimus. Net jei ir nesutinkame su visais Jubčežako teiginiais, reikia pripažinti, kad „Kelų knyga“ visada, visais šimtmečiais, kėlė visiems komentuotojams susižavėjimą, skatino beveik ekstatiškus pasisakymus. Pavyzdžiui, galime pacituoti, ką 1185 metais apie ją rašė Žiraldas Kambrensis:

Šioje knygoje – keturių Evangelijų pagal švento Jeronimo tekstą aiškinimas ir beveik tiek piešinių kiek puslapių, visi jie išpiešti nuostabiomis spalvomis. Čia gali gėrėtis stebuklingai nupieštu Dievo visa jo didybe veidu; yra ir slėpiningi evangelininkų atvaizdai – vieni evangelininkai su šešiais sparnais, kiti su keturiais, dar kiti su dviem. Čia matai erelį, ten – jautį, dar – žmogaus veidą, liūto galvą ir gausybę kitų piešinių. Žiūrėdamas neatidžiai, greitai versdamas lapus, gali pamanyti, kad čia tik keverzonės, o ne apgalvota, griežta kompozicija. Neva nematai nieko subtilaus, nors čia – čia viskas labai subtilu. Jei pasistengsi dėmesingiau apžiūrėti, žvilgsniu įsiskverbti į meno paslaptis, atrasi sudėtingų, trapių ir subtilių dalykų, taip glaudžiai sutelktų, supintų bei tarpusavyje suraizgytų ir ryškių, švytinčių spalvų, jog be užuolankų pripažinsi, kad tai jau tikrai ne žmogaus, o paties angelo kūrinys.

Taip pat galima sutikti su Jubčežaku, kai jis tvirtina, kad bet kuri nauja filosofija – net kai ji išreikšta aksiomine, iš pažiūros grynai logine forma – iš tikrųjų atitinka ir naują regimąjį pasaulio suvokimą; tačiau didžiausias jos nuopelnas, pasak Jubčežako, – tai, kad ji pateikia naujus erdvės filosofijos dėmenis. Kaip pasaulėvaizdis Tibeto budizme neatsiejamas nuo ilgo nebaigtinių spiralinių figūrų kontempliavimo *mandalomis*, kaip rugpjūčio popietę stebint saulės šviesą ant baltų akmenų graikų saloje galima tiksliai įsivaizduoti Demokrito mąstymą, taip ir Džerzinskio mąstymą bus lengviau suvokti, jei pasinersime į beribę kryžių ir spiralių architektūrą, kuri yra „Kelų knygą" puošiantis fonas, arba skaitysime nuostabią šio kūrinio įkvėptą „Meditaciją apie susipynimą", išleistą skyrium nuo „Klifdeno užrašų".

Visos gamtos formos, – rašo Džerzinskis, – *yra žmogiškos. Trikampiai, susipynimai ir išsišakojimai atsiranda mūsų smegenyse. Juos atpažįstame, gėrimės jais, gyvename tarp jų. Mes augame ir mirštame supami mūsų pačių, žmogiškų, kūrinių, kuriuos galime perduoti kitiems žmonėms. Erdvėje – žmogiškoje erdvėje – atliekame matavimus, jais tą erdvę ir kuriame – ji plyti tarp mūsų instrumentų.*

Menkai išsilavinusiam žmogui, – toliau rašo Džerzinskis, – *mintis apie erdvę kelia siaubą – jis įsivaizduoja ją esant milžinišką, tamsią ir žiojinčią. Žmogiškas būtybes jis įsivaizduoja esant paprasčiausios rutulio formos, erdvėje jos atskirtos, susigūžusios, priblokštos amžino trijų matmenų buvimo. Pasibaisėję mintimi apie erdvę, žmonės gūžiasi, jiems darosi baisu ir šalta. Geriausiu atveju jie eina per erdvę, susidūrę liūdnai pasisveikina. Tačiau erdvė gyvena būtent juose, tai vien proto kūrinys.*

Toje erdvėje, kurios bijo, – dar rašo Džerzinskis, – *žmonės išmoksta gyventi ir mirti; tai jų pačių mentalinėje erdvėje kyla išsiskyrimas, svetimumas ir kančia. Ir čia beveik nereikia jokių komentarų: mylintis žmogus išgirsta savo mylimojo balsą per kalnus ir vandenynus; per kalnus ir vandenynus motina girdi vaiko šauksmą. Meilė sujungia, ir sujungia visiems laikams. Gėrio praktikavimas yra ryšys, blogio praktikavimas – atsiskyrimas. Atsiskyrimas yra dar vienas blogio vardas, be to, tai ir kitas melo vardas. Iš tiesų egzistuoja tik nuostabus, beribis ir abipusis susipynimas.*

Jubčežakas taikliai pažymi, kad didžiausias Džerzinskio nuopelnas – ne tai, kad jis gebėjo peržengti asmeninės laisvės sąvoką (nes jau tais laikais ši sąvoka buvo gerokai nuvertėjusi, ir kiekvienas bent jau tylomis pripažino, kad ji daugiau jau negali būti žmonijos pažangos pagrindas), o tai, kad pasitelkęs – tiesa, gana drąsias – kvantinės mechanikos interpretacijas gebėjo atkurti sąlygas meilės galimybei rastis. Čia reikia dar kartą prisiminti Anabelės paveikslą: Džerzinskis, pats nepatyręs meilės, Anabelės dėka galėjo susikurti jos vaizdą, suvokti, kad meilė kažkokiu būdu ir dar nežinomomis priemonėmis gali kilti. Veikiausiai šis teiginys ir buvo jam kelrodis paskutiniais teorinio darbo mėnesiais, apie kuriuos taip menkai žinoma.

Pasak kelių žmonių, su kuriais Džerzinskis bendravo Airijoje paskutines savaites, atrodė, kad jis su kažkuo pagaliau susitaikė. Kad jo nerimastingas ir judrus veidas pagaliau nurimo. Ilgai be jokio tikslo vaikštinėdavo Skai Roudu, leisdavosi į lėtus svajingus pasivaikščiojimus, žingsniuoda-

vo virš savęs jausdamas dangų. Vakarų kelias vingiavo palei kalvas, vietomis status, vietomis – lygus. Jūra mirguliavo, mesdama šokinėjančius atšvaitus ant paskutinių uolėtų salelių. Greitai toldami horizonto link, debesys susiliedavo į šviesų neaiškios formos tumulą, kuris atrodydavo keistai medžiagiškas. Jis eidavo ilgai, atsipalaidavęs, veidą gaivindavo lengva nuo jūros kylanti migla. Jautė – jo darbai baigti. Kambaryje, kurį pavertė darbo kabinetu, pro kurio langą buvo matyti Erislanano viršūnė, sutvarkė savo užrašus – kelis šimtus puslapių įvairiausiomis temomis. Jo mokslo darbų rezultatai tilpo į aštuoniasdešimt spausdintų lapų – smulkiai išdėstyti skaičiavimus jam atrodė nereikalinga.

2009-ųjų kovo 27-ą dieną jis užėjo į centrinį Golvėjaus paštą. Vieną darbų egzempliorių išsiuntė į Paryžiaus mokslų akademiją, kitą – į žurnalą *Nature*, leidžiamą Didžiojoje Britanijoje. Dėl to, kas atsitiko vėliau, nėra jokio tikrumo. Faktas, kad jo automobilis rastas visai šalia Ogrus Pointo, savaime verčia manyti apie savižudybę – juo labiau kad nei Volkoto, nei tyrimų centro darbuotojų tokia baigtis, rodos, nė kiek nestebina. „Jame buvo kažkas nežmoniškai liūdno, – vėliau sakė Volkotas, – man jis atrodė pats liūdniausias iš visų žmonių, kokių tik teko sutikti gyvenime, bet žodis „liūdnas“ per silpnas – turėčiau sakyti, kad jame kažkas buvo sugriauta, galutinai nusiaubta. Man visada atrodė, kad gyvenimas jam buvo tarsi našta, jis nebejautė nė menkiausio ryšio su viskuo, kas gyva. Manau, kad jis gyveno būtent tiek, kiek laiko reikėjo darbams pabaigti, ir kad nė vienas iš mūsų neįsivaizduojam, kokias pastangas jis dėjo.“

Vis dėlto Džerzinskio dingimą tebegaubia paslaptis; iš fakto, kad kūnas taip ir nebuvo surastas, kilo gaji legenda, kad

jis išvažiavo į Aziją, į Tibetą, kad palygintų savo darbus su budistų tradicija. Šiandien ši hipotezė sutartinai atmesta. Viena vertus, nerasta jokių pėdsakų, kad jis išskrido iš Airijos, kita vertus, piešiniuose paskutiniuose jo užrašų knygelės puslapiuose, kurie ilgai buvo laikomi mandalomis, galų gale buvo atpažinti keltų simbolių deriniai, panašūs į „Kelų knygos".

Mums belieka manyti, kad Mišelis Džerzinskis mirė Airijoje, ten pat, kur pasirinko nugyventi savo paskutinius metus. Dar manome, kad baigęs darbus jis pasijuto praradęs visus žmogiškus ryšius ir pasirinko mirtį. Daugelis liudijimų rodo, kad jis žavėjosi šiuo kraštiniu Vakarų pasaulio tašku, nuolat užlietu kintančios švelnios šviesos, kur mėgo vaikščioti, kur, kaip rašo paskutinėse pastabose, „susilieja dangus, šviesa ir vanduo". Šiandien mes manome, kad Mišelis Džerzinskis įžengė į jūrą.

Epilogas

Sužinome daugybę smulkmenų apie veikėjų, kurie minimi šiame pasakojime, gyvenimą, išvaizdą, charakterius; ir vis dėlto šią knygą veikiau dera laikyti fikcija, pagal neišsamius atsiminimus įtikinamai atkurtu vaizdu, o ne vienprasme ir patvirtinta tiesa. Nors knyga „Klifdeno užrašai“ – sudėtingas atsiminimų, asmeninių įspūdžių ir teorinių mąstymų rinkinys, Džerzinskio užrašytas popieriuje 2000–2009 metais, tuo metu, kai plėtojo savo didžiąją teoriją, – gali mums daug papasakoti apie jo paties gyvenimo įvykius, posūkius, akistatas ir dramas, kurie nulėmė jo savitą požiūrį į būtį, vis dėlto biografijoje ir asmenybėje lieka dar daug miglotų vietų. Tiesa, viskas, kas nutiko vėliau, jau priklauso istorijai, o įvykiai, kuriuos išprovokavo išspausdinti Džerzinskio darbai, buvo daugybę kartų atpasakojami, komentuojami ir nagrinėjami, tad mes pasitenkinsime tik trumpa santrauka.

2009 metų birželio mėnesį specialiame žurnalo *Nature* numeryje išspausdinus aštuoniasdešimties puslapių straipsnį, pavadintą „Tobulos reprodukcijos prolegomenai“, apibendrinantį paskutinius Džerzinskio darbus, mokslininkų bendruomenėje iš karto kilo audringa atgarsių banga. Visame pasaulyje dešimtys molekulinės biologijos specialistų ban-

dė kartoti jo pasiūlytus eksperimentus, patikrinti visas skaičiavimų smulkmenas. Po kelių mėnesių paskelbti pirmieji rezultatai, vėliau savaitė po savaitės jų vis daugėja, ir visi kuo tiksliausiai patvirtina pradinių hipotezių teisingumą. 2009 metų pabaigoje nebeliko jokios abejonės: Džerzinskio tyrimų rezultatai visiškai teisingi, galima juos laikyti moksliškai įrodytais. Suprantama, praktiniai to padariniai tiesiog svaiginami: bet kurį genetinį kodą, kad ir koks jis sudėtingas, galima perrašyti standartine, struktūriškai stabilia forma, kurios negali paveikti jokie sutrikimai nei mutacijos. Vadinasi, kiekvienai ląstelei galima suteikti neribotą pajėgumą nuolatos daugintis. Bet kuri gyvūnų rūšis, nors ir labai išsivysčiusi, gali būti transformuota į giminingą rūšį – ją galima dauginti klonavimo būdu ir ji nemirtinga.

Kai atrado Džerzinskio darbus, – tuo pačiu laikotarpiu kaip ir keli šimtai visos planetos mokslininkų, – Frederikas Jubčežakas buvo dvidešimt septynerių metų ir baigė rašyti biochemijos daktaro disertaciją Kembridžo universitete. Neramaus, netvarkingo ir nenustygstančio proto genamas jis jau keletą metų važinėjo po Europą – jo įrašai buvo randami vieni po kitų Prahos, Getingeno, Monpeljė ir Vienos universitetuose – jo paties žodžiais tariant, jis ieškojo ne tik „naujos paradigmos, bet ir dar kai ko: ne tik naujo pasaulio suvokimo, bet ir naujo būdo jame suvokti save“. Taigi jis buvo pirmas ir daugelį metų – vienintelis, gynęs radikalų iš Džerzinskio darbų kilusį teiginį: žmonija turi išnykti, ji turi sukurti naują aseksualią ir nemirtingą būtybių rūšį, pranoksiančią individualumą, išskirtį ir tapsmą. Neverta nė minėti, kad toks sumanymas sukėlė visų pranašų skelbtų religijų – judaizmo, krikščionybės ir islamo – išpažinėjų priešiš-

kumą; visų trijų religijų atstovai pirmą kartą susivienijo ir prakeikė Džerzinskio darbus – esą jie „šiurkščiai žeidžia žmogaus savigarbą, kurią jam suteikia vienatinis santykis su Kūrėju“; vien budistai pažymėjo, kad apskritai Budos mąstymas iš pradžių buvo grįstas trijų kliūčių – senatvės, ligos ir mirties – suvokimu ir kad Pasaulio pagerbtasis, labiausiai atsidavęs meditacijai, gal nebūtų iš karto atmetęs grynai techninio sprendimo. Kad ir kaip ten būtų, aiškėja, kad Jubčežakas negalėjo tikėtis paramos iš vyraujančių religijų atstovų. Juo labiau stebina faktas, kad ir tradiciniai humanizmo šalininkai radikaliai atmetė Džerzinskio darbus. Net jei šiandien mums sunku suprasti šias sąvokas, reikia prisiminti, kad žmonėms materialistinėje epochoje (taigi keletą šimtmečių nuo viduramžių krikščionybės išnykimo iki Džerzinskio darbų išspausdinimo) *individualios laisvės*, *žmogaus orumo* ir *pažangos* sąvokos buvo pagrindinės. Miglotas ir subjektyvus šių sąvokų pobūdis tikriausiai savaime kliudė joms daryti tikrą socialinį poveikį – tad žmonijos istoriją nuo XV iki XX mūsų eros amžiaus visų pirma galima apibūdinti kaip laipsniško nykimo ir skilimo laiką; o išsilavinusių ar apsišvietusių sluoksnių atstovai, kurie, šiaip ar taip, prisidėjo prie šių sąvokų įtvirtinimo, ypač atkakliai į jas kabinosi, tad suprantama, kad Frederikui Jubčežakui pirmaisiais metais buvo sunku pasiekti, kad jį išgirstų.

Šioje kelerių metų, per kuriuos Jubčežakas pasiekė, kad projektas (jį pasaulio viešoji opinija sutiko sutartinai pasibaisėjusi, nors vėliau jį galų gale finansavo UNESCO) būtų įgyvendintas; istorijoje ryškėja šio išskirtinai šviesaus, kovingo, pragmatiško ir guvaus proto žmogaus paveikslas – apskritai jis buvo nelygstamas idėjų variklis. Žinoma, jis pats

neturėjo didžiam mokslininkui reikalingų savybių, tačiau gebėjo pelnyti visuotinę pagarbą, kurią tarptautinei mokslininkų bendruomenei įkvėpė Mišelio Džerzinskio vardas ir darbai. Juo labiau ir jo mąstymui nebūdingi originalaus ir gilaus filosofo minties vingiai, tačiau, rašydamas „Meditacijos apie susipynimą" ir „Klifdeno užrašų" įžangas, jis gebėjo pribloškiamai ir kartu tiksliai, plačiajai visuomenei suprantama forma pateikti Džerzinskio mintis. Pirmas Jubčežako straipsnis „Mišelis Džerzinskis ir Kopenhagos interpretacija", nepaisant pavadinimo, parašytas kaip ilga štai šios Parmenido minties meditacija: „Mąstymo aktas ir mąstymo objektas susipina". Kitame veikale „Traktatas apie konkrečias ribas" ir dar vėlesniame, kukliai pavadintame „Tikrovė", jis įdomiai bando susieti loginį Vienos būrelio ir religinį Konto pozityvizmą, o vietomis leidžia sau poetiškai nukrypti nuo temos, tai akivaizdu kad ir iš šios dažnai cituojamos ištraukos: „*Amžina beribių erdvių tyla* neegzistuoja, nes iš tiesų nėra nei tylos, nei erdvės, nei tuštumos. Pasaulis, kurį pažįstame, pasaulis, kurį kuriame, taigi žmonių pasaulis yra apvalus, aptakus, vientisas ir šiltas kaip moters įsčios". Nepaisydamas prieštaravimų, jis gebėjo vis daugiau žmonių įtikinti, kad žmonija tame etape, kuriame atsidūrė, gali ir turi kontroliuoti viso pasaulio biologinę evoliuciją, o juo labiau – savo pačios evoliuciją. Šioje kovoje jį stipriai rėmė neokantininkai; jie, pasinaudodami bendru Nyčės įkvėpto mąstymo atoslūgiu, ėmė kontroliuoti keletą intelektualiajame, akademiniame ir leidybiniame pasaulyje ypač svarbių valdymo svertų.

Vis dėlto, visų nuomone, tikrasis Jubčežako genialumas pasireiškė tuo, kad jis – nuostabiai tiksliai įvertinęs svarbiausius įvykius – gebėjo savo teiginių naudai pajungti gana

mišrią bei miglotą XX amžiaus pabaigoje atsiradusią ideologiją, vadinamą *New Age*. Tais laikais jis pirmas įžvelgė, kad nors tą ideologiją iš pirmo žvilgsnio ir sudaro ištisa pasenusių, prieštaringų ir apgailėtinų prietarų gausa, vis dėlto *New Age* iš tikrųjų atsiliepia į psichologinio, ontologinio ir socialinio susiskaldymo keliamą kančią. Be atgrasaus fundamentaliosios ekologijos, tradicinio mąstymo žmonėms skirtų vilionių ir „sakralumo“, kurį paveldėjo iš hipių judėjimo ir Esaleno mokyklos, mišinio, *New Age* išreiškia ir patį tikriausią siekį nutraukti visus saitus su XX amžiumi, jo amoralumu, individualizmu, libertiniška ir asocialia dvasia; jo nerami sąmonė liudija, kad jokia visuomenė nepajėgi išgyventi be vienijančios kokios nors religijos ašies; iš tiesų *New Age* – tai tiesiog primygtinis raginimas keisti paradigmą.

Geriau negu bet kas kitas suprasdamas, kad kompromisai būtini, Jubčežakas tikriausiai nedvejojo, kai „Žmogaus galimybių judėjime“, kurį pats įsteigė 2011 metų pabaigoje, vėl ėmėsi atvirai nagrinėti kai kurias *New Age* temas: nuo „Gajos smegenų žievės sandaros“ iki garsiojo palyginimo „10 milijardų žmonių planetos paviršiuje – 10 milijardų neuronų žmogaus smegenyse“, nuo raginimo kurti pasaulinę valdymo sistemą, grįstą „naująja santarve“, iki beveik reklaminio šūkio RYTOJUS PRIKLAUSO MOTERIAI. Jis taip meistriškai jas nagrinėjo, kad sužavėjo visus komentuotojus, kartu vengė bet kokių iracionalių ar nepakančių nukrypimų ir kaip tik todėl gebėjo pelnyti tvirtą mokslininkų bendruomenės paramą.

Žmonijos istorijos studijose vyraujantis kažin koks tradicinis cinizmas paprastai verčia „apsukrumą“ laikyti pagrindiniu sėkmės veiksniu, nors jis vienas, jei nėra tvirtų įsitiki-

nimų, nepajėgtų sužadinti kokią nors lemiamą mutaciją. Visi, kuriems teko susipažinti su Jubčežaku ar dalyvauti debatuose su juo, lyg susitarę pabrėžia, kad jo gebėjimas įtikinti, sužavėti, beribė charizma kilo iš nuoširdaus paprastumo, tikro vidinio įsitikinimo. Visomis aplinkybėmis jis beveik nuoširdžiai sakydavo tai, ką galvoja – priešininkus, susipainiojusius tarp pasenusių ideologijų ir trukdžių, toks paprastumas tiesiog sutriuškindavo. Vienas pirmųjų priekaištų jo projektui siejamas su lyčių skirtumų, kurie yra pats žmonijos identiteto pagrindas, panaikinimo fakto iškėlimu. Į tai Jubčežakas atsakė, kad iš žmonių rūšies neturi būti atimamos jokios ypatybės, o turi būti kuriama nauja protaujanti rūšis, ir kad lytiškumo, kaip dauginimosi būdo, pabaiga jokiu būdu dar nereiškia seksualinio malonumo pabaigos, netgi priešingai. Neseniai buvo atpažintos kodinės grandys, kurios embrionui vystantis sąlygoja Krauzės korpuskulių atsiradimą; tokioje būklėje, kokioje dabar yra žmonių rūšis, šios korpuskulės kur ne kur išsibarsčiusios varpos ir klitorio paviršiuose. Ateityje niekas nekliudys jų dauginti visame odos paviršiuje – tai malonumų sritį praturtins naujais, dar nepatirtais erotiniais pojūčiais.

Kita kritika – tikriausiai pati pikčiausia – puolė faktą, kad visi tos naujosios rūšies, sukurtos pagal Džerzinskio darbus, individai turės tą patį genetinį kodą; taigi išnyks vienas pagrindinių žmogaus asmenybės dėmenų. Į tai Jubčežakas įsikarščiavęs atšaudavo, kad tas genetinis individualumas, kuriuo mes per nelemtą klaidą taip didžiuojamės, ir yra daugelio mūsų nelaimių šaltinis. Mintį, kad žmogaus asmenybei gresia pavojus išnykti, jis atremdavo pateikdamas paprastą ir galimą stebėti tikrųjų dvynių pavyzdį – iš tiesų, nors

ir turėdami visiškai tapatų genetinį paveldą, kiekvienas jų vystosi individualia linkme, tampa tikra asmenybe ir kartu išsaugo paslaptingą brolystės ryšį – brolystės, kuri, pasak Jubčežako, ir yra pati būtiniausia prielaida atkurti sutaikytą žmoniją.

Nėra jokios abejonės, kad Jubčežakas buvo nuoširdus, kai prisistatė vien kaip paprastas Džerzinskio sekėjas, vykdytojas, kurio vienintelis troškimas – praktiškai įgyvendinti savo mokytojo idėjas. Tai liudija, pavyzdžiui, jo ištikimybė keistai „Klifdeno užrašų" 342 puslapyje pareikštai minčiai: naujos rūšies individų skaičius visuomet esti pirminis, taigi iš pradžių reikia sukurti vieną individą, paskui du, tris, penkis... trumpai tariant, kruopščiai laikytis pirminių skaičių sekos. Tikslas, savaime suprantama, palaikant individų skaičių, kuris dalijasi vien iš savęs paties ir iš vieneto, simboliškai atkreipti dėmesį į pavojų, kuris kyla kiekvienai visuomenei, kai susidaro paskiros grupės; tačiau atrodo, kad Jubčežakas įtraukė šią sąlygą į darbus nė nemanydamas aiškintis jos prasmės. Apskritai dėl siauros pozityvistinės Džerzinskio darbų interpretacijos jis nepakankamai įvertino ir metafizinio pokyčio, kuris būtinai turi įvykti po tokios esminės biologinės mutacijos, mastą – iš tikrųjų tokia mutacija žmonijos istorijoje neturi precedento.

Tačiau šiurkštus filosofinių sumanymo tikslų nesuvokimas – netgi filosofinio tikslo nesuvokimas *apskritai* – vėliau nė kiek nesukliudė jį vykdyti. Tai tik rodo, kaip plačiai visose Vakarų visuomenėse ir net jos pažangiausioje dalyje – *New Age* judėjimo sekėjų grupėje – paplito ši idėja: norint, kad visuomenė išgyventų, būtina esminė mutacija, tokia, kuri patikimai atkurtų kolektyviškumo, pastovumo ir sakralumo

prasmę. O drauge tai rodo, kad žmonių protuose filosofiniams klausimams visai nebeliko atskaitos taškų. Po ištisų nepelnyto, neregėto garbinimo dešimtmečių Fuko, Lakano, Derida ir Deliozo darbus užklupo visuotinė pajuoka; kitados jie nepaliko jokios erdvės naujai filosofinei minčiai – priešingai, paniekino visus intelektualus, laikančius save „humanistinių mokslų“ atstovais; nors tada mokslininkų galia visose minties srityse kaip tik turėjo sustiprėti. Net atsitiktinis, prieštaringas ir nenuoseklus susidomėjimas, kurį *New Age* šalininkai kartais apsimesdavo jaučią vienam ar kitam tikėjimui, kilusiam iš „senųjų dvasinių tradicijų“, rodė tik tai, kad jie išgyvena skaudžią nevilties būseną, artimą šizofrenijai. Kaip ir kiti visuomenės nariai – gal net labiau – jie iš tiesų pasitikėjo vien mokslu, mokslas jiems buvo vienintelės ir nepaneigiamos tiesos kriterijus. Kaip ir kiti visuomenės nariai, giliai viduje jie manė, kad visų problemų – net ir psichologinių, sociologinių ar apskritai žmogiškų – sprendimas tėra vien techninio pobūdžio. Tad Jubčežakas per daug nerizikavo, kai 2013-aisiais paskelbė garsųjį reklaminį šūkį, apie kurį visoje planetoje pradėjo sklisti įvairiausios nuomonės: „MUTACIJA VYKS NE PROTE, O GENUOSE“.

Dėl pirmų kreditų skyrimo UNESCO balsavo 2021 metais, Jubčežako vadovaujama mokslininkų komanda tučtuojau ėmėsi darbo. Tiesą sakant, mokslo srityje jis nedaug tevadovavo, tačiau stulbinamai efektingai atliko tą vaidmenį, kurį galima pavadinti „ryšiais su visuomene“. Pirmieji rezultatai gauti pribloškiamai greitai, ir tik vėliau paaiškėjo, kad daugybė mokslininkų, „Žmogaus galimybių judėjimo“

dalyvių ar šalininkų Australijoje, Brazilijoje, Kanadoje ir Japonijoje iš tikrųjų jau seniai buvo pradėję darbus, nelaukdami, kol UNESCO įžiebs jiems žalią šviesą.

Pirmoji būtybė, pirmas žmogaus sukurtos „pagal savo paveikslą ir panašumą" naujos protaujančios rūšies atstovas, pasaulį išvydo 2029 metų kovo 27 dieną, praėjus diena po dienos dvidešimčiai metų po Mišelio Džerzinskio dingimo. Pagerbiant Džerzinskį, nors komandoje nebuvo nė vieno prancūzo, pristatymas vyko Palezo molekulinės biologijos institute. Įvykio transliacija per televiziją, aišku, padarė milžinišką poveikį – tokį, kuris šimteriopai pranoko tą, kilusį vieną 1969-ųjų liepos naktį daugiau negu prieš šešiasdešimt metų, kai buvo tiesiogiai rodomi pirmieji žmogaus žingsniai Mėnulyje. Prieš reportažą Jubčežakas pasakė labai trumpą kalbą, kur su jam būdingu šiurkščiu atvirumu pareiškė, kad žmonija turi gerbti save, nes visame pažiniame pasaulyje ji yra „vienintelė gyvūnų rūšis, kuri geba sukurti sąlygas savo pačios pakaitalui atsirasti".

Šiandien, nuo to laiko prabėgus maždaug penkiasdešimčiai metų, tikrovė ne kartą patvirtino, kad tie Jubčežako žodžiai buvo pranašiški – tiek, kiek jis pats tikriausiai nė neįtarė. Dar išlikę keli senosios rasės žmonės, ypač tose vietose, kur įtaką tebedaro tradicinės religinės doktrinos. Tačiau jų dauginimasis metai po metų vis mažėja, ir dabar išnykimas atrodo neišvengiamas. Priešingai daugeliui pesimistinių prognozių, šitai vyksta ramiai, jeigu neskaičiuosime kelių pavienių žiaurumo proveržių, nors jų nuolat mažėja. Net nuostabu regėti, kaip švelniai, susikaupę ir, ko gero, su didžiausiu slaptu palengvėjimu žmonės sutinka išnykti.

Net ir nutraukę šeimos ryšį, siejantį mus su žmonija, mes vis dar gyvename. Žmonių vertinimu, esame laimingi – tikra tiesa, kad mes gebėjome peržengti neįveikiamas egoizmo, žiaurumo bei pykčio jėgas, ir, kad ir kas būtų, gyvenam jau kitokį gyvenimą. Mokslas ir menas mūsų visuomenėje tebegyvuoja, tačiau Tiesos ir Grožio paieškos, kurių dabar nebeskatina individualios tuštybės dilgčiojimas, tapo nebe tokios neatidėliotinai būtinos. Senosios rūšies žmonėms mūsų pasaulis atrodo tarsi rojus. Beje, kartais ir mes patys – tiesa, šiek tiek juokaudami – pavadiname save žodžiu „dievai“, kuris kadaise taip įkvėpė žmones svajoti.

Istorija egzistuoja, ji primeta save, vyrauja, jos viešpatijos neįmanoma išvengti. Bet palikime nuošalyje vien istorinį sumanymą; didžiausias šio kūrinio tikslas – pasveikinti tą nelaimingą ir drąsią rūšį, kuri mus sukūrė. Tą kenčiančią ir niekingą rūšį, kuri, nors vos tesiskiria nuo beždžionių, tačiau puoselėja daug kilnių siekių. Tą nukankintą, prieštaringą, individualistišką ir linkusią pyktis, neapsakomai egoistišką, kartais galinčią pratrūkti neįtikimu žiaurumu rūšį, kuri, nieko nepaisydama, nė akimirkos nenustojo tikėti gerumu ir meile. Tą rūšį, kuri pirmąsyk per visą pasaulio istoriją įstengė įžvelgti galimybę pačiai save pranokti ir kuri po kelerių metų gebėjo šitai įgyvendinti. Dabar, kai netrukus užges paskutiniai jos atstovai, mums atrodo teisinga atiduoti žmonijai šią paskutinę pagarbą, kuri taip pat galų gale išblės ir bus užpustyta laiko smėlynų; tačiau bent vieną kartą pagarbą reikia atiduoti. Todėl ši knyga skirta žmogui.

Houellebecq, Michel
Ho-328 Elementariosios dalelės : romanas / Michel Houellebecq ; iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2005. – 342 [2] p.

ISBN 9986-16-425-7

Pirmoji Michelio Houellebecqo prozos knyga „Elementariosios dalelės“ (1998) iš karto sukėlė skandalą – tuo metu dar niekam nežinomas 40-metis kompiuterių specialistas, buvęs psichiatrijos klinikos pacientas pateikė kaltinamąjį aktą Vakarų visuomenei romanu, kuriame gausu nuogo sekso scenų, filosofinių apmąstymų ir geliančio juodojo humoro. ...Mišelis ir Briuno – įbroliai, kuriuos vaikystėje paliko motina, nenorėjusi atsisakyti septintojo dešimtmečio gyvenimo stiliaus, narkotikų ir laisvosios meilės. Vyresnysis Briuno pats tapo hedonistu ir malonumų medžiotoju; jaunesnysis Mišelis – emociškai miręs biologas, visiškai pasinėręs į mokslininko vienatvę. Vienu metu jiems abiem suteikiama paskutinė tikros meilės galimybė...

UDK 840-3

MICHEL HOUELLEBECQ

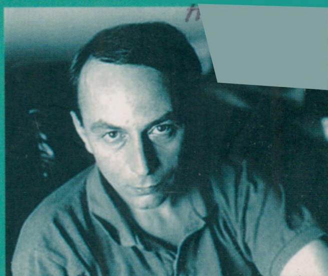
ELEMENTARIOSIOS DALELĖS

Romanas

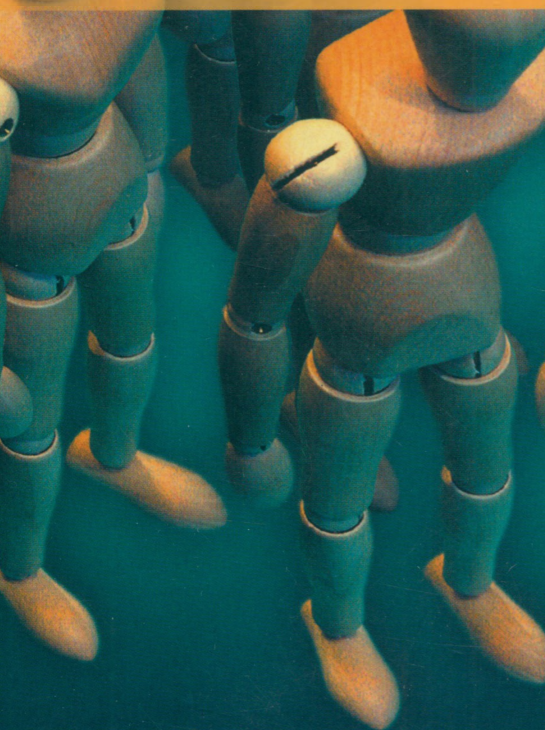
Iš prancūzų kalbos vertė *Akvilė Melkūnaitė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2005 06 09. 12,33 apsk. l. l. Užsakymas 621.
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, LT-01112 Vilnius, tel./faks. 2497453, tytoalba@taide.lt
Spausdino UAB „Vilniaus spauda“, Viršuliškių skg. 80, LT-05131 Vilnius

„Pirmoji būtybė, pirmas žmogaus sukurtos „pagal savo paveikslą ir panašumą“ naujos protaujančios rūšies atstovas, pasaulį išvydo 2029 metų kovo 27 dieną, praėjus diena po dienos dvidešimčiai metų po Mišelio Džerzinskio dingimo.“

Michelis Houellebecqas (g. 1958) – dabar jau kultinis rašytojas, poetas ir dainų autorius, pelnęs daugybę literatūros premijų. Vienas skandalingiausių prancūzų rašytojų, radęs nepaprastai plačią auditoriją ir už savo šalies ribų; jo kūriniai išversti į daugiau nei 25 kalbas, lyderiauja bestselerių sąrašuose. Lietuvių skaitytojams jis taip pat pažįstamas iš antrojo romano „Platforma“ ir pasakojimo „Lansarotė“.

Pirmoji jo prozos knyga „Elementariosios dalelės“ (1998) iš karto sukėlė skandalą – tuo metu dar niekam nežinomas 40-metis kompiuterių specialistas, buvęs psichiatrijos klinikos pacientas pateikė kaltinamąjį aktą Vakarų visuomenei romanu, kuriame gausu nuogo sekso scenų, filosofinių apmąstymų ir geliančio juodojo humoro. Kilo kontroversijų audra, kritikai ir skaitytojai pasidalijo į dvi visiškai priešingai kūrinį vertinančiųjų stovyklas; antrą kartą didžiulis nepasitenkinimas kilo dėl to, kad jo autoriui nebuvo suteikta *Goncourt* premija – prestižiškiausias Prancūzijos literatūros apdovanojimas; nepatenkintųjų teigimu, M. Houellebecqas talentu nenusileidžia H. Balzacui, A. Camus ar S. Beckettui.

Mišelis ir Briuno – įbroliai, kuriuos vaikystėje paliko motina, nenorėjusi atsisakyti septintojo dešimtmečio gyvenimo stiliaus, narkotikų ir laisvosios meilės. Vyresnysis Briuno pats tapo hedonistu ir malonumų medžiotoju; jaunesnysis Mišelis – emociškai miręs biologas, visiškai pasinėręs į mokslininko vienatvę. Vienu metu jiems abiem suteikiama paskutinė tikros meilės galimybė...

ISBN 9986-16-425-7

www.tytoalba.lt